

Jurnalul Oficial

al Uniunii Europene

C 44

Anul 51

Ediția în limba română

Comunicări și informări

16 februarie 2008

Numărul informării

Cuprins

Pagina

III Acte pregătitoare

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 439-a sesiune plenară din 24 și 25 octombrie 2007

2008/C 44/01	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Cartea verde — Spațiul European de Cercetare: perspective noi” COM(2007) 161 <i>final</i>	1
2008/C 44/02	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Consiliului de înființare a întreprinderii comune a inițiativei privind medicamentele inovatoare” COM(2007) 241 <i>final</i> — 2007/0089 (CNS)	11
2008/C 44/03	Avizul Comitetului Economic și Social European „Privind propunerea de regulament al Consiliului privind înființarea întreprinderii comune ARTEMIS în scopul punerii în aplicare a unei inițiative tehnologice comune privind sistemele informatice integrate” COM(2007) 243 <i>final</i> — 2007/0088 (CNS)	15
2008/C 44/04	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Consiliului privind înființarea întreprinderii comune Clean Sky” COM(2007) 315 <i>final</i> — 2007/0118 (CNS)	19
2008/C 44/05	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Consiliului de înființare a întreprinderii comune ENIAC” COM(2007) 356 <i>final</i> — 2007/0122 (CNS)	22
2008/C 44/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția consumatorilor în ceea ce privește anumite aspecte legate de produsele de vacanță cu drept de utilizare pe durată limitată și pe termen lung, precum și de revânzare și schimb” COM(2007) 303 <i>final</i> — 2007/0113 (COD)	27
2008/C 44/07	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind instrumentele de cântărire neautomate” (versiune codificată) COM(2007) 446 <i>final</i> — 2007/0164 (COD)	33

RO

Preț: 22 EUR

(continuare în pagina următoare)

2008/C 44/08	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind dispozitivele de iluminare a plăcuței de înmatriculare spate a autovehiculelor și a remorcilor acestora” (versiune codificată) COM(2007) 451 <i>final</i> — 2007/0162 (COD)	33
2008/C 44/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind suprimarea paraziților radioelectrici produși de tractoarele agricole sau forestiere (compatibilitate electromagnetică)” (versiune codificată) COM(2007) 462 <i>final</i> — 2007/0166 (COD)	34
2008/C 44/10	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European «Raport asupra progresului înregistrat în domeniul biocarburanților — Raport asupra progreselor înregistrate în utilizarea biocarburanților și a altor carburanți regenerabili în statele membre ale Uniunii Europene»” COM(2006) 845 <i>final</i>	34
2008/C 44/11	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European «Rezultatele revizuirii Strategiei Comunității de reducere a emisiilor de CO ₂ provenite de la autoturisme și vehicule utilitare ușoare»” COM(2007) 19 <i>final</i>	44
2008/C 44/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2003/54/CE în ceea ce privește aplicarea anumitor dispoziții Estoniei” COM(2007) 411 <i>final</i> — 2007/0141 (COD)	49
2008/C 44/13	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind selectarea și autorizarea sistemelor care furnizează servicii mobile prin satelit” COM(2007) 480 <i>final</i> — 2007/0174 (COD)	50
2008/C 44/14	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Adaptarea la procedura de reglementare cu control — Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 95/50/CE în ceea ce privește competențele de executare conferite Comisiei” COM(2007) 509 <i>final</i> — 2007/0184 (COD)	52
2008/C 44/15	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă de modificare a Directivei 98/70/CE în ceea ce privește specificațiile pentru benzină și motorine, de introducere a unui mecanism de monitorizare și reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră generate de carburanții utilizați în transportul rutier, de modificare a Directivei 1999/32/CE a Consiliului în ceea ce privește specificațiile pentru carburanții folosiți de navele de navigație interioară și de abrogare a Directivei 93/12/CEE” COM(2007) 18 <i>final</i> — 2007/0019 (COD)	53
2008/C 44/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Evoluția plăților compensatorii pentru zonele defavorizate începând cu anul 2010”	56
2008/C 44/17	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Bilanțul de sănătate (<i>health check</i>) și viitorul PAC după 2013”	60
2008/C 44/18	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Schimbările climatice și Strategia Lisabona”	69
2008/C 44/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Creditul și excluderea socială într-o societate prosperă”	74
2008/C 44/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Spiritul antreprenorial și Strategia Lisabona”	84

2008/C 44/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Politica comunitară în domeniul imigrației și al cooperării cu țările de origine pentru promovarea dezvoltării” 91	91
2008/C 44/22	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind statisticile comunitare referitoare la sănătatea publică și la sănătatea și securitatea în muncă” COM(2007) 46 <i>final</i> — 2007/0020 (COD) 103	103
2008/C 44/23	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, persoanele care desfășoară activități independente și membrii familiilor acestora care se deplasează în interiorul Comunității” COM (2007) 159 <i>final</i> — 2007/0054 (COD) 106	106
2008/C 44/24	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Relele tratamente aplicate persoanelor vârstnice” 109	109
2008/C 44/25	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2003/96/CE cu privire la ajustarea regimului special de impozitare a motorinei utilizate drept carburant în scopuri comerciale și la coordonarea impozitării benzinei fără plumb și a motorinei utilizate drept carburant” COM(2007) 52 <i>final</i> — 2007/0023 (CNS) 115	115
2008/C 44/26	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2006/112/CEE în ceea ce privește anumite dispoziții temporare referitoare la cotele taxei pe valoare adăugată” COM(2007) 381 <i>final</i> — SEC(2007) 910 120	120
2008/C 44/27	Avizul Comitetului Economic și Social European privind tema „Croatia pe calea aderării” 121	121

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 439-A SESIUNE PLENARĂ DIN 24 ȘI 25 OCTOMBRIE 2007

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Cartea verde — Spațiul European de Cercetare: perspective noi”

COM(2007) 161 final

(2008/C 44/01)

La 4 aprilie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la *Cartea verde — Spațiul European de Cercetare: perspective noi*.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 octombrie 2007. Raportor: dl Wolf.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 107 voturi pentru, 0 voturi împotrivă și 2 abțineri.

1. Rezumat și recomandări

1.1 Comitetul consideră că este urgent necesar ca măsurile actuale de promovare a cercetării și dezvoltării (C-D) în Europa să fie întărite în mod considerabil, condițiile generale necesare pentru aceasta să fie îmbunătățite și premisele financiare asigurate.

Pe lângă programe de cercetare și dezvoltare comunitare, naționale și industriale eficiente, este nevoie de o piață europeană internă a cercetării și dezvoltării pentru a utiliza mai bine și a putea exploata la maximum potențialul actual și viitor al Comunității Europene. Aceasta se dorește a fi Spațiul European de Cercetare.

1.2 De aceea, Comitetul salută intenția Comisiei de a întări și dezvolta Spațiul European de Cercetare. Obiectivele și propunerile menționate sunt în mare măsură adecvate și merită susținute. Acestea au totuși nevoie de completări și, în unele cazuri, de clarificări sau modificări.

1.3 Comitetul susține obiectivul creării unei piețe europene a forței de muncă atractive pentru cercetători, care, în plus, să înlesnească mobilitatea și să o stimuleze. Cele mai importante chestiuni sunt, în acest sens, clauzele contractuale, salarizarea atractivă, securitatea socială/serviciile sociale transferabile la nivel european și coeziunea familială. Din aceste puncte de vedere, există deficiențe serioase, mai ales la nivelul statelor membre. De aceea, Comitetul îndeamnă în mod special la statele membre și

diferiții parteneri sociali să remedieze aceste deficiențe și să ofere, mai ales oamenilor de știință tineri, perspective profesionale atractive, care să le poată concura pe cele alternative oferite cercetătorilor foarte competenți. Astfel, vor exista din nou mai mulți tineri pregătiți să-și dedice energia și timpul unei astfel de cariere, foarte exigente și selective, contribuind astfel la reducerea deficitului european de specialiști și absolvenți calificați ai învățământului superior tehnico-științific.

1.4 Comitetul sprijină obiectivul de la Barcelona stabilit de Consiliul European. Conform deciziilor actuale, o cotă de numai 2 % din bugetul UE (deci doar a cincizecea parte) este alocată investițiilor în cercetare-dezvoltare prevăzute de obiectivul Barcelona. Astfel, statelor membre le revine, în cea mai mare măsură, sarcina politică de a îndeplini acest obiectiv, industriei revenindu-i sarcina economică. Comitetul se adresează în mod deosebit Consiliului, Parlamentului și statelor membre, cu recomandarea de a întreprinde fiecare toate acțiunile necesare pentru ca Europa să redevină lider global în cercetare-dezvoltare și de a adopta măsurile necesare în acest sens.

1.5 Comitetul reiterează recomandarea conform căreia contribuția Comunității Europene la investițiile totale în cercetare și dezvoltare să fie mărită la cel puțin 3 %, pentru ca, astfel, efectul de pârghie al finanțării comunitare în cercetare să impulsioneze investițiile necesare în cercetare din partea statelor membre și din partea industriei. În plus, o parte substanțială

a fondurilor structurale ar trebui utilizată pentru sprijinirea infrastructurii pentru cercetare și dezvoltare, iar sprijinul oferit de BEI ar trebui mărit. Această recomandare a devenit și mai stringentă din cauza problemelor grave, mult timp subestimate, legate de energie și de climă.

1.6 Comitetul sprijină obiectivul creării de infrastructuri de cercetare de clasă mondială în domeniile științifice și tehnologice, dar acestea trebuie să beneficieze apoi de o finanțare durabilă și fiabilă. Condiția principală pentru succesul și scopul acestei infrastructuri o reprezintă implicarea centrelor universitare și a institutelor corespunzătoare din statele membre, precum și implicarea activă a industriei, în cazul proiectelor tehnice. Numai acest tip de rețea poate duce la formarea unui sistem integrat și la crearea de valoare adăugată europeană.

1.7 Comitetul sprijină întărirea rolului institutelor de cercetare și al organizațiilor care le patronază de promotori și de vectori de cercetare-dezvoltare. Aceste institute au nevoie de o planificare fiabilă pe termen lung, de o dotare corespunzătoare și de suficientă libertate de decizie. Sunt necesare pentru aceasta o mai mare autonomie în utilizarea resurselor financiare, un procent suficient de mare din finanțarea de bază și o finanțare globală a proiectelor, posibilitatea de raportare a bugetelor anuale, reducerea sarcinilor administrative care frânează activitatea personalului din cercetare și învățământ, încurajarea și promovarea excelenței prin alocarea de fonduri suplimentare pentru cercetare pe baze concurențiale etc.

1.8 Comitetul consideră că inițiativele tehnologice comune și platformele tehnologice sunt instrumente importante de realizare a inovațiilor tehnice în domenii de cercetare strategice importante. În cadrul parteneriatelor necesare între sectorul public și cel privat și în cadrul programelor de cercetare comune, s-a căzut de acord și asupra participării corespunzătoare a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM). Comunitățile de cunoaștere și inovare (CCI) ale Institutului European de Tehnologie, care urmează a fi create, vor apela la experiența acumulată în acest context. De asemenea, experiența acumulată în cadrul proiectelor ERA-Net și CORNET, precum și în cadrul grupării EUREKA poate avea o contribuție valoroasă.

1.9 Comitetul sprijină deschiderea Spațiului European de Cercetare către întreaga lume. În acest sens, atractivitatea sa reprezintă criteriul decisiv. Această sarcină poate fi considerată îndeplinită abia când exodul de creiere (*brain-drain*), criticat astăzi, va fi oprit, nu numai din punct de vedere cantitativ, ci și calitativ, respectiv în privința celor mai capabili și mai renumiți cercetători din lume. Pentru a atinge acest deziderat, trebuie îndeplinite toate condițiile esențiale: nivelul de încadrare a postului, dotarea, condițiile de muncă, condițiile-cadru politice, șansele de avansare, precum și autonomia, venitul personal și recunoașterea socială.

1.10 Comitetul susține metoda *deschisă de coordonare*, prin intermediul căreia obiectivele și politicile strategice ale statelor membre sunt evaluate, iar rezultatele comparate, pentru a asigura coerența și a optimiza politica europeană de cercetare.

Pe de altă parte, trebuie respinsă orice formă de *coordonare* detaliată de sus în jos (*top-down*) a institutelor de cercetare și a întreprinderilor care are în vedere uniformizarea generală. Comisia nu are intenția de a dirija cercetarea europeană în mod centralizat și, de aceea, această impresie trebuie evitată. Trebuie găsit un echilibru just între cadrul comunitar, independența statelor membre și inițiativa și creativitatea individuală și instituțională. Numai prin libertatea de a alege dintre mai multe metode, abordări și teme se pot obține cele mai bune rezultate, proceduri și inovații.

1.11 Comitetul își reiterează avertismentele privind necesitatea reducerii birocrăției. De aceea, Comitetul recomandă reducerea birocrăției ca obiectiv politic important suplimentar al viitoarei agende a Spațiului European de Cercetare. Acest lucru înseamnă elaborarea, împreună cu statele membre și cu institutele de cercetări, a unor concepte pentru simplificarea și reducerea la ceea ce este absolut necesar a reglementărilor excesive, a numărului mare de obligații de raportare, proceduri de solicitare, expertizare, evaluare și aprobare etc. de la nivel național, regional și instituțional. Chiar și competiția pentru promovarea excelenței duce mai întâi la mărirea timpului pe care cercetătorii îl consacră procedurilor birocratice. Cu atât mai importantă este găsirea unei soluții de ansamblu pentru reducerea și simplificarea birocrăției. Teama de greșeli individuale nu trebuie să ducă la reguli excesive și la paralizarea activității tuturor.

1.12 Comitetul consideră necesar ca organismele de finanțare a cercetării, și în special Comisia, să dispună de funcționari cu experiență științifică deosebită, care să cunoască foarte bine și de mult timp sectoarele în care își desfășoară activitatea, cu particularitățile acestora, și care să rămână la curent cu noutățile științifice ale „comunității” din care fac parte. (Din acest motiv, rotația periodică a cadrelor este contraproductivă.)

1.13 Comitetul recomandă completarea Spațiului European de Cercetare cu un *Spațiu European al Cunoașterii*, în scopul creării unei societăți europene bazate pe cunoaștere. Aceasta necesită un sistem educațional care să ofere o educație amplă și solidă tuturor cetățenilor, precum și posibilități suplimentare de specializare de înaltă calitate pentru oamenii de știință și pentru ingineri. Aceasta implică, de asemenea, un „management al cunoașterii” adecvat. Activitatea de cercetare-dezvoltare se bazează pe cunoașterea existentă pentru a crea o nouă cunoaștere.

1.14 Comitetul recomandă elaborarea unor reglementări clare și ușor de înțeles pentru diversele instrumente de finanțare și de coordonare a cercetării și dezvoltării comunitare, inclusiv a unei liste (și a unui ghid de utilizare) a tuturor instrumentelor și măsurilor de promovare și coordonare a activității de cercetare-dezvoltare aflate la dispoziția Comisiei. Această operațiune ar trebui să indice de asemenea dacă numărul tot mai mare de instrumente mai poate garanta suficient de bine claritatea și delimitarea sarcinilor și dacă aceste instrumente sunt clare și utile pentru potențialii utilizatori și pentru funcționarii Comisiei sau este necesară redefinirea lor.

1.15 Multe dintre temele cuprinse în Cartea verde necesită o analiză diferențiată. Pentru aceasta, ca și pentru alte aspecte, Comitetul face trimitere la textul integral al avizului.

2. Comunicarea Comisiei

2.1 Comunicarea Comisiei se înscrie în contextul discuției și adoptării celui de-al 7-lea Program-cadru pentru cercetare-dezvoltare, a temelor de cercetare selectate (așa-numitele programe specifice), a instrumentelor disponibile, precum și a regulilor de participare. În prezenta comunicare a Comisiei, nu se mai face referire la conținutul activităților de cercetare, ci exclusiv la obiectivele strategice ale Spațiului European de Cercetare.

2.2 După o scurtă trecere în revistă, se face un rezumat al sarcinilor și obiectivelor Spațiului European de Cercetare. În continuare, acestea sunt discutate în contextul actual, reanalizate și adaptate situației actuale. Punctele de plecare ale comunicării sunt importanța activității europene de cercetare-dezvoltare pentru Strategia Lisabona și competitivitatea în context global.

2.3 Următoare puncte sunt identificate ca sarcini și obiective deosebite:

- **un schimb corespunzător de cercetători competenți**, cu un grad ridicat de mobilitate între instituții, domenii, sectoare și țări;
- **infrastructuri de cercetare de nivel internațional de nivel internațional**, integrate și interconectate într-o rețea, accesibile cercetătorilor din toată Europa și din toată lumea, grație în primul rând noii generații de infrastructuri de comunicații electronice;
- **institute de cercetare de vârf** angajate în cooperare și parteneriate public-private eficiente, care să formeze nucleul grupurilor de cercetare și inovare, inclusiv al „comunității de cercetare virtuale”, care să fie specializate mai ales în domenii interdisciplinare și care să poată mobiliza o masă critică de resurse umane și financiare;
- **un schimb eficient de cunoștințe** mai ales între cercetarea publică și industrie, dar și cu publicul larg;
- **priorități și programe de cercetare bine coordonate**, la nivel național, regional și european;
- **o largă deschidere** către lume a Spațiului European de Cercetare.

2.4 Rezultatele obținute până acum vor fi sintetizate, iar pe baza lor se vor lua măsurile viitoare de consolidare și extindere în continuare a Spațiului European de Cercetare. În opinia Comisiei, actualul program-cadru de cercetare al UE a fost conceput în mod explicit pentru a susține aceste măsuri și finan-

țarea sa a fost considerabil mărită, chiar dacă în măsură mai mică decât propusese inițial Comisia (și recomandase Comitetul). Noile inițiative lansate odată cu cel de-al 7-lea Program-cadru (2007-2013), cum ar fi crearea unui Consiliu European al Cercetării, vor avea o influență majoră asupra cercetării europene. De asemenea, viitorul Institut European de Tehnologie poate contribui la crearea unei comunități a cunoașterii și a inovației de nivel internațional.

2.5 Totodată, s-a făcut referire și la punctele slabe care, în opinia Comisiei, trebuie eliminate. Pe scurt, este vorba despre următoarele aspecte:

- Posibilitățile de avansare profesională ale cercetătorilor sunt în continuare limitate.
- Deseori, colaborarea dintre întreprinderi și institutele de cercetare este dificilă.
- Finanțarea cercetării pe plan național și regional este, ca și până acum, în mare parte lipsită de coordonare.
- Deseori, reformele la nivelul statelor membre nu au în vedere coerența și perspectiva europeană.

2.6 Alte elemente ale Cărții verzi sunt abordate în observațiile Comitetului, prezentate în continuare.

2.7 Pentru a stimula o dezbatere largă referitoare la Cartea verde, Comisia a formulat 35 de întrebări concrete. Răspunsurile așteptate din partea Parlamentului, Consiliului, CESE, Comitetului Regiunilor, a statelor membre, ca și din partea cercetătorilor și a institutelor de cercetare se vor regăsi în propunerile de măsuri care vor fi prezentate în 2008. La multe dintre aceste întrebări s-a răspuns implicit în capitolul 3. La unele întrebări specifice s-a făcut referire în capitolul 4.

3. Observațiile generale ale Comitetului

3.1 **Importanța excelenței științifice.** Comitetul a indicat de mai multe ori ⁽¹⁾ că realizările tehnice și științifice de înalt nivel calitativ, precum și transformarea acestora în forță economică competitivă sunt premise hotărâtoare pentru a nu periclita poziția Europei în context global și modelul social european.

De aceea, este urgent necesar ca măsurile actuale de promovare a cercetării și dezvoltării în Europa să fie întărite în mod considerabil, prioritățile politice să fie definite, condițiile generale necesare să fie îmbunătățite și premisele financiare asigurate. Este importantă utilizarea principiului concurenței după criterii de excelență. Cu privire la normele privind ajutoarele de stat, Comitetul s-a pronunțat deja de mai multe ori pe această temă ⁽²⁾.

⁽¹⁾ JO C 256, 27.10.2007

JO C 325/16, 30.12.2006.

⁽²⁾ JO C 325/16, 30.12.2006.

3.2 Piața europeană internă de cercetare-dezvoltare. Pe lângă programe de cercetare și dezvoltare comunitare, naționale și industriale eficiente, este nevoie de o piață europeană internă de cercetare-dezvoltare pentru a utiliza mai bine și a putea exploata potențialul actual și viitor al Comunității Europene. **Aceasta se dorește a fi Spațiul European de Cercetare.**

3.3 Acord de principiu. De aceea, Comitetul salută intenția declarată în Cartea verde a Comisiei de a întări și extinde Spațiul European de Cercetare, continuând evoluția generală pozitivă. În Cartea verde, se regăsesc elemente importante ale recomandărilor sale anterioare ⁽³⁾. Obiectivele fixate de Comisie sunt corecte, iar propunerile făcute sunt în mare măsură adecvate și merită susținute. Acestea au totuși nevoie de completări și, în unele cazuri, de clarificări sau modificări.

3.4 Contextul actual

3.4.1 Comunitatea științifică. Organizația Europeană pentru Cercetare Nucleară (CERN) ⁽⁴⁾ a fost creată cu peste 50 de ani în urmă. Angajamentul independent al comunității științifice internaționale, respectiv al celor mai de seamă oameni de știință din lume ⁽⁵⁾, a primit sprijinul necesar din partea politicianilor importanți din Europa. Astfel s-a creat un laborator european de vârf, pe care statele membre nu ar fi putut sau nu ar fi dorit să îl finanțeze și să îl exploateze în mod individual. Din motive asemănătoare, s-au creat mai târziu alte organizații europene transnaționale ⁽⁶⁾, cum ar fi ECMWF, EMBO, ESRF, ESO, ESA și ILL.

3.4.2 Comunitatea Europeană. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice (Tratatul Euratom), semnat la 25 martie 1957 la Roma, este unul dintre cele trei tratate constitutive ale Comunităților Europene. Acesta se află totodată la originea angajamentului Comunității în domeniul activității de cercetare-dezvoltare ⁽⁷⁾. În 1986, odată cu punerea

în aplicare a primului Program-cadru pentru cercetare-dezvoltare, s-au pus bazele politicii comunitare de cercetare care a dus la depășirea obiectivelor EURATOM. Prin decizia care a urmat, în anul 2000, în contextul lansării Strategiei Lisabona, și care a dus la crearea *Spațiului European de Cercetare*, politicienii europeni și-au confirmat dorința de a crea un cadru oficial pentru cercetarea europeană. *Spațiul European de Cercetare* era menit să devină un proiect emblematic, ale cărui motivații și obiective sunt în conformitate cu Strategia Lisabona.

3.4.3 Obiectivul Barcelona. După cum a menționat de mai multe ori, Comitetul sprijină obiectivul Barcelona formulat acum cinci ani de Consiliul European, ca o consecință a Strategiei Lisabona. Acest obiectiv prevede ca suma totală alocată cercetării și dezvoltării să fie mărită, astfel ca, în anul 2010, să atingă un nivel de aproape 3 % din PIB. Două treimi din investițiile necesare trebuie să fie finanțate cu capital privat. Conform deciziilor actuale, numai o cotă de 2 % din bugetul UE (deci doar a cincizecea parte) este alocată investițiilor în activitățile de cercetare-dezvoltare prevăzute de obiectivul Barcelona.

3.5 Angajamentul politic al statelor membre. Astfel, statelor membre le revine, în cea mai mare măsură, sarcina politică de a îndeplini obiectivului Barcelona, iar industriei și economiei private îi revine sarcina economică. Comitetul se adresează în mod deosebit Consiliului, Parlamentului și statelor membre, cu apelul și recomandarea de a face fiecare pașii necesari și de a sprijini obiectivele formulate în Cartea verde, astfel ca Europa să redevină lider global în cercetare și dezvoltare, ca prim pas spre îndeplinirea obiectivului Barcelona, și de a adopta toate măsurile necesare pentru aceasta.

3.6 Utilizarea mai bună a efectului de pârghie al sprijinului financiar comunitar destinat cercetării. Sprijinul financiar comunitar acordat cercetării este, de asemenea, de foarte mare importanță. Acesta nu are doar rol de integrare și coordonare, ci mai ales de efect de pârghie asupra investițiilor în cercetare realizate de statele membre și de industrie. De aceea, forța acestei pârghii trebuie mărită în mod considerabil, astfel ca statele membre și industria să își aducă întreaga contribuție la îndeplinirea obiectivului Barcelona, nerealizat până acum. Europa trebuie să fie conștientă de tradiția sa și rolul de frunte pe care l-a jucat ca spațiu de cercetare și inovare și trebuie să revigoreze această tradiție.

3.6.1 Mărirea contribuției comunitare. Comitetul a constatat ⁽⁸⁾ că bugetul comunitar actual destinat activității de cercetare-dezvoltare nu este suficient pentru obținerea acestui efect de pârghie. Comitetul reiterează recomandarea urgentă de a mări contribuția Comunității Europene la investițiile în cercetare-dezvoltare, de la mult mai puțin de 2 %, cât este în prezent,

⁽³⁾ JO C 110/3, 30.4.2004
JO C 110/98, 30.4.2004
JO C 157, 28.6.2005
JO C 65, 17.3.2006
JO C 185, 8.8.2006
JO C 309, 16.12.2006
JO C 325, 30.12.2006.

⁽⁴⁾ CERN: Organizația Europeană pentru Cercetare Nucleară. Având în vedere activitatea sa ulterioară, termenul CERN este confuz. De aceea, astăzi se folosește termenul „Laboratorul European de Fizică Atomică”, care descrie mai bine activitatea organizației.

⁽⁵⁾ Termenii „oameni de știință” sau „ingineri” se referă atât la bărbați, cât și la femei. Astfel se confirmă angajamentul repetat în favoarea egalității depline între femei și bărbați, inclusiv în domeniul activității de cercetare-dezvoltare. A se vedea și punctul 3.16.2.

⁽⁶⁾ ILL: Institutul Laue-Langevin
ECMWF: Centrului meteorologic european pentru previziuni pe durată medie
ESRF: Centrul european de radiații obținute prin sincrotron
ESO: Observatorul European Sudic
EMBO: Organizația europeană de biologie moleculară
ESA: Agenția Spațială Europeană
A se vedea și <http://www.euroforum.org>.

⁽⁷⁾ Pentru o prezentare detaliată, a se vedea și buletinul informativ CORDIS, nr. 279 din iunie 2007.

⁽⁸⁾ JO C 325, 30.12.2006.

până la cel puțin 3 %, prin revizuirea bugetului din 2008, de a utiliza ⁽⁹⁾ o parte substanțială a Fondurilor Structurale pentru sprijinirea infrastructurii de cercetare-dezvoltare ⁽¹⁰⁾ și de a mări substanțial sprijinul oferit de BEI.

3.6.2 Nevoia urgentă de luare a unei decizii politice.

Cifrele publicate chiar de Comisie ⁽¹¹⁾ privind situația actuală a cercetării europene și a finanțării sale în raport cu competitorii din restul lumii confirmă urgența cu care recomandarea anterioară a Comitetului trebuie transformată într-o decizie politică. La aceasta, se adaugă problemele foarte grave și mult timp subestimate legate de energie și de climă, care agravează situația.

3.7 Masa critică, gruparea resurselor și expertizei, valoarea adăugată europeană. Comunitatea ar trebui să elaboreze și să finanțeze cu prioritate acele acțiuni de cercetare și proiecte de mare importanță pentru progresul științific și tehnic pe care statele membre nu sunt pregătite sau nu au capacitatea economică să le susțină sau care ar avea un impact mult mai mare dacă ar fi desfășurate la nivel comunitar și printr-o rețea europeană. Astfel, s-ar aduce o valoare adăugată mai importantă decât ceea ce s-ar putea obține prin eforturile individuale ale statelor membre.

3.8 Infrastructuri și institute de cercetare de vârf. În multe domenii de cercetare deosebit de importante, măsurile costisitoare de sprijinire a infrastructurii și aparatura de mari dimensiuni reprezintă premise de bază pentru noi descoperiri fundamentale și pentru progresul tehnic și susțin progresul tehnic (în faza preconcrențială) prin posibilitățile noi de îmbunătățire și inovare. De aceea, Comitetul acordă *creării infrastructurii de cercetare de nivel internațional* — obiectiv definit în Cartea verde — o importanță covârșitoare. Infrastructurile reprezintă o bază și un catalizator pentru cercetarea de vârf. Acestea constituie o mare atracție pentru cei mai buni ingineri și oameni de știință din întreaga lume și servesc, de asemenea, în măsură copleșitoare, altui obiectiv important demn de susținere, și anume creării unor institute de cercetare de vârf, care să confere prestigiu noțiunii de „Cercetare Europeană” și denumirii emblematice de „Spațiu European de Cercetare”.

3.8.1 Lista ESFRI ⁽¹²⁾. Comitetul salută crearea listei ESFRI, elaborate cu participarea statelor membre și a Comisiei și aprobate și susținute de Consiliu ⁽¹³⁾. Totodată, Comitetul subliniază că, pe lângă implicarea principală al statelor membre, este nevoie pe viitor și de implicarea mai hotărâtă, mai sigură și mai

durabilă a Comisiei, căci, în acest domeniu, voința politică de a obține realizări tehnico-științifice de pionierat este deosebit de vizibilă. De aceea, Comitetul susține fără rezerve respectarea riguroasă a foii de parcurs, și participarea financiară substanțială a Comunității la construirea și exploatarea pe termen lung a acestor instalații. Comitetul accentuează importanța unor condiții contractuale adecvate, pentru ca aceste instalații să fie accesibile și atractive pentru partenerii și utilizatorii din întregul Spațiu European de Cercetare și, în afară de aceasta, susține eforturile de creare de parteneriate sau de găsire a unor participanți interesați din afara Europei ⁽¹⁴⁾.

3.8.2 Continuitatea sprijinului financiar. Este deosebit de important ca proiectele pe termen lung, care necesită investiții mari, să fie finanțate în mod continuu până la atingerea obiectivelor, atâta timp cât îndeplinesc criteriul excelenței științifice. Finanțarea puternic fluctuantă, nesiguranța sau chiar întreruperea finanțării conduc, mai ales în acest domeniu, nu doar la irosirea unor mari resurse financiare și a muncii de dezvoltare tehnico-științifică, ci și la periclitatea rețelei create, a colaborării internaționale și a încrederii în angajamentele viitoare. Acestea afectează astfel și piața europeană a forței de muncă pentru ingineri și oamenii de știință.

3.8.3 Participarea universităților și a institutelor. Condiția principală pentru succesul acestor investiții remarcabile în proiecte de infrastructură și pentru extinderea necesară a cercetării de vârf este participarea responsabilă a centrelor universitare, a institutelor și a organizațiilor de cercetare din statele membre la dezvoltarea și exploatarea laboratoarelor corespunzătoare: numai o astfel de rețea poate duce la un sistem integrat și poate crea valoare adăugată europeană. De aceea, este necesară și finanțarea corespunzătoare a unor astfel de rețele și dotarea adecvată a programelor specifice „cooperare” și „idei”. Pentru aceasta, trebuie să fie puse la dispoziție suficiente fonduri pentru deplasări și vizite la fața locului, precum și pentru sisteme de comunicație și echipamente auxiliare. În plus, Comitetul dorește să sublinieze încă o dată importanța majoră a promovării mobilității.

3.8.4 Mobilitate fără restricții. Comitetul sprijină mobilitatea fără restricții în interiorul Spațiului European de Cercetare, între statele membre, între organizații, precum și între sectorul public și cel privat. Mobilitatea nu servește numai dezvoltării profesionale, schimbului de cunoștințe și de experiență de specialitate, ci lărgeste orizontul general, întărește capacitatea de analiză și promovează înțelegerea dintre culturi. De aceea, toate obstacolele sau măsurile neadecvate care mai stau în calea mobilității fără restricții trebuie înlăturate, respectiv anulate. Printre acestea se numără, pe lângă obstacolele interstatale, insuficienta recunoaștere sau transferabilitate a drepturilor la servicii sociale, de exemplu dezavantajele fiscale sau problemele legate de schimbările de domiciliu.

⁽¹⁴⁾ De exemplu, proiectul ITER.

⁽⁹⁾ Comitetul salută cererea formulată în acest sens de Comitetul consultativ european de cercetare (EURAB); a se vedea: http://ec.europa.eu/research/eurab/index_en.html.

⁽¹⁰⁾ Și în această privință, Comitetul îndeamnă statele membre să adopte deciziile politice corespunzătoare.

⁽¹¹⁾ Comisia Europeană — Cifre-cheie pentru anul 2007 privind știința, tehnologia și inovațiile, către un Spațiu European al Cunoașterii, luni, 11 iunie 2007.

⁽¹²⁾ ESFRI: Forumul strategic european pentru infrastructura în cercetare (European Strategy Forum on Research Infrastructure); <http://cordis.europa.eu/esfri/>.

⁽¹³⁾ Consiliul Concurență (Piața internă, industrie și cercetare), 21/22 mai 2007.

3.8.5 Situația din noile state membre. Trebuie avută în vedere adoptarea unor măsuri de stimulare, pentru ca mobilitatea dorită în interiorul Europei să nu ducă, în cazul cercetătorilor din noile state membre, la un exod de creiere intraeuropean pe termen lung. Comitetul a subliniat într-un aviz anterior că, și din acest punct de vedere, crearea de institute de cercetare atractive în noile state membre este deosebit de importantă.

3.9 Nivelul de apreciere acordat Spațiului European de Cercetare. Printr-o colaborare internațională eficientă și încununată de succes, mai ales în cadrul marilor proiecte comunitare europene, cei implicați capătă un spirit de echipă tot mai puternic, ceea ce ridică nivelul de apreciere acordat Spațiului European de Cercetare și îmbunătățește imaginea Europei.

3.10 Propria inițiativă și conferințele de specialitate. Exemplul oferit de CERN, dar și dezvoltarea institutelor europene de cercetare a fuziunii demonstrează dorința și capacitatea comunității științifice de a căuta și de a găsi, din proprie inițiativă, parteneri din întreaga lume, precum și de a obține finanțarea necesară pentru proiecte internaționale din partea guvernelor unor state terțe. Pentru aceasta, este necesar să se pună la dispoziție mijloace financiare pentru organizarea de conferințe tehnico-științifice de specialitate, precum și pentru participarea, mai ales a tinerilor oameni de știință europeni, la conferințele internaționale.

3.10.1 Societățile tehnico-științifice — organizațiile societății civile. Conferințele de specialitate formează forumul esențial pentru diseminarea și evaluarea rezultatelor, pentru schimburile de opinii și de cunoștințe, precum și pentru inițierea cooperării și dezvoltarea de concepte noi sau îmbunătățite. Conferințele de acest tip sunt organizate în mod obișnuit de diferitele societăți științifice și tehnice specializate ⁽¹⁵⁾, care sunt organizații tipice ale societății civile. De aceea, Comitetul recomandă mai buna promovare și recunoaștere a realizărilor acestora, precum și utilizarea mai eficientă a rezultatelor și sprijinirea activităților de diseminare a cunoștințelor, de evaluare a rezultatelor și de coordonare a cercetării.

3.11 Programe-cadru. Comitetul consideră că Programul-cadru comunitar pentru cercetare și dezvoltare și programul-cadru al Comunității Europene a Energiei Atomice sunt instrumentele comunitare esențiale pentru realizarea Spațiului European de Cercetare.

În completarea programelor specifice *infrastructuri și idei*, programele *cooperare și persoane*, precum și măsurile de finanțare aferente constituie stimulentele importante pentru o cooperare coordonată (a se vedea punctul 3.13). Acesta este motivul

pentru care aplicarea acestora în condiții corespunzătoare este esențială pentru crearea unei identități transnaționale, generatoare de sinergie pentru *cercetarea europeană și Spațiul European de Cercetare*.

3.11.1 Cercetarea fundamentală și aplicațiile sale. Trebuie remarcată menționarea explicită a cercetării și recunoașterea importanței sale hotărâtoare pentru progres și inovație. Astfel, este necesar să existe un **echilibru** între promovarea cercetării fundamentale, pe de o parte, și cercetarea aplicată sau orientată pe produs sau pe proces, pe de altă parte. După cum s-a subliniat de mai multe ori ⁽¹⁶⁾, nu există o delimitare clară între aceste domenii, ci interacțiuni multiple; aceste sectoare sunt strâns legate între ele.

3.11.2 Inițiativele tehnologice comune, platformele tehnologice și Institutul European de Tehnologie. Comitetul accentuează rolul deosebit al inițiativelor tehnologice comune și al platformelor tehnologice. Acestea au rolul de a crea, în domenii strategice de cercetare, parteneriate între sectorul public și cel privat, și de a permite astfel derularea de programe de cercetare comune. În cazul **comunităților de cunoaștere și cercetare**, care vor fi create în cadrul Institutului European de Tehnologie, Comitetul recomandă ca acestea să se bazeze pe experiența obținută în acest context. De asemenea, și experiența acumulată în cadrul proiectelor ERA-Net și CORNET, precum și în cadrul grupărilor (*clusters*) EUREKA poate constitui o contribuție valoroasă.

3.11.3 IMM-urile. Implicarea în măsură suficientă a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM) în parteneriatele dintre sectorul public și cel privat, dar și în parteneriatele industriale joacă un rol deosebit de important. Comitetul salută eforturile pe care Comisia le face și le va face în continuare în această direcție. În plus, proiectul CORNET ⁽¹⁷⁾ (Collective Research Network — Rețeaua Colectivă de Cercetare), inițiat în cadrul ERA-NET, își avea, de asemenea, o contribuție în acest sens.

3.11.4 Confidențialitatea informațiilor. Difuzarea liberă a informațiilor privind noile descoperiri a fost și este unul din cei mai importanți factori prin care se poate asigura succesul științei moderne (a se vedea și punctul 4.4.2 **Accesul liber**). Păstrarea secretă a informațiilor ridică probleme nu numai cu privire la chestiunile specifice proprietății intelectuale, ci, în special, cu privire la stadiul de dezvoltare a unor tehnologii noi/inovatoare începând cu care păstrarea secretă a informațiilor, din motive de concurență economică ⁽¹⁸⁾, împiedică schimbul de informații necesar și colaborarea ulterioară cu și între partenerii industriali. Comitetul recomandă studierea detaliată a acestei probleme, pentru că de aceasta depinde succesul colaborării, în special între sectorul public și cel privat.

⁽¹⁵⁾ De exemplu, Societatea Europeană de Fizică, Federația Uniunilor Naționale ale Inginerilor, Federația Europeană a Inginerilor Chimisti, Academii Europene (IASAC, ALEA, IAP) etc. Multe dintre acestea sunt organizate și în cadrul unor confederații, cum ar fi Inițiativa pentru Știință în Europa (ISE).

⁽¹⁶⁾ JO C 325, 30.12.2006, capitolul 4.6.

⁽¹⁷⁾ A se vedea <http://www.cornet-era.net>, precum și suplimentul tematic al CORDIS focus, nr. 24, iunie 2007.

⁽¹⁸⁾ Și atât timp cât nu se acordă o perioadă de grație pentru brevete, pentru a nu pierde eventualele drepturi ulterioare asupra brevetului.

3.12 Consolidarea institutelor de cercetare. Comitetul sprijină obiectivul deosebit de important al întăririi rolului institutelor de cercetare și al organizațiilor care le patronează de promotori și de vectori ai activității de cercetare-dezvoltare. Acestea sunt locurile în care se coordonează, se planifică și se desfășoară activitatea de cercetare, iar modul în care evoluează climatul de lucru, libertatea de acțiune și stilul de cercetare determină prestigiul și succesul fiecărei instituții și organizații de cercetare. De aceea, institutele și organizațiile de cercetare au nevoie de o capacitate de planificare fiabilă pe termen lung, de dotare suficientă și de libertate de decizie corespunzătoare. Pentru aceasta, sunt necesare o mai mare autonomie privind utilizarea resurselor financiare, o alocare sigură și suficient de mare din finanțarea instituțională de bază (de obicei, minimum 75 %-80 %) și din finanțarea generală a proiectelor, posibilitatea de reportare a bugetelor anuale, reducerea sarcinilor administrative ale personalului din cercetare, stimularea și promovarea excelenței prin alocarea fondurilor pentru cercetare pe termen suficient de lung și pe bază de concurență și rezultate etc.

3.13 Coordonare deschisă. Impulsuri importante în favoarea *coordonării deschise* bilaterale și evaluării politicii de cercetare și obiectivelor strategice ale statelor membre sunt date de procesul decizional comunitar demonstrat a fi eficient în practică, la nivel european, cu privire la inițiativele politice privind cercetarea ale Comisiei și la consultările pregătitoare. Comitetul consideră că și măsurile de consultare și coordonare complementare cu și între statele membre și regiuni pentru definirea priorităților specifice sau pentru proiecte de infrastructură sunt importante și binevenite, pentru a se asigura mai multă coerență și pentru optimizarea politicii europene de cercetare. Coordonarea este de asemenea importantă la crearea organizațiilor interstatale de cercetare europene pentru proiecte de infrastructură și alte proiecte comunitare de mare anvergură (a se vedea și punctul 3.8). De altfel, Comisia are rol de coordonare și în ceea ce privește măsurile de finanțare prevăzute de cel de-al 7-lea Program-cadru (a se vedea punctul 3.11).

3.14 Evitarea coordonării excesive. Pe de altă parte, trebuie evitată orice intenție de coordonare detaliată de sus în jos (*top-down*) a cercetării europene, fie că reprezintă un scop în sine, fie că are în vedere o standardizare generală, în cadrul companiilor și organizațiilor de cercetare. Aceasta ar limita diversitatea acțiunilor și metodelor de cercetare (a se vedea și în special punctul 4.7.1) — de exemplu, cu intenția declarată a evitării dublării eforturilor⁽¹⁹⁾ și fragmentării cercetării —, provocând o atitudine de respingere din partea cercetătorilor, a institutelor și mai ales din partea industriei.

⁽¹⁹⁾ În avizul „Știință, societate și cetățeni”, CES 724/2001, Comitetul a menționat la punctul 4.7.5 că: „Din cauza dovezilor necesare de repetare a rezultatelor, paralelismul sau repetarea experimentelor (denumită deseori «duplicarea cercetării») este, prin intermediul tehnicilor și proceselor modificate de alte grupe de cercetare, parte esențială a metodicii și a progresului științific”. Aceasta previne greșelile, erorile sau chiar falsificările.

În orice caz, ar trebui evitată impresia că ar exista o intenție a Comisiei de a conduce activitatea de cercetare la nivel european în mod centralizat. Altminteri, aceasta ar alimenta și mai mult îngrijorarea deja existentă a cetățenilor⁽²⁰⁾ din statele membre cu privire la o prea mare centralizare la Bruxelles. Trebuie urmărit mai curând un echilibru just între cadrul comunitar, independența și capacitatea de decizie a statelor membre și inițiativa și creativitatea individuală și instituțională.

3.14.1 Pluralismul metodelor, abordărilor și alegerii temelor. Numai prin libertatea de a alege dintre mai multe metode, căi și teme se pot obține cele mai bune rezultate, proceduri și inovații. Pluralismul nu înseamnă risipă, ci un mijloc necesar de optimizare și progres, pentru obținerea de noi cunoștințe și capacități. Comitetul recomandă consultarea în special a Consiliului European al Cercetării în chestiunea atât de importantă a delimitării competențelor.

3.15 Alt obiectiv al Cărții verzi: reducerea birocrăției. Cu toate acestea, Comitetul, reluând avertismentele de până acum, recomandă Comisiei să menționeze *reducerea birocrăției* ca un alt obiectiv politic important în agenda sa politică viitoare. Împreună cu statele membre și cu institutele de cercetare, trebuie găsite metode pentru simplificarea și reducerea la ceea ce este absolut necesar a reglementărilor excesive, a multitudinii de obligații de raportare, a procedurilor de solicitare, expertizare, evaluare și aprobare etc. de la nivel național, regional și instituțional. Chiar și concurența, sprijinită de Comitet, pentru promovarea excelenței și pentru obținerea finanțărilor duce mai întâi la mărirea timpului pe care cercetătorii îl consacră procedurilor administrative și de evaluare. Este cu atât mai importantă găsirea unei soluții acceptabile pentru reducerea și simplificarea tuturor procedurilor. Comitetul a menționat deja⁽²¹⁾ că teama de greșeli individuale și comportamente neadecvate nu trebuie să ducă la reguli excesive și la paralizarea activității tuturor. Aceasta se referă, în egală măsură, la modul în care își desfășoară activitatea organizațiile de finanțare și cercetătorii.

3.16 O piață a forței de muncă atractivă și perspective profesionale mai bune. Comitetul sprijină obiectivul important al creării unei piețe a muncii atractive pentru cercetători. Pentru aceasta, condițiile contractuale, nivelul salarizării, securitatea socială/serviciile sociale și sprijinirea coeziunii familiare trebuie îmbunătățite, astfel încât oamenii de știință să nu aibă sentimentul că idealismul lor este exploatat, de exemplu, din cauza salarizării necorespunzătoare, a tergiversării negocierii contractelor și a nesiguranței excesive în privința viitorului lor profesional și să nu ajungă la concluzia că investiția lor într-o educație foarte exigentă și selectivă nu le oferă, în Europa, șansa de a se lansa într-o carieră profesională de succes.

⁽²⁰⁾ Lüder Gerken și Roman Herzog în EUROPE'S WORLD, numărul din vara anului 2007.

⁽²¹⁾ JO C 256, 27.10.2007.

3.16.1 Deficiențe la nivelul statelor membre. Există foarte mari deficiențe, mai ales la nivelul statelor membre, putând fi constatate, în continuare, evoluții greșite ⁽²²⁾. De aceea, Comitetul îndeamnă în special statele membre și diferiții parteneri sociali să remedieze aceste deficiențe și să le ofere mai ales oamenilor de știință tineri condiții profesionale atractive, care să le poată concura pe cele alternative oferite cercetătorilor foarte competenți. Astfel, vor exista din nou mai mulți tineri pregătiți să-și dedice energia și timpul unei astfel de cariere exigente și selective și astfel să contribuie la reducerea deficitului de personal calificat în știință și tehnică — și de absolvenți învățământ superior cu calificări corespunzătoare — în Europa.

3.16.2 Egalitatea între sexe. Comitetul subliniază angajamentul său în favoarea egalității de șanse și a tratamentului egal între bărbați și femei. Avem nevoie de cele mai mari talente ale reprezentanților ambelor sexe; ceea ce contează sunt capacitățile și performanța. (Termenii „oameni de știință”, „cercetători” și „ingineri” se referă la persoane de ambele sexe.)

3.16.3 Mobilitate între instituții, discipline, sectoare și țări. De asemenea, Comitetul sprijină obiectivul, menționat în Cartea verde, de a îmbunătăți substanțial mobilitatea între instituții, discipline, sectoare și țări. Acesta se referă, pe de o parte, la recomandările mai sus menționate, iar pe de altă parte, la recomandarea mai veche referitoare la un sistem atractiv de burse de studiu (*ani sabatici*) pentru schimbul de personal între universități și industrie.

3.16.4 Coeziunea familială. Comitetul a atras de mai multe ori atenția asupra unui aspect deosebit de important al promovării mobilității, și anume, necesitatea de a permite și sprijini coeziunea familială. Aceasta se referă mai ales la activitatea profesională a soțului/soției (de exemplu, cupluri cu două cariere), școli corespunzătoare pentru copii, sprijin în cazul schimbului de locuință sau al mutării (compensarea cheltuielilor, impozitelor) etc.

3.17 Deschidere Spațiului European de Cercetare către lume. În Cartea verde, deschiderea Spațiului European de Cercetare către lume este menționată ca un obiectiv deosebit de important. Comitetul aprobă acest lucru fără rezerve. Îndeplinirea acestui obiectiv va fi un test esențial pentru succesul Strategiei Lisabona.

3.17.1 Atractivitatea este criteriul decisiv. Cu toate acestea, criteriul decisiv — însemnând mai mult decât deschiderea formală, realizată deja în mai multe privințe — este atractivitatea Spațiului European de Cercetare: primul pas este invitarea cercetătorilor de nivel internațional, dar apoi aceștia trebuie încurajați să vină și, mai ales în cazul oamenilor de știință

europeni care lucrează în afara Europei, să revină, la un moment dat, în Europa.

3.17.2 Combaterea exodului de creiere. Această sarcină poate fi considerată îndeplinită abia atunci când exodul de creiere, criticat astăzi, va fi oprit, nu numai din punct de vedere cantitativ, ci și calitativ, respectiv în privința celor mai capabili și mai renumiți cercetători din lume. Cu toate acestea, pentru a atinge acest deziderat, toate condițiile esențiale trebuie îndeplinite: nivelul de încadrare a postului, dotarea, condițiile de muncă, condițiile-cadru, șansele de avansare, precum și autonomia, venitul personal și recunoașterea socială.

3.18 Continuarea primelor succese. În ciuda deficiențelor existente și a obiectivelor importante neîndeplinite încă, Comitetul constată cu satisfacție că eforturile depuse până acum de politicienii europeni pentru crearea Spațiului European de Cercetare au dat primele rezultate și merg, în general, în direcția cea bună. De aceea, este importantă continuarea eforturilor, creșterea rapidă și continuă a capacității sectorului de cercetare-dezvoltare european, printr-o politică de finanțare bazată pe principii concurențiale, prin lucrul în rețea și efectul integrator al acestuia, precum și, în special, prin crearea unor condiții-cadru și perspective profesionale atractive și fiabile, fără suprareglementare sau centralizare. **Spațiul European de Cercetare trebuie să devină un concept recunoscut pe plan mondial.**

3.19 Spațiul European al Cunoașterii. Comitetul a subliniat de mai multe ori necesitatea de a completa Spațiul European de Cercetare cu un Spațiu European al Cunoașterii ⁽²³⁾. Motivul principal este obiectivul creării unei societăți științifice europene, ceea ce presupune o educație amplă și solidă pentru toți cetățenii, precum și o educație specializată la nivel înalt pentru oamenii de știință și ingineri. De asemenea, învățarea pe tot parcursul vieții, precum și cea în regim autodidact are o mare importanță. În prezentul aviz, care se referă la Spațiul European de Cercetare, s-a menționat și necesitatea „managementului adecvat al cunoașterii”, care trebuie să asigure documentarea, clasificarea, diseminarea, accesul și conservarea cunoștințelor acumulate. Activitatea de cercetare-dezvoltare se bazează pe cunoașterea existentă pentru a crea o nouă cunoaștere.

3.19.1 Managementul cunoașterii și tehnologia. În afară de aceasta, managementul cunoașterii este important pentru aplicarea sigură ⁽²⁴⁾ a proceselor tehnologice, pentru a permite utilizarea optimă și sigură, a minimiza riscurile și a nu expune populația la pericole. În cooperare cu diferitele organizații internaționale competente, Comisia ar trebui și pe viitor să adopte măsurile corespunzătoare și să promoveze programele de cercetare necesare.

⁽²²⁾ De exemplu, noul contract colectiv de muncă din domeniul serviciului public descurajează puternic mobilitatea.

⁽²³⁾ A se vedea și Avizul privind investițiile în cunoaștere și inovație INT/325 (JO C 256, 27.10.2007).

⁽²⁴⁾ A se vedea lucrările conferinței internaționale AIEA privind managementul cunoașterii în domeniul instalațiilor nucleare, din iunie 2007.

3.19.2 **Manualele și lucrările de sinteză.** Un rol important pentru acumularea, clarificarea și clasificarea cunoștințelor și mai ales pentru realizarea unui învățământ de foarte bună calitate îl au cărțile școlare, lucrările de sinteză și manualele. Redactarea acestor lucrări presupune o experiență bogată, efort și timp, precum și degrevarea de alte sarcini. Comitetul recomandă includerea acestei activități pe lista măsurilor care trebuie finanțate, mai ales că această muncă solicitantă nu aduce în mod obișnuit beneficii comerciale autorilor.

4. Observații speciale privind întrebările din Cartea verde

În cele ce urmează, Comitetul abordează în mod special unele din cele 35 de întrebări din Cartea verde, ale căror teme nu au fost tratate în capitolul 3. Din motive de spațiu, cele mai multe dintre aceste întrebări nu sunt reluate, ci se face referire la Cartea verde.

4.1 Cu privire la întrebările 1-3. **Elementele viziunii asupra Spațiului European de Cercetare.** Condiția de bază este atitudinea socială deschisă către cercetare și dezvoltare și perceperea și aprecierea de către societate a importanței decisive a acestora pentru bunăstare, competitivitate, progres și cultură. Este important să existe o comunicare suficientă între diferitele discipline științifice, mai ales între științele naturii și științele sociale, inclusiv cu privire la principiile metodice. Aceasta reprezintă o condiție preliminară, atât pentru crearea la toate nivelele politice a condițiilor-cadru, cât și pentru stabilirea priorităților. În afară de aceasta, prin intermediul simpozioanelor și conferințelor, Comisia și statele membre pot sprijini, în măsură mai mare decât până acum, schimbul de experiență între comunitatea științifică și societatea civilă și pot promova Spațiul European de Cercetare. Un rol important în această direcție le revine și mijloacelor de informare în masă, iar accentul trebuie pus pe informație, nu pe păreri. Comitetul sprijină intenția Comisiei de a asigura o *dezbatere publică și de a lua măsuri suplimentare*.

4.2 Cu privire la întrebările 8-10: **Doctoranzii.** Trebuie început cu tinerii oameni de știință, posesori ai unor diplome universitare, adică doctoranzii. Aceștia nu sunt studenți sau stagiați ⁽²⁵⁾, ci își aduc o contribuție esențială la cercetare și învățământ. Cercetarea și predarea cunoștințelor, precum și lectura materialelor de specialitate și participarea la conferințe, seminarii și așa-numitele „școli de vară” sunt cele mai bune forme de perfecționare. Participarea la aceste activități trebuie înlesnită și încurajată cu fermitate. Inițiativa proprie și autonomia trebuie stimulate și recompensate, întrucât aceste calități nu se dezvoltă în cadrul procesului de învățământ.

4.3 Cu privire la întrebarea 12 și la cele care urmează: ar trebui să pornim de la IET (Institutul European de Tehnologie) și de la diferitele „comunități de cunoaștere și inovație” ale acestuia și să învățăm din această experiență.

⁽²⁵⁾ Scopul unei lucrări de doctorat este demonstrarea capacității de realizare a unei activități științifice independente.

4.3.1 Cu privire la întrebarea 18: La început, trebuie să acumulăm experiență pe baza cazurilor individuale. Trebuie, de asemenea, clarificate chestiunile legate de riscuri și responsabilități, cum ar fi cazul pierderii unui partener.

4.3.2 Cu privire la întrebarea 19: În primul rând trebuie să ne inspirăm din experiența „institutenor virtuale” deja existente ale organismelor de cercetare din statele membre. În rest, ar trebui adoptată o abordare de jos în sus.

4.3.3 Întrebarea 20 i): pentru aceasta, propunerile trebuie să vină din partea instituțiilor în cauză.

4.3.4 Cu privire la întrebarea 20 ii): **Lipsa criteriilor de evaluare măsurabile în mod obiectiv.** Comitetul are rezerve foarte serioase în acest sens. Există riscul de a se pune accentul pe criteriile cantitative și „măsurabile în mod obiectiv”, dar care nu există practic în cercetare ⁽²⁶⁾. Acestea ar putea fi utile în cazul dezvoltării orientate pe produs, însă, în cazul cercetării, ar favoriza o viziune pe termen scurt și o anumită superficialitate (obținerea finanțării pe criterii de piață). Chiar și institutele de cercetare din industrie dispun de spațiu de manevră pentru activitățile pe termen lung axate pe cercetarea fundamentală, a căror importanță este demonstrată de institutele care au obținut mari succese ⁽²⁷⁾, dar aceste activități de cercetare nu se justifică pe baza criteriilor „măsurabile în mod obiectiv”. Comitetul face referire la comentariile din avizele anterioare ⁽²⁸⁾.

4.4 Cu privire la întrebarea 21 — **Schimbul de cunoștințe: date brute.** Această întrebare este dificilă și delicată. Aceasta privește în special datele brute (în ce moment al procesului de investigare apar „datele brute”?). Corectitudinea datelor brute trebuie examinată, respectiv evaluată, de către persoana care a efectuat experimentele anterioare. În acest caz, este vorba despre relația individuală de încredere dintre cercetători ⁽²⁹⁾. Nu se menționează modul în care se efectuează experimentele sau factorii interpersonali dintre cercetători (capacitatea de a lucra în echipă, concurența, prioritățile etc.). Ar fi util să se prevadă măsuri de stimulare în cazul schimbului direct de cunoștințe. Cuvântul-cheie este reproductibilitatea rezultatelor. Comitetul recomandă cu tărie evitarea reglementărilor cu abordare de sus în jos, chiar și la nivel comunitar. În unele cazuri, ar fi util să se formuleze recomandări privind durata minimă de păstrare a „datelor brute” și instituțiile responsabile cu păstrarea acestora. Cu toate acestea (a se vedea și capitolul 3.19.1), se pune problema „managementului cunoașterii” în general, pentru a se împiedica pierderea acestor cunoștințe. Eventual, Consiliul European de Cercetare ar trebui să se ocupe și de această problemă.

⁽²⁶⁾ A se vedea de exemplu și „Evaluarea, cunoștințele, etica” (EWE) Jg. 18/2007 volumul 1, pagina 12, capitolul 3.4 — ISSN 1610-3696.

⁽²⁷⁾ De exemplu, activitățile de cercetare privind radiațiile cosmice de fond (BELL) și supraconductorii de temperaturi înalte (IBM).

⁽²⁸⁾ A se vedea, de exemplu, punctul 7.5 din documentul JO C 256, 27.10.2007.

⁽²⁹⁾ Aceasta se referă în special la chestiunea priorității unei descoperiri sau idei, la aplicarea acesteia, dar și la chestiunile privind brevetarea.

4.4.1 Din nou cu privire la întrebarea 21: **Accesul la informații și schimbul acestora în condiții dificile.** Întrebările de la 21 la 24 se referă la o problemă suplimentară: accesul rapid și neîngrădit la informațiile deja publicate în revistele de specialitate ale editurilor științifice. Pe baza interpretărilor actuale ale drepturilor de autor, accesul la bibliotecile online nu este liber, iar copiile electronice nu mai pot fi transmise. Accesul rapid la arhive importante, care conțin publicații tehnico-științifice, s-a redus considerabil, împiedicându-se astfel, în mare măsură, schimbul de informații științifice și progresul.

4.4.2 **Accesul liber.** Cu atât mai mult, Comitetul invită Comisia să abordeze această chestiune și să caute soluții noi și mai bune. O soluție ar fi crearea unor sisteme informaționale la care accesul să fie liber ⁽³⁰⁾, de exemplu în revistele de specialitate recunoscute, cu evaluare colegială (a se vedea mai jos).

4.4.3 Cu privire la întrebarea 23. **Perioada de grație.** Cu privire la aceasta, Comitetul s-a pronunțat deja de mai multe ori în favoarea unei perioade de grație, pentru a atenua conflictul între „publicarea cât mai rapidă” (întrucât cercetătorii sunt evaluați pe baza lucrărilor publicate) și „cererea prealabilă de brevetare”.

4.5 Cu privire la întrebările 25-29: **Optimizarea programelor și a priorităților de cercetare:** în general, ar trebui utilizată experiența acumulată în cadrul proiectului ERA-NET.

4.5.1 Întrebarea 25: **Principiile evaluării.** Chestiunea principiilor comune (cu sensul de „principii armonizate”) pentru evaluarea colegială și asigurarea calității este dificilă, întrucât, pe de o parte, nu există o metodă de evaluare perfectă, ci doar metode de evaluare mai bune sau mai puțin bune, iar, pe de altă parte, diferitele institute de cercetare utilizează proceduri diferite, cel puțin la nivelul detaliilor, ceea ce înseamnă că trebuie luată în calcul eficiența (relativă) a acestor metode. De aceea, și în acest caz, Comitetul are rezerve de principiu față de intenția armonizării. Deși evaluarea colegială este, fără îndoială, cea mai bună metodă ⁽³¹⁾, calitatea și eficiența acesteia depind foarte mult de detalii ⁽³²⁾. În primul rând, trebuie evitată superficialitatea manifestată în cazul evaluărilor multiple și de durată, solicitate la ora actuală. Este preferabilă aplicarea principiului „evaluări mai puține, dar mai temeinice”.

⁽³⁰⁾ A se vedea de exemplu <http://www.open-access.net/RMK>.

⁽³¹⁾ În orice caz, cu cât procedurile, ideile, etaloanele de măsură sau modelele sunt mai inovatoare (mai atipice), cu atât mai puțin corespunzătoare este chiar și evaluarea colegială. Cu atât mai important este pluralismul necesar (punctul 3.14.1) al abordărilor și metodelor concurente.

⁽³²⁾ Cu privire la tratarea acestor teme, a se vedea mai multe articole din revista „Forschung und Lehre” (Deutscher Hochschulverband) 6/07, ISSN: 0945-5604; www.forschung-und-lehre.de.

4.5.2 Din nou cu privire la întrebarea 25, dar nu exclusiv: **Funcționari cu experiență de specialitate.** Comitetul consideră necesar ca organismele de finanțare a cercetării și în special Comisia să dispună de funcționari cu experiență științifică deosebită, care să cunoască foarte bine și de mult timp sectoarele în care își desfășoară activitatea, cu particularitățile acestora, și care să rămână la curent cu noutățile științifice ale „comunității” din care fac parte ⁽³³⁾ (din acest motiv, rotația periodică a cadrelor este contraproductivă). Și aici se aplică principiul următor: teama de greșeli individuale nu trebuie să ducă la reglementări excesive și la obstrucționarea tuturor. În acest sens, ar trebui utilizat, ca orientare, exemplul institutelor de cercetare de succes din statele membre.

4.5.3 Cu privire la întrebarea 26. **Simplificare.** Simplificarea în continuare a regulilor și procedurilor corespunzătoare, pentru a-i scuti pe cercetători de povara sarcinilor administrative excesive, a fost deseori menționată. Comitetul este conștient că pledoaria generală pentru pluralism și pentru o abordare de jos în sus („bottom-up”) poate fi estimată ca fiind în contradicție cu cererea de simplificare și de reducere a birocrăției excesive. Prin urmare, Comitetul sprijină adoptarea unei abordări coordonate (a se vedea punctul 3.15), prin evaluarea comună a acelor acțiuni la care participă sau este posibil să participe în mod substanțial Comunitatea, prin programele sale de sprijin. Cu privire la alegerea procedurilor de evaluare, ar trebui consultat Consiliul European de Cercetare.

4.5.4 Cu privire la întrebarea 29: **Participarea în calitate de membru în institutele de cercetare interstatale.** Termenul „participare” trebuie clarificat. Calitatea de membru al organelor consultative ar avea sens dacă acestea ar fi cofinanțate de Comunitate, acest lucru fiind valabil și pentru organismele de supraveghere respective. În schimb, Comitetul se pronunță cu fermitate împotriva apartenenței la organele executive directe.

4.6 Cu privire la întrebările 30 și 31: **Deschiderea către lume: colaborarea internațională în domeniul științei și tehnologiei.** Obiectivul politicii de cercetare se bucură de sprijin total din partea Comitetului. Referitor la instrumentele folosite, trebuie să se facă distincția între, pe de o parte, programele care necesită aparatură de dimensiuni mari, cum ar fi acceleratoarele, instalațiile de fuziune, sateliții, tunelurile aerodinamice etc. și, pe de altă parte, programele repartizate între mai multe centre sau care funcționează cu aparate utilizate în comun. Ar trebui să învățăm cât mai mult din exemple existente și din experiența acumulată pe baza acestora, întrucât, în cazul generalizării, există riscul pierderii din vedere a particularităților cazurilor individuale. În general, Comitetul este de părere că există deja, în acest sector, mecanisme care funcționează sau precedente create, astfel încât nu este necesar să cream instrumente noi.

4.7 **Observații generale privind întrebările puse.** Întrebările puse de Comisie dau impresia că aceasta are tot timpul în vedere reglementări generale care ar trebui să fie apoi valabile pentru toate cazurile individuale. Comitetul ar avea rezerve serioase față de o asemenea abordare (a se vedea și punctul 3.14.1).

⁽³³⁾ Și în acest caz, teama de greșeli individuale nu trebuie să ducă la reglementări excesive pentru toți. Din cauza unui caz nefericit (afacerea Cresson), nu trebuie modificat în sens nefavorabil un sistem, care de altfel este apreciat.

4.7.1 Spațiul de manevră și abordarea de jos în sus, în loc de uniformizare. Acest lucru înseamnă că orice încercare de a impune o uniformizare prea mare ar trebui respinsă. Uniformizarea nu permite stabilirea, prin concurența dintre diferite proceduri, metode și abordări culturale, a bunelor practici — favorizate de principiul abordării de jos în sus — și astfel nu se poate beneficia de avantajele oferite de dezvoltarea evolutivă. Numai așa se pot identifica procedurile deosebit de eficiente care merită finanțate în continuare și care pot servi ca exemple reușite altor specialiști.

4.7.2 Mecanismele existente sunt suficiente. Mecanismele existente deja, atât la nivel politic, cât și la nivelul proiectelor și programelor oferă deja un spațiu de manevră suficient și adecvat. Alte măsuri și reglementări pot fi introduse sau adap-

tate ulterior, în timp util și în măsură corespunzătoare, dacă există o nevoie specifică justificată.

4.8 Instrumentele existente de finanțare și coordonare comunitare. Comitetul recomandă elaborarea unor reglementări generale, clare și ușor de înțeles pentru diversele instrumente de finanțare și coordonare a activității de cercetare-dezvoltare comunitare. În acest scop, ar fi foarte utile enunțarea și descrierea de către Comisie (sub forma unui ghid de utilizare ușor de înțeles) a tuturor instrumentelor și formelor de finanțare și coordonare disponibile. Astfel, s-ar putea determina dacă numărul tot mai mare de instrumente mai poate garanta că sarcinile sunt clare și separate în mod corespunzător și dacă aceste instrumente sunt clare și utile pentru potențialii utilizatori și pentru funcționarii Comisiei sau este necesară redefinirea lor.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Consiliului de înființare a întreprinderii comune a inițiativei privind medicamentele inovatoare”

COM(2007) 241 final — 2007/0089 (CNS)

(2008/C 44/02)

La 11 iunie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 octombrie 2007. Raportor: dl Dantin.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 118 voturi pentru, 2 voturi împotriva și 2 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Industria farmaceutică este considerată, în mod întemeiat, ca fiind un sector strategic fundamental, iar produsele acesteia contribuie în mod esențial la sănătatea și bunăstarea cetățenilor europeni. De asemenea, este un sector important din punctul de vedere al locurilor de muncă.

1.2 În condițiile actuale de declin al cercetării europene în domeniul farmaceutic, ideea înființării IC IMI (întreprinderea comună a inițiativei privind medicamentele inovatoare) este pe deplin justificată. Comitetul salută și aprobă această decizie, în special deoarece implică o asociere reală public-privat.

1.3 Aspectele fundamentale asupra cărora ar trebui să se axeze misiunea IC IMI sunt următoarele:

— îmbunătățirea prevederilor privind siguranța și eficacitatea noilor medicamente, în special în fazele preclinice;

— evitarea risipei de resurse care se produce la ora actuală din cauza suprapunerii activităților, prin intermediul sistemelor de gestionare a cunoștințelor privind fazele cercetării, atât în sectorul privat, cât și în sectorul public;

— eliminarea lacunelor în materie de calificare prin lansarea de activități de formare care să ducă la adaptarea competențelor salariaților la cerințele sectorului cercetării farmaceutice;

— crearea unui instrument pentru asigurarea sinergiilor necesare, care să permită colaborarea între cercetarea inițiată de IC IMI și activitățile naționale și europene, pentru a contribui la crearea Spațiului European de Cercetare în acest sector.

1.4 CESE salută ampla consultare care a precedat pregătirea regulamentului în cauză și aprobă inițiativa anunțată de a prezenta un raport anual privind rezultatele IC IMI. Pe de altă parte, Comitetul deplânge absența unui bilanț detaliat privind funcționarea și rezultatele obținute de fostele „platforme tehnologice europene”.

1.5 Comitetul consideră că, având în vedere multitudinea surselor de finanțare și a participărilor, precum și volumul considerabil de resurse comunitare mobilizate, ar fi oportună o mai bună definire a utilizării și atribuirii produselor finale ale cercetării, în special în ceea ce privește proprietatea intelectuală și problema brevetelor.

1.6 CESE consideră că ar trebui create mecanisme pentru sporirea randamentului investițiilor europene. De asemenea, ar trebui să se prevadă ca profiturile generate de cercetare să fie atribuite investițiilor realizate pe teritoriul comunitar.

2. Introducere

2.1 Propunerea de regulament analizată în cadrul prezentului aviz are ca obiectiv lansarea primelor parteneriate între sectorul public și cel privat în domeniul cercetării-dezvoltării. Aceasta definește una dintre primele două inițiative tehnologice comune (ITC), referitoare la medicamentele inovatoare ⁽¹⁾.

2.2 Obiectivul ITC este de a permite industriei, organismelor de cercetare, statelor membre și Comisiei să își pună în comun resursele, total sau parțial, în vederea dezvoltării de programe de cercetare specifice.

2.3 Spre deosebire de strategia tradițională, prin care proiectele beneficiază de finanțare publică cu analizarea fiecărui caz în parte, ITC vizează programe de cercetare la scară largă și care dispun de obiective de cercetare strategice comune. Această nouă abordare ar trebui să creeze o masă critică pentru cercetarea și inovarea europeană, să consolideze comunitatea științifică din principalele domenii strategice și să armonizeze finanțarea proiectelor, pentru ca rezultatele cercetării să poată fi exploatate mai rapid. ITC se concentrează asupra domeniilor determinate, în care instrumentele actuale nu dispun nici de amploarea, nici de viteza necesară pentru a menține Europa în fruntea concurenței mondiale. Este vorba despre domenii cărora o finanțare națională, europeană și privată a cercetării le poate aduce o valoare adăugată considerabilă, în special prin stimularea creșterii nivelului investițiilor private în cercetare și dezvoltare.

2.4 ITC privind „Inițiativa în domeniul medicamentelor inovatoare” (IMI) are ca obiectiv susținerea dezvoltării de noi cunoștințe, instrumente și metode care să permită furnizarea mai rapidă de medicamente mai eficiente și mai sigure.

2.5 Prin intermediul unei modalități de finanțare inovatoare, IMI ar trebui să contribuie la creșterea nivelului investițiilor private în sectorul cercetare-dezvoltare, la intensificarea schimbului de cunoștințe între universități și întreprinderi și la participarea IMM-urilor la cercetarea europeană.

3. Context

3.1 În ultimii 10-15 ani, cercetarea farmaceutică a suferit un declin treptat în Europa. În timp ce, în Statele Unite ale Americii, investițiile în cercetare-dezvoltare au crescut de 4,6 ori între 1990 și 2005, în Europa parametrul corespunzător a fost de doar 2,8. Întreprinderile își transferă tot mai des unitățile de cercetare de elită în țări aflate în afara Uniunii Europene, în special în SUA și, mai recent, în Asia.

3.1.1 Această situație poate avea consecințe grave asupra competitivității europene, întrucât inovația și tehnologiile de vârf reprezintă unul dintre factorii esențiali ai creșterii economice pe termen lung. Acesta este unul dintre motivele pentru care a fost creată o ITC în domeniul „medicamentelor inovatoare”.

3.2 În timp ce guvernele își planifică acțiunile la nivel național, industria are o viziune globală. Țările mari, cum ar fi SUA și China, au o strategie globală privind investițiile, care permite întreprinderilor să-și planifice și să-și atragă mai bine resursele. În Europa, autoritățile naționale nu-și coordonează investițiile în domeniul cercetării-dezvoltării, iar societățile farmaceutice trebuie să utilizeze resurse pentru a-și adapta activitățile la situațiile locale.

3.3 Prin intermediul unei acțiuni legislative comunitare, se poate crea un program de cercetare-dezvoltare specific și coerent, care să poată utiliza toate sursele de investiții în cercetare-inovare (publice și private) la nivel european și să modifice în acest fel situația într-un sens favorabil Uniunii Europene. Acesta este obiectivul regulamentului examinat.

4. Propunerea Comisiei

4.1 Propunerea de regulament de înființare a unei întreprinderi comune a inițiativei privind medicamentele inovatoare [COM(2007) 241] se întemeiază pe dispozițiile celui de-al 7-lea Program-cadru (al 7-lea PC), care face obiectul Deciziei 1982/2006/CEE. Aceasta prevede o contribuție comunitară pentru crearea de parteneriate public-privat pe termen lung și la scară europeană în domeniul cercetării.

4.2 Aceste parteneriate se concretizează sub formă de „inițiative tehnologice comune” (ITC) și provin din fostele „platforme tehnologice europene” (PTE).

⁽¹⁾ Altă ITC privește „Sistemele informatice integrate”. A se vedea în acest sens avizul INT/364.

4.3 În Decizia sa 971/2006/CE privind programul specific „Cooperare”, Consiliul a subliniat necesitatea de a se crea parteneriate public-privat și a identificat șase domenii în care ar fi oportună instituirea de inițiative tehnologice comune, în vederea relansării cercetării europene. Este vorba despre următoarele domenii:

- celulele de hidrogen și celulele combustibile;
- aeronautica și transportul aerian ⁽²⁾;
- **medicamentele inovatoare**;
- sistemele informatice integrate ⁽³⁾;
- nanoelectronica ⁽⁴⁾;
- GMES (Monitorizare Globală pentru Mediu și Securitate).

4.4 În cadrul acestei strategii generale, regulamentul care face obiectul propunerii COM(2007) 241, analizată de CESE, prevede instituirea **inițiativei tehnologice comune în domeniul medicamentelor inovatoare (ITC IMI)** prin înființarea unei **întreprinderi comune a inițiativei privind medicamentele inovatoare (IC IMI)**.

4.5 Potrivit obiectivelor Comisiei, crearea unei întreprinderi comune privind medicamentele inovatoare ar trebui să stimuleze implicarea părților interesate care în prezent nu sunt în măsură să desfășoare programe de cercetare cu complexitate și costuri ridicate (universități, IMM-uri, centre clinice, autorități publice etc.).

4.6 IC IMI va fi instituită sub forma unei întreprinderi comune, având ca membri fondatori Comunitatea Europeană, reprezentată de Comisie și EFPIA (Federația Europeană a Industriei și Asociațiilor Farmaceutice), și reglementată ca organism comunitar, de un regulament al Consiliului în aplicarea articolului 171 din Tratat. Vor putea adera statele membre și țările asociate, precum și toate persoanele juridice care operează în domeniul cercetării-dezvoltării, cu condiția de a contribui la finanțarea acesteia.

4.7 Programul va beneficia de un buget de 2 miliarde EUR, care urmează a fi investit pe o perioadă de șapte ani în părți egale de către Comisie (resursele celui de-al 7-lea Program-cadru, în conformitate cu dispozițiile articolului 54 din Regulamentul Consiliului nr. 1605/2002) și de către întreprinderile membre ale EFPIA, care vor fi principalii furnizori de personal, echipament, bunuri de consum etc.

4.8 IC IMI va susține în mod concret activități de cercetare desfășurate în statele membre și țările asociate celui de-al 7-lea Program-cadru. Contribuția comunitară de un miliard EUR va fi destinată în întregime IMM-urilor și universităților, pentru cercetări care să poată fi utilizate în domeniul farmaceutic. Marile întreprinderi participante vor investi aceeași sumă, asumându-și costurile pentru partea de cercetare care le revine și implicând în aceasta IMM-urile și universitățile.

4.9 Întreprinderea comună IMI se va considera organism internațional cu personalitate juridică, în sensul articolului 2 din Directiva 2004/17/CEE și al articolului 15 din Directiva 2004/18/CEE; aceasta va avea sediul la Bruxelles, iar activitățile sale se vor încheia la sfârșitul lunii decembrie 2017, cu excepția unei prorogări de către Consiliu.

5. Observații generale

5.1 În raportul intitulat „Crearea unei Europe inovatoare”, industria farmaceutică este considerată, în mod întemeiat, ca fiind un sector strategic fundamental, iar produsele acesteia contribuie în mod esențial la sănătatea și bunăstarea cetățenilor europeni. În esență, utilizarea rațională și corectă a produselor farmaceutice contribuie la îmbunătățirea calității vieții.

5.2 Industria farmaceutică contribuie în mod considerabil la crearea de locuri de muncă în Europa. În 2004, acest sector avea 612 000 de salariați, din care 103 000 cu calificare superioară în domeniul cercetării științifice.

Rolul IC IMI

5.3 Înființarea IC IMI răspunde în principal nevoii recunoscute de a face față declinului Europei în materie de cercetare farmaceutică și de a inversa această tendință menționată deja în comunicarea Comisiei din 1 iulie 2003 intitulată „Consolidarea industriei farmaceutice europene în interesul pacienților — propunere de acțiune”.

5.4 Pentru aceasta, este indispensabilă modificarea modalităților tradiționale de colaborare bilaterală. În prezent, este necesară o nouă abordare la scară europeană pentru a permite cooperarea directă a universităților, a IMM-urilor interesate și a organismelor publice cu sectorul farmaceutic, în conformitate cu dispozițiile financiare prevăzute în al 7-lea Program-cadru.

5.5 Aspectele fundamentale asupra cărora ar trebui să se axeze misiunea IC IMI sunt următoarele:

- îmbunătățirea prevederilor privind siguranța și eficacitatea noilor medicamente, în special în fazele preclinice;
- evitarea risipei de resurse care se produce la ora actuală din cauza suprapunerii activităților, prin intermediul sistemelor de gestionare a cunoștințelor privind fazele cercetării, atât în sectorul privat, cât și în sectorul public;
- eliminarea lacunelor în materie de calificare prin lansarea de activități de formare care să ducă la adaptarea competențelor salariaților la cerințele sectorului cercetării farmaceutice;
- crearea unui instrument de asigurare a sinergiilor necesare, care să permită colaborarea între cercetarea inițiată de IC IMI și activitățile naționale și europene, pentru a contribui la crearea Spațiului European de Cercetare în acest sector.

⁽²⁾ INT/369.

⁽³⁾ INT/364.

⁽⁴⁾ INT/370.

6. Observații speciale

6.1 CESE ia notă cu satisfacție de ampla consultare care a precedat elaborarea prezentului regulament și susține punerea în aplicare a programelor de formare adecvate, pentru a se putea dispune de calificarea profesională necesară într-un sector de o importanță fundamentală pentru economia europeană și pentru calitatea vieții cetățenilor.

6.2 Așa cum se menționează la punctul 4.2, ITC provin din fostele „platforme tehnologice europene” (PTE). Totuși, acestea din urmă și-au atins rareori obiectivul atribuit, de relansare strategică a cercetării europene. Crearea ITC se bazează pe constatarea eșecului parțial al rolului atribuit PTE, care consta, în mod fundamental, în a aduce o contribuție esențială în materie de competitivitate a industriei.

6.2.1 În acest context, CESE deplânge absența din propunerea Comisiei a unui cadru mai detaliat privind lucrările efectuate anterior de platformele tehnologice europene (PTE); nu s-a realizat nici un bilanț, rezultatele obținute nu sunt menționate și nu există nici o referință bibliografică.

6.2.2 Din acest considerent, întrucât este vorba despre ITC, Comitetul aprobă orientarea anunțată de a prezenta un raport anual care să cuprindă bilanțul rezultatelor și progreselor înregistrate.

6.3 În același timp, CESE își exprimă acordul în privința înființării unei întreprinderi comune a inițiativei privind medicamentele inovatoare. Într-adevăr, aceasta prezintă, în mod general, caracteristicile esențiale pentru relansarea cercetării

farmaceutice în Europa, printr-o asociere reală între sectorul public și cel privat. Această inițiativă este în concordanță cu obiectivele Strategiei Lisabona, care prevede un nivel de investiții de 3 % din PIB destinate activităților de cercetare-dezvoltare, dintre care două treimi trebuie să fie asigurate de sectorul privat.

6.3.1 Cu toate acestea, având în vedere sistemul de finanțare multiplă creat și volumul important de resurse comunitare mobilizate, Comitetul consideră că ar fi oportună o mai bună definire a utilizării și atribuirii produselor finale ale cercetării. În acest scop, problema brevetelor și a proprietății intelectuale în sensul definit de regulament și de anexa acestuia, care se limitează la menționarea principiilor, ar trebui să fie precizată și explicată mai bine, întrucât ar putea deveni unul din punctele nevralgice ale punerii în aplicare armonioase a IC IMI.

6.3.2 Marile companii farmaceutice cu sediul în Europa sunt, de cele mai multe ori, de dimensiuni internaționale. De asemenea, având în vedere considerabila finanțare comunitară, ar trebui create mecanisme pentru creșterea randamentului investițiilor europene. Din acest punct de vedere, evitând crearea de obstacole în calea utilizării de medicamente inovatoare în țările extracomunitare, regulamentul ar putea să impună ca desfășurarea ansamblului fazelor de cercetare, precum și producerea de molecule ca rezultat al cercetărilor să aibă loc pe teritoriul Uniunii. De asemenea, ar trebui ca aceste dispoziții să prevadă ca profiturile generate de cercetările susținute financiar prin IC IMI să fie atribuite investițiilor realizate pe teritoriul comunitar.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European „Privind propunerea de regulament al Consiliului privind înființarea întreprinderii comune ARTEMIS în scopul punerii în aplicare a unei inițiative tehnologice comune privind sistemele informatice integrate”

COM(2007) 243 final — 2007/0088 (CNS)

(2008/C 44/03)

La 11 iunie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 octombrie 2007. Raportor: dl Dantin.

În cea de-a 439-a ședință plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 127 voturi pentru, 2 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În linii generale, CESE aprobă strategia Comisiei. Comitetul consideră că relansarea investițiilor în cercetare-dezvoltare reprezintă o modalitate corespunzătoare de a furniza întreprinderilor europene un cadru de referință sigur prin intermediul unui instrument nou, care să permită depășirea actualei fragmentări a finanțării comunitare și să evite repartizarea dispartă a programelor, aspecte care făceau aproape imposibilă evaluarea rezultatelor înregistrate.

1.2 Comitetul aprobă orientarea anunțată de a prezenta anual rezultatele ARTEMIS. În schimb, Comitetul regretă absența unui bilanț detaliat privind funcționarea și rezultatele obținute de fostele „platforme tehnologice europene”.

1.3 Pentru Comitet, întreprinderea comună ARTEMIS, care se întemeiază pe un parteneriat public-privat, reprezintă o bază solidă pentru crearea unui Spațiu European de Cercetare și o contribuție importantă la competitivitatea întreprinderilor europene.

1.4 Prin avizul favorabil emis cu privire la propunerea examinată, CESE subliniază importanța strategiei inovatoare propuse în materie de investiții, care grupează resursele Comunității, ale întreprinderilor, ale diferitelor state membre și ale structurilor de cercetare-dezvoltare participante.

1.5 Având în vedere acest dispozitiv asociativ inovator, care se poate dovedi complex în ceea ce privește utilizarea produselor cercetării, CESE apreciază importanța și precizia cu care va fi abordată proprietatea intelectuală la articolul 24 din Regulamentul privind întreprinderea comună.

1.6 În cele din urmă, Comitetul consideră că sunt necesare următoarele:

- o simplificare reală a procedurilor, în special având în vedere impactul negativ pe care l-a avut complexitatea administrativă asupra programelor anterioare de cercetare-dezvoltare;

- un program de informare prin care să se contribuie la mobilizarea resurselor economice necesare;

- introducerea unor programe de formare profesională care să permită adaptarea calificărilor lucrătorilor la locurile de muncă generate de ARTEMIS, în vederea creării condițiilor necesare pentru a asigura poziția de lider industrial în acest sector strategic.

2. Introducere

2.1 Propunerea de regulament al Consiliului examinată are ca obiect lansarea primelor parteneriate europene public-privat în domeniul cercetării-dezvoltării. Propunerea definește una din primele două inițiative tehnologice comune (ITC). Aceasta se referă la sistemele informatice integrate ⁽¹⁾.

2.2 Obiectivul ITC este, în general, de a permite, parțial sau total, industriei, organismelor de cercetare, statelor membre și Comisiei gruparea resurselor lor pentru programe de cercetare specifice.

2.3 Spre deosebire de strategia tradițională, care constă în a asigura proiectelor finanțare publică de la caz la caz, ITC se referă la programe de cercetare pe scară extinsă, având obiective strategice de cercetare comune. Această nouă abordare ar trebui să creeze o masă critică pentru cercetarea și inovarea din Europa, să consolideze comunitatea științifică din principalele domenii strategice și să armonizeze finanțarea proiectelor, pentru ca rezultatele cercetării să poată fi exploatate mai rapid.

2.4 Această propunere oferă cadrul juridic pentru înființarea ARTEMIS, inițiativa tehnologică comună privind sistemele informatice integrate.

⁽¹⁾ Cealaltă ITC se referă la medicamentele inovatoare. A se vedea în acest sens avizul INT/363.

2.5 ITC ARTEMIS se referă la calculatoarele invizibile (sisteme integrate) care asigură funcționarea a numeroase echipamente, de la automobile la avioane și telefoane, inclusiv rețele de energie electrică și numeroase aparate electrocasnice, cum ar fi mașinile de spălat, televizoarele etc.

2.6 Potrivit estimărilor, în lume vor exista peste 16 miliarde de procesoare integrate până în 2010 și peste 40 de miliarde în 2020. În 2010, aceste echipamente și programe integrate invizibile vor reprezenta între 30 și 40 % din valoarea noilor produse: electrocasnice (41 %), telecomunicații (37 %), automobile (36 %) și echipamente medicale (33 %).

2.7 Bugetul ARTEMIS alocat cercetării va atinge, în total, 2,7 miliarde EUR în șapte ani. Acesta ar trebui să fie asigurat în proporție de 60 % de industrie, 410 milioane EUR provenind de la Comisie, iar 800 milioane EUR din programele statelor membre.

3. Context

3.1 Tehnologiile informației și comunicării (TIC) au o importanță economică și socială fundamentală și joacă un rol esențial în aplicarea Strategiei Lisabona revizuite, care subliniază că inovația și cunoașterea în comunitate contribuie la stimularea creșterii economice și a ocupării forței de muncă.

3.2 La scară mondială, în timp ce cheltuielile totale pentru cercetare-dezvoltare ar trebui să crească cu aproximativ 170 % în următorii zece ani, se așteaptă ca cele destinate sistemelor integrate să se majoreze cu 225 %, ajungând de la 58 miliarde EUR în 2002 la 132 miliarde EUR în 2015 ⁽²⁾.

3.3 În UE, cercetarea-dezvoltarea în domeniul TIC reprezintă aproximativ 18 % din cheltuielile totale pentru cercetare-dezvoltare, în timp ce în Statele Unite este de 34 % și 35 % în Japonia ⁽³⁾. Raportate la numărul de locuitori, cheltuielile pe persoană sunt de aproximativ 80 EUR în UE, fiind de 350 EUR în Statele Unite și 400 EUR în Japonia. Cercetarea privind sistemele integrate reprezintă o componentă majoră a cercetării în domeniul TIC, în Europa fiindu-i alocate 380 milioane EUR din fonduri publice și peste 50 % din bugetul întreprinderilor destinat cercetării în domeniul tehnologiilor informației și comunicării.

3.4 Pentru a continua să fie prezentă în acest sector cu un mare potențial de dezvoltare, UE trebuie să-și mărească investițiile în acest domeniu strategic, să le utilizeze mai bine și nu să se sprijine pe o structură de cercetare care își irosește eforturile și duce la suprapuneri. În prezent, întreprinderile UE nu dispun de nici un cadru care să permită dezvoltarea tehnologiilor și a standardelor necesare.

3.4.1 În general, progresele sunt frânate de absența coordonării obiectivelor întreprinderilor în materie de cercetare-dezvol-

tare, de suprapuneri și de o utilizare deloc optimă a fondurilor limitate destinate cercetării.

3.4.2 Propunerea Comisiei are ca obiect modificarea acestui context.

4. Propunerea Comisiei

4.1 Decizia privind înființarea întreprinderii comune ARTEMIS, care face obiectul documentului COM(2007) 243 final, se bazează pe Decizia nr. 1982/2006/CEE privind cel de-al șaptelea Program-cadru, care prevede o contribuție comunitară pentru constituirea unor parteneriate public-privat pe termen lung, la scară europeană, în domeniul cercetării științifice.

4.2 Aceste parteneriate iau forma unor „inițiative tehnologice comune” (ITC) și sunt rezultatul activității fostelor „platforme tehnologice europene” (PTE).

4.3 În Decizia nr. 971/2006/CEE privind programul specific „Cooperare” ⁽⁴⁾, Comisia a subliniat necesitatea unor parteneriate public-privat și a identificat șase domenii în care crearea unor inițiative tehnologice comune este adecvată pentru relansarea cercetării europene. Este vorba despre următoarele domenii:

- Celule de hidrogen și celulele combustibile;
- aeronautica și transportul aerian ⁽⁵⁾;
- medicamentele inovatoare ⁽⁶⁾;
- **sistemele informatice integrate**;
- nanoelectronica ⁽⁷⁾;
- GMES (Monitorizare Globală pentru Mediu și Securitate).

4.4 În contextul acestei strategii generale, regulamentul care face obiectul propunerii COM(2007) 243 examinate prevede punerea în aplicare a Regulamentului Consiliului privind înființarea întreprinderii comune ARTEMIS, în vederea realizării unei inițiative tehnologice comune privind sistemele informatice integrate.

4.5 Alegerea unei întreprinderi care abordează tema fundamentală a „integrării inteligenței” se înscrie într-un domeniu strategic care include sectorul automobilelor, electrocasnicele, echipamentele de comunicații, sistemele de comandă și echipamentele de birou.

4.6 În aceste sectoare, se prevede că importanța sistemelor integrate pentru controlul aparatelor, deja considerabilă în prezent, va crește semnificativ în următorii cinci ani: ponderea sistemelor integrate în valoarea produselor finite ar trebui să ajungă la 35-40 %, iar numărul total al acestora ar trebui să atingă 16 miliarde în 2010 și peste 40 de miliarde în 2020.

⁽²⁾ Software Intensive Systems in the Future, IDATE/TNO, 2005.

⁽³⁾ Comunicarea Comisiei „2010 — O societate informațională europeană pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă”, Comisia Europeană, 2005.

⁽⁴⁾ JO L 400, 30.12.2006, p. 1.

⁽⁵⁾ INT/369.

⁽⁶⁾ INT/363.

⁽⁷⁾ INT/370.

4.7 Opțiunea de a înființa o ITC este motivată, în primul rând, prin voința de a crea un program european de cercetare-dezvoltare care trebuie să sprijine economia europeană în efortul de a deveni lider mondial în domeniul sistemelor informatice integrate, care constituie inovații indispensabile în sectoare esențiale pentru competitivitatea și dezvoltarea întreprinderilor europene.

4.8 Potrivit Comisiei, rolul unei inițiative precum ARTEMIS este esențial pentru a se evita în industria europeană repetarea a ceea ce s-a produs în sectorul informaticii personale și de Internet, unde tocmai lipsa investițiilor în cercetare-dezvoltare a dus la deplasarea producției în afara Europei (Statele Unite, Japonia etc.).

4.9 Înființarea unei ITC ARTEMIS urmează unei ample consultări a părților interesate și unei serii de inițiative și de conferințe importante la nivel comunitar. Obiectivele și misiunile acestei inițiative au făcut în prealabil obiectul unei cercetări atente în mediile universitare și întreprinderi, care au adăugat propunerii examinate expertiza lor în domeniul sistemelor integrate. Statele membre au recunoscut că numai la nivel comunitar se poate face față provocărilor viitorului.

4.10 Temei juridic

Propunerea constă într-un regulament al Consiliului la care este anexat statutul întreprinderii comune. Propunerea se întemeiază pe articolul 171 din tratat. Întreprinderea comună va fi un organ comunitar și, deși bugetul său intră sub incidența articolului 185 din Regulamentul nr. 1605/2002 al Consiliului, aceasta va trebui să aibă în vedere caracteristicile specifice ale acestei inițiative, în măsura în care este vorba despre parteneriate public-privat cu o contribuție importantă a sectorului privat, cel puțin egală cu cea a sectorului public.

4.11 Înființare

Membrii fondatori ai inițiativei tehnologice comune (ITC) sunt Comunitatea Europeană, reprezentată de Comisie, statele membre care și-au exprimat intenția de a participa la ITC și ARTEMISIA (o asociație reprezentând un mare număr de întreprinderi din sectorul respectiv și alte organizații de cercetare-dezvoltare). Statutul include o listă a entităților care pot deveni ulterior membri ai întreprinderii comune ARTEMIS, în special țările asociate la al șaptelea Program-cadru, care nu sunt state membre ale Uniunii Europene, precum și orice altă entitate juridică ce poate contribui la obiectivele întreprinderii comune ARTEMIS.

4.12 Finanțare

Cheltuielile de exploatare a întreprinderii comune ARTEMIS, detaliate la articolul 4, sunt suportate din următoarele contribuții:

- o contribuție financiară a ARTEMISIA în valoare de cel mult 20 de milioane EUR sau 1 % din costul total al proiectelor, fără a depăși 30 de milioane EUR;

- o contribuție financiară a Comunității în valoare de cel mult 10 milioane EUR;
- contribuții în natură ale statelor membre ARTEMIS.

Activitățile de cercetare-dezvoltare pentru perioada care se încheie la 31 decembrie 2017 sunt susținute din următoarele contribuții:

- o contribuție financiară a Comunității în valoare de cel mult 410 milioane EUR;
- contribuții ale statelor membre ARTEMIS, vărsate direct organizațiilor de cercetare-dezvoltare care participă la proiectele de cercetare-dezvoltare;
- contribuții în natură ale organizațiilor de cercetare-dezvoltare.

4.12.1 Pentru perioada care se încheie la 31 decembrie 2013, contribuția maximă a Comisiei va fi de 420 milioane EUR. Aceste fonduri provin din programul specific „Cooperare”, care pune în aplicare al șaptelea Program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică, în conformitate cu dispozițiile articolului 54 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1605/2002 al Consiliului. În 2008 vor fi alocate 42,5 milioane EUR.

4.12.2 Această investiție considerabilă se justifică prin faptul că rezultatele viitoare ale ARTEMIS în domeniile respective vor constitui, de asemenea, puncte de referință importante pentru ansamblul politicilor comunitare, în special în materie de mediu, transporturi, energie și piață internă. Acestea vor contribui astfel în mod concret la realizarea obiectivelor de competitivitate de la Lisabona și a obiectivelor de la Barcelona în ceea ce privește cheltuielile în domeniul cercetării. Inițiativa propusă face parte dintr-o strategie ambițioasă a Comunității, care include, între altele, propunerea de a crea un Institut European de Tehnologie (IET).

4.13 Proprietate intelectuală

ARTEMIS adoptă norme aplicabile difuzării rezultatelor cercetării care garantează că, în funcție de situație, drepturile de proprietate intelectuală derivate din activitățile de cercetare-dezvoltare sunt protejate și că rezultatele cercetării sunt utilizate și difuzate. Articolul 24 din regulamentul privind întreprinderea comună dezvoltă în detaliu acest principiu.

4.14 Potrivit Comisiei, înființarea întreprinderii comune ARTEMIS va oferi Comunității următoarele avantaje obiective:

- gruparea eforturilor naționale prin urmărirea unor obiective comune definite la nivel comunitar, ceea ce va permite crearea unor spații de cercetare europene în domeniul sistemelor informatice integrate;
- o mai mare flexibilitate în mobilizarea resurselor statelor membre;

- efectul de pârgie al contribuției financiare a Comunității asupra statelor membre și întreprinderilor;
- eficiența programelor și eliminarea punctelor slabe ale inițiativelor precedente;
- eficiența economică prin reducerea întârzierilor în lansarea proiectelor;
- îmbunătățirea competitivității economiei UE prin accelerarea introducerii pe piață a rezultatelor cercetării.

5. Observații generale

5.1 În linii generale, CESE aprobă strategia Comisiei. Comitetul consideră că relansarea investițiilor în cercetare-dezvoltare reprezintă o modalitate corespunzătoare de a furniza întreprinderilor europene un cadru de referință sigur prin intermediul unui instrument nou, care să permită depășirea actualei fragmentări a finanțării comunitare și care să evite repartizarea disparea a programelor, aspecte care făceau aproape imposibilă evaluarea rezultatelor înregistrate.

5.2 Cu toate acestea, astfel cum se indică la articolul 4.2, ITC sunt rezultatul activității fostelor „platforme tehnologice europene” (PTE). Acestea din urmă au atins rar obiectivul relansării strategice a cercetării în Europa, care le-a fost atribuit în special din cauza gradului insuficient de responsabilitate încredințată părților participante. Crearea ITC se bazează pe constatarea acestui eșec parțial în privința rolului PTE care era, în esență, acela de a contribui semnificativ la competitivitatea industriei.

5.2.1 Prin urmare, CESE regretă absența, în propunerea Comisiei, a unui cadru mai detaliat privind lucrările întreprinse anterior cu privire la platformele tehnologice europene (PTE): nu se face nici un bilanț, nu se evocă rezultatele obținute și nu se menționează nici o referință bibliografică.

5.2.2 Din acest motiv, în ceea ce privește ITC, Comitetul aprobă orientarea anunțată de a prezenta anual un raport conținând bilanțul rezultatelor obținute și al progreselor realizate.

5.3 Pentru Comitet, întreprinderea comună ARTEMIS, care se întemeiază pe un parteneriat public-privat, reprezintă o bază solidă pentru crearea unui spațiu de cercetare european și o contribuție decisivă la competitivitatea întreprinderilor europene.

5.4 Existența în viitor a unor sisteme tot mai inteligente poate contribui semnificativ la fabricarea de produse tot mai

sigure, stimulând în același timp introducerea unor cursuri de formare și calificare de înalt nivel, care să favorizeze crearea și creșterea numărului de locuri de muncă.

5.5 Prin avizul favorabil emis cu privire la propunerea examinată, CESE subliniază în primul rând importanța strategiei inovatoare propuse în materie de investiții.

5.5.1 Pentru prima oară, fiind vorba despre programe de cercetare-dezvoltare, s-a recurs nu numai la resursele Comunității și ale întreprinderilor — lucru neobișnuit — reprezentate de ARTEMISIA, ci și la resurse provenind de la diferite state membre și structuri de cercetare-dezvoltare participante.

5.5.2 Având în vedere acest dispozitiv asociativ inovator, care se poate dovedi complex în ceea ce privește utilizarea produselor cercetării, CESE apreciază importanța și precizia cu care va fi abordată proprietatea intelectuală la articolul 24 din regulamentul privind întreprinderea comună.

5.6 Cu toate acestea, pentru a-și realiza obiectivele și a valorifica la maxim potențialul pe care îl prezintă acest nou dispozitiv, CESE consideră că sunt necesare următoarele:

- o simplificare reală a procedurilor în toate etapele diferitelor activități de cercetare-dezvoltare, de la selectarea activităților până la difuzarea rezultatelor, încredințând ARTEMIS principală responsabilitate a acestor misiuni. Complexitatea administrativă și incertitudinea finanțărilor și a referințelor instituționale au fost câteva din cauzele eșecurilor din trecut ale programelor anterioare de cercetare-dezvoltare;
- un amplu program de informare cu privire la posibilitățile oferite de întreprinderea ARTEMIS, în special cu privire la capacitatea acesteia de a mobiliza resursele economice necesare, având în vedere noile forme de finanțare;
- introducerea unor programe de formare profesională corespunzătoare, pentru a se dispune de forță de muncă de înaltă calificare, care să aibă cunoștințele necesare de cercetare-dezvoltare pe care le presupune ARTEMIS și care se vor dovedi de o importanță strategică deosebită pentru viitorul industrial al UE. Aceste calificări înalte, care să atingă gradul de tehnicitate necesar pentru locurile de muncă create în domeniul cercetării-dezvoltării, vor avea ca efect și frânarea exodului cercetătorilor și vor reprezenta, în același timp, una din condițiile necesare pentru a-i asigura Uniunii Europene poziția de lider industrial în aceste sectoare strategice.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Consiliului privind înființarea întreprinderii comune Clean Sky”

COM(2007) 315 final — 2007/0118 (CNS)

(2008/C 44/04)

La 11 iulie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

La 10 iulie 2007, Biroul Comitetului Economic și Social European a însărcinat Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Dantin raportor general în cadrul celei de a 439-a sesiuni plenare din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie) și a adoptat prezentul aviz cu 97 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul aprobă decizia privind înființarea întreprinderii comune „Clean Sky”. CESE consideră că relansarea investițiilor în activitățile de cercetare-dezvoltare prin finanțare publică-privată poate pune la dispoziția întreprinderilor un cadru de referință sigur care să permită depășirea actualei fragmentări a finanțării comunitare și coordonarea activităților în domeniul cercetării, adesea prea dispersate, sporind astfel eficacitatea acestora.

1.2 CESE salută alegerea acestui sector, care permite încadrarea în Strategia Lisabona, care impulsionează o industrie inovatoare din punct de vedere tehnic și generatoare a unui număr mare de locuri de muncă având un înalt nivel de calificare și care contribuie, în același timp, la realizarea progreselor indispensabile în domeniul protecției mediului.

1.3 Prin avizul favorabil emis cu privire la propunerea examinată, CESE subliniază în primul rând importanța pentru UE a strategiei propuse în materie de investiții și de coordonare a activităților în domeniul cercetării. Astfel, Comitetul consideră că această strategie reprezintă un punct forte pentru crearea unui Spațiu European de Cercetare și constituie o contribuție importantă la competitivitatea întreprinderilor europene din acest sector.

1.4 Cu toate acestea, având în vedere multitudinea surselor de finanțare și a participărilor, precum și volumul considerabil de resurse comunitare mobilizate, ar fi oportună o mai bună definire a utilizării și atribuirii produselor finale ale cercetării, în special în ceea ce privește proprietatea intelectuală și chestiunea brevetelor.

1.5 În cele din urmă, Comitetul consideră că sunt necesare următoarele:

— o simplificare reală a procedurilor, în special având în vedere impactul negativ pe care l-a avut complexitatea administrativă asupra programelor anterioare de cercetare-dezvoltare. Dat fiind că aceste proceduri se află în prezent în curs de elaborare, Comitetul va insista asupra necesității ca toate

părțile implicate să participe la alegerea obiectivelor și la analiza rezultatelor finale;

- un program de informare prin care să se contribuie la mobilizarea resurselor economice necesare;
- introducerea unor programe de formare profesională care să permită adaptarea calificărilor lucrătorilor la locurile de muncă generate de „Clean Sky”, în vederea creării condițiilor necesare pentru asigurarea poziției de lider industrial în acest sector strategic.

2. Introducere

2.1 Propunerea de regulament examinată are ca obiect lansarea unuia dintre primele parteneriate între sectorul public și cel privat în domeniul cercetării-dezvoltării. Propunerea definește una dintre primele inițiative tehnologice comune (ITC). Această inițiativă privește domeniul aeronauticii și al transportului aerian și se intitulează „CLEAN SKY”.

2.2 Obiectivul ITC este de a permite, parțial sau total, industriei, organismelor de cercetare, statelor membre și Comisiei să își pună în comun resursele pentru programe de cercetare specifice.

2.3 Spre deosebire de strategia tradițională, care constă în a asigura proiectelor finanțare publică de la caz la caz, ITC se referă la programe de cercetare la scară largă și care dispun de obiective strategice comune. Această nouă abordare ar trebui să creeze o masă critică pentru activitățile de cercetare și inovare din Europa, să consolideze comunitatea științifică din principalele domenii strategice și să armonizeze finanțarea proiectelor, pentru ca rezultatele cercetării să poată fi exploatate mai rapid. ITC se concentrează asupra domeniilor determinante, în care instrumentele actuale nu dispun nici de amploarea, nici de viteza necesară pentru a menține sau a plasa Europa în fruntea concurenței mondiale. Este vorba despre domenii cărora o finanțare națională, europeană sau privată a cercetării le poate aduce o valoare adăugată considerabilă, în special prin stimularea creșterii nivelului investițiilor private în activitățile de cercetare și dezvoltare.

2.4 ITC privind domeniul aeronauticii și al transportului aerian denumită „Clean Sky” are ca principal obiectiv accelerarea dezvoltării unor tehnologii curate pentru transportul aerian în UE, astfel încât acestea să fie puse în aplicare cât mai repede posibil. Pe lângă menținerea competitivității sectorului, aceste tehnologii ar trebui să contribuie la realizarea priorităților strategice sociale ale Europei și în materie socială și de protecție a mediului, asociate unei creșteri economice durabile.

3. Context și considerații generale

3.1 Necesitatea și legitimitatea acestui program se justifică prin faptul că, în cursul următorilor 20 de ani, se preconizează o dublare a traficului aerian și prin faptul că dezvoltarea unui sistem de transport ecologic reprezintă un element esențial pentru asigurarea creșterii economice și sociale europene, atât pentru transportul pasagerilor, cât și pentru transportul mărfurilor.

3.2 Alegerea intervenției la nivel european apare ca o dimensiune pertinentă, în măsura în care intervențiile părților implicate din diferitele state membre nu reprezintă o dimensiune optimă în termeni de resurse economice și de know-how științific.

3.3 Participarea directă a statelor membre constituie un element-cheie, atât pentru mobilizarea finanțărilor necesare, cât și având în vedere că numeroase decizii vor continua să fie luate la nivel național, fie că este vorba despre invitațiile de a participa la programe, despre controlul permanent al tuturor fazelor programelor sau despre evaluarea rezultatelor.

3.4 Sectorul aeronautic se va confrunta în curând cu provocări majore, cum ar fi impactul asupra mediului, care ar putea constitui o frână în dezvoltarea acestuia.

3.5 Reducerea impactului aviației asupra schimbărilor climatice și diminuarea zgomotului reprezintă priorități absolute. Acestea necesită ca într-un viitor apropiat să fie operate veritabile schimbări tehnologice, în vederea realizării reducerilor prevăzute de reglementările comunitare. (Platforma tehnologică europeană pentru aeronautică — ACARE — a fixat în agenda sa strategică de cercetare obiectivul de a reduce cu 50 % emisiile de CO₂, cu 80 % emisiile de NO_x și cu 50 % poluarea acustică până în 2020).

3.6 Pe lângă aceasta, industria aeronautică europeană, care furnizează în prezent trei milioane de locuri de muncă la scară europeană, se confruntă cu o concurență acerbă, în urma investițiilor publice acordate în alte zone geografice, și anume în Statele Unite, unde resursele afectate activităților de cercetare din acest sector sunt de trei ori mai mari decât cele disponibile în Europa în prezent.

3.7 O contribuție publică este, de asemenea, utilă având în vedere faptul că acest sector se caracterizează prin întâzieri

importante în randamentul al investițiilor, care pot genera eșecuri ale pieței prin absența unor investiții în activitățile de cercetare-dezvoltare din domeniul aeronauticii.

3.8 Alegerea aeronauticii și a transportului aerian în cadrul programului specific „Cooperare” (cf. punctului 4.3) se justifică prin faptul că obiectivul urmărit este acela de a îmbunătăți sănătatea și calitatea vieții generațiilor prezente și viitoare prin reducerea la maxim a impactului aeronavelor asupra mediului, ameliorarea calității aerului la nivel local, diminuarea poluării acustice în apropierea aeroporturilor și îmbunătățirea condițiilor de transport pentru pasageri.

4. Propunerea Comisiei

4.1 Propunerea de regulament privind înființarea întreprinderii comune „Clean Sky” [COM(2007) 315 final] se bazează pe Decizia nr. 1982/2006/CEE privind cel de-al șaptelea Program-cadru, care prevede o contribuție comunitară pentru constituirea unor parteneriate între sectorul public și cel privat pe termen lung, la scară europeană, în domeniul cercetării.

4.2 Aceste parteneriate iau forma unor „inițiative tehnologice comune” (ITC) și sunt rezultatul activității fostelor „platforme tehnologice europene” (PTE).

4.3 În Decizia sa nr. 971/2006/CEE privind programul specific „Cooperare”, Consiliul a subliniat necesitatea de a se înființa parteneriate între sectorul public și cel privat și a identificat șase domenii în care ar fi oportună crearea de inițiative tehnologice comune, în vederea relansării cercetării europene. Este vorba despre următoarele domenii:

— celule de hidrogen și celulele combustibile;

— **aeronautica și transportul aerian;**

— medicamentele inovatoare ⁽¹⁾;

— sistemele informatice integrate ⁽²⁾;

— nanoelectronica ⁽³⁾;

— GMES (Monitorizare Globală pentru Mediu și Securitate).

4.4 În contextul acestei strategii generale, regulamentul care face obiectul propunerii examinate [COM(2007) 315 final] prevede punerea în aplicare a inițiativei tehnologice comune (ITC) privind aeronautica și transportul aerian prin înființarea întreprinderii comune denumite „Clean Sky”.

4.5 Obiectivele întreprinderii comune „Clean Sky” sunt expuse în mod clar și detaliat la articolul 3 din statutul anexat la regulamentul examinat. Acestea acoperă o gamă amplă și ambicioasă de activități, rezumate la articolul 3 din regulamentul:

— accelerarea dezvoltării unor tehnologii de transport aerian curate în cadrul UE în vederea punerii lor cât mai rapide în practică;

⁽¹⁾ CESE 1184/2007 (INT/363).

⁽²⁾ CESE 1185/2007 (INT/364).

⁽³⁾ R/CESE 1199/2007 (INT/370).

— crearea unui sistem de transport aerian inovator în mod radical, bazat pe integrarea unor tehnologii avansate, în scopul diminuării impactului transportului aerian asupra mediului prin reducerea zgomotului și a emisiilor de gaze, precum și prin ameliorarea consumului de carburant al aeronavelor.

4.5.1 Astfel, „Clean Sky” asigură integrarea și coordonarea diverselor activități de cercetare, exploatând economiile de scală, și se va dezvolta în jurul a șase domenii tehnice diferite, denumite demonstratori tehnologici integrați (DTI), și anume:

- DTI pentru aeronave cu aripi fixe inteligente;
- DTI pentru aeronave de transport regional ecologice;
- DTI pentru giravioane ecologice;
- DTI pentru motoare durabile și ecologice;
- DTI pentru sisteme pentru operațiuni ecologice;
- DTI pentru proiectare ecologică.

Obiectivele tehnologice corespunzătoare fiecărui DTI au fost deja stabilite.

4.6 Întreprinderea comună „Clean Sky” trebuie considerată ca fiind un organism internațional cu personalitate juridică, în sensul articolului 22 din Directiva 2004/17/CE și al articolului 15, litera c) din Directiva 2004/18/CE. Aceasta va avea sediul la Bruxelles, iar activitățile sale se vor încheia la 31 decembrie 2017, cu excepția unei prerogări de către Consiliu.

4.7 Temei juridic

4.7.1 Propunerea constă într-un regulament al Consiliului la care este anexat statutul întreprinderii comune. Propunerea se întemeiază pe articolul 171 din tratat. Întreprinderea comună va fi un organ comunitar și, deși bugetul său intră sub incidența articolului 185 din Regulamentul nr. 1605/2002 al Consiliului, va trebui să aibă în vedere caracteristicile specifice ale acestei inițiative, dat fiind că este vorba despre parteneriate între sectorul public și cel privat cu o contribuție importantă a sectorului privat, cel puțin egală cu cea a sectorului public.

4.8 Membri

Membrii fondatori ai întreprinderii comune „Clean Sky” sunt:

- Comunitatea Europeană, reprezentată de Comisie;
- 12 responsabili ai demonstratorilor tehnologici integrați (DTI) și până la 74 de asociați, în conformitate cu normele de aderare care figurează la articolul 2 al statutului anexat la regulamentul examinat;
- orice entitate publică sau privată stabilită într-un stat membru sau într-o țară asociată la cel de-al șaptelea Program-cadru poate solicita să devină membru al întreprinderii comune „Clean Sky”, cu condiția ca: în calitate de

responsabil al DTI, să se angajeze să aducă o contribuție proporțională și coerentă cu ansamblul activităților inițiativei tehnologice comune; în calitate de asociat, să se angajeze să aducă o contribuție proporțională cu bugetul DTI la care participă și în conformitate cu cerințele acestuia.

4.9 Surse de finanțare

4.9.1 Cheltuielile de funcționare ale întreprinderii comune „Clean Sky” sunt suportate în părți egale, în numerar, de Comisia Europeană, pe de o parte, și de restul membrilor, pe de altă parte, fiecare aducând o contribuție de 50 % din cheltuielile totale.

4.9.2 Contribuția maximă a Comunității la întreprinderea comună „Clean Sky”, care acoperă cheltuielile de funcționare și activitățile de cercetare, este de 800 milioane EUR și se plătește din creditele bugetare alocate temei „Transport” din cadrul programului specific „Cooperare” de punere în aplicare a celui de-al șaptelea Program-cadru, în conformitate cu dispozițiile articolului 54 din Regulamentul nr. 1605/2002 al Consiliului.

5. Observații generale și particulare

5.1 Comitetul aprobă decizia privind înființarea întreprinderii comune „Clean Sky” care se bazează pe dispozițiile celui de-al șaptelea Program-cadru. Comitetul consideră că relansarea investițiilor în activitățile de cercetare-dezvoltare reprezintă o modalitate corespunzătoare de a furniza întreprinderilor europene un cadru de referință sigur prin intermediul unui instrument nou, care să permită depășirea actualei fragmentări a finanțării comunitare și care să evite repartizarea dispartă a programelor, aspecte care făceau aproape imposibilă evaluarea rezultatelor.

5.2 Inițiativa prezentată este consecventă cu politicile și obiectivele Uniunii și conformă orientărilor definite în cadrul Strategiei Lisabona care subliniază că inovația și cunoașterea contribuie la stimularea creșterii economice și a ocupării forței de muncă în cadrul Comunității. Aceasta integrează măsuri referitoare la sistemul comunitar de comercializare a cotelor de emisie (ETS) și ar trebui să favorizeze realizarea unor progrese substanțiale în punerea în aplicare a agendei strategice de cercetare a ACARE în domeniul mediului.

5.3 În opinia Comitetului, întreprinderea comună „Clean Sky”, care se bazează pe un parteneriat public-privat, reprezintă, la fel ca și celelalte ITC care decurg din cel de-al șaptelea Program-cadru, un element de bază pentru constituirea unui spațiu de cercetare european și o contribuție decisivă la competitivitatea întreprinderilor europene.

5.4 Prin avizul favorabil emis cu privire la propunerea examinată, CESE subliniază în primul rând importanța pentru UE a strategiei propuse în materie de investiții și de coordonare a activităților de cercetare.

5.5 Cu toate acestea, având în vedere sistemul de finanțări multiple pus în aplicare și volumul important de resurse comunitare mobilizate, Comitetul consideră că ar fi oportună o mai bună definire a utilizării și atribuirii produselor finale ale cercetării. În acest scop, chestiunea brevetelor și a proprietății intelectuale, în sensul definit la articolul 20 din regulament, care se limitează la menționarea principiilor, ar trebui să fie precizate și explicate mai bine, întrucât ar putea deveni unul din punctele nevralgice ale punerii în aplicare armonioase a ITC „Clean Sky”.

5.6 Cu toate acestea, pentru a-și realiza obiectivele și a valorifica la maxim potențialul pe care îl prezintă acest nou dispozitiv, CESE consideră că sunt necesare următoarele:

- o simplificare reală a procedurilor în toate etapele diferitelor activități de cercetare-dezvoltare, de la selectarea activităților până la difuzarea rezultatelor, încredințând „Clean Sky” principala responsabilitate a acestor misiuni. Complexitatea administrativă și incertitudinea finanțărilor și a referințelor

instituționale au fost câteva din cauzele eșecurilor din trecut ale programelor anterioare de cercetare-dezvoltare;

- un amplu program de informare cu privire la posibilitățile oferite de întreprinderea „Clean Sky”, în special cu privire la capacitatea acesteia de a mobiliza resursele economice necesare, având în vedere noile forme de finanțare;
- dezvoltarea unor programe de formare profesională corespunzătoare, pentru a se dispune de forță de muncă de înaltă calificare, care să aibă cunoștințele necesare de cercetare-dezvoltare pe care le presupune „Clean Sky” și care se vor dovedi de o importanță strategică pentru viitorul industrial al UE. Aceste calificări înalte, care să atingă gradul de tehnicitate necesar pentru locurile de muncă create în domeniul cercetării-dezvoltării, vor avea ca efect și frânarea exodului cercetătorilor și vor reprezenta, în același timp, una din condițiile necesare pentru a-i asigura Uniunii Europene poziția de lider în aceste sectoare strategice atât din punct de vedere industrial, cât și de protecție a mediului.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Consiliului de înființare a întreprinderii comune ENIAC”

COM(2007) 356 final — 2007/0122 (CNS)

(2008/C 44/05)

La 10 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

La 10 iulie 2007, Biroul Comitetului Economic și Social European a însărcinat Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Dantin raportor general în cadrul celei de-a 439-a sesiuni plenare din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie) și a adoptat prezentul aviz cu 106 voturi pentru, 0 voturi împotrivă și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European este de acord cu decizia privind crearea întreprinderii comune ENIAC ⁽¹⁾.

1.1.1 Într-adevăr, CESE consideră că relansarea, prin intermediul acestui principiu, a investițiilor în cercetare-dezvoltare printr-o finanțare de tip public-privat poate furniza

întreprinderilor un cadru de referință sigur, permițând depășirea fragmentării actuale a finanțării comunitare și coordonarea cercetărilor mult prea adeseori dispersate, favorizând astfel eficacitatea acestora.

1.2 CESE salută sectorul ales. Într-adevăr, dincolo de caracterul său inovator în plan tehnic, și de uriașul său potențial de viitor, inclusiv ca sursă de locuri de muncă înalt calificate, acest sector va contribui direct prin dezvoltarea sa la îndeplinirea Obiectivelor Lisabona privind competitivitatea, a celor de la Barcelona privind procentajul din PIB destinat cercetării, dar și a altor aspecte ale politicilor comunitare, precum mediul, transporturile, energia, sănătatea.

⁽¹⁾ ENIAC = European Nanoelectronic Initiative Advisory Council.
ENIAC a fost și primul calculator fabricat din componente electronice (1945-1946).

1.3 Prin avizul favorabil emis cu privire la propunerea examinată, CESE subliniază, în primul rând, importanța pentru UE a strategiei propuse în materie de investiții și de coordonare a cercetărilor. Astfel, CESE consideră că această strategie reprezintă un sprijin important pentru crearea unui Spațiu European de Cercetare și constituie o contribuție importantă la competitivitatea întreprinderilor europene din acest sector.

1.4 Având în vedere acest dispozitiv asociativ inovator și care se poate dovedi complicat în momentul utilizării produselor cercetării inițiate de ENIAC și în faza de aplicare industrială a acestora, CESE salută atenția acordată normelor în materie de proprietate intelectuală.

1.5 Comitetul remarcă cu satisfacție atenția deosebită acordată riscului de delocalizare către alte regiuni ale lumii a unor întreprinderi din sectorul nanoelectronicelor. CESE sprijină ideea unei abordări sectoriale specializate.

1.6 În sfârșit, pentru a maximiza potențialul acestui nou dispozitiv, Comitetul consideră necesare următoarele:

- o simplificare reală a procedurilor, în special având în vedere impactul negativ pe care l-a avut birocrăția asupra programelor anterioare de cercetare-dezvoltare. Dat fiind că aceste proceduri se află în prezent în curs de elaborare, Comitetul va insista asupra necesității ca toate părțile implicate să participe la alegerea obiectivelor și la analiza rezultatelor finale;
- un program de informare care să ajute la mobilizarea resurselor economice necesare;
- introducerea unor programe de formare profesională care să permită adaptarea calificărilor lucrătorilor la locurile de muncă generate de ENIAC, în vederea creării condițiilor necesare pentru a asigura conducerea industrială în acest sector strategic.

2. Introducere

2.1 Propunerea examinată de regulament al Consiliului are ca obiectiv lansarea unui dintre primele parteneriate de tip public-privat în domeniul cercetării și dezvoltării. Propunerea definește una dintre primele inițiative tehnologice comune (ITC). Aceasta se referă la domeniul nanotehnologiilor și este intitulată ENIAC.

2.2 Obiectivul ITC este de a permite industriei, statelor membre și Comisiei să își pună în comun resursele, total sau parțial, în vederea dezvoltării de programe de cercetare specifice.

2.3 Spre deosebire de strategia tradițională, prin care proiectele beneficiază de finanțare publică cu analizarea fiecărui caz în parte, ITC au în vedere programe de cercetare la scară largă și care dispun de obiective de cercetare strategice comune. Această nouă abordare ar trebui să creeze o masă critică pentru cercetarea și inovarea europeană, să consolideze comunitatea științifică din principalele domenii strategice și să armonizeze finan-

țarea proiectelor, pentru ca rezultatele cercetării să poată fi exploatate mai rapid. ITC se concentrează asupra domeniilor-cheie, în care instrumentele actuale nu dispun nici de amploarea, nici de viteza necesară pentru a menține sau a plasa Europa în fruntea concurenței mondiale. Este vorba despre domenii cărora o finanțare națională, europeană sau privată a cercetării le poate aduce o valoare adăugată considerabilă, în special prin stimularea creșterii nivelului investițiilor private în cercetare și dezvoltare.

2.4 Obiectivul general al inițiativei tehnologice comune privind nanoelectronica și denumită ENIAC este de a contribui la dezvoltarea competențelor esențiale pentru nanoelectronică, în vederea consolidării competitivității europene. În acest scop, propunerea examinată stabilește cadrul juridic de înființare a ENIAC.

3. Context și observații generale

3.1 Creșterea constantă a procentajului de componente electronice din produsele inovatoare avansate din punct de vedere tehnologic plasează sectorul nanotehnologiilor între sectoarele strategice pentru competitivitatea și creșterea industrială în Europa.

3.2 Sectorul nanotehnologiilor produce echipamente indispensabile pentru principalele industrii, într-o mare varietate de domenii, precum telecomunicațiile, produsele de larg consum, serviciile multimedia, învățământ, transporturi, servicii de sănătate, securitate și mediu.

3.3 Conform previziunilor, piața nanotehnologiilor industriale (care, dincolo de producătorii direcți, include și furnizorii de instrumente de producție și de materiale) ar trebui să înregistreze o rată medie anuală de creștere de aproximativ 15 %. Pentru a susține o rată de creștere atât de ridicată, trebuie deci să se acorde toată atenția necesară.

3.4 O inițiativă la scară comunitară trebuie deci să vegheze la păstrarea și la consolidarea unui loc de frunte la nivel mondial în sectoarele relevante, prin intermediul programelor de cercetare-dezvoltare, care permit îndeplinirea obiectivelor necesare în materie de exploatare industrială, urmărind obiective tehnologice mai avansate, o competitivitate din ce în ce mai ridicată și crearea de noi locuri de muncă pentru care sunt necesare competențe profesionale înalte și o calificare de înalt nivel.

3.5 Alegerea unei întreprinderi comune de tip public-privat ar trebui să permită efectuarea unui salt calitativ în ceea ce privește cercetarea și dezvoltarea din sectorul respectiv. Acest aspect este esențial pentru a depăși fragmentarea actuală a programelor de cercetare în vigoare în diferitele state membre, care nu pot atinge masa critică și nu pot dispune de resurse necesare pentru a finanța programe adecvate.

3.6 Alegerea unei dimensiuni europene pare, așadar, a fi indispensabilă în măsura în care reprezintă singura posibilitate de a face față provocărilor dificile cu care se va confrunta sectorul nanotehnologiilor.

3.7 În afară de aceasta, reafirmarea dimensiunii comunitare ar trebui să permită o simplificare birocratică și administrativă pentru a înlocui diversele proceduri naționale în vigoare cu o procedură comunitară unică și pentru a reduce durata obținerii unui contract de cercetare-dezvoltare față de situația actuală de la nivel comunitar (a se vedea Eureka), evitând și diferențele între procedurile de evaluare și control.

3.8 Crearea unei întreprinderi de tip public-privat implicând direct statele membre și întreprinderile din sectoarele în cauză reprezintă o inovație în comparație cu procedurile actuale de participare prevăzute de programele comunitare de cercetare-dezvoltare. În afară de aceasta, resursele financiare considerabile pe care programul își propune să le aloce la nivel comunitar vor permite crearea unei mase critice economice indispensabile pentru îndeplinirea obiectivelor ambițioase pe care și le-a fixat programul.

3.9 Prezența statelor membre și a întreprinderilor, precum și implicarea lor directă prin intermediul unei contribuții financiare de cel puțin 50 % din costurile legate de cercetare vor avea un efect multiplicator sub forma unui impuls în vederea atragerii de noi finanțări și a unei contribuții considerabile la dezvoltarea spațiului european de cercetare.

3.10 Participarea directă a statelor membre este esențială pentru mobilizarea investițiilor, în special, pentru că deciziile vor continua să fie luate la nivel național, de exemplu cererile de oferte și controlul direct permanent în toate fazele procesului.

3.11 Un alt factor indispensabil este participarea directă a industriei, întrucât rezultatele acestui program ambițios de cercetare-dezvoltare pot contribui la realizarea unor obiective importante și pertinente în termeni de competitivitate pentru industria europeană din sector și, în plus, la generarea unor efecte pozitive asupra ocupării forței de muncă în sectorul în cauză.

4. Coerența

4.1 Punctul de referință pentru programele de cercetare este al șaptelea Program-cadru (al 7-lea PC). Acest program pleacă de la ideea clară că relansarea investițiilor în cercetare și dezvoltare este indispensabilă unei economii competitive și dinamice.

4.2 Crearea întreprinderii comune ITC ENIAC va contribui direct la îndeplinirea Obiectivelor Lisabona privind competitivitatea și a obiectivelor Barcelona privind cheltuielile de cercetare.

Indirect, va contribui și la aplicarea altor politici comunitare, precum cele pentru mediu, transporturi, energie și sănătate.

4.3 Cadrul de referință al politicilor comunitare pe care se va baza inițiativa ITC ENIAC este constituit în deosebi de acțiunea europeană „Nanoștiințe și nanotehnologii: un plan de acțiune pentru Europa 2005-2009” [COM(2005) 243 final] și de activitatea Comitetului științific pentru riscurile noi sau viitoare asupra sănătății (SCENIHR).

5. Propunerea Comisiei

5.1 Decizia privind înființarea întreprinderii comune ENIAC, care face obiectul documentului [COM(2007) 356 final], se bazează pe Decizia nr. 1982/2006/CEE privind cel de-al șaptelea Program-cadru, care prevede o contribuție comunitară pentru constituirea unor parteneriate de tip public-privat pe termen lung, la scară europeană, în domeniul cercetării științifice.

5.2 Aceste parteneriate iau forma unor „inițiative tehnologice comune” (ITC) și sunt rezultatul activității fostelor „platforme tehnologice europene” (PTE).

5.3 În Decizia nr. 971/2006/CEE privind programul specific „Cooperare” ⁽²⁾, Comisia a subliniat necesitatea unor parteneriate de tip public-privat și a identificat șase domenii în care crearea unor inițiative tehnologice comune este adecvată pentru relansarea cercetării europene. Este vorba despre următoarele domenii:

- celule de hidrogen și celulele combustibile;
- aeronautica și transportul aerian ⁽³⁾;
- medicamentele inovatoare ⁽⁴⁾;
- sistemele informatice integrate ⁽⁵⁾;
- **nanoelectronica**;
- GMES (Monitorizare Globală pentru Mediu și Securitate).

5.4 În contextul acestei strategii generale, regulamentul care face obiectul propunerii [COM(2007) 356 final] examinate prevede înființarea unei întreprinderi comune ENIAC în domeniul nanoelectronicii.

5.5 Întreprinderea comună ENIAC trebuie considerată organism internațional cu personalitate juridică, în sensul articolului 22 din Directiva 2004/17/CEE și al articolului 15 litera (c) din Directiva 2004/18/CE; aceasta va avea sediul la Bruxelles, iar activitățile sale se vor încheia la 31 decembrie 2017, fără a aduce atingere posibilei prorogări de către Consiliu.

⁽²⁾ JO L 400, 30.12.2006, p. 1.

⁽³⁾ INT/369.

⁽⁴⁾ INT/363.

⁽⁵⁾ INT/364.

5.6 Temei juridic

Propunerea constă într-un regulament al Consiliului, la care este anexat statutul întreprinderii comune. Aceasta se întemeiază pe articolul 171 din tratat. Întreprinderea comună va fi un organism comunitar și, deși bugetul său intră sub incidența articolului 185 din Regulamentul nr. 1605/2002 al Consiliului, aceasta va trebui să țină seama de caracteristicile specifice ale acestei inițiative, în sensul în care este vorba despre parteneriate de tip public-privat cu o contribuție importantă a sectorului privat, egală cu cea a sectorului public.

5.7 Înființare

Membrii fondatori ai inițiativei tehnologice comune (ITC ENIAC) sunt Comunitatea Europeană, reprezentată de Comisie, și AENEAS (o asociație care reprezintă întreprinderile și alte organizații de cercetare-dezvoltare). Statutul include o listă a entităților care pot deveni ulterior membre ale întreprinderii comune ENIAC, în special țările asociate la cel de-al șaptelea Program-cadru care nu sunt state membre ale Uniunii Europene, precum și orice altă entitate juridică care poate contribui la obiectivele întreprinderii comune ENIAC.

5.8 Finanțare

5.8.1 Cheltuielile de exploatare a întreprinderii comune ENIAC, detaliate în articolul 4, sunt suportate din următoarele contribuții:

- o contribuție financiară a ENIAC în valoare de cel mult 20 milioane EUR sau 1 % din costul total al proiectelor, fără a depăși 30 milioane EUR;
- o contribuție financiară a Comunității în valoare de cel mult 10 milioane EUR;
- contribuții în natură ale statelor membre ENIAC.

Activitățile de cercetare-dezvoltare ale întreprinderii comune ENIAC pentru perioada care se încheie la 31 decembrie 2017 sunt susținute prin următoarele contribuții:

- o contribuție financiară a Comunității în valoare de cel mult 440 milioane EUR;
- contribuții financiare ale statelor membre ENIAC, de o valoare totală cel puțin egală cu de 1,8 ori contribuția Comunității;
- contribuții în natură ale organismelor de cercetare-dezvoltare care participă la proiecte, de o valoare totală egală sau superioară contribuției autorităților publice.

5.8.2 Pentru perioada care se încheie la 31 decembrie 2013, contribuția maximă a „Comisiei” va fi de 450 milioane EUR. Aceste fonduri provin din programul specific „Cooperare”, care pune în aplicare cel de-al șaptelea Program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică, în conformitate cu dispozițiile articolului 54 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1605/2002 al Consiliului.

5.9 Obiective

Potrivit Comisiei, înființarea întreprinderii comune ENIAC are următoarele obiective:

- definirea și punerea în aplicare a unei agende de cercetare în vederea dezvoltării de competențe esențiale pentru nanoelectronică, pentru a consolida competitivitatea și dezvoltarea durabilă a întreprinderilor comunitare și pentru a permite apariția de noi piețe;
- sprijinirea punerii în aplicare a activităților de cercetare-dezvoltare prin acordarea de subvenții participanților la proiectele selecționate;
- promovarea unui parteneriat de tip public-privat care are ca scop mobilizarea și punerea în comun a eforturilor comunitare, naționale și private și încurajarea colaborării între sectoarele public și privat;
- asigurarea eficacității și perenității inițiativei tehnologice comune privind nanoelectronica;
- crearea de convergențe și coordonarea eforturilor europene de cercetare-dezvoltare și îndeosebi crearea unei integrări progresive în întreprinderea comună ENIAC a activităților legate de acest domeniu a căror punere în aplicare este asigurată în prezent prin dispozitive interguvernamentale de cercetare-dezvoltare (Eureka).

6. Observații generale și specifice

6.1 CESE sprijină decizia privind înființarea întreprinderii comune ENIAC și proiectul de regulament aferent. Prin avizul favorabil emis cu privire la decizia examinată, CESE ține să sublinieze în primul rând importanța pentru UE a strategiei propuse în materie de investiții și de coordonare a cercetărilor.

6.2 Într-adevăr, așa cum s-a mai întâmplat în cazul emiterii avizului privind regulamente care aveau ca temei Decizia nr. 971/2006/CE a Consiliului din 19 decembrie 2006 privind programul specific „Cooperare”, CESE consideră că relansarea investițiilor în cercetare-dezvoltare este un mijloc adecvat pentru furnizarea unui cadru de referință sigur întreprinderilor europene, permițând depășirea fragmentării actuale a finanțării comunitare și evitarea unei dispersări a programelor.

6.3 Inițiativa prezentată este coerentă cu politicile și obiectivele Uniunii și este conformă cu orientările definite în cadrul Strategiei Lisabona, care subliniază că, în cadrul Comunității, cunoașterea și inovarea contribuie la stimularea creșterii economice și a ocupării forței de muncă. Într-adevăr, nanotehnologia este preponderentă, constituind în prezent un motor pentru inovare în numeroase sectoare nevralgice și strategice pentru dezvoltarea și creșterea economică în Uniune (comunicații mobile, transport, calcul, automatizarea fabricării, servicii de

sănătate etc.). Crearea întreprinderii comune poate reprezenta un instrument care va permite Europei să își mențină sau chiar să își dezvolte capacitatea de concepere și fabricare de produse care corespund propriilor standarde înalte de calitate, durabilitate și protecție a mediului. Înființarea acestei întreprinderi poate reprezenta baza constituirii unui spațiu european de cercetare și o contribuție decisivă la competitivitatea întreprinderilor europene.

6.4 Comitetul notează cu satisfacție că în cadrul „analizei de impact” care însoțește propunerea de regulament pentru ITC se acordă o atenție remarcabilă riscului de delocalizare a unor întreprinderi din sectorul nanoelectronicelor către alte regiuni ale lumii. Aspectul este important în măsura în care acest sector implică o puternică valoare adăugată, sinonimă cu creșterea economică și crearea de locuri de muncă și, în același timp, este responsabil de o parte a profitului din investiții generat de fondurile pe care Uniunea își propune să le aloce pentru dezvoltarea acestui sector. Astfel, CESE susține ideea exprimată de crearea a unei abordări sectoriale specializate pentru sprijinirea acestei industrii-cheie.

6.5 Având în vedere acest dispozitiv asociativ inovator, dar care se poate dovedi complicat în momentul utilizării produselor cercetării inițiate de ENIAC și în faza de exploatare industrială a acestora, CESE salută efortul făcut pentru definirea unor norme în materie de proprietate intelectuală, care figurează la articolul 23 din Statutul întreprinderii comune. În același timp, CESE salută și faptul că planul de acțiune din regulament ia în considerare în mod serios problematica sănătății și a securității.

6.6 Pentru a îndeplini cât mai bine obiectivele întreprinderii comune și a maximiza potențialul acestui dispozitiv nou, Comitetul consideră necesare următoarele:

- o simplificare reală a procedurilor în toate etapele diferitelor activități de cercetare-dezvoltare, de la selectarea activităților până la difuzarea rezultatelor, încredințând ENIAC principală responsabilitate pentru aceste misiuni; complexitatea administrativă și incertitudinea finanțărilor și a referințelor instituționale au fost câteva dintre cauzele eșecurilor din trecut ale programelor anterioare de cercetare-dezvoltare;
- un amplu program de informare cu privire la posibilitățile oferite de întreprinderea ENIAC, în special cu privire la capacitatea acesteia de a mobiliza resursele economice necesare, având în vedere noile forme de finanțare;
- crearea unor programe de formare profesională adecvate, pentru a dispune de forță de muncă cu calificare superioară, care să dețină cunoștințele necesare pentru cercetarea și dezvoltarea susținută de ENIAC, cunoștințe care se vor dovedi a fi de importanță strategică pentru viitorul industrial al UE. Aceste calificări superioare, care corespund gradului înalt de tehnicitate al locurilor de muncă din cercetare și dezvoltare care vor fi create, vor constitui în plus o frână în calea exodului cercetătorilor și, în același timp, una dintre condițiile necesare pentru a asigura Uniunii Europene un loc de frunte la nivelul industrial în aceste sectoare strategice.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția consumatorilor în ceea ce privește anumite aspecte legate de produsele de vacanță cu drept de utilizare pe durată limitată și pe termen lung, precum și de revânzare și schimb”

COM(2007) 303 final — 2007/0113 (COD)

(2008/C 44/06)

La 28 iunie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru piața unică, producție și consum, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 octombrie 2007. Raportor: dl Pegado Liz.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 129 voturi pentru, 3 voturi împotriva și 1 abținere.

1. Sinteza avizului

1.1 În continuarea avizelor sale privind Cartea verde privind revizuirea aquis-ului ⁽¹⁾ și privind Comunicarea Comisiei privind punerea în aplicare a directivei privind protecția consumatorilor cu privire la de contractele la distanță ⁽²⁾, CESE sprijină inițiativa Comisiei de a revizui Directiva 94/47/CE ⁽³⁾ din 26 octombrie 1994 în forma propusă, cu includerea observațiilor și recomandărilor Comitetului ⁽⁴⁾.

1.2 CESE aprobă, în general, esența propunerii Comisiei în ceea ce privește extinderea domeniului de aplicare al directivei, definirea și clarificarea naturii noilor produse, consolidarea cerințelor în materie de informații precontractuale și contractuale, standardizarea perioadei de exercitare a dreptului de retractare și interzicerea efectuării oricărei plăți, de orice tip, în această perioadă.

1.3 În special, Comitetul salută abordarea minimalistă a acestei propuneri, care lasă statelor membre posibilitatea de a întreprinde și alte acțiuni de protejare a consumatorilor, în consens cu principiile din Tratat. Cu toate acestea, CESE consideră că, în conformitate cu propriul raționament al Comisiei, astfel cum este exprimat în Cartea verde privind revizuirea aquis-ului comunitar, exact acesta este domeniul care justifică armonizarea maximă, date fiind natura unică a dreptului în cauză și discrepanțele majore la nivel național în conceptualizarea și caracteristicile naturii sale juridice cu multiple fațete, care produc consecințe cu totul divergente în diferitele sisteme legislative, în special în ceea ce privește durata minimă și cea

maximă, anularea, nulitatea, rezilierea sau resciziunea contractelor.

1.4 Prin urmare, Comitetul regretă că, în cele din urmă, Comisia nu se referă decât la un număr limitat de aspecte legate de aceste drepturi, deși recunoaște că cele mai multe probleme apărute în acest domeniu sunt deseori de natură transfrontalieră și deci nu pot fi soluționate de statele membre în mod individual, din cauza diferențelor din legislațiile naționale. Astfel, o întreagă varietate de situații este lăsată la discreția statelor membre, fapt care nu remediază cu aproape nimic problemele enumerate în propunere.

1.5 În plus, deși este de acord cu adoptarea unui sistem de „armonizare minimală”, CESE consideră, în consens cu alte instituții comunitare ⁽⁵⁾, că pragul măsurilor de protecție a drepturilor consumatorilor a fost stabilit prea jos. Experiența arată că marea majoritate a statelor membre nu au utilizat această clauză, ci, dimpotrivă, au adoptat o abordare literală ⁽⁶⁾. În consecință, nu s-a atins un nivel adecvat de protecție a consumatorului, astfel încât CESE solicită Comisiei, cu tot respectul cuvenit principiului subsidiarității, să reglementeze și alte aspecte ale propunerii, la fel de importante, pornind de la premisa unui nivel mai mare de protecție a consumatorului.

1.6 Comitetul sugerează să fie aduse îmbunătățiri mai multor dispoziții care privesc regimul juridic aplicabil drepturilor respective, conținutului contractului principal și relației acestuia cu contractele auxiliare și în special cu creditele nelegate, pentru a consolida și a garanta o protecție adecvată a consumatorului.

⁽¹⁾ JO C 256, 27.10.2007, raportor: dl Adams.

⁽²⁾ JO C 175, 27.7.2007, raportor: dl Pegado Liz.

⁽³⁾ Directiva 94/47/ce a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 1994 privind protecția cumpărătorilor în ceea ce privește anumite aspecte ale contractelor privind cumpărarea dreptului de utilizare a bunurilor pe durată limitată (JO L 280, 29.10.1994, p. 83).

⁽⁴⁾ Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite aspecte ale contractelor privind legate de produsele de vacanță cu drept de utilizare pe durată limitată și pe termen lung, precum și de revânzare și schimb, COM(2007) 303 final, 7.6.2007.

⁽⁵⁾ Raportul din 1999 privind aplicarea Directivei 94/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 1994, SEC (1999) 1795 final și raportul din 2002 al Parlamentului European în RR/470922EN.doc, EP 298.410.

⁽⁶⁾ Danemarca, Finlanda, Țările de Jos, Irlanda, Italia, Luxemburg, Suedia, Germania și Austria.

1.7 Ca și în avizele precedente ⁽⁷⁾, CESE dorește să sublinieze importanța furnizării de informații corespunzătoare către părțile contractante — în special consumatorilor mai puțin informați. Astfel, CESE consideră că ar fi util să nu se excludă posibilitatea unui stat membru de a adopta sancțiuni penale proporționale și disuasive, ale căror caracteristici vor trebui să fie definite corespunzător, pentru practici care încalcă grav drepturile stabilite în directivă.

1.8 Comitetul îndeamnă Comisia să realizeze o analiză detaliată a răspunsurilor pe care le-a primit la documentul consultativ ⁽⁸⁾, în special în privința statelor membre consultate în acest document, dar care nu au fost avute în vedere în raport ⁽⁹⁾, cu privire la aplicarea directivei, care a avut loc numai în 15 state membre. De asemenea, Comisia ar trebui să studieze Analiza comparativă care face referire la 25 de state membre ⁽¹⁰⁾, concentrându-se asupra diferențelor dintre acestea.

1.9 Comitetul propune o serie de modificări și formulează mai multe recomandări ⁽¹¹⁾ menite să îmbunătățească aspectele juridice ale propunerii, să consolideze și să armonizeze ideile, conceptele sau practicile deja cuprinse în alte directive, în special în directiva privind practicile comerciale neloiale ⁽¹²⁾. Este necesar ca acestea să fie luate în considerare pentru a promova siguranța și încrederea consumatorilor în acest tip de contracte, care este adesea susținut prin campanii agresive de marketing și vânzări ⁽¹³⁾.

2. Sinteza propunerii de directivă

2.1 Comisia propune o revizuire a Directivei 94/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 1994 privind protecția cumpărătorilor în ceea ce privește anumite aspecte ale contractelor legate de cumpărarea dreptului de utilizare a proprietăților imobiliare pe durată limitată. Propunerea

⁽⁷⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Comitetul Economic și Social European privind punerea în aplicare a Directivei 1997/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 1997 privind protecția consumatorilor cu privire la contractele la distanță, JO C 175, 27.7.2007.

⁽⁸⁾ Document consultativ privind directiva privind utilizarea bunurilor pe durată limitată, în: http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper010606_en.doc.

⁽⁹⁾ Raport privind aplicarea Directivei 94/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 1994, SEC(1999) 1795 final.

⁽¹⁰⁾ „Analiza comparativă privind directiva privind utilizarea bunurilor pe durată limitată” (94/47) elaborată de Hans Schulte-Noke, Andreas Borge și Sandra Fischer în Consumer Law Compendium.

⁽¹¹⁾ În special, articolul 2 alin. (1) lit. (g), 3 alin. (2) și (4), articolul 4 alin. (1), (2) și (3), articolul 5 alin. (1), (5) și (6), (8) și (9) și anexa I pct. (1), anexa III lit. (f) și anexa IV lit. (d).

⁽¹²⁾ Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”) JO L 149, 11.6.2005, p. 22. Avizul CESE: JO C 108, 30.4.2004, p. 81.

⁽¹³⁾ Așa cum s-a afirmat de fapt atât în Avizul CESE privind propunerea de directivă a Consiliului pe tema protecției cumpărătorilor în contracte legate de utilizarea bunurilor pe durată limitată, raportor: Manuel Ataíde Ferreira (JO C 108, 19.4.1993, p. 1) și în Avizul CESE privind planul comunitar de acțiune pentru ajutarea turismului, raportor: L. Cuhna, coraportor G. Frandi (JO C 49, 24.2.1992).

urmează concluziilor Consiliului din 13 aprilie 2000 din raportul privind aplicarea directivei ⁽¹⁴⁾ și recomandărilor Parlamentului European din rezoluția din 4 iulie 2002 ⁽¹⁵⁾.

2.2 Revizuirea directivei a fost planificată de la prezentarea comunicării Comisiei privind strategia pentru politica de protecție a consumatorului 2002-2006 ⁽¹⁶⁾, și aceasta face parte din ceea ce este cunoscut ca „*acquis-ul comunitar al consumatorului*” stabilit de Cartea verde referitoare la acest subiect ⁽¹⁷⁾.

2.3 Revenind la situații care provoacă probleme în aplicarea directivei, Comisia consideră că evoluția pieței în domeniu a adus un număr considerabil de produse noi care, deși implică folosirea cazării de vacanță, nu intră în domeniul de aplicare a directivei.

2.4 Raportul elaborat de Comisie în 1999 privind aplicarea Directivei 94/47/CE a Parlamentului European și a Consiliului ⁽¹⁸⁾, a subliniat deja nenumărate deficiențe în transpunerea directivei, iar concluziile sale au fost adoptate de Consiliu în luna aprilie 2000, stabilind o serie de factori care ar trebui luați în considerare la orice revizuire a directivei ⁽¹⁹⁾.

2.5 Avizul din 2001 al Comisiei pentru mediu, sănătate publică și protecția consumatorului ⁽²⁰⁾ a Parlamentului European a subliniat, de asemenea, „nivelul minim acceptabil al măsurilor de protecție a consumatorilor” stabilit în directivă.

2.6 La rândul său, rezoluția Parlamentului European din 4 iulie 2002 a recomandat Comisiei să adopte măsuri de garanțare a unui nivel ridicat de protecție a consumatorului.

2.7 Din aceste motive, Comisia consideră că revizuirea în sine a acestei directive este „o chestiune urgentă” și chiar o „prioritate”, date fiind „problemele cu care se confruntă consumatorii, în special în legătură cu revânzarea și produsele noi” care sunt „comercializate în mod similar și, din punct de vedere economic, similare în mare măsură bunurilor utilizate pe durată limitată” (timeshare), cum sunt „cluburile de vacanță cu tarife preferențiale și contractele de revânzare”.

⁽¹⁴⁾ SEC (1999) 1795 final.

⁽¹⁵⁾ Rezoluția Parlamentului European privind monitorizarea politicii comunitare privind protecția cumpărătorilor dreptului de utilizare a bunurilor pe durată limitată (Directiva 94/47/CE) (doc. P5_TA(2002) 0369, JO C 271 E, 12.11.2003, p. 578).

⁽¹⁶⁾ Comunicarea Comisiei adresată Parlamentului European, Consiliului, Comitetului Economic și Social European și Comitetului Regiunilor — Strategia pentru politica de protecție a consumatorilor 2002-2006 [COM(2002) 0208 final] (JO C 137, 8.6.2002, p. 2). Avizul CESE: JO C 95, 23.4.2003, p. 1.

⁽¹⁷⁾ COM(2006) 744 final. Avizul CESE: JO C 256, 27.10.2007.

⁽¹⁸⁾ SEC (1999) 1795 final.

⁽¹⁹⁾ Consiliul pentru aspecte referitoare la consumatori, Luxemburg, 13 aprilie 2000.

⁽²⁰⁾ EP 298.410 RR\470922EN.doc.

2.8 Printre principalele justificări ale revizuirii, Comisia subliniază necesitatea de a actualiza cerințele în materie de informații precontractuale și contractuale, de a standardiza acordurile privind interzicerea depozitelor bancare sau a plăților în avans în timpul perioadei de retractare, de a armoniza perioadele de retractare și de a lua în calcul posibilitatea introducerii de sancțiuni penale.

2.9 Principalele părți implicate au fost consultate în ședințele care s-au desfășurat între 2004 și 2006.

2.10 În urma primirii mai multor plângeri legate de utilizarea bunurilor pe durată limitată, în special privind cluburile de vacanță, contractele turistice cu tarife preferențiale și contractele de schimb și revânzare, Comisia a publicat apoi un document spre consultare ⁽²¹⁾. Aceste subiecte au fost dezbătute și la ședința grupului permanent de lucru al experților din statele membre privind revizuirea acquis-ului, în luna martie 2006.

2.11 Revizia propusă este cuprinsă în programul Comisiei pentru modernizarea și simplificarea acquis-ului comunitar ⁽²²⁾.

2.12 Comisia consideră că temeiul juridic al acestei propuneri ar trebui să rămână limitat la articolul 95 din tratat (realizarea pieței interne) și că, în temeiul principiului subsidiarității, nu ar trebui să discute natura juridică a drepturilor de utilizare a bunurilor pe durată limitată, respectând punctele de vedere diferite ale statelor membre asupra acestui subiect.

2.13 Comisia subliniază aspectele transfrontaliere ale problemei și consideră că „majoritatea plângerilor consumatorilor sunt de natură transfrontalieră”. Cu toate acestea, are în vedere numai aspectele pe care le consideră „cele mai problematice și deci cele care necesită acțiune la nivel comunitar”, lăsând toate celelalte aspecte pe seama legislației naționale. Într-adevăr, Comisia a eliminat orice trimitere la drepturile de resciziune sau de reziliere a unui contract (reglementate de Directiva 94/47/CE), chiar și acolo unde acestea erau legate de dreptul de retractare.

3. Principalele observații privind propunerea

3.1 Observații generale

3.1.1 CESE salută inițiativa Comisiei, dar observă că este întârziată, dat fiind că problemele au fost constatate încă din 1999, astfel încât de mult timp s-ar fi putut găsi soluții.

3.1.2 De asemenea, CESE dorește să arate că unele din temele menționate în acest document au fost deja semnalate în avizul său din 24 februarie 1993 ⁽²³⁾, în faza de elaborare a directivei.

3.1.3 Comitetul consideră că temeiul juridic ar trebui să fie articolul 153 din Tratat, și nu articolul 95, deoarece nu este o chestiune care să privească numai piața unică; este și o chestiune legată de protecția consumatorilor.

3.1.4 CESE este de acord cu extinderea domeniului de aplicare al propunerii, pentru a reglementa anumite bunuri mobile, pentru a răspunde eficient permanenței evoluției a pieței.

3.1.5 Comitetul sprijină modificările propunerii la definițiile existente ⁽²⁴⁾, pentru că sunt mai adecvate noilor produse comercializate în prezent în acest sector.

3.1.6 CESE sprijină menținerea interdicției de a efectua orice plată și de a constitui orice tip de depozit, deoarece această interdicție este un mijloc eficient de a da consumatorilor posibilitatea de a-și exercita dreptul de a se retrage dintr-un contract fără a se exercita asupra lor presiuni economice. De asemenea, Comitetul consideră că extinderea dispozițiilor la terțe părți va reglementa în mod satisfăcător contractele de schimb și de revânzare.

3.1.7 Comitetul salută extinderea perioadei de reflecție de 14 zile, uniformizând astfel termenele respective, deși ar fi preferat ca termenul să fie exprimat în zile lucrătoare, nu calendaristice, astfel cum a afirmat în avizele sale anterioare ⁽²⁵⁾. Merită subliniat că atunci când Consiliul a adoptat Directiva 97/7/CE, a publicat o declarație prin care a invitat Comisia să reflecteze la posibilitatea de armonizare a metodelor de calculare a perioadei de reflecție cuprinsă în directivele de protecție a consumatorilor.

3.1.8 Așa cum a susținut în avizele sale anterioare ⁽²⁶⁾ și fără a aduce atingere articolului 1, al treilea paragraf din propunere, CESE consideră că este esențial să fie furnizată de Comisie o definiție mai detaliată cu privire la natura, limitările și efectele drepturilor de retractare, reziliere și resciziune a contractului. În caz contrar, așteptata apropiere legislativă nu se va realiza, deoarece fiecare stat membru va adopta propriile sale regulamente, cu inevitabile consecințe defavorabile pentru dezvoltarea relațiilor transfrontaliere.

⁽²¹⁾ Document consultativ privind directiva privind proprietatea periodică, în:

http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper010606_en.doc.

⁽²²⁾ COM(2006) 629 final.

⁽²³⁾ JO C 108, 19.4.1993, p. 1.

⁽²⁴⁾ Înlocuind „cumpărător” cu „consumator”.

⁽²⁵⁾ JO C 175, 27.7.2007, privind protecția consumatorilor cu privire la contractele de la distanță, raportor: dl Pegado Liz.

⁽²⁶⁾ A se vedea nota de subsol precedentă.

3.1.9 Scopul acestei directive fiind de a apropia legislațiile naționale cu privire la acest tip de drepturi, CESE consideră că, în contrast cu motivul 4 din propunere și în ciuda diferențelor care există între diferite țări, Comisia ar trebui să meargă mai departe, stabilind natura juridică ⁽²⁷⁾ a acestor drepturi, cu alte cuvinte, dacă acestea sunt drepturi reale (in rem) sau drepturi personale legate de credit. În caz contrar, propunerea nu va ajuta la soluționarea problemei constatate. Astfel, ar trebui stabilite cerințele de bază pentru respectarea acestui drept și, în special dacă ia forma unui drept real (in rem), consecințele inevitabile legate de înregistrare.

3.1.9.1 Prin urmare, CESE invită Comisia să stabilească o definiție a naturii juridice a drepturilor legate de utilizarea bunurilor pe durată limitată, și anume dacă acestea iau forma unui drept real (in rem) sau a unui drept personal de natură obligațională (dreptul la prestarea unui serviciu), cu consecințe inevitabile pentru principiile aplicabile ale Regulamentului Bruxelles și ale Regulamentului Roma I, pentru că altfel nu se va obține mult-dorita armonizare și nici încrederea consumatorilor și a comercianților. De fapt, în avizul menționat mai sus ⁽²⁸⁾, CESE a contribuit deja la această definiție afirmând că un contract de utilizare a bunurilor pe durată limitată „este un drept real (in rem) sau un drept personal (in personam), și niciodată un drept de locațiune, deoarece dreptul de locațiune nu atrage după sine înstrăinarea bunului. Dreptul transferat poartă asupra unei părți dintr-un bun indivizibil — un apartament indivizibil — și dobândește (sau poate dobândi) natura unui drept real imobiliar”.

3.1.10 Fără să aducă atingere formei juridice a acestui drept, care poate fi „sui generis” — sau chiar din acest motiv — CESE este de acord cu propunerea în privința aspectelor-cheie identificate de aceasta: reglementarea bunurilor atât mobile, cât și imobile, împreună cu dreptul de a folosi cazarea (implicând sejur peste noapte) contra cost, cu durata minimă de un an.

3.1.11 În afară de produsele deja enumerate la articolul 2, Comitetul invită Comisia să stabilească o clauză generală (conținând o definiție a aspectelor-cheie) pentru a facilita adaptarea la orice produs care ar putea fi introdus pe piață în viitor ⁽²⁹⁾, după intrarea în vigoare a directivei, și care nu poate îndeplini cerințele stabilite în aceste definiții ale produselor noi.

3.1.12 CESE consideră că posibilitatea de a obliga consumatorul să ramburseze sau să plătească orice sumă pentru exercitarea dreptului de retractare în interiorul termenului stabilit

denaturează în mod clar acest drept, care are la bază ideea că acest consumator nu trebuie să prezinte nici un argument sau să plătească vreo sumă. Astfel, alineatele (5) și (6) din articolul 5 trebuie eliminate.

3.1.13 CESE atrage atenția Comisiei asupra trimiterii la directiva privind practicile comerciale neloiale ⁽³⁰⁾, pe care o aprobă. Cu toate acestea, Comitetul arată că articolele 14 și 15 din directiva respectivă nu fac trimitere la directiva în vigoare și că o astfel de trimitere nu există nici în propunerea care face obiectul prezentului aviz.

3.1.14 Deși aprobă principiul armonizării minimale, CESE consideră că propunerea de directivă este mai restrictivă decât directiva în vigoare, deoarece dă posibilitatea statelor membre să adopte măsuri care să permită o mai mare protecție a drepturilor consumatorului, dar numai în privința dreptului de retractare (privind momentul, modalitățile și efectele exercitării acestui drept). Articolul 11 din directiva în vigoare ⁽³¹⁾ permite însă folosirea mai largă a acestei opțiuni. Prin urmare, CESE invită Comisia să mențină o dispoziție similară acestuia.

3.1.15 Potrivit Comitetului, Comisia ar trebui să asigure un sistem eficient de sancțiuni, destinat nu numai descurajării practicilor care încalcă obligațiile stabilite în directivă, dar și din motive de certitudine și securitate juridică ⁽³²⁾. Comitetul sprijină posibilitatea ca, în cadrul definit anterior de Comisie ⁽³³⁾, statele membre, și nu Comisia, să poată introduce sancțiuni penale proporționale, dar suficiente pentru a descuraja în special practicile abuzive deosebit de grave.

3.1.16 CESE aprobă includerea în noua directivă a unei clauze de revizuire periodică — inexistentă în directiva în vigoare — pentru a preveni o rapidă uzură morală.

3.1.17 Deși au fost intentate acțiuni în justiție împotriva câtorva state membre ⁽³⁴⁾, pentru că au transpus incorrect câteva dispoziții din directivă, CESE ia notă cu surprindere de absența unei acțiuni a Comisiei, în special în ceea ce privește nerespectarea termenului de transpunere a directivei (30 aprilie 1997). Numai două state membre ⁽³⁵⁾ au respectat termenul. Prin urmare, Comitetul solicită Comisiei ca, în privința noii directive, să fie mai puțin îngăduitoare cu astfel de încălcări flagrante ale aplicării dreptului comunitar.

⁽³⁰⁾ Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 (JO L 149, 11.6.2005, p. 22. Avizul CESE: JO C 108, 30.4.2004, p. 81).

⁽³¹⁾ Articolul 11 din Directiva 94/47/CE: „Prezenta directivă nu trebuie să împiedice statele membre să adopte sau să mențină dispoziții mai avantajoase pentru protecția cumpărătorilor din sectorul respectiv, fără să aducă atingere obligațiilor lor care decurg din tratat.”

⁽³²⁾ Raportul din 1999 privind punerea în aplicare a Directivei 94/47/CE a constatat că în diferitele state membre există o extrem de largă varietate de sancțiuni pentru încălcarea aceleiași obligații, inclusiv sancțiuni financiare, constatarea nulității contractului, prelungirea perioadei de reflecție, suspendarea activității cu publicitatea aferentă etc.

⁽³³⁾ JO C 256, 27.10.2007 și Proiectul de aviz CESE 867/2007 fin privind măsurile penale de asigurare a respectării drepturilor de proprietate intelectuală. Raportor pentru ambele avize: dl Retureau.

⁽³⁴⁾ Spania, Suedia, Luxemburg și Irlanda.

⁽³⁵⁾ Regatul Unit și Republica Federală Germania.

⁽²⁷⁾ Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Portugaliei, 4.3.2004.

⁽²⁸⁾ Avizul CESE privind Directiva 94/47/CE, raportor: dl Ataíde Ferreira (JO C 108, 19.4.1993, p. 1).

⁽²⁹⁾ Ca și în cazul legii portugheze, de exemplu (art. 45 alin. (3) din Decretul-lege 180/99 din 22.5.1999) care prevede că „drepturile la cazare ale turistului menționate în articolul precedent includ drepturile obligaționale constituite în cadrul contractului legate de cardurile de reduceri pentru cluburile de vacanță, de cardurile pentru prestații turistice și altele similare”.

3.2 Observații speciale

3.2.1 CESE consideră că este prea restrictivă definiția dată la articolul 2 alineatul (1) litera (g), care se raportează la dispozițiile de la articolul 7, deoarece elementul care definește caracterul accesoriu al contractelor este relația de complementaritate a acestora. În consecință, complementaritatea și nu subordnarea este cea care ar trebui avută în vedere, pentru că majoritatea contractelor de credit conexe sunt combinații extrinseci de contracte care, datorită naturii lor juridice, sunt separate din punct de vedere juridic și astfel nu intră în definiția propusă aici.

3.2.2 Comitetul nu aprobă formularea articolului 3 alineatul (2), în special în privința informațiilor în scris, care vor fi furnizate consumatorului numai „la cerere” și „acolo unde e cazul”. Având în vedere că acest articol conține informații precontractuale, pe baza cărora consumatorul va lua decizia de a semna contractul, CESE consideră că prevederea unor astfel de informații scrise ar trebui să fie obligatorie și invită Comisia să includă această prevedere în proiect.

3.2.3 Comitetul solicită Comisiei să înlocuiască articolul 3 alineatul (4) și articolul 4 alineatul (1) și pct. 1) din anexa I, lit. (f) din anexa II și lit. (d) din anexa IV cu dispoziții similare celor de la articolul 4 din directiva în vigoare ⁽³⁶⁾, care permit o mai mare protecție a consumatorilor. Nu numai că acest articol prevede obligativitatea informării în limba statului membru al consumatorului, dar impune și o traducere autorizată în limba statului membru în care este situată proprietatea, în special pentru cerințele legate de înregistrare.

3.2.3.1 CESE întrevide că printre agenții comerciale se va generaliza adoptarea contractelor standard, în care consumatorii se limitează la a confirma limba selectată, fără a avea libertatea de a-și afirma opțiunea sau a negocia, ceea ce le poate vătăma grav interesele economice.

3.2.4 Comitetul solicită Comisiei să modifice formularea articolului 4 alineatul (2), și anume prin eliminarea sintagmei „în cazul în care părțile decid astfel de manieră explicită”, dat fiind că acestea sunt informații importante, care nu ar trebui lăsate la discreția părților implicate. Experiența arată că includerea acestei sintagme are ca efect propunerea unilaterală de către agenții

comerciali a unor contracte standard, în care rolul consumatorului se limitează la a le accepta.

3.2.4.1 De asemenea, din motive de certitudine și siguranță juridică, CESE consideră că ar trebui clarificat/standardizat de către Comisie tipul de „circumstanțe independente de voința agentului comercial” care va fi parte integrală a contractului, în conformitate cu articolul 4 alineatul (2).

3.2.4.2 Tot în legătură cu acest articol, Comitetul îndeamnă Comisia să stabilească metoda de comunicare a acestor informații, care ar trebui furnizate într-un mod adecvat, obiectiv și clar ⁽³⁷⁾ și ar trebui tipărite cu un corp de literă care să le facă lizibile cu ușurință ⁽³⁸⁾.

3.2.5 Comitetul sugerează Comisiei să clarifice propoziția „agentul comercial atrage atenția consumatorului într-o manieră explicită” din articolul 4 alineatul (3), deoarece sensul său exact rămâne neclar din punct de vedere juridic.

3.2.6 Dacă din articolul 5 alineatul (1) trebuie să se înțeleagă că se prevăd două perioade de exercitare a dreptului de retractare, atunci CESE îndeamnă Comisia să stabilească o singură dispoziție prin care să dea consumatorului dreptul de a se retrage în termen de 14 zile de la semnarea contractului definitiv, dacă acesta a fost precedat de un contract anterior cu caracter obligatoriu, cu condiția ca proprietatea să nu fi fost utilizată între timp.

3.2.7 Așa cum a procedat și în avizele anterioare, Comitetul îndeamnă Comisia să definească natura comunicării privind dreptul de retractare, astfel încât ambele părți să aibă dovada că informația a fost transmisă. De fapt, formularea folosită în directiva în vigoare este mai adecvată ⁽³⁹⁾.

3.2.8 CESE consideră că titlul articolului 8 ar trebui înlocuit cu sintagma „caracterul imperativ al drepturilor”, dat fiind că *ratio legis* nu este de a stabili caracterul imperativ al directivei, ci de a garanta că drepturile respective nu sunt excluse sau limitate, indiferent de legislația aplicabilă.

3.2.9 În ceea ce privește măsurile cu caracter judiciar și administrativ, Comitetul consideră că sunt mai adecvate dispozițiile de la articolele 11 și 12 din directiva privind practicile comerciale neloiale ⁽⁴⁰⁾, deoarece au un domeniu de aplicabilitate mai larg și sunt mai detaliate. Prin urmare, Comitetul solicită Comisiei să înlocuiască articolul 9 din propunere cu reglementări similare celor menționate.

⁽³⁶⁾ Care prevede că:

„Statele membre prevăd în legislația lor următoarele:

— [...]

— contractul și documentul prevăzute la articolul 3 alineatul (1) sunt redactate în limba sau una dintre limbile statului membru în care dobânditorul este rezident sau în limba sau una dintre limbile statului membru al cărui resortisant este, [...] la alegerea dobânditorului. Cu toate acestea, statul membru în care este rezident dobânditorul poate să impună ca respectivul contract să se redacteze în toate cazurile în cel puțin limba sau limbile sale [...] și — vânzătorul remite dobânditorului o traducere autorizată a contractului în limba sau una dintre limbile statului membru în care este situat bunul imobil.”.

⁽³⁷⁾ Astfel cum se prevede, de exemplu, în articolul 8 din Legea privind protecția consumatorului, din Portugalia.

⁽³⁸⁾ Astfel cum se prevede, de exemplu, în Hotărârea Curții de Apel din Lisabona, 3.5.2001.

⁽³⁹⁾ „Într-un mod care poate fi probat”.

⁽⁴⁰⁾ Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 (JO L 149, 11.6.2005, p. 22. Avizul CESE: JO C 108, 30.4.2004, p. 81).

3.2.10 CESE dorește să atragă atenția Comisiei asupra formulărilor din diferitele versiuni lingvistice ale propunerii, deoarece sunt chestiuni care necesită o traducere mai atentă ⁽⁴¹⁾.

4. Chestiuni omise

4.1 CESE consideră că, în afară de omisiunile menționate anterior, propunerea trece cu vederea și alte chestiuni care ar necesita atenție la revizuirea directivei.

Acestea sunt:

- a) regimul aplicabil sarcinii probei;
- b) prevenirea riscului de neexecutare sau executare defectuoasă a contractului;
- c) stabilirea unei restricții a utilizării contractelor privind bunurile utilizate pe durată limitată (cazare) în cazul imobilelor și al părților din acestea afectate activităților turistice și de divertisment ⁽⁴²⁾, contribuind astfel la creșterea calității și evitând utilizarea abuzivă a acestui tip de contract în sectorul imobiliar;
- d) stabilirea de norme privind eliberarea licențelor și autorizațiilor de operare în acest sector, cu dovedirea capacității tehnice și financiare;

- e) înființarea unui regim de garanții financiare care să protejeze împotriva unei eventuale situații de insolvabilitate sau faliment, așa cum există în alte instrumente comunitare ⁽⁴³⁾, și aceasta nu numai în legătură cu proprietățile imobiliare aflate în construcție;
- f) înființarea unui sistem de înregistrare prealabilă în statul în care are loc comercializarea și/sau în statul membru în care este situat sediul societății ⁽⁴⁴⁾;
- g) înființarea unui sistem de certificare la nivel european pentru agenții comerciale din domeniu și, în același timp, asigurarea existenței unui sistem de avertizare timpurie între statele membre, cu scopul de a raporta infracțiunile care ar putea conduce la retractarea certificării și de a informa consumatorii ⁽⁴⁵⁾;
- h) înscrierea, în anexe, a cerinței de a furniza informații privind existența oricăror cheltuieli și obligații, sub sancțiunea pierderii drepturilor de către consumatori, de exemplu în cazul executării unei ipotece ⁽⁴⁶⁾;
- i) înscrierea în anexa II a dreptului consumatorului de a inspecta o proprietate, în cazul unui imobil, în scopul verificării conformității cu proiectul de construcție;
- j) stabilirea modului de protecție a datelor personale în transmiterea drepturilor către terți.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴¹⁾ În versiunea portugheză, observația se aplică art. 2 lit. (b), care nu are sens, anexei I lit. (j), care afirmă exact opusul a ceea ce ar trebui să afirme, și art. 7 alin. (1) în care cuvântul „dissolvido” ar trebui înlocuit cu „resolvido” din motive evidente, atât în interesul exactității juridice, cât și pentru ca textul și titlul să fie coerente.

⁽⁴²⁾ A se vedea Avizul CESE privind Directiva 94/47/CE, JO C 108, 19.4.1993, p. 1.

⁽⁴³⁾ Directiva 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite (JO L 158, 23.6.1990, p. 59). Avizul CESE: JO C 102, 24.4.1989, p. 27.

⁽⁴⁴⁾ Avizul CESE privind Directiva 94/47/CE, JO C 108, 19.4.1993, p. 1.

⁽⁴⁵⁾ Directiva 2006/123/EC a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile pe piața internă (JO L 376, 27.12.2006, p. 36). Avizul CESE: JO C 221, 8.9.2005, p. 113.

⁽⁴⁶⁾ Avizul CESE privind Directiva 94/47/CE, JO C 108, 19.4.1993, p. 1.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind instrumentele de cântărire neautomate” (versiune codificată)

COM(2007) 446 *final* — 2007/0164 (COD)

(2008/C 44/07)

La 5 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 439-a sesiune plenară din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 153 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 2 abțineri.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind dispozitivele de iluminare a plăcuței de înmatriculare spate a auto-vehiculelor și a remorcilor acestora” (versiune codificată)

COM(2007) 451 *final* — 2007/0162 (COD)

(2008/C 44/08)

La 5 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 439-a sesiune plenară din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 144 voturi pentru, 1 vot împotriva și 7 abțineri.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind suprimarea paraziților radioelectrici produși de tractoarele agricole sau forestiere (compatibilitate electromagnetică)” (versiune codificată)

COM(2007) 462 *final* — 2007/0166 (COD)

(2008/C 44/09)

La 5 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 439-a sesiune plenară din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie, Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 153 voturi pentru, 1 vot împotriva și 8 abțineri.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European «Raport asupra progresului înregistrat în domeniul biocarburanților — Raport asupra progreselor înregistrate în utilizarea biocarburanților și a altor carburanți regenerabili în statele membre ale Uniunii Europene»”

COM(2006) 845 *final*

(2008/C 44/10)

La 10 ianuarie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 5 septembrie 2007. Raportor: dl Ioția.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 142 voturi pentru, 13 voturi împotriva și 8 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

— asigurarea competitivității economiilor europene și a disponibilității unei energii accesibile;

1.1 Comitetul acordă o atenție deosebită temelor legate de eficiența energetică, schimbările climatice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și aprobă, în general, concluziile Consiliului European de primăvară din 8 și 9 martie 2007, care a reafirmat cele trei elemente fundamentale ale politicii energetice pentru Europa (PEE):

— sporirea siguranței aprovizionării;

— promovarea unui mediu durabil și combaterea schimbărilor climatice.

1.2 În raportul său asupra progresului înregistrat în domeniul biocarburanților, Comisia atrage atenția asupra faptului că, în absența unor obiective obligatorii, nu va fi posibilă atingerea unui nivel satisfăcător de utilizare a biocarburanților. Acest

raport semnalează că obiectivul unei ponderi pe piață de 5,75 % în 2010 nu este realizabil. În consecință, pentru a răspunde cerințelor definite de Consiliu, este necesară stabilirea unui obiectiv considerat realizabil de către Comisie, și anume 10 % până în 2020, recurgând în acest scop la posibilitatea prevăzută la articolul 4 alineatul (2) din Directiva 2003/30/CE, denumită „clauza de revizuire”. În mod surprinzător, Comisia prezintă avantajele unui scenariu în care nivelul de utilizare a biocarburanților ar fi de 14 %, în timp ce obiectivul declarat este de 10 %, avansând rezultate nerealiste, parcă din dorința de a „cosmetiza” comunicarea.

1.3 Cu toate acestea, biocarburanții din prima generație prezintă multe contraindicații și nu răspund pe deplin obiectivelor europene. De fapt, au costuri de producție și de mediu ridicate, sustrag cerealele alimentației umane și hranei animalelor și, potrivit FAO, sunt parțial răspunzătoare de creșterea prețului cerealelor pe piețele mondiale.

1.4 Utilizarea biocarburanților din prima generație ridică așadar probleme etice, cum ar fi concurența între produsele alimentare și carburanți, problemă pe care Comisia tinde să o minimizeze. Comitetul insistă asupra necesității de a consolida cooperarea cu instituțiile și agențiile mondiale din domeniul agriculturii și alimentației, cum ar fi FAO și PAM, Programul Alimentar Mondial.

1.5 Nici documentul Comisiei, nici studiul de impact care îl însoțește nu identifică dificultăți semnificative.

În ceea ce privește biodieselul, se evidențiază următoarele probleme:

- o productivitate limitată;
- costuri ridicate (0,4-0,7 EUR/l);
- probleme de stabilitate (prezența unor compuși oxigenați), care duc la dificultăți de stocare.

În ceea ce privește bioetanolul, inconveniente sunt următoarele:

- o productivitate limitată (dar mai puțin decât în cazul biodieselului);
- un consum ridicat de apă și de îngrășăminte;
- inadecvare la transportul prin actualele oleoducte destinate carburanților pe bază de petrol (probleme de coroziune).

1.6 Comitetul subliniază necesitatea de a evalua cu atenție impactul social, de mediu și economic, precum și problemele tehnice legate de producerea de biocarburanți. În special una dintre aceste probleme merită examinată, și anume cea a randamentului materiilor prime destinate producției de biocombustibili: dintr-o tonă de sfeclă de zahăr se obțin aproximativ 400 de litri de bioetanol (circa 1 500 Mcal). Acest randament este prea puțin satisfăcător și indică un nivel redus de eficiență, având în vedere energia necesară pentru transformarea biomasei în biocarburanți. Ar fi mult mai interesant să se utilizeze biomasa direct pentru producerea de energie electrică sau termică, transportul maritim și transporturile publice urbane.

1.7 Comitetul subliniază că, din punct de vedere strict ecologic, este necesar să se țină seama de riscurile despăduririi și de cele legate de stocarea materiilor prime: va trebui ca problemele biologice și biochimice corespunzătoare să fie abordate cu claritate și atenție.

1.8 Comitetul ridică, de asemenea, o problemă de „etică științifică”. Planeta Pământ este un sistem deschis care tinde inexorabil către un punct de echilibru, care va coincide cu sfârșitul său. Științei îi revine rolul de a frâna această tendință spre declin, iar politici, acela de a favoriza măsurile și studiile corespunzătoare.

1.9 Comitetul recomandă realizarea unui studiu serios, care să analizeze dacă procesele chimice de combustie care implică alte molecule decât hidrocarburile pot determina formarea și dezvoltarea de radicali liberi, responsabili de inducerea stresului oxidativ, considerat a fi una dintre stările patologice preliminare unor forme de boală mai grave. Această recomandare se justifică prin absența datelor disponibile în materie.

1.10 Comitetul consideră indispensabil să se acorde o atenție deosebită întreținerii și protecției solului. Protecția acestuia este necesară, deoarece ne asigură supraviețuirea. Scăderea treptată a nivelului pânzelor freatice și degradarea lor progresivă sunt rezultatul unor politici aberante de exploatare și al sărăcirii solurilor. Trebuie garantată rotația culturilor, astfel încât să se favorizeze revitalizarea solurilor.

1.11 Comitetul recomandă Comisiei și tuturor instituțiilor europene să țină seama în special de consumul de apă pentru producerea de biocarburanți. Printre nenumăratele efecte negative ale schimbărilor climatice, acela al reducerii resurselor hidrice poate deveni dramatic în anumite regiuni. Studii recente ale IWMI (*International Water Management Institute — Institutul Internațional de Gestionare a Apei*) au demonstrat că, pentru a produce un litru de biocarburanți, sunt necesari între 1 000 și 4 000 de litri de apă, în funcție de tipul de produs și de zona de producție.

1.12 Lăsând deoparte aceste preocupări (care s-ar putea atenua dacă s-ar adopta măsuri de control și de certificare a metodelor de producere a biocarburanților, în special prin asigurarea trasabilității produselor), Comitetul consideră că trebuie susținute în continuare cercetarea și producerea biocarburanților din a doua și a treia generație, cum ar fi biobutanolul. Biobutanolul are o presiune scăzută a vaporilor și o bună toleranță la contaminarea cu apă în amestecurile de benzină, ceea ce facilitează utilizarea acestora în actualele circuite de aprovizionare și distribuție a benzinei. Biobutanolul poate fi amestecat cu benzină în concentrații superioare celor ale biocarburanților existenți, fără a fi necesară modificarea vehiculelor. De asemenea, acesta oferă un mai bun randament energetic în raport cu amestecurile benzină-etanol, îmbunătățind astfel eficiența energetică și reducând consumul pe litru. Carburanții din noua generație au un puternic randament energetic și un cost de mediu scăzut, prin utilizarea deșeurilor și a biochimiei pentru a favoriza procesele naturale de descompunere a celulozei, care sunt complexe și costisitoare.

1.13 Comitetul ia, de asemenea, în considerare posibilitățile pe care dezvoltarea biocarburanților le-ar putea oferi economiei europene, contribuind la realizarea obiectivelor Agendei Lisabona. Al șaptelea Program-cadru prevede explicit acest domeniu de intervenție, dar se impune o mai mare sinergie între diferitele părți interesate de această problemă: producătorii agricoli, industria prelucrătoare, dar și asociațiile de protecție a mediului, asociațiile teritoriale și organizațiile lucrătorilor, tot mai dornice de a combina problemele legate de dezvoltarea durabilă cu modele din ce în ce mai avansate de responsabilitate socială a întreprinderilor.

1.14 Producția de biocarburanți oferă lumii agricole o șansă care trebuie încurajată, în măsura în care și fermierii sunt preocupați de protejarea bunurilor de mediu primare și a resurselor comune, cum ar fi apa și produsele alimentare pentru consum uman și pentru animale. Organizațiilor agricole le revine rolul de a difuza în cadrul comunităților rurale normele care vor fi definite de comunitatea internațională pentru a reglementa producția și comercializarea biocarburanților. Difuzarea practicilor de certificare și trasabilitate, precum și controlul conformității reprezintă teme pentru care se așteaptă o contribuție determinantă a diferitelor organizații agricole, atât la nivel european, cât și la nivel național și local. În ceea ce privește această problemă și alte teme legate de eficiența energetică, reducerea gazelor cu efect de seră și schimbările climatice, Comitetul este dispus să stabilească o cooperare cu consiliile economice și sociale naționale, care au manifestat deja, cu numeroase ocazii, un viu interes pentru aceste probleme și participă activ la elaborarea anumitor avize CESE în materie.

1.15 În materie de fiscalitate, în special în ceea ce privește accizele pentru biocarburanți și facilitățile oferite fermierilor, industriei automobilelor pentru a susține cheltuielile necesare în domeniul cercetării, consumatorilor pentru ca aceștia să-și poată adapta automobilele în vederea utilizării de biocarburanți și chiar producătorilor de biocarburanți, numărul candidaților la acordarea de ajutoare publice se dovedește, în mod evident, infinit. Recent, Germania a redus semnificativ avantajele fiscale, ceea ce a dus la o scădere drastică imediată a consumului și la proteste la fel de imediate din partea industriei. Investițiile necesită un climat de siguranță și de stabilitate, dar piețele biocarburanților sunt încă practic inexistente. În orice caz, eventualele ajutoare nu trebuie să provoace denaturări ale concurenței.

1.16 În ceea ce privește sectorul transporturilor, acesta nu face obiectul sistemului de cote de emisie. Comitetul recomandă Comisiei să studieze posibilitatea de a extinde și în acest sector sistemul certificatelor de emisie, care pot constitui un stimulent suplimentar pentru eficientizarea căutării de noi soluții de reducere a emisiilor poluante. Comitetul pregătește o abordare posibilă în acest domeniu într-un aviz exploratoriu elaborat la solicitarea vicepreședintelui Barrot.

1.17 Comitetul aprobă Rezoluția PE privind o strategie în favoarea biomasei și a biocarburanților, în care Parlamentul

„invită Comisia să introducă o certificare obligatorie și exhaustivă care să permită o producție durabilă de biocarburanți în toate etapele [și] solicită Comisiei să susțină aplicarea și utilizarea Sistemului de monitorizare globală pentru mediu și securitate (GMES), pentru a controla utilizarea solurilor pentru producerea de bioetanol, obiectivul fiind de a evita distrugerea pădurilor tropicale și apariția altor efecte negative asupra mediului”.

1.18 Având în vedere problemele identificate în prezentul aviz, Comitetul solicită Comisiei să revizuiască în mod constant obiectivul de 10 % și să fie pregătită să prezinte propuneri de modificare în cazul în care problemele nu pot fi rezolvate în mod satisfăcător și durabil.

2. Comunicarea Comisiei

2.1 În introducerea „Raportului privind progresele înregistrate în utilizarea biocarburanților”, Comisia subliniază faptul că, în perioada 2005-2020, se prevede o creștere a emisiilor de gaze cu efect de seră de 77 de milioane de tone/an doar pentru sectorul transporturilor (numai în ceea ce privește CO₂), adică peste 60 % din creșterea totală a emisiilor, care se estimează la 126 milioane de tone/an.

2.2 Acest raport mai evidențiază un punct slab, și anume dependența aproape totală a transporturilor de importurile de petrol, care reprezintă sursa de energie cu cele mai multe riscuri în ceea ce privește siguranța aprovizionării. Dată fiind creșterea semnificativă a utilizării biocarburanților, această dependență ar trebui să scadă.

2.3 Producerea de biocarburanți nu are un impact pozitiv asupra reducerii gazelor cu efect de seră atunci când, de exemplu, se convertesc în acest scop culturi deja existente sau se utilizează terenuri extrem de bogate în ceea ce privește biodiversitatea, cum ar fi pădurile tropicale.

2.4 În 2001, ponderea pe piață a biocarburanților era de 0,3 % și doar cinci state membre aveau experiență în utilizarea acestora. Directiva 2003/30/CE nu impunea obligații, ci prevedea doar pentru 2010 un obiectiv de 5,75 % din piața benzinei și a motorinei utilizate în transporturi, cu un obiectiv intermediar de 2 % pentru 2005.

2.5 La articolul 4 alineatul (2), directiva prevede o clauză specifică de revizuire care permite Comisiei, atunci când rezultatele obținute se îndepărtează semnificativ și nejustificat de obiectivul de 2 %, să prezinte o propunere de obiective naționale obligatorii.

2.6 Politica agricolă comună joacă un rol fundamental, în special de la reforma din 2003, care, dată fiind decuplarea de producție a plăților acordate fermierilor, a permis reafectarea terenurilor scoase temporar din circuitul agricol unor culturi fără scop alimentar, adesea destinate producției de biocarburanți.

2.7 În 2007, se va acorda un credit pentru culturile „energetice”, combinat cu măsuri de valorificare energetică a lemnului și ajutoare prevăzute în cadrul politicii de dezvoltare rurală pentru sursele de energie regenerabile ⁽¹⁾.

2.8 Progresul înregistrat în utilizarea biocarburanților a fost semnificativ, dar numai două țări au atins obiectivele prevăzute, rezultatul global fiind de 1 % în 2005, cu 1,6 % pentru biodiesel și 0,4 % pentru bioetanol. În aceste condiții, Comisia concluzionează că obiectivul de 5,75 % în 2010 nu va fi atins.

2.9 Experiența a demonstrat că s-au obținut rezultate concrete fie prin punerea în aplicare a unor politici de scutiri fiscale, fără limitarea cantității admisibile, fie prin obligații impuse furnizorilor de a comercializa un anumit procentaj de biocarburanți. Comisia consideră că obligațiile reprezintă instrumentul cel mai eficient.

2.10 În comunicarea sa, Comisia susține că „este urgent ca Uniunea să dea un semnal clar cu privire la hotărârea sa de a reduce dependența de petrol în transporturi”. Aceasta consideră că recurgerea la biocarburanți, care reprezintă un mijloc de protecție împotriva prețurilor ridicate ale petrolului, constituie singura soluție posibilă.

2.11 Pentru a fi credibilă în fața producătorilor de petrol care vând 300 de milioane de tone pe piața UE doar în sectorul transporturilor, această hotărâre trebuie să se exprime prin obiective obligatorii din punct de vedere juridic.

2.12 Promovarea în comun de către cele 27 de state membre a cercetării și dezvoltării tehnologice reprezintă strategia cu cele mai multe șanse de a produce rezultate. Stabilirea unui obiectiv de 10 % din piață până în 2020 pare un obiectiv realizabil.

2.13 Pentru a le permite constructorilor de automobile să-și planifice producția în consecință, este esențial să se creeze un cadru de reglementare sigur, cu cheltuieli administrative minime și care să definească obiective intermediare, de exemplu pentru 2015.

2.14 În cadrul analizei impactului asupra economiei și mediului, se preconizează diferite scenarii, în funcție, pe de o parte, de evoluția prețului petrolului, de importuri și de competitivitatea prețurilor agricole și, pe de altă parte, de dezvoltarea de noi tehnologii care să impulsioneze dezvoltarea de biocarburanți „din a doua generație”, care ar permite atenuarea impactului asupra mediului.

2.15 În ceea ce privește costurile, în ipoteza creșterii utilizării biocarburanților până la nivelul de 14 %, costurile suplimentare ar trebui să fie cuprinse între 11,5 și 17,2 miliarde EUR în 2020, pentru un preț al barilului de aproximativ 48 USD, și între 5,2 și 11,4 miliarde EUR, pentru un preț al barilului de 70 USD. Pragul de rentabilitate pentru biodiesel și bioetanol se situează în intervalul 69-76, respectiv 63-85 EUR/baril (92,76-102,18 USD/baril și 84,76-114,28 USD/baril, cu o rată de schimb la 25.5.2007 de 1,3444 USD/EUR).

⁽¹⁾ În prezent, se pare că se confirmă aceleași cifre ca și anul trecut, fără nici o creștere, iar Comisia a exprimat recent îndoieli cu privire la menținerea acestui credit în 2008.

2.16 Tot în ipoteza unei ponderi pe piață de 14 % a biocarburanților în 2020, reducerea costurilor de stocare a rezervelor de petrol ar permite realizarea unor economii de până la 1 miliard EUR (720 de milioane EUR în ipoteza unui obiectiv de 10 %). Diversificarea surselor de aprovizionare din țări terțe și țări comunitare reprezintă cea mai bună soluție, în paralel cu comercializarea dorită a biocarburanților din a doua generație.

2.17 Scenariul menționat anterior ar avea efecte pozitive și asupra ocupării forței de muncă, permițând crearea a 144 000 de locuri de muncă (100 000 de locuri de muncă în ipoteza unui obiectiv de 10 %) — presupunând că producția de bioetanol este în principal internă — și asupra PIB-ului UE (o creștere de 0,23 %). În cele din urmă, efectele pozitive asupra rezultatelor din domeniul cercetării, în special în ceea ce privește biocarburanții din a doua generație, ar contribui la menținerea poziției concurențiale a UE în sectorul surselor de energie regenerabile.

2.18 Comisia calculează că, utilizând cele mai bune și mai avantajoase economic tehnici actuale, reducerea gazelor cu efect de seră ar trebui să se situeze între 35 % și 50 %, în conformitate cu metoda de calcul *well-to-wheel*. Etanolul produs din trestie-de-zahăr în Brazilia permite reducerea acestor emisii cu 90 %, în timp ce biodieselul produs din ulei de palmier și de soia duce la o scădere de 50 %, respectiv 30 %. Producția de biocarburanți din a doua generație ar trebui să ducă la scăderi de 90 %. Tot în ipoteza în care biocarburanții ar atinge o pondere pe piață de 14 %, emisiile de gaze cu efect de seră ar trebui să înregistreze o scădere anuală de 101-103 de milioane de tone de CO₂eq (71-75 milioane de tone de CO₂eq în ipoteza unui obiectiv de 10 %).

2.19 În ceea ce privește impactul asupra mediului, se estimează în comunicare că este posibilă o pondere a biocarburanților de 14 %, cu condiția ca producția nu se realizează pe terenuri inadecvate, cum ar fi pădurile tropicale sau habitatele cu mare valoare ecologică.

2.20 Comisia concluzionează în raportul său că producerea de biocarburanți va avea efecte benefice notabile în ceea ce privește emisiile de gaze cu efect de seră și îmbunătățirea siguranței aprovizionării. O politică de stimulente și sprijinire, cu obiective precise, ar trebui să permită neutralizarea riscurilor utilizării unor terenuri care prezintă un grad ridicat de biodiversitate sau ale aplicării unor sisteme nocive pentru producția de biocarburanți, favorizând producerea celor din a doua generație.

2.21 Pentru a atinge obiectivele prevăzute, va fi necesar:

— să se revizuiască standardul pentru motorină (EN 590) și, probabil, standardul pentru benzină (EN 228), pentru a mări posibilitățile de realizare a unor amestecuri de biocarburanți cu carburanți fosili;

- să se introducă adaptări (la costuri reduse) pentru vehiculele noi;
- să se dezvolte tehnologiile BTL (*Biomass to liquid*);
- să se introducă exploatarea lemnului și cultivarea rapiței;
- să se supravegheze în mod constant impactul asupra mediului.

2.22 În cele din urmă, Comisia propune revizuirea directivei privind biocarburanții, stabilirea la 10 % a obiectivelor minime pentru ponderea biocarburanților în 2020 și garantarea utilizării unor biocarburanți eficienți și ecologici.

3. Biocarburanții — câteva date tehnice

3.1 Biodieselul se obține prin presarea semințelor oleaginoase de rapiță, soia și floarea-soarelui și printr-o reacție de transesterificare, care are ca rezultat înlocuirea componentelor alcoolice inițiale (glicerol) cu alcool metilic (metanol). Bioetanolul reprezintă un alcool (etanol sau alcool etilic) obținut printr-un proces de fermentație a diferitelor produse agricole bogate în carbohidrați și zaharuri, cum ar fi cerealele (porumb, sorg, grâu, orz), plantele tehnice (sfeclă de zahăr și trestie-de-zahăr), fructele, cartofii și tescovina. Sunt, de asemenea, considerate biocarburanți produsele obținute prin combinarea chimică a moleculelor de origine biologică cu molecule de origine fosilă. Exemplul cel mai semnificativ este cel al ETBE (etil-terț-butil-eter), obținut prin reacția între bioetanol și izobuten.

3.2 Etanolul are caracteristicile unui excelent carburant: acesta prezintă o cifră octanică ridicată și poate fi amestecat (E5, E10), fără a fi necesară o modificare majoră a motorului, în timp ce o concentrație mai ridicată (E85) necesită motoare speciale.

3.3 Principalele dificultăți ale utilizării etanolului apar în cazul amestecurilor cu benzina. Chiar și în cazul unor procentaje scăzute de etanol, presiunea vaporilor crește semnificativ (aproximativ 10 kPa), la fel ca și emisiile de vaporii. Afinitatea etanolului pentru apă poate crea probleme în ceea ce privește calitatea produsului final. Este necesar să se evite amestecul unei benzine obișnuite pe bază de hidrocarburi cu una care conține etanol, utilizându-se pentru aceasta din urmă un circuit logistic și de distribuție separat.

3.4 Biodieselul poate fi utilizat în motoare diesel în amestec cu motorina. În țările europene, este amestecat, de obicei, până la un procent maxim de 5 % (B5), cu motorină de calitate standard, iar acest amestec nu ridică probleme de compatibilitate. O motorină cu un conținut mare de biodiesel (peste 8-10 %) poate prezenta inconveniente pentru vehiculele ale căror garnituri de etanșare sunt din material polimer incompatibil. Problemele cele mai semnificative se referă la filtrele de particule și praf fin, care necesită modificări profunde și costisitoare. Din acest motiv, în

timp ce unii constructori au adaptat deja caracteristicile vehiculelor lor, alții limitează garanțiile la utilizarea amestecurilor B5. Anumite proprietăți higroscopice, detergente și de slabă stabilitate la stocare pot face necesară instalarea, pentru amestecurile foarte concentrate, a unor dispozitive de protecție speciale pe vehicule și în sistemele de distribuție a produsului.

3.5 Comisia apără în mod convingător necesitatea de a susține cu mai multă hotărâre producerea de biocarburanți. În mod realist, aceasta nu preconizează pentru viitor posibilitatea de a înlocui actuala producție de benzină (1,2 miliarde de tone la nivel mondial în 2004) cu biocombustibili (46 de milioane de tone în 2005, dintre care 3 în UE, astfel cum rezultă din tabelul de mai jos), dar are în vedere completarea, într-o perioadă cu puțin peste 13 ani, a carburanților actuali cu un procent de cel puțin 10 % de biocarburanți, prin adoptarea unei directive și stabilirea unor obiective pentru fiecare stat membru.

2005	Milioane litri
Statele Unite	16 130
Brazilia	15 990
China	3 800
India	1 700
Uniunea Europeană	2 900
Altele	5 480

3.6 Hidrogenul, deja utilizat — cel puțin cu titlu experimental — ca sursă de energie de către unii constructori de automobile europeni, este încă produs în principal fie prin electroliză, fie din gaze naturale sau alți combustibili fosili. Nu s-ar produce, așadar, în acest caz nici o reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. Chiar dacă cercetările continuă în ceea ce privește producerea hidrogenului din biomasă, în special prin recurgerea la biotehnologii, sau din surse de energie regenerabile, posibilitatea de utilizare pe scară largă și de comercializare a vehiculelor pe bază de hidrogen depinde, de asemenea, de costul ridicat al achiziționării de pile de combustie. Cu toate acestea, pentru ca hidrogenul să devină o sursă de energie alternativă viabilă din punct de vedere economic, este necesară reducerea costurilor de producție. La University of New South Wales, se fac în prezent cercetări pentru atingerea acestui obiectiv prin utilizarea unor panouri solare specifice, confecționate din ceramică pe bază de oxid de titan. Titanul este un material foarte răspândit în sectorul hidrogenului solar: acesta are toate calitățile unui semiconductor și este rezistent la apă. În stare naturală însă, dacă nu este tratat, nu este încă destul de eficient.

4. Observații generale

Câteva inconveniente

4.1 Cu toate că prezintă eventualele avantaje, Comisia evită să atragă atenția asupra problemelor și inconvenientelor legate de producerea biocarburanților, deși emite din când în când unele avertismente. Comitetul consideră că, în ceea ce-l privește, este necesar să se analizeze cu grijă și atenție propunerea Comisiei, pentru a se evita ca, în loc de a rezolva o problemă, să se provoace alte dificultăți și mai grave sau să nu se prezinte, pe lângă aspectele pozitive, și inconvenientele. Este ciudat faptul că, pentru a sublinia beneficiile propunerii, se pleacă de la un scenariu nerealist, și anume acela de a atinge până în 2020 o pondere de 14 %! În cazul în care s-ar atinge obiectivul de 10 %, beneficiile ar fi mai modeste din punct de vedere obiectiv.

4.2 Nici documentul Comisiei, nici studiul de impact corespunzător nu evidențiază dificultăți semnificative. În general, de exemplu, problema eliminării deșeurilor rezultate din producerea de biocarburanți trebuie modernizată și evaluată pe baza sistemelor moderne de celule de biocombustie (*biofuel cells*) și a tehnologiilor electronice legate de producție.

4.3 În ceea ce privește cazul special al biodieselului, se constată:

- o productivitate limitată;
- costuri ridicate (0,4-0,7 EUR/l);
- probleme de stabilitate (prezența unor compuși oxigenați), ceea ce duce la dificultăți de stocare.

4.4 În ceea ce privește cazul special al bioetanolului, se constată:

- o productivitate limitată (dar mai puțin decât în cazul biodieselului);
- un consum ridicat de apă și de îngrășămintele;
- inadecvare la transportul prin actualele oleoducte destinate carburanților pe bază de petrol (probleme de coroziune).

În schimb, avantajele se referă la posibilitatea de a extinde ciclul culturilor, alternând culturile tradiționale, alimentare, destinate consumului uman și animal, cu alte culturi specifice destinate producerii de biomasă în scopuri energetice. Este important ca această evoluție să aibă loc prin acordarea unei atenții deosebite producțiilor regionale. În orice caz, culturile agricole europene fac obiectul unor regulamente în materie de protecție a solului și de utilizare a fertilizatorilor.

4.5 Biocombustibilii necesită culturi adecvate, dezvoltate pe scară largă. În acest sens, pentru a veni în întâmpinarea necesității țărilor mai sărace de a obține produse alimentare la un cost cât mai redus, trebuie sacrificate alte culturi mai importante. Ipoteza utilizării celulozei ca produs de bază pentru producerea de biocarburanți este interesantă, dar trebuie subliniat că producția necesită un tratament fizico-chimic prealabil (un fel de explozie în masă), pentru ca celuloza să devină reactivă la procesul de biotransformare. În cele din urmă, este necesar să se atragă atenția asupra chestiunii reziduurilor și a catalizatorilor uzați, care agravează problema eliminării deșeurilor în etapele finale ale acestor procese.

4.6 Pentru o utilizare pe scară largă, se poate preconiza folosirea glicerolului cu rol de combustibil, fie în stare brută, fie în stare pură, sau în amestec cu alți combustibili. Această soluție prezintă în special următoarele inconveniente: costul glicerolului, în cazul în care este utilizat în stare pură, costul procesului de transformare în cazul glicerolului brut, puterea calorică redusă și, în toate cazurile, necesitatea de a distruge substanțele toxice care se formează în timpul combustiei (în principal acroleină, cunoscută și sub denumirea de aldehidă acrilică).

4.7 O altă soluție ar putea fi modificarea genetică a anumitor organisme, care pot permite anumitor culturi să se adapteze extrem de bine procesului de biotransformare, cu randamente înalte și, în consecință, cu o scădere a consumului energetic în timpul producției. De asemenea, ingineria genetică ar putea fi utilizată pentru a modifica organismele capabile să faciliteze utilizarea celulozei.

4.8 Din punct de vedere tehnic, se pune, de asemenea, problema randamentului materiilor prime destinate producerii de biocombustibili: dintr-o tonă de sfeclă de zahăr, se obțin aproximativ 400 de litri de bioetanol (adică aproximativ 1 500 Mcal). Poate fi considerat un astfel de rezultat suficient pentru obținerea unui bilanț global pozitiv, având în vedere potențialele riscuri și inconveniente pentru mediu ale utilizării acestei forme de energie?

4.9 Un alt aspect care nu trebuie neglijat este cel al procedurilor de extracție și al selectivității acestora, precum și al procedurilor de fermentație, relativ costisitoare în cazul în care se caută obținerea unui produs final de calitate. Pe de altă parte, eventuala prezență a unor impurități în combustibil ar putea antrena, în momentul utilizării acestuia, pierderi economice mult mai mari în ceea ce privește reacțiile secundare, calitatea combustibilului obținut și caracteristicile deșeurilor și ale reziduurilor produse.

Protecția mediului

4.10 Din punct de vedere strict ecologic, este necesar să se ia în considerare riscurile despăduririi (cum este cazul în Malaiezia și în Indonezia, pentru producerea de ulei de palmier, sau în Malawi și în Uganda, pentru cultura de jatropha în zonele destinate producției alimentare sau în zonele cu păduri tropicale care necesită protecție în mod deosebit) și cele legate de stocarea materiilor prime. Va trebui ca problemele biologice și biochimice corespunzătoare să fie abordate cu claritate și atenție.

4.11 De asemenea, există o dimensiune „etică” ce merită aprofundată: concurența între produsele alimentare și carburanți. Prețul materiilor prime nobile, cum ar fi grâul, porumbul și orezul, crește inexorabil ca urmare a cererii crescânde a „distilerilor” de biocarburanți (raportul FAO și PAM 2007). În Mexic, prețul la *tortillas* a crescut cu 60 %, ceea ce a dus la tulburări sociale importante și la manifestări de protest. Creșterea prețurilor la soia determină în China creșterea prețului cărnii, care s-a majorat cu 43 % de la începutul anului, precum și a prețului ouălor, cu 16 %. Prețul porumbului și cel al ovăzului au crescut

cu 40, respectiv 20 %. În India, cota cerealelor a urcat cu 10 %, iar cea a grâului, cu 11 %. În Statele Unite, de asemenea, se vor înregistra creșteri la carnea de pasăre, ouă și lapte de 10 %, 21 % și respectiv 14 %, potrivit Ministerului Agriculturii al SUA. Dacă în viitor valoarea cerealelor utilizate drept carburant va depăși valoarea acestora ca alimente, piața se va orienta către sectorul energiei, iar prețul alimentelor va crește împreună cu cel al petrolului, ceea ce va spori riscul de penurie alimentară și la nivel european.

4.12 Dezvoltarea instalațiilor de producție (potrivit Statelor Unite, 79 de uzine noi sunt în construcție, acestea adăugându-se altor 116 deja în funcțiune) va determina o creștere exponențială a consumului de cereale, evaluată de EPI (Earth Policy Institute) la aproximativ 139 milioane de tone, adică dublul estimărilor USDA (Ministerul Agriculturii al SUA). Dacă se consideră că randamentul este de 110 galoane de etanol (416,19 litri) la tona de porumb (ceea ce reprezintă puțin mai mult de patru „plinuri” pentru un SUV (autoturism utilitar — *Sport Utility Vehicle*), problema devine cu adevărat îngrijorătoare.

4.13 Într-un aviz recent ⁽²⁾, Comitetul a subliniat, de asemenea, necesitatea de a conserva biodiversitatea, în special pădurile tropicale care nu numai că adăpostesc o faună care ar fi altfel condamnată iremediabil la dispariție, ci constituie și singurul și ultimul „plămân” al planetei. Culturile intensive de trestie-de-zahăr din Brazilia și de palmieri pentru ulei din Malaiezia și Indonezia, care sacrifică zilnic sute de hectare de pădure, destinându-le monoculturilor, trebuie eliminate.

4.14 Există, de asemenea, o problemă de „etică științifică”. Planeta Pământ este un sistem deschis care tinde inexorabil către un punct de echilibru care va coincide cu sfârșitul său. Științei îi revine rolul de a frâna această tendință spre declin, iar politici, acela de a favoriza măsurile și studiile corespunzătoare.

4.15 Este important să se stabilească cu precizie costurile, nu numai cele economice, ci și cele de mediu și de sănătate. Trebuie depuse eforturi considerabile pentru a evalua și a studia cât mai bine impactul acestei evoluții.

4.16 În ceea ce privește procesul chimic de combustie, trebuie să se analizeze cu atenție, pentru alte molecule decât hidrocarburile, eventuala formare și dezvoltare de radicali liberi ca urmare a stresului oxidativ indus în cadrul acestor procese (radicalii liberi constituind unul din principalii factori aflați la originea bolilor canceroase). Nu există date fiabile cu privire la posibila înmulțire a acestora ca rezultat al producerii de biocarburanți.

4.17 Întreținerea și protecția solului sunt esențiale. Protecția acestuia este necesară, deoarece ne asigură supraviețuirea. Scăderea treptată a nivelului pânzelor freatice și degradarea lor progresivă sunt rezultatul unor politici aberante de exploatare și a sărăcirii a solurilor. Trebuie garantată rotația culturilor, astfel încât să se favorizeze revitalizarea solurilor.

⁽²⁾ Avizul CESE privind Comunicarea Comisiei „Oprirea reducerii biodiversității până în anul 2010 și mai departe — Menținerea serviciilor de protecție a ecosistemelor pentru starea de bine a oamenilor”, JO C 97, 28.4.2007.

Siguranța alimentară

4.18 În ceea ce privește siguranța alimentară, Comitetul pentru siguranța alimentară la nivel mondial al FAO, la cea de-a 33-a ședință, care a avut loc la Roma, între 7 și 10 mai 2007, a dedicat un capitol important acestei chestiuni. La punctul 45 se spune că: „Biocombustibilii oferă posibilități, dar prezintă și riscuri pentru cele patru dimensiuni ale siguranței alimentare, și anume disponibilitatea, accesul, stabilitatea și utilizarea. Consecințele biocombustibililor pentru siguranța alimentară vor depinde de amploarea și de tipul de sistem avut în vedere, de structura piețelor produselor de bază și a piețelor energetice și de politicile din domeniile agriculturii, energiei, mediului și comerțului. Progresele tehnologice sunt rapide în sectorul biocombustibililor și joacă un rol important în incertitudinea care planează asupra perspectivelor legate de siguranța alimentară”.

4.19 Tot în acest raport, FAO subliniază că „principală caracteristică a piețelor produselor alimentare și furajare în 2006 a fost saltul prețurilor cerealelor, în special ale grâului și porumbului, care au atins în noiembrie niveluri nemaîntâlnite în ultimul deceniu. Recoltele reduse înregistrate în mari țări producătoare și creșterea rapidă a cererii de biocombustibili au fost principalii factori care au influențat piețele cerealiere. De asemenea, problemele de aprovizionare au fost predominante și în sectorul orezului”.

4.20 Chiar și China a luat recent măsuri de reducere a producției de etanol din porumb, astfel cum relatează publicația on-line *Asia Times Online* din 21 decembrie 2006: „În China, cel mai important este să hrănim cei 1,3 miliarde de locuitori și abia după aceea vom susține producția de biocarburanți”, a declarat Wang XIAOBING, responsabil în Ministerul Agriculturii.

4.21 În Italia, ziarul *La Repubblica* a publicat, la 20 iulie 2007, un articol intitulat „Războiul între biocarburanți și spaghetti”. Avântul luat de cererea de porumb destinat producerii de biocarburanți va duce la creșterea prețului pastelor cu 20 %. Prețul grâului dur, principalul ingredient al pastelor italiene, s-a majorat cu peste 30 % după ce fermierii au abandonat cultivarea acestuia în favoarea porumbului destinat producerii de bioetanol. Bușelul (27 kg) de grâu la bursa din Chicago a trecut de la 3,6404 USD, la 3 aprilie 2007, la 5,64 USD la 14 iunie. Italienii, care sunt cei mai mari consumatori din lume, cu 28 kg pe locuitor și pe an, dar și cei mai mari producători, cu 3,2 milioane de tone, sunt foarte sensibili la aceste variații ale prețurilor.

Apa

4.22 Problema consumului de apă pentru producerea de biocarburanți a fost, de asemenea, neglijată. Studii foarte recente ale IWMI (*International Water Management Institute*), publicate la 10 mai 2007, demonstrează astfel că în Sri Lanka sunt necesari între 1 000 și 4 000 de litri de apă pentru producerea unui litru de etanol, în funcție de tipul de plantă și de tehnicile de producție utilizate. În Brazilia, cantitatea de apă necesară pentru producerea unui litru de etanol se estimează la 2 200 de litri, în

timp ce în India, în absența unor ploi abundente și având în vedere necesitatea de a se recurge la irigații, este nevoie de 3 500 de litri de apă de irigație pentru a produce un litru de etanol! Aceste date sunt confirmate de UNESCO-IHE Institute for Water Education, institut internațional din Delft, creat în 2003, care colaborează cu universitatea locală, precum și de studii recente întreprinse de Facultatea de Agronomie din cadrul Universității Colorado, care dezvoltă soiuri speciale de porumb necesitând mai puțină apă. Datele menționate aici pot fi consultate și pe site-ul www.waterfootprint.org.

4.23 În Europa, problema apei afectează în special regiunile sudice, care suferă deja de mulți ani de penurie de apă și ale căror probleme se vor agrava, dată fiind creșterea temperaturii și evaporării ulterioare, deși, cel puțin pentru moment, această problemă nu pare să prezinte interes pentru regiunile nordice.

Costurile

4.24 Tabelul următor (prezentat de dl Mario Marchionna de la ENI la un congres recent organizat de AIDIC — Asociația Italiană de Inginerie Chimică) face o comparație a costurilor, la valoare energetică egală, între carburanții fosili și biocarburanți.

Comparația costurilor între anumite componente ale biocarburanților

(la valoare energetică egală)

Preț de referință: Brent = 70 (56) \$/bl

Carburant	Echivalent €/lt
<u>Benzină</u> ⁽¹⁾	39 (31)
<u>Bioetanol</u>	
UE	75
Brazilia	39
Statele Unite	47
Italia (Val Padana)	70-75
<u>Motorină</u> ⁽²⁾	46 (37)
<u>Biodiesel</u>	
UE	78
Malaiezia	48
Statele Unite	60
Italia	78

⁽¹⁾ Pentru benzină, indicatorul de referință este cotația Platt's CIF High Mediterranean.

⁽²⁾ Pentru motorină, indicatorul de referință este cotația Platt's CIF High Mediterranean.

4.25 Comisia consideră că, pentru a produce în cadrul UE biocarburanții necesari pentru realizarea obiectivului de 10 % în 2020, ar fi necesare 18 milioane de hectare cultivabile:

— 7 milioane de hectare de terenuri necultivate;

— 7 milioane de hectare prin reconversia terenurilor destinate producției de cereale și care beneficiază de ajutoare la export;

— 4 milioane de hectare care ar trebui retrase din circuitul agricol.

Avantaje pentru țările sărace?

4.26 Comisia susține că utilizarea tot mai mare a biocarburanților va putea fi extrem de profitabilă, în special pentru țările în curs de dezvoltare, care își vor putea dezvolta producțiile destinate exportului. Cu toate acestea, fermierii africani își exprimă îngrijorarea cu privire la randamentul economic al investițiilor de până acum. Ziarul *African Agriculture* publică, în numărul său din mai 2007, un articol consacrat jatropha (un arbust cu semințe oleaginoase toxice pentru om, dar care produc un biodiesel de calitate rezonabilă și nu necesită îngrijiri deosebite). Acest articol, intitulat chiar „Să fie oare iluzorie fascinația pentru jatropha?”, ridică serioase semne de întrebare.

4.27 Asociațiile de mediu africane își fac, de asemenea, auzită vocea, după cum relatează săptămânalul *The East African Business* (ziar on-line publicat de principalul grup editorial kenyan, *Nation Media Group*) în numărul său din 7 mai 2007. În Uganda, fenomenul despăduririi înregistrează creșteri de 2,2 % anual, media mondială fiind de 0,2 % pe an. În acest ritm, există riscul unei despăduriri totale până în 2040. Un grup de activiști ai societății civile a format o coaliție denumită *Save Mabira*, după numele pădurii pe care guvernul ugandez a hotărât să o concesioneze *Sugar Corporation of Uganda Ltd.*, pentru a dispune de mai multe terenuri pentru cultivarea trestiei-de-zahăr destinate producerii de bioetanol. Un sfert din pădurea virgină, cea mai vastă a țării, și anume 7 100 de hectare, va fi sacrificat pentru a produce câteva tone de bioetanol, destinate poate chiar autobuzelor ecologice europene!

4.28 Comisia nu se pronunță practic pe această temă, limitându-se la a declara în treacăt că trebuie să ne opunem, într-un fel sau altul, utilizării terenurilor destinate producției de culturi alimentare și exploatării habitatelor cu o mare valoare naturală, soluțiile trebuind căutate în aplicarea unor politici economice de descurajare. Sincer, Comisia pare să adopte o atitudine destul de timorată în acest context. Comitetul își exprimă profunda preocupare față de aceste riscuri ecologice, care vor fi inevitabil însoțite de o proliferare a culturilor de organisme modificate genetic (OMG), a căror utilizare în acest scop ar putea părea mai acceptabilă. Riscul de propagare a OMG-urilor este real, iar utilizarea acestora va putea fi evaluată numai după ce au fost realizate toate studiile științifice care se impun în ceea ce privește riscurile, conservând în același timp biodiversitatea încă existentă în UE.

4.29 Comitetul consideră indispensabilă intensificarea cooperării cu organismele internaționale care se ocupă de combaterea foametei în lume, în special FAO și PAM (Programul Alimentar Mondial) și regretă faptul că, în studiul de impact, Comisia a omis să ia legătura cu aceste agenții internaționale, care

desfășoară o activitate serioasă în acest domeniu fără a disimula dificultățile și riscurile legate de producerea de biocarburanți, în special în ceea ce privește consumul de apă.

Consiliul European

4.30 Comitetul ia act de concluziile Consiliului de primăvară din 8 și 9 martie 2007, care a acordat o importanță deosebită politicii energetice pentru Europa (PEE), având următoarele trei obiective principale:

- sporirea siguranței aprovizionării;
- asigurarea competitivității economiilor europene și a disponibilității unei energii accesibile;
- promovarea unui mediu durabil și combaterea schimbărilor climatice.

4.31 Consiliul European susține și își însușește propunerile Comisiei în domeniul energetic în general și privind biocarburanții în special, chiar dacă formula utilizată, cu privire la obiectivul obligatoriu de 10 %, prezintă o mare marjă de incertitudine: „Caracterul obligatoriu al acestui prag se justifică, sub rezerva ca producția să aibă un caracter durabil, să fie introdusă pe piață biocarburanți din a doua generație, iar directiva privind calitatea carburanților să fie modificată în consecință, pentru a se prevedea niveluri de amestec corespunzătoare”.

4.32 Va fi extrem de important să se înțeleagă cum pot fi utilizate efectiv de către statele membre limitele acestui caracter obligatoriu. În special trimiterea la disponibilitatea pe piață a biocarburanților din a doua generație pare, în prezent, problematică. Transformarea actualelor instalații industriale, a celor aflate în fază avansată de construcție și a celor prevăzute pentru anii următori, care produc biocarburanți din prima generație prin procedee foarte diferite de cele necesare pentru cei din a doua generație, este foarte costisitoare. Aceasta înseamnă că, în absența unei astfel de disponibilități, caracterul obligatoriu al deciziei Consiliului va fi redus la zero. În ceea ce privește durabilitatea, va trebui să se adopte, în paralel cu directivele existente, alte acte legislative europene, pentru a garanta că producerea de biomasă respectă cu strictețe criteriile stabilite și că producția agricolă destinată obținerii de biocarburanți nu intră în competiție cu cea rezervată alimentației umane și hranei animalelor. În ceea ce privește modificările care trebuie aduse directivei privind calitatea carburanților, procedura este destul de complexă și organismele de standardizare vor avea rolul de a se ocupa de aceasta, în special CEN, care va trebui să analizeze problemele corespunzătoare prin tehnici specifice adecvate.

Biocarburanții din a doua generație

4.33 În ceea ce privește biocarburanții din a doua generație, sunt deja posibile anumite soluții pentru producerea de etanol, fie printr-un proces biologic de fermentație și de distilare, fie printr-un proces termochimic de gazeificare a biomasei pentru obținerea unui gaz de sinteză ($H_2 + CO$) care, prin fermentare, produce etanol și degajă energie prin intermediul unui ciclu combinat sau prin cogenerare. O primă instalație având capacitatea de 180 000 t/an va fi operațională din acest an la Porvoo, în Finlanda, iar o alta este programată pentru sfârșitul anului

2008, în aceeași localitate. Aceste procese prezintă totuși un randament energetic foarte scăzut, atunci când nu este negativ, cum se întâmplă uneori. Din acest motiv, s-a analizat posibilitatea recurgerii la un proces fotochimic, folosindu-se lumina solară ca sursă de energie și catalizatori adaptați, capabili să exploateze proprietățile acestora. Biobutanolul reprezintă o soluție posibilă pentru biocarburanții din noua generație. Biobutanolul are o presiune scăzută a vaporilor și o bună toleranță la contaminarea cu apă în amestecurile de benzină, ceea ce facilitează utilizarea acestora în actualele circuite de aprovizionare și distribuție a benzinei. Biobutanolul poate fi amestecat cu benzină în concentrații superioare celor ale biocarburanților existenți, fără a fi necesară modificarea vehiculelor. De asemenea, acesta oferă un mai bun randament energetic în raport cu amestecurile benzină-etanol, îmbunătățind astfel eficiența energetică și reducând consumul pe litru. Biobutanolul poate fi produs utilizându-se filiera și instalațiile de producere a bioetanolului.

4.34 Cel de-al șaptelea Program-cadru a consacrat resurse importante dezvoltării acestor tehnologii, care prezintă caracteristici foarte interesante și produc biocarburanți „curați”:

- nu conțin nici sulf, nici compuși aromatici policiclici;
- sunt stabili;
- nivelul emisiilor este foarte scăzut;
- au o cifră cetanică foarte ridicată (85-100);
- depășesc limitele de utilizare la temperatură scăzută ale anumitor tipuri de biocarburanți;
- pot fi adăugați motorinei obișnuite în proporții foarte ridicate (până la 60 %);
- caracteristicile tehnice sunt deja definite și sunt incluse pe lista biocarburanților de la articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2003/30/CE.

CESE consideră că Europa trebuie să aloce mai multe resurse financiare cercetării în domeniul biocarburanților din a doua generație.

5. Observații speciale

5.1 Comitetul aprobă obiectivele PEE, care necesită mobilizarea fondurilor necesare pentru investiții, făcând apel la instituțiile financiare europene.

5.2 Comitetul consideră necesară acordarea unei atenții deosebite cercetării în sectorul biocarburanților, în special al celor din a doua generație, fără a renunța la alte posibilități, cum ar fi cele legate de dezvoltarea hidrogenului solar sau a hidrogenului rezultat din tratarea biomasei.

5.3 Comitetul recomandă acordarea unei atenții deosebite respectării biodiversității și utilizării exclusive a culturilor nealimentare pentru producerea de biocarburanți, pentru a preveni riscul unei concurențe între produsele alimentare și carburanți, în timp ce milioane de ființe umane continuă să nu aibă hrană și să moară de foame. În concluziile raportului FAO menționat anterior, se afirmă, de fapt: „În lume rămân încă

854 de milioane de oameni subnutriți, o cifră considerabilă, care dovedește insuficiența progreselor în vederea realizării obiectivului Summit-ului mondial al alimentației și a obiectivelor de dezvoltare ale mileniului. În timp ce numeroase țări, în special în Africa subsahariană, ar avea posibilitatea de a reduce numărul de persoane care suferă din cauza foametei, această cifră rămâne amenințată de creșterea prețurilor la alimente, potențiala reducere a ofertei pe piețele cerealiere, conflicte, boli și schimbări climatice”. Cercetătorii americani Ford Runge și Benjamin Senauer de la Universitatea Minnesota consideră, pe baza evoluției prețurilor cerealelor de uz alimentar, că numărul persoanelor care suferă din cauza foametei în lume, în loc să scadă la 600 de milioane în 2005, astfel cum se prevedea, se va dubla, ajungând la 1 200 de milioane!

5.4 Pentru a atinge obiectivele de protecție a mediului și de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, de optimizare a consumului de energie, de utilizare a unor energii alternative, de independență energetică și de siguranță a aprovizionării, Comitetul propune ca produsele care contribuie semnificativ, mai mult decât altele, la realizarea obiectivelor sale să facă obiectul unui tratament diferențiat (stimulente fiscale, administrative etc.).

5.5 Comitetul consideră că, în condițiile actuale, tehnologiile existente necesită un consum foarte mare de energie, apă și suprafețe (randamentul la hectar este astfel încât, dacă o treime din suprafața totală a teritoriului italian ar fi destinat cultivării de rapiță, s-ar obține o cantitate de biodiesel care abia dacă ar fi suficientă pentru a înlocui 10 % din consumul total de produse petroliere în Italia și 40 % din consumul de motorină destinată transporturilor).

5.6 Comitetul consideră că propunerea de directivă trebuie însoțită de un vast și ambițios proces de evaluare a impactului economic, ecologic și social care, pentru moment în orice caz, nu pare a fi proporțional cu importanța problemei.

5.7 Pentru a nu anula efectele combaterii poluării, este fundamental să se obțină biocarburanți din produse agricole naționale „de la kilometrul zero”. Aceste produse nu trebuie transportate dintr-o țară în alta pe distanțe lungi, deoarece acest lucru ar antrena un consum semnificativ de combustibili fosili. Recuperarea de energie din reziduuri agroalimentare ridică probleme legate de, pe de o parte, de o răspândire extinsă pe teritoriu, care ar necesita deplasări costisitoare la centrele de prelucrare și, pe de altă parte, de conținutul lor ridicat de apă, care impune prelucrarea unor volume considerabile. Din aceste motive, ar fi de preferat ca aceste biomase să fie prelucrate la fața locului.

5.8 Comitetul consideră că este necesară susținerea cercetării în domeniul tehnologiilor legate de celulele de biocombustie (*biofuel cells*), adică pilele cu combustibil biologic care utilizează

biocatalizatori pentru a converti energia chimică în energie electrică. Acest proces de producere a energiei cu ajutorul pilelor permite recuperarea tuturor electronilor pe care planta din care se obține biomasa i-a acumulat în cursul procesului de fotosinteză (24 de electroni pe moleculă de glucoză oxidată cu CO₂ și cu apă).

5.9 Comitetul este de acord cu estimările Parlamentului European care, în Rezoluția sa privind o strategie în favoarea biomasei și carburanților, adoptată la Strasbourg, la 14 decembrie 2006, sublinia în considerentele sale că „sectorul transporturilor este responsabil pentru peste 20 % din emisiile de gaze cu efect de seră, deși acest sector nu este inclus în mecanismul de tranzacționare a cotelor de emisii; (...)”. Prin urmare, Comitetul recomandă Comisiei să examineze posibilitatea de a extinde aplicarea sistemului de certificate albe în sectorul automobilelor.

5.10 În aceeași rezoluție, Parlamentul European „invită Comisia să introducă o certificare obligatorie și exhaustivă care să permită o producție durabilă de biocarburanți în toate etapele, să includă standarde pentru fazele de cultivare și transformare, precum și pentru bilanțul gazelor cu efect de seră pe durata întregului ciclu de viață și să se aplice în același mod biocarburanților produși în cadrul Uniunii și celor importați în Uniune [și] solicită Comisiei să susțină aplicarea și utilizarea sistemului de monitorizare globală pentru mediu și securitate (GMES), pentru a controla utilizarea solurilor pentru producerea de bioetanol, obiectivul fiind de a evita distrugerea pădurilor tropicale și apariția altor efecte negative asupra mediului” Comitetul aprobă și susține propunerile Parlamentului European.

5.11 Comitetul subliniază că parcul auto al anumitor state membre care au aderat recent la UE este extrem de învechit și este format din vehicule uzate care sunt cele mai puțin performante de pe piețele mai bogate. Venitul pe locuitor în aceste țări este destul de scăzut, acest lucru fiind valabil și pentru categorii importante de populație din țările cu venit mai ridicat pe locuitor. Acest lucru înseamnă că nu este posibil să se impună obligații și costuri acestor cetățeni europeni pentru care automobilul reprezintă, poate, un instrument de lucru indispensabil.

5.12 Comitetul consideră că biocarburanții pot reprezenta, în faza actuală, un sprijin pentru piața carburanților, dar nu și un răspuns structural la cererile din acest sector, cu condiția ca producerea lor să fie strict controlată, pentru a se evita riscurile ecologice și sociale menționate în prezentul aviz. Având în vedere potențialele probleme identificate în prezentul aviz, în opinia Comitetului, Comisia ar trebui să revizuiască în mod constant obiectivul de 10 % și să fie pregătită să prezinte propuneri de modificare în cazul în care problemele nu pot fi rezolvate în mod satisfăcător și durabil.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European «Rezultatele revizuirii Strategiei Comunității de reducere a emisiilor de CO₂ provenite de la autoturisme și vehicule utilitare ușoare»”

COM(2007) 19 final

(2008/C 44/11)

La 7 februarie 2007, în conformitate cu articolul 175 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 5 octombrie 2007. Raportor: dl Ranocchiari.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 142 voturi pentru, 1 vot împotrivă și 2 abțineri.

1. Rezumat și recomandări

1.1 CESE susține inițiativa Comisiei Europene de revizuire a Strategiei Comunității pentru reducerea emisiilor de CO₂ provenite de la transportul rutier.

1.2 Comisia a propus — iar Consiliul intenționează să confirme — reducerea emisiilor de CO₂ provenite de la autoturisme la 130 g/km până în 2012, prin îmbunătățiri tehnologice aduse motoarelor vehiculelor. O reducere suplimentară de 10 g/km ar trebui realizată, dacă este posibil din punct de vedere tehnic, datorită tehnologiilor alternative și utilizării sporite a biocombustibililor, pentru a se atinge obiectivul general de 120 g/km până în 2012.

1.3 CESE consideră că această inițiativă ambițioasă nu va fi o reușită decât prin intermediul unei serii de intervenții echilibrate și diversificate și al unui calendar care să țină seama de faptul că constructorii de autoturisme trebuie să adapteze soluțiile tehnologice alese la toate modelele pe care le produc, ceea ce reprezintă o operațiune complexă, cu costuri variabile. Cu alte cuvinte, îmbunătățirea performanțelor autoturismelor în ceea ce privește emisiile de CO₂ trebuie să fie compatibilă cu capacitatea de asimilare a constructorilor, din punct de vedere financiar și tehnologic și cu puterea de cumpărare a potențialilor cumpărători.

1.4 În acest context, în timp ce insistă asupra necesității de a impune constructorilor de autoturisme accelerarea procesului de reducere a consumului și a emisiilor, CESE subliniază necesitatea sporirii eforturilor în vederea instaurării unui cadru legislativ cât mai eficient posibil din punct de vedere social, economic și al protecției mediului.

1.5 În consecință, CESE recomandă realizarea unui studiu de impact amplu și detaliat, în vederea evaluării costurilor și avantajelor diverselor opțiuni, de la intervențiile asupra tehnologiei autoturismelor la alte posibile instrumente: adaptarea infrastructurilor, combustibili alternativi, stimulente fiscale, conștientizare prin diferite forme de educație asupra modalității de conducere a autoturismului care să nu dăuneze mediului (foarte utile în

special în marile aglomerări urbane ⁽¹⁾) și orientarea cererii prin intermediul măsurilor de impozitare a emisiilor de CO₂. CESE consideră, de asemenea, că printre posibilele măsuri trebuie incluse și utilizarea de pneuri cu rezistență redusă la rulare, care, potrivit statisticilor industriale, pot reduce consumul cu aproximativ 3-4 %. Propunerea Comisiei de a introduce sisteme de monitorizare a presiunii pneurilor servește aceluiași scop.

1.6 O combinație inteligentă și proporționată a tuturor măsurilor disponibile ar putea permite atingerea obiectivelor legate de reducerea emisiilor de CO₂, fără ca aceasta să constituie un obstacol în calea reînnoirii parcului auto, limitând și distribuind sarcina financiară pentru a nu defavoriza potențialii cumpărători de autoturisme noi.

1.7 De asemenea, CESE speră să fie ales instrumentul legislativ cât mai neutru cu putință în ceea ce privește concurența între constructori, care să nu impună limite obligatorii modelelor comercializate de aceștia ci, mai curând, să orienteze cererea consumatorilor către modele cu emisii reduse. Obiectivele legate de reducerea emisiilor de CO₂ trebuie corelate cu diferențele existente între gamele de produse, utilizându-se parametri considerați a fi cei mai semnificativi și proporționali cu emisiile de CO₂.

1.8 Este extrem de important ca parametrii aleși să reprezinte un instrument de orientare a consumatorilor către tipurile de vehicule care răspund cel mai bine nevoilor lor reale, evitându-se consumul și emisiile inutile în utilizarea curentă.

1.9 În acest sens, CESE își exprimă îngrijorarea față de intenția Comisiei de a elabora un instrument legislativ pentru vehiculele comerciale ușoare. Aceste vehicule, destinate utilizării profesionale, acestea sunt atent examinate de către potențialii

⁽¹⁾ A se vedea Avizul din JO C 168, 20.7.2007 privind transportul în zonele urbane și metropolitane.

cumpărători, întrucât consumul și implicit emisiile de CO₂ influențează în mod semnificativ costurile de producție. În consecință, autovehiculele oferite în prezent pe piață sunt deja pe cale să adopte soluțiile cele mai eficiente, adică folosirea aproape exclusivă a motoarelor pe motorină. În orice caz, CESE recomandă Comisiei ca, înainte de a lua o decizie, să elaboreze un studiu de impact pe baza unei măsurători actualizate a emisiilor vehiculelor comerciale ușoare, inexistentă în prezent.

1.10 În sfârșit, CESE consideră că statele membre trebuie să intervină în mult mai multe domenii decât în trecut (șosele, semafoare inteligente etc.), mai ales prin achiziționarea de vehicule ecologice pentru propriul lor parc de mijloace de transport în comun și prin angajamente în ceea ce privește atât construirea de rețele de infrastructuri care să permită accesul la distribuția de combustibili cu un impact redus asupra mediului, cum ar fi gazele naturale, cât și facilitarea achiziționării de vehicule pe gaze naturale sau gaz petrolier lichefiat (GPL), chestiune asupra căreia CESE s-a exprimat deja în avize anterioare ⁽²⁾.

2. Introducere

2.1 În 1995 a fost adoptată o strategie comunitară de reducere a emisiilor de CO₂, care includea măsuri atât cu privire la oferta constructorilor de autoturisme, cât și cererea consumatorilor.

2.2 Mai concret, în cadrul unei inițiative a sectorului ofertei, în 1998 constructorii europeni au semnat un acord voluntar în vederea reducerii până în 2008 a mediei emisiilor de CO₂ provenite de la autoturisme până la 140 g/km. În anul următor, constructorii japonezi și coreeni și-au luat același angajament, pentru anul 2009.

2.3 În ceea ce privește cererea, strategia Comisiei Europene prevedea conștientizarea consumatorului în legătură cu emisiile de CO₂, în vederea orientării acestuia către o alegere înțeleaptă, precum și o utilizare specifică a sistemelor de impozitare a autoturismelor.

2.4 În practică au fost înregistrate îmbunătățiri semnificative în sectorul ofertei, deși insuficiente pentru atingerea obiectivelor stabilite, în lipsa contribuției celorlalte două instrumente, și anume conștientizarea/orientarea și sistemul de impozitare. Acest fapt este recunoscut de Comisie, care admite în comunicarea sa că „îmbunătățirile din tehnologia autoturismelor au asigurat majoritatea reducerilor” emisiilor de CO₂.

2.5 Într-adevăr, emisiile de CO₂ au scăzut cu 13 %, de la 186 g/km la 161 g/km între 1995 și 2004, iar 30 % din

autoturismele comercializate în 2004 înregistrau emisii de sub 140 g/km.

2.6 Pe de altă parte, în aceeași perioadă de timp, preferințele consumatorului s-au orientat către vehicule mai mari, mai grele și mai puternice, întrucât acestea sunt considerate mai sigure în condițiile în care mare parte a populației a părăsit centrele urbane. Prin urmare, conștientizarea prin etichetare a avut o influență scăzută asupra alegerii consumatorilor.

2.7 Celălalt instrument destinat să orienteze cererea, și anume impozitele menite să reducă emisiile de CO₂, nu a căpătat încă o dimensiune europeană ⁽³⁾, limitându-se la inițiative naționale în mai puțin de jumătate din statele membre, unele dintre acestea având în mod paradoxal un impact negativ asupra reducerii emisiilor. Un exemplu în acest sens îl reprezintă creșterea impozitului pe motorină care, în numeroase state membre cu un parc de vehicule pe motorină considerabil, a dus la încetinirea procesului de trecere la vehiculele pe motorină.

2.8 În concluzie, din motive legate atât de factorii externi care au încetinit procesul de reducere inițiat de revizuirea tehnologiilor din industria automobilelor prin acorduri voluntare, cât și de neutilizarea celorlalte instrumente prevăzute, obiectivele stabilite pentru 2008-2009 par a fi imposibil de atins. De aceea, Comisia a hotărât revizuirea strategiei prin intermediul comunicării examinate în prezent de CESE și care enunță orientările care trebuie să fie urmate de o propunere legislativă specifică până în primul semestru al anului 2008.

3. Comunicarea Comisiei Europene

3.1 În comunicare Comisia propune atingerea până în 2012 a obiectivului comunitar de 120 g/km, prin intermediul intervențiilor combinate ale UE și ale statelor membre.

3.2 În acest scop, Comisia va propune un cadru legislativ până la jumătatea anului 2008, care vizează reducerile obligatorii ale emisiilor de CO₂, în vederea atingerii obiectivului de 130 g/km pentru parcul mediu de vehicule noi, prin intermediul îmbunătățirilor tehnologice aduse motoarelor vehiculelor.

3.3 O reducere suplimentară de 10 g/km (sau echivalentul acestuia în cazul în care este posibil din punct de vedere tehnic) va fi realizată prin alte îmbunătățiri tehnologice și printr-o utilizare sporită a biocarburanților; mai concret este vorba despre:

a) stabilirea unor cerințe minime de randament energetic pentru sistemele de aer condiționat;

⁽²⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind dezvoltarea și promovarea combustibililor alternativi pentru transporturile rutiere în Uniunea Europeană, JO C 195, 18.8.2006, p. 75.

⁽³⁾ Propunerea de directivă a Consiliului privind taxele aplicate autoturismelor particulare în UE nu a fost aprobată (COM(2005) 261); aceasta prevedea reorganizarea impozitării autoturismelor particulare, bazată total sau parțial pe emisiile de CO₂.

- b) prezența obligatorie a sistemelor precise de monitorizare a presiunii din pneuri;
- c) fixarea limitei maxime de rezistență la rulare a pneurilor la nivel comunitar, pentru pneurile autoturismelor particulare și ale vehiculelor comerciale ușoare;
- d) utilizarea indicatorilor de schimbare de viteză, în măsura în care aceste dispozitive sunt utilizate de consumatori în condiții reale de conducere;
- e) îmbunătățirea randamentului energetic al vehiculelor utilitare ușoare (furgonete), cu obiectivul reducerii la 175 g/km până în 2012 și la 160 g/km până în 2015;
- f) utilizarea sporită a biocarburanților, maximizând performanțele de mediu.

3.4 Comisia recunoaște că va fi necesară conceperea cadrului legislativ care introduce media parcului de mașini noi astfel încât să se asigure îndeplinirea obiectivelor de reducere care sunt neutre din punctul de vedere al concurenței, echitabile din punct de vedere social și durabile, care țin seama de diversitatea producătorilor europeni de automobile și evită toate denaturările nejustificate ale concurenței între constructori.

3.5 În acest context, Comisia încurajează statele membre să-și adapteze politicile proprii de impozitare a autoturismelor, astfel încât să promoveze achiziția de autoturisme cu consum redus de combustibil în întreaga UE și să sprijine producătorii în respectarea cadrului viitor de eficiență a combustibililor.

3.6 De asemenea, Comisia sugerează aplicarea de taxe diferențiate pentru întreaga gamă de mașini de pe piață, astfel încât să îl determine treptat pe consumator să se orienteze spre mașini cu emisii mai reduse, ca o modalitate eficientă de a reduce costurile de conformitate suportate de constructori.

3.7 Stimulentele fiscale ar putea reprezenta o modalitate eficientă de încurajare a achizițiilor de autovehicule din clasele cele mai nepoluante de autovehicule ușoare existente pe piață; de asemenea, accentul este pus pe necesitatea de a îmbunătăți eficiența furnizării de informații către potențialii cumpărători cu privire la consumul de carburant al autovehiculului (în 2007, Comisia va adopta o propunere de modificare a Directivei 1999/94/CE privind etichetarea).

3.8 În cele din urmă, Comisia subliniază necesitatea ca statele membre să promoveze modalitățile de conducere care respectă mediul înconjurător prin intermediul unor campanii de formare și/sau sensibilizare care au scopul de a reduce emisiile.

3.9 În plus, constructorii sunt invitați ca până la mijlocul anului 2007 să semneze un acord voluntar de bune practici privind comercializarea și publicitatea autovehiculelor în scopul promovării modelor de consum durabil.

4. Observații generale

4.1 CESE este pe deplin de acord că este necesară revizuirea strategiei comunitare de reducere a emisiilor de CO₂ generate de traficul rutier, care reprezintă aproximativ 20 % din totalul emisiilor.

4.2 De asemenea, CESE ar dori să sublinieze caracterul complex al acestei revizuii, care își propune reducerea suplimentară a emisiilor de CO₂, fără a submina competitivitatea din sectorul auto, care funcționează pe o piață globală cu concurență acerbă.

4.3 Trebuie să se țină seama de faptul că numai în Europa industria de automobile numără 2 milioane de angajați, la care se adaugă 10 milioane de angajați din alte sectoare conexe. Această industrie reprezintă 3,5 % din PIB-ul european și exporturi nete în valoare de 33,5 miliarde EUR, fără a uita cele 365 miliarde de EUR rezultate din impozite pe care statele membre le încasează anual.

4.4 În comunicarea sa CARS 21 (*), Comisia a dorit să stabilească liniile directoare ale politicii industriale din domeniul sectorului automobilelor, care „joacă un rol substanțial în economia europeană”.

Comunicarea CARS 21 reprezintă răspunsul Comisiei la raportul final și la recomandările formulate în decembrie 2005 de grupul la nivel înalt CARS 21, din care au făcut parte reprezentanți ai Comisiei, ai industriei și ai principalelor componente ale societății civile. Documentul subliniază că atingerea obiectivelor ambițioase din domenii complexe precum reducerea emisiilor de CO₂, fără a afecta negativ competitivitatea industrială sau ocuparea forței de muncă, necesită o abordare integrată, care își propune realizarea convergenței tuturor părților interesate spre urmărirea unui singur obiectiv de interes general.

4.5 CESE împărtășește îngrijorarea exprimată privind impactul potențial excesiv asupra costurilor industriale pe care l-ar putea avea deciziile susceptibile de a pune direct sau indirect în pericol nivelurile de ocupare a forței de muncă din sectorul auto, încurajând alegerile strategice care dau posibilitatea delocalizării industriei în afara teritoriului UE.

4.6 Având în vedere aceste observații, CESE este de acord că producătorii de automobile ar trebui îndrumați insistent să ia măsuri mai urgente de accelerare a reducerii consumului și emisiilor, subliniind în același timp necesitatea de a depune eforturi pentru introducerea unui cadru legislativ pentru reducerea emisiilor de CO₂, care să prezinte un maxim de eficiență din punct de vedere social, economic și de protecția mediului.

(*) Un cadru competitiv de reglementare privind autovehiculele pentru secolul XXI, COM(2007) 22 final, 7 februarie 2007. CESE a elaborat un aviz pe această temă (raportor: dl Davoust).

4.6.1 Pentru asigurarea celor mai bune rezultate din viitoarea legislație comunitară în materie de reducere a emisiilor de CO₂, rezultate din traficul rutier, CESE ar dori să facă următoarele recomandări:

- **Infrastructură și pneuri:** adaptarea infrastructurii rutiere este justificată deoarece carosabilul de mai bună calitate reduce frecarea și poluarea fonică și crește viabilitatea drumurilor. În plus, introducerea sistemelor moderne de gestionare electronică a traficului pentru reducerea blocajelor și a așteptării inutile la semafoare poate avea o contribuție semnificativă în reducerea emisiilor de CO₂. În același scop, utilizarea de pneuri cu rezistență redusă la rulare prezintă avantaje dovedite, reducând consumul cu aproximativ 3-4 %; propunerea Comisiei de a introduce sisteme de monitorizare a presiunii pneurilor servește aceluiași scop.
- **Combustibili alternativi:** în principal biocarburanți, menționați și în raportul final CARS 21. Odată ce au fost verificate fezabilitatea tehnică și impactul social și asupra mediului al biocarburanților de primă generație ⁽⁵⁾ (se așteaptă introducerea biocarburanților din a doua generație cu un impact mai scăzut), aceștia, împreună cu alți combustibili alternativi distribuiți în Europa (gaze naturale, pe termen mediu, biogaz și, pe termen lung, să sperăm, hidrogen), pot deveni un factor decisiv în reducerea emisiilor de CO₂.
- **Formarea, informarea și orientarea cererii:** ar trebui promovate și sprijinite inițiativele de formare pentru întregul lanț comercial și de distribuție a autovehiculelor pentru a orienta alegerile cumpărătorilor spre modele cu emisii mai reduse de CO₂ în deplină cunoștință de cauză. Ar trebui folosite metode directe pentru influențarea comportamentului cumpărătorilor prin aplicarea de taxe legate de emisiile de CO₂ și prin introducerea de stimulente pentru condusul ecologic.

4.6.2 Toate aceste măsuri vor avea ca efect nesubminarea procesului de reînnoire a parcului auto actual datorită distribuției obligațiilor financiare legate de reducerea nivelului de emisii de CO₂. Incidental, CESE dorește să precizeze că, potrivit PESC ⁽⁶⁾, reducerea potențială a emisiilor de CO₂ ca urmare a condusului ecologic s-ar putea ridica la 50 milioane de tone în Europa până în anul 2010 (2006-2010), iar, potrivit unui studiu comun TNO/IEPM ⁽⁷⁾, condusul ecologic nu este doar fezabil, ci și eficient și cuantificabil.

4.6.3 Pe de altă parte, prețul mediu de vânzare al unui automobil ar crește cu aproximativ 3 600 EUR, dacă obiectivul de 120 g/km s-ar atinge prin mijloace care țin exclusiv de tehnologia automobilelor. În plus, aceleași surse ⁽⁸⁾ precizează că, pentru a atinge obiectivul de 130 g/km, costul suplimentar suportat de cumpărător ar fi în orice caz substanțial, adică aproximativ 2 500 EUR.

4.6.4 Având în vedere că parcul auto din Europa se reînnoiește în medie o dată la 12 ani, așa cum a observat Comisia, este evident că o creștere atât de substanțială a prețurilor ar încetini și mai mult ciclul de reînnoire a automobilelor. De asemenea, este evident că aceste creșteri ar avea un impact social, deoarece categoriilor sociale mai defavorizate le va fi și mai greu să achiziționeze un automobil.

4.7 În final, CESE nu împărtășește poziția Comisiei conform căreia tehnologiile complementare ar produce o reducere a emisiilor de CO₂ de 10 g/km, de vreme ce capacitatea biocarburanților de a pătrunde pe piață este încă incertă și nu se poate presupune că se va atinge nivelul așteptat de 5 g/km. CESE este de părere că este esențial să se introducă un sistem de măsuri care pot fi urmărite cu exactitate, așa cum este cazul, de exemplu, al condusului ecologic și infrastructurilor.

5. Observații specifice

5.1 Pe linia considerațiilor generale de mai sus și luând în considerare dezbaterile parlamentare în desfășurare, CESE speră că viitorul instrument legislativ nu numai că nu va afecta capacitatea cumpărătorilor de a achiziționa autovehicule noi, în scopul reînnoirii parcului auto, dar că va fi și capabil să orienteze în mod decisiv cererea către modele cu emisii reduse de CO₂.

5.2 În lipsa unei evaluări de impact extinse și detaliate, în măsură să pună în evidență costurile/beneficiile diverselor soluții posibile, CESE își rezervă dreptul de a-și exprima prin intermediul unui aviz și la o dată ulterioară opinia privind atingerea unor limite corespunzătoare și realiste în ceea ce privește reducerea emisiilor de CO₂, dar recomandă încă de pe acum luarea în considerare de către instrumentul legislativ plănuirii a fi aplicat a faptului că ciclul de producție auto este binecunoscut pentru complexitatea sa și că presupune un *lead-time* ⁽⁹⁾ care poate ajunge până la 7 ani.

5.3 Având în vedere timpul necesar pregătirii legislației prin procedura de codecizie, CESE apreciază că textul final care va conține cerințele ce vor trebui îndeplinite nu va fi gata înainte de 2009. Ținând cont de cele precizate mai sus în legătură cu ciclurile industriale tipice acestui sector, primul termen practic care poate fi luat în considerare este anul 2015, aceasta și prin prisma intrării în vigoare la acel moment a regulamentului EURO 6 privind reducerea poluanților, regulament care, ca și în cazul CO₂, presupune modificări de structură la automobile.

5.4 Pe de altă parte, există riscul ca data-țintă 2012 să nu poată fi atinsă din punct de vedere tehnic, ceea ce ar putea avea urmări negative evidente asupra competitivității industriei auto europene și nivelurilor sale de ocupare a forței de muncă.

⁽⁵⁾ Avizul TEN/286 intitulat „Utilizarea biocarburanților — Progrese înregistrate” este în curs de dezbateri.

⁽⁶⁾ Programul european privind schimbările climatice. În cadrul PESC, consultantul Comisiei, TNO, a estimat costurile și potențialul de reducere a emisiilor de CO₂ ale diverselor măsuri posibile.

⁽⁷⁾ IEPM: Institutul European de Politică a Mediului — Societatea de consultanță TNO.

⁽⁸⁾ A se vedea nota de subsol nr. 6.

⁽⁹⁾ Timpul necesar industriei să pună în aplicare orice nouă cerință care presupune intervenții asupra structurii autovehiculului.

5.5 Încă de pe acum, CESE se exprimă în favoarea unui instrument legislativ care să fie neutru în ce privește concurența între constructori, mai precis care să nu impună limite restrictive în ceea ce privește oferta de modele de pe piață, ci să orienteze cererea cumpărătorilor către modele cu emisii reduse; reducerile de CO₂ cerute vor trebui să fie corelate cu diferențele existente în prezent în cadrul gamei de produse, prin utilizarea acelor parametri considerați a fi cei mai relevanți și aflați în proporție directă cu emisiile de CO₂.

5.6 Din acest punct de vedere, se consideră că parametrul ales va trebui să garanteze faptul că toate contribuțiile diferitelor segmente la reducerea emisiilor, ca și inevitabila creștere ulterioară a costului autovehiculelor nu vor fi în măsură să le facă pe acestea mai puțin accesibile, astfel încât consumatorul să poată cumpăra un autovehicul nou cu respectarea propriilor limite de cheltuieli.

5.6.1 Un parametru posibil ar fi cel reprezentat de greutatea autovehiculului (după cum a sugerat ACEA — Asociația Europeană a Constructorilor de Automobile), deoarece aceasta este în relație directă cu nivelul emisiilor de CO₂. CESE reamintește faptul că între 1996 și 2005, creșterea în greutate a autovehiculelor a fost de 32 kg, ceea ce s-a reflectat într-o creștere a emisiilor de CO₂ de aproximativ 6,6 g/km. În Japonia, greutatea urmează a fi utilizată ca parametru de referință în strategia de reducere a emisiilor de CO₂. În 2006 s-a decis aici atingerea unui nivel de 138 g/km până în 2015. ACEA este în favoarea acestui parametru, deoarece el se înscrie în tendința de armonizare a politicilor privind CO₂ la nivel mondial.

5.6.2 Trebuie de altfel subliniat faptul că în prezent au loc discuții cu privire la alți parametri care ar putea fi utilizați în identificarea și diferențierea gamelor de produse. Se impune o mențiune specială privind propunerea raportorului PE, Chris Davies, care ia în considerare *footprint-ul* autovehiculului (aria ocupată de mașină, calculată în funcție de distanța dintre axe și de ecartament ⁽¹⁰⁾).

5.6.3 Pe de altă parte, CESE consideră că adoptarea spre exemplu ca parametru a ceea ce se numește *box volume* (lungimea × lățimea × înălțimea autovehiculului) s-ar putea dovedi utilă și corespunzătoare. Acest parametru ar putea constitui un posibil instrument de îndrumare a consumatorilor către tipurile de autovehicule care le satisfac nevoile reale, ceea ce ar avea ca rezultat eliminarea emisiilor inutile de CO₂ care se datorează unei nepotriviri între nevoile efective și mărimea autovehiculului. Cu alte cuvinte, o persoană care are nevoie de o mașină de teren (*SUV — Sport Utility Vehicle*), care poate transporta mai multe persoane și mai multă încărcătură va fi dispusă să plătească mai mult pentru că are efectiv nevoie de un asemenea autovehicul, pe când în lipsa unor asemenea necesități va considera mai potrivit să se orienteze către un segment inferior.

5.7 În ceea ce privește propunerea avansată de același raportor al PE, Chris Davies, privind necesitatea introducerii unui mecanism numit Carbon Allowance Reduction System (CARS), și care să prevadă amenzi și credite în cazul depășirii sau, dimpotrivă, al respectării limitelor stabilite, CESE consideră

impracticabilă instituirea unui sistem de schimb al cotelor de CO₂ pe o piață care se limitează la sectorul auto.

Ținând cont de obiectivele foarte ambițioase existente, nu se întrevăd perspective realiste de acumulare a unor cantități suficiente de cote de schimb, care să garanteze funcționarea sistemului.

5.7.1 Pe de altă parte, CESE consideră posibilă aplicarea unui sistem deschis de comercializare a emisiilor (care să permită schimburile cu alte sectoare), acesta având avantajul că garantează o reducere globală a emisiilor de CO₂ într-un context de flexibilitate adecvată, cu stabilirea în același timp de limite în privința achiziționării de cote de către firmele constructoare de automobile. În consecință, CESE se declară în favoarea unui sistem deschis ale cărui implicații economice vor trebui definite și identificate din punctul de vedere al schimbărilor care vor interveni pe piața emisiilor între momentul actual și 2015, subliniind necesitatea ca astfel de implicații economice să nu afecteze posibilitățile de achiziție de către consumatorii finali.

5.8 În legătură cu paragraful comunicării care se referă la introducerea unui cod de etică pentru activitățile de comercializare și reclamă, CESE atrage atenția asupra faptului că în aproape toate statele membre există deja acorduri, în majoritate foarte riguroase, în scopul definirii unor reguli de conduită în acest sector. Cu toate acestea, CESE este în principiu în favoarea armonizării acestor reguli și nu se opune prin urmare elaborării unui cod european de bune practici, după cum Comisia a sugerat constructorilor de automobile.

5.9 CESE remarcă și faptul că, în comunicarea sa, Comisia își anunță intenția de a pregăti un instrument legislativ pentru reducerea emisiilor de CO₂ și în cazul autovehiculelor comerciale ușoare.

5.9.1 Opinia CESE este că autovehiculele comerciale ușoare (categoria N1 și autovehicule înrudite, pentru transportul de călători) nu necesită intervenții de acest tip, deoarece acestea sunt destinate unei utilizări în scopuri comerciale și, în consecință, emisiile de CO₂ reprezintă deja un factor determinant în alegerea făcută de cumpărător, pentru că are un impact major în costurile de exercitare a activității acestuia. În consecință, autovehiculele oferite în prezent pe piață sunt deja pe cale să adopte soluțiile cele mai eficiente, ceea ce se traduce aproape exclusiv prin utilizarea motoarelor diesel.

5.9.2 În orice caz, CESE recomandă ca, înainte de adoptarea vreunei decizii în această privință, Comisia să efectueze o evaluare de impact bazată pe o analiză la zi a nivelului emisiilor autovehiculelor comerciale ușoare, analiză care nu este în prezent disponibilă.

5.9.3 Fixarea unor obiective în termeni de g/km în lipsa unei cunoașteri precise a datelor relevante prezintă, de asemenea, riscul reducerii capacității de transport a autovehiculelor individuale. Ineficiența rezultată va impune fie o creștere a numărului de autovehicule pentru transportul aceleiași cantități de marfă, fie folosirea unor autovehicule mai mari, dintr-o categorie superioară, ceea ce ar duce la creșterea globală a volumului emisiilor.

⁽¹⁰⁾ Distanța dintre axe: distanța dintre axa din față și cea din spate. Ecartament: distanța dintre pneuri.

5.10 CESE consideră de altfel necesar ca problema emisiilor de CO₂ de către autoturisme și autovehicule comerciale ușoare să fie analizată în toată complexitatea ei, luând în considerare întreg ciclul de viață al autovehiculelor, de la procesul de producție până la utilizare și casare. Având în vedere cele prezentate mai sus, CESE dorește, de asemenea, să sublinieze nevoia de coordonare și de coerență în privința inițiativelor legislative și de reglementare care privesc industria auto și care au impact asupra emisiilor de CO₂, în vederea evitării situației în care inițiative pe diverse teme intră în contradicție, provocând astfel întârzieri în punerea lor în aplicare.

5.11 CESE consideră că inițiativele viitoarelor programe-cadru pentru cercetare trebuie dirijate cu prioritate și fără întârziere către proiecte ce își propun găsirea de soluții de reducere a emisiilor globale de CO₂, realizabile tehnic și durabile economic (și nu numai în domeniul transporturilor), ținând seama de impactul efectiv al întregului ciclu de viață al diverselor surse de

emisie. CESE este de părere că proiectele de cercetare trebuie să ia în considerare un spectru cât mai larg, în scopul identificării unor soluții pe termen scurt, mediu și lung care să respecte principiul „abordabilității” atât în cazul constructorului, cât și în cel al consumatorului final, pentru a stimula reînnoirea parcului auto într-o logică a mobilității durabile.

5.12 CESE consideră în cele din urmă că intervențiile statelor membre trebuie să se extindă pe mai multe arii decât cele abordate până acum (străzi, semafoare inteligente etc.) și, nu în ultimul rând, prin intermediul inițiativelor ce constau în achiziționarea de autovehicule ecologice pentru parcurile auto proprii și implicarea atât în constituirea unor rețele de infrastructură care să facă posibil accesul la distribuția de combustibili cu un impact mai mic asupra mediului, cum ar fi gazele naturale, cât și în facilitarea achiziționării de autovehicule care utilizează gaz natural sau GPL.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 2003/54/CE în ceea ce privește aplicarea anumitor dispoziții Estoniei”

COM(2007) 411 *final* — 2007/0141 (COD)

(2008/C 44/12)

La 17 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 47, alineatul (2), articolele 55 și 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 439-a sesiune plenară din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus cu 150 voturi pentru, 2 voturi împotrivă și 8 abțineri.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind selectarea și autorizarea sistemelor care furnizează servicii mobile prin satelit”

COM(2007) 480 final — 2007/0174 (COD)

(2008/C 44/13)

La 7 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a decis să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

La 25 septembrie 2007, Biroul Comitetului a însărcinat Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Opan raportor general la cea de-a 439-a sesiune plenară din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie) și a adoptat prezentul aviz cu 119 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii

1.1 CESE se declară de acord cu propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind selectarea și autorizarea sistemelor care furnizează servicii mobile prin satelit și recomandă adoptarea și intrarea în vigoare imediată a acesteia.

1.2 CESE susține cu tărie obiectivul prioritar al propunerii de decizie, astfel cum este formulat în titlul 1 articolul 1 alineatul (1), de instituire a unei proceduri unice, coordonate la nivel comunitar, pentru selectarea și autorizarea de către statele membre a sistemelor de comunicații mobile prin satelit.

1.3 CESE consideră că necesitatea adoptării imediate a acestei decizii este impusă de:

- a. capacitatea naturală a sistemelor de comunicații prin satelit de a acoperi regiuni mari din Europa și din mai multe state membre simultan;
- b. numărul relativ limitat de frecvențe radio puse la dispoziție pentru acest tip de comunicații;
- c. soluțiile divergente în materie de selectare și autorizare în vigoare în prezent la nivel național în statele membre;
- d. eficiența redusă la ora actuală a utilizării spectrului radio disponibil.

1.4 CESE subliniază că realizarea și utilizarea sistemelor de comunicații prin satelit constituie, prin însuși domeniul pe care îl acoperă, inițiative majore care asigură extinderea industriei spațiale europene și dezvoltarea de aplicații specifice în domeniul comunicațiilor, în mod cu totul coerent cu Strategia Lisabona de promovare a dezvoltării durabile, inclusiv prin contribuția directă la crearea de noi locuri de muncă în condițiile unei competitivități sporite.

1.5 CESE remarcă cu plăcere faptul că UE deține resurse tehnice semnificative în acest domeniu, ceea ce vine în sprijinul

propunerii în discuție: trei dintre cei mai mari operatori de sisteme de sateliți la nivel mondial sunt europeni, iar comunicațiile prin satelit aduc 40 % din veniturile curente ale sectorului spațial european.

1.6 CESE salută consensul obținut de Comisie în promovarea acestei propuneri, care a întrunit încă din faza de proiect sprijinul tuturor părților interesate consultate: industria de sateliți, operatorii de rețele de telecomunicații, Agenția Spațială Europeană și autoritățile de reglementare naționale din statele membre.

1.7 În același timp, CESE remarcă faptul că, în forma sa finală actuală, decizia conciliază în mod echitabil opiniile divergente exprimate în timpul consultărilor, referitoare la metodele și criteriile de selecție, necesitatea creșterii flexibilității la nivel național în ceea ce privește durata perioadei de obținere a autorizației și a perioadei de valabilitate a acesteia și coordonarea mai strânsă a procedurilor naționale de autorizare.

1.8 CESE recomandă adoptarea deciziei în forma propusă, ținând seama de faptul că, în ceea ce privește metodologia de aplicare a prevederilor privind selectarea și autorizarea, trebuie stabilite reglementări pentru protejarea intereselor individuale ale cetățeanului și excluderea posibilităților de supraveghere a vieții private a utilizatorilor prin intermediul echipamentelor terminale ale sistemelor satelitare.

2. Introducere

2.1 Elaborarea și introducerea unui sistem pan-european de comunicații folosind tehnologiile satelitare reprezintă o bază alternativă și inovatoare pentru diferitele tipuri de servicii de telecomunicații și radiodifuziune/multidifuziune, indiferent de poziționarea utilizatorilor finali, precum și de acces la rețele

internet/intranet de mare viteză, servicii multimedia mobile, de protecție civilă, de gestionare a crizelor de tip nemilitar (dezastre naturale sau umane), de asigurare a securității și ordinii interne, aplicații de tip „fleet management”, asistență medicală la distanță etc.

2.2 Sistemul este astfel conceput încât să contribuie la dezvoltarea pieței interne, la sporirea competitivității prin creșterea disponibilității serviciilor pan-europene, la încurajarea de investiții eficiente, în special prin introducerea unor servicii inovatoare pentru asigurarea furnizării de capacitate de comunicații zonelor terestre periferice și spațiului maritim.

2.3 În mod special în cazul sistemelor pan-europene, este necesară crearea unei proceduri comunitare de selectare a operatorilor de sisteme mobile de comunicații prin satelit, precum și instituirea unor dispoziții referitoare la autorizarea coordonată la nivel național a operatorilor selectați. Armonizarea criteriilor de selecție pentru sistemele mobile de comunicații prin satelit permite aplicarea unei politici unitare la nivel european în acest domeniu. Selectarea de către diferitele state membre a unor operatori de sisteme mobile de comunicații diferiți, care utilizează sateliți diferiți, poate avea drept consecință generarea de câmpuri perturbatoare complexe din cauza interferențelor sau chiar punerea în pericol a bunei funcționări a sistemului în ansamblu, în cazul în care operatorului îi sunt alocate frecvențe radio diferite în state membre diferite. Aceste pericole potențiale constituie motivul pentru care, în vederea asigurării coerenței modului de abordare a autorizării în diferitele state membre, dispozițiile privind alocarea sincronizată a spectrului radio și condițiile armonizate de autorizare trebuie stabilite la nivel comunitar, fără a se aduce însă atingere condițiilor naționale specifice compatibile cu dreptul comunitar.

2.4 Constituind un element important al pieței interne comunitare, comunicațiile prin satelit depășesc granițele naționale și se pretează reglementării prin norme internaționale, având în vedere și importanta lor contribuție la îndeplinirea unor obiective ale UE privind extinderea arealului geografic acoperit de spectrul radio de bandă largă.

3. Propunerea Parlamentului European și a Consiliului

3.1 Propunerea de decizie, **având ca temei juridic articolul 95 din Tratatul CE**, stabilește cadrul legal necesar pentru selectarea și autorizarea serviciilor de comunicații mobile prin satelit. Această selecție trebuie să se desfășoare în conformitate cu obiectivele generale și cu procedura de selecție competitivă descrise în propunere și implică intervenția Comisiei, asistată de Comitetul pentru comunicații. Autorizarea (acordarea drepturilor de utilizare a spectrului radio) operatorilor selectați se face la nivel național, sub rezerva existenței unui set minim de condiții armonizate stabilite prin propunerea de decizie.

4. Observații generale

4.1 Comisia propune ca punerea în aplicare a deciziei să se efectueze în urma evaluării următoarelor aspecte:

- operatorii de sisteme mobile de comunicații prin satelit să fie selectați printr-o procedură comunitară;
- operatorii selectați ai sistemelor mobile de comunicații prin satelit să fie autorizați de către statele membre;
- operatorii selectați ai componentelor terestre complementare pentru sistemele mobile de comunicații prin satelit să fie autorizați de către statele membre.

4.2 CESE estimează că selectarea și autorizarea primilor 2-3 operatori de sisteme de comunicații prin sateliți, furnizori de servicii pan-europene în banda de frecvență de 2 GHz, va fi finalizată la sfârșitul anului 2008-începutul anului 2009.

4.3 CESE apreciază că termenul limită de punere în funcțiune a serviciilor pan-europene destinate clienților individuali și comerciali, respectiv a serviciilor mobile prin satelit, oferind inclusiv acces la internet de mare viteză, servicii multimedia mobile, de protecție civilă, de securitate internă și de apărare, nu trebuie să depășească primul trimestru al anului 2011.

4.4 CESE consideră că finalizarea punerii în aplicare și intrarea în fază operațională a sistemelor europene de poziționare globală ar trebui tratată ca o prioritate absolută de către Comisie.

4.4.1 Referitor la acest subiect major, Comitetul constată cu regret că programele europene de navigație prin satelit GALILEO și EGNOS prezintă o întârziere de cinci ani față de calendarul stabilit inițial și se confruntă cu numeroase dificultăți și solicită Comisiei găsirea unor soluții de deblocare a situației actuale.

4.4.2 Activitățile economice moderne se bazează din ce în ce mai mult pe datele de poziționare în conexiune cu utilizarea unei baze de timp de înaltă acuratețe.

4.4.3 Comitetul subliniază faptul că finalizarea sistemului de sateliți GALILEO va contribui în mod decisiv la punerea în aplicare a unui mare număr de politici comunitare în domenii foarte variate, cum ar fi: gestionarea transporturilor, transportul de mărfuri periculoase, serviciile de urgență, navigația pe mare și pe căile navigabile interioare, transportul aerian, protecția civilă și misiunile umanitare, agricultura, pescuitul și monitorizarea mediului; problemele privind apărarea și securitatea internă și serviciile financiar-bancare, cu asigurarea securității tranzacțiilor.

5. Observații specifice

5.1 În propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind selectarea și autorizarea sistemelor care furnizează servicii mobile prin satelit, titlul I („Obiectiv, domeniu de aplicare și definiții”), titlul II („Procedura de selectare”) și titlul III („Autorizarea”), se înaintează spre dezbateră procedurile și activitățile necesare îndeplinirii scopului proiectului.

5.2 CESE recomandă adoptarea deciziei în forma propusă, cu observația că trebuie stabilite, în același timp, proceduri referitoare la alocarea primară a spectrului de frecvențe utilizat de serviciile mobile prin satelit în regiunile geografice în care

coexistă diferite sisteme de comunicații generatoare de interferențe perturbatoare.

5.3 CESE consideră că îndeplinirea obiectivelor propuse spre adoptare, astfel cum sunt formulate în articolul 1 alineatul (1), este puternic facilitată de Decizia 2007/98/CE a Comisiei din 14 februarie 2007 privind utilizarea armonizată a spectrului radio pentru benzile de frecvență de 2 GHz în vederea punerii în aplicare a sistemelor care furnizează servicii mobile prin satelit. Din acest punct de vedere, prevederea deciziei că „începând cu 1 iulie 2007, statele membre [...] pun aceste benzi de frecvență la dispoziția sistemelor care furnizează servicii mobile prin satelit” trebuie completată cu specificarea procedurilor ce urmează a fi utilizate în activitățile de monitorizare și de evaluare a transpunerii în practică a acestei măsuri.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Adaptarea la procedura de reglementare cu control — Propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 95/50/CE în ceea ce privește competențele de executare conferite Comisiei”

COM(2007) 509 final — 2007/0184 (COD)

(2008/C 44/14)

La 25 septembrie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este pe deplin satisfăcător și nu face obiectul nici unei observații din partea sa, în cea de-a 439-a sesiune plenară din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul a hotărât să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus, cu 153 voturi pentru, 0 voturi împotrivă și 7 abțineri.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă de modificare a Directivei 98/70/CE în ceea ce privește specificațiile pentru benzine și motorine, de introducere a unui mecanism de monitorizare și reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră generate de carburanții utilizați în transportul rutier, de modificare a Directivei 1999/32/CE a Consiliului în ceea ce privește specificațiile pentru carburanții folosiți de navele de navigație interioară și de abrogare a Directivei 93/12/CEE”

COM(2007) 18 final — 2007/0019 (COD)

(2008/C 44/15)

La 14 martie 2007, în conformitate cu articolele 95 și 175 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 4 iulie 2007. Raportor: dl Osborn.

În cea de a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 74 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European (CESE) se pronunță ferm în favoarea planurilor Uniunii Europene de a lupta împotriva schimbărilor climatice prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES). Comitetul consideră că, în sectorul transporturilor, primele măsuri trebuie luate la nivelul de bază, și anume acela al combaterii presiunilor care au condus la o creștere continuă a traficului de toate tipurile de-a lungul mai multor ani.

1.2 Comitetul consideră, de asemenea, că există încă multe posibilități de îmbunătățire a eficienței energetice în toate modulele de transport. Comitetul regretă că intențiile inițiale ale Comisiei cu privire la eficiența motoarelor de mașini par să fi pierdut din forță, reducând astfel presiunea asupra industriei producătoare de automobile pentru ca aceasta să atingă standarde mai înalte.

1.3 Comitetul susține, în principiu, extinderea utilizării biocarburanților în Uniune. Cu toate acestea, consideră că impactul general asupra emisiilor de CO₂ al biocarburanților trebuie să fie evaluat cu grijă, iar ritmul și amploarea extinderii utilizării acestora trebuie continuu monitorizate.

1.4 În special, Comisia Europeană ar trebui să specifice cum intenționează să realizeze obiectivul de utilizare a unei cote de biocarburanți de 10 % din totalul carburanților până în anul 2020, ținând seama de condițiile stabilite de Consiliu pentru realizarea acestui obiectiv, și ar trebui să fie pregătită să își modifice abordarea dacă aceasta se dovedește mai puțin eficientă în reducerea emisiilor de dioxid de carbon decât s-a sperat sau dacă are alte efecte nedorite asupra structurii agriculturii mondiale sau a biodiversității.

1.5 CESE recunoaște că este, cu toate acestea, necesar să se modifice normele privind specificațiile pentru carburanți astfel

cum s-a propus în prezenta directivă, așa încât să se dea posibilitatea producerii și comercializării unui nou tip de benzină cu un conținut ridicat de biocarburanți, cu condiția să se aibă în vedere preocupările cu privire la posibilele consecințe ale poluării.

1.6 Comitetul susține ferm propunerea de a introduce obligativitatea, pentru industria carburanților, de a monitoriza și de a raporta emisiile de gaze cu efect de seră generate pe toată durata de viață a carburanților pe care îi comercializează, precum și obligativitatea de reducere a acestor emisii cu 1 % pe an din 2010 până în 2020. Comitetul consideră că există argumente puternice în favoarea gestionării acestor măsuri la nivel european mai curând decât la nivelul statelor membre.

1.7 Comitetul susține modificările minore propuse cu privire la conținutul de sulf al carburanților. Acesta sugerează ca reducerea în două faze a emisiilor de sulf propusă în cazul căilor navigabile interioare să fie realizată într-o singură fază de reducere la norma finală (10 ppm conținut în sulf), pentru ca proprietarii de nave să nu fie obligați să opereze două modificări separate la vasele lor.

2. Introducere

2.1 Directiva privind calitatea carburanților 98/70/CE (și directivele de modificare ulterioare) includ specificațiile ecologice de calitate pentru benzină și motorină în Comunitate și are ca obiectiv principal limitarea conținutului de sulf și, la benzină, a conținutului de plumb și de hidrocarburi aromatice. Aceasta stabilește, de asemenea, o valoare-limită a conținutului de sulf pentru motorina folosită la utilajele mobile nerutiere.

2.2 Directiva 1999/32/CE a Consiliului de modificare a Directivei 93/12/CE stabilește valorile-limită ale conținutul de sulf pentru anumiți carburanți lichizi și se referă în mod special la carburanții folosiți de nave pentru navigația interioară.

2.3 Prezenta propunere ar modifica specificațiile permise astfel încât să permită introducerea unui nou tip de benzină cu conținut ridicat de biocarburanți, care să conțină până la 10 % etanol. Propunerea ar impune, de asemenea, unele reduceri suplimentare minore ale nivelurilor de sulf permise în carburanți.

3. Evoluții majore în cadrul UE

3.1 Comunitatea s-a angajat recent să atingă, până în 2020, obiectivele de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 20 % sub nivelurile din 1990.

3.2 Transportul pe căile navigabile interioare este în prezent responsabil pentru aproximativ 20 % din aceste emisii și trebuie să își aducă contribuția la reducerile prevăzute. Comisia a tratat unul dintre aspectele emisiilor de gaze cu efect de seră provenite din transporturi prin adoptarea unei noi strategii complete de reducere a emisiilor de dioxid de carbon produse de noile autovehicule și vehicule utilitare vândute în Uniunea Europeană. Aceasta va permite Uniunii Europene să atingă obiectivul stabilit de mult timp, de limitare a emisiilor medii de CO₂ ale mașinilor noi la 120 g/km până în 2012.

3.3 În ceea ce privește carburanții, Directiva privind biocarburanții (2003/30/CE) are ca obiectiv să contribuie în continuare la o reducere netă a emisiilor de CO₂ prin promovarea utilizării în transporturi a carburanților produși din biomasă și a altor carburanți regenerabili. Strategia comunitară pentru biocarburanți a fost precizată în Comunicarea Comisiei „Strategia UE privind biocarburanții”, cu privire la care Comitetul a adoptat avizul din 24 octombrie 2007.

3.4 În martie 2007, Consiliul a stabilit un obiectiv minim obligatoriu care prevede o cotă minimă obligatorie pentru toate statele membre de 10 % biocarburanți din consumul total de benzină și de motorină pentru transport în Uniunea Europeană până în 2020, măsură care trebuie introdusă cu costuri rezonabile.

3.5 Prezenta directivă este menită să sprijine această strategie. Principala modificare este autorizarea unui nivel mai ridicat de etanol într-un nou tip de benzină pentru autovehicule, astfel încât să permită expansiunea rapidă a biocarburanților prevăzută de Consiliu.

4. Observații generale

4.1 Uniunea Europeană a preluat, pe bună dreptate, rolul de lider mondial în domeniul schimbărilor climatice și a adoptat obiective stricte pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în perioada 2012-2020.

4.2 CESE susține pe deplin obiectivele și abordarea generală ale Comisiei în vederea definirii unui program global de acțiune.

Cu toate acestea, consideră că, în sectorul transporturilor, există riscul stabilirii unei ordini eronate de priorități.

4.3 Comitetul este de părere că, în sectorul transporturilor, primele măsuri trebuie luate la un nivel fundamental, pentru a combate presiunile care au condus la o creștere continuă a traficului de toate tipurile în ultimele două secole. Uniunea Europeană s-a angajat, prin Strategia europeană pentru dezvoltare durabilă adoptată de Consiliu în 2006, să atingă obiectivul de disociere a creșterii economice de creșterea transporturilor. Acesta ar trebui să fie prioritatea absolută. Comitetul îndeamnă din nou Comisia să procedeze la un examen integrat fundamental a modalităților de realizare a acestui obiectiv.

4.4 O altă prioritate ar trebui să fie îmbunătățirea eficienței carburanților pentru automobile și alte vehicule. Propunerea de a stabili o valoare limită de 120 g de emisii de CO₂ pe kilometru este o măsură folositoare. Comitetul consideră că ar trebui să se poată avansa mai mult și mai repede în această privință și că ar fi mai bine să se respecte propunerea inițială de a le solicita producătorilor de automobile să respecte acest obiectiv. Comitetul invită Comisia să se implice mai mult în această direcție.

4.5 În privința biocarburanților, Comitetul este de acord că aceștia ar putea să joace un rol important, dar consideră că trebuie să se țină seama în mai mare măsură de impactul de mediu, social, asupra agriculturii și asupra ocupării forței de muncă al acestora, atât în Europa, cât și în restul lumii. Comitetul lucrează în prezent la elaborarea unui aviz specific pe această temă.

4.6 Culturile dedicate producției de biocarburanți pot constitui o formă folositoare de utilizare a solului, cu condiția să nu înlocuiască alte utilizări care sunt la fel de eficiente sau chiar mai eficiente în reducerea gazelor cu efect de seră. Practicile agricole europene respectă standarde înalte de protecția mediului, datorită condiționalității, și, în principiu, regimul condiționalității poate fi transformat într-un instrument care să se asigure cultivarea optimă a bioculturilor din punct de vedere al eficienței utilizării carbonului. Cu toate acestea, va fi esențial să se compare și să se evalueze procesele de transport și rafinare implicate în producerea biocarburanților și a carburanților tradiționali. Impactul biocarburanților asupra nivelului global de CO₂ trebuie analizat cu multă atenție și ar putea să nu fie pozitiv în toate cazurile.

4.7 Pe un plan mai general, extinderea masivă a culturilor pentru producția de biocarburanți în Europa și în alte părți ale globului ar putea să aibă consecințe majore asupra producției de alimente, protecției pădurilor și biodiversității și asupra altor aspecte care trebuie, de asemenea, analizate cu atenție. Această chestiune va fi examinată în detaliu într-un aviz separat.

4.8 În opinia Comitetului, modalitățile optime de dezvoltare a pieței biomasei și a biocarburanților trebuie monitorizate permanent și, în acest scop, va fi foarte important ca măsurile de susținere a dezvoltării acestor piețe, fie cele din prezenta directivă, fie alte măsuri să permită ca piața să găsească drumul optim spre soluțiile cele mai eficiente de reducere efectivă a emisiilor de carbon.

4.9 Comitetul consideră că, având în vedere aceste rezerve privind amploarea și ritmul de dezvoltare a biocarburanților, Comisia și Uniunea Europeană ar trebui să revizuiască obiectivul de utilizare, până în 2020, a unei cote de 10 % biocarburanți din totalul biocarburanților și să fie pregătite să îl modifice, dacă este necesar.

4.10 Comitetul abordează prezenta directiva din această perspectivă generală. În principiu, Comitetul nu se opune principiului de modificare a directivei privind calitatea carburanților astfel încât să permită amestecul de biocarburanți adecvați. CESE consideră totuși că trebuie luate măsuri de precauție pentru a garanta că amestecul de biocarburanți nu antrenează alte efecte nedorite asupra mediului, cum ar fi producerea de compuși organici volatili (COV), mult mai periculoși. Este, de asemenea, important să se calculeze cu multă atenție impactul estimat asupra emisiilor nete de CO₂, luând în considerare o analiză a ciclului de viață complet, de la caz la caz, astfel încât să se optimizeze câștigurile potențiale în materie de CO₂.

5. Observații specifice

5.1 Extinderea utilizării biocarburanților

5.1.1 Comitetul admite că o anumită creștere a utilizării biocarburanților va fi probabil necesară. Este necesară, prin urmare, modificarea normelor privind specificațiile pentru carburanți, astfel cum se propune în directivă, așa încât să se dea posibilitatea producerii și comercializării unui nou tip de benzină cu un conținut ridicat de biocarburanți, cu condiția să se țină seama de posibilele efecte secundare poluatoare.

5.1.2 Comitetul solicită măsuri suplimentare cu privire la propunerea de relaxare a valorilor-limită ale presiunii vaporilor, astfel încât să se permită presiuni mai mari în noul tip de benzină cu conținut ridicat de biocarburanți. Presiunile mai ridicate vor antrena o volatilitate crescută a petrolului, cu o eliberare mai mare de compuși organici volatili (COV) nedoriti, atât la pompa de benzină, cât și prin evaporarea și răspândirea din rezervoare și din alte piese ale vehiculelor. Măsuri tehnice corespunzătoare vor permite reducerea considerabilă a acestor probleme.

5.1.3 Comitetul invită Comisia să examineze acest aspect mai în profunzime înainte de a pune în aplicare directiva. Anumiți observatori au afirmat că s-ar putea recurge mai mult la biocarburanți fără să fie nevoie de niveluri de presiune mai ridicate. O soluție alternativă ar fi ca autorizarea unor niveluri mai ridicate să fie însoțită de măsuri suplimentare în ceea ce privește stațiile de benzină (preconizate deja de Comisie) și de o limitare a folosirii elementelor permeabile în proiectarea motoarelor, astfel

încât să se garanteze că emisiile nete de COV nu vor crește odată cu utilizarea mai largă a biocarburanților.

5.2 Monitorizarea emisiilor de gaze cu efect de seră produse pe durata ciclului de viață al carburanților

5.2.1 Comitetul susține ferm propunerea de a introduce obligativitatea, pentru industria carburanților, de a monitoriza și de a raporta emisiile de gaze cu efect de seră generate pe toată durata de viață a carburanților pe care îi comercializează, precum și obligativitatea de reducere a acestor emisii cu 1 % pe an din 2010 până în 2020. Cu toate că industria carburanților și-a îmbunătățit în ultimii ani performanțele în ceea ce privește eficiența energetică, se pot aduce în continuare îmbunătățiri substanțiale. Arderile de gaz la gura puțurilor sunt în continuare mult prea ridicate. Prin această practică, se risipește o resursă prețioasă și se produc milioane de tone de emisii de carbon și de alți poluanți. În sectorul carburanților, eficiența energetică și nivelurile de pierdere prin scurgere și reziduuri ale operațiunilor de rafinare, de transmitere și de transport prin conducte variază considerabil; s-ar putea adopta multe măsuri pentru a îmbunătăți standardele în toată industria și a le alinia cu cele ale operatorilor celor mai eficienți.

5.2.2 Cerințele de monitorizare propuse pentru industria carburanților sunt exprimate în așa fel încât introducerea treptată a biocarburanților în mixul energetic va putea fi considerată o contribuție a acestei industrii la obiectivul global de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. Comitetul susține o strategie de utilizare a beneficiilor potențiale ale biocarburanților pe plan ecologic, comercial și al ocupării forței de muncă, care să permită o reducere optimă a CO₂ per ansamblu, dar își exprimă îngrijorarea că propunerea actuală ar putea duce la neglijarea de către întreprinderile din sectorul carburanților a posibilităților de îmbunătățire a eficienței energetice în propriile lor activități în favoarea unei extinderi prea rapide a biocarburanților.

5.2.3 În cazul în care propunerea este aprobată, trebuie avute în vedere mai multe aspecte. Va fi absolut esențial să se garanteze că analiza ciclului de viață al biocarburanților și al produselor petroliere se realizează cu acuratețe și nu se reduce la o simplă formulă. Diversele tipuri și surse de biocarburanți au un impact foarte diferit asupra echilibrului global al CO₂. În general, biocarburanții au performanțe mai bune decât combustibilii fosili în ceea ce privește impactul ciclului lor de viață asupra nivelurilor de CO₂. Uniunea Europeană trebuie să ia măsuri pentru promovarea soluțiilor optime.

5.2.4 Pentru a obține beneficii clare în materie de CO₂, este necesar ca fiecare sursă utilizată să fie supusă unor analize și evaluări separate, deoarece aplicații diferite ale biocarburanților pot avea efecte diferite din punctul de vedere al emisiilor de bioxid de carbon.

5.2.5 Propunerea se pronunță în favoarea folosirii biomasei pentru producția de biocarburanți sau pentru producția de energie. Acestea ar putea duce la dezvoltarea pozitivă continuă a pieței biomasei.

5.2.6 Propunerea de directivă nu cuprinde nici o dispoziție privind normele de monitorizare și modalitățile de urmărire și de punere în aplicare ale cerințelor. Deoarece cea mai mare parte a întreprinderilor implicate operează la nivel mondial și va trebui să adopte o abordare coerentă a obligațiilor care le revin, Comitetul consideră că există argumente puternice în favoarea gestionării la nivel european a acestor măsuri, mai curând decât să se recurgă la interpretări și aplicări inconsecvente la nivelul statelor membre.

5.3 Conținutul de sulf al carburanților

5.3.1 Comitetul sprijină propunerea de confirmare a anului 2009 ca dată obligatorie la care trebuie realizat un nivel maxim de sulf de 10 ppm în motorină. Comitetul este favorabil, de asemenea, reducerii propuse care stabilește o valoare-limită

maximă a conținutului în sulf pentru motorina folosită pentru utilajele mobile nerutiere și tractoarele agricole și forestiere. Aceste propuneri aliniază standardele privind conținutul de sulf cu cele adoptate deja pentru vehiculele rutiere și contribuie la reducerea în continuare a poluării generate de sulf și de particule.

5.3.2 În cazul căilor navigabile interioare, Comisia a propus reducerea în două faze a emisiilor de sulf. Comitetul sugerează că ar fi mai bine ca reducerea să aibă loc într-o singură fază pentru ca proprietarii de nave să nu fie obligați să opereze două modificări separate la vasele lor. De asemenea, ar putea fi necesar să se aibă în vedere un anumit sprijin pentru vasele istorice sau de patrimoniu, care nu vor putea să se adapteze cu ușurință.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Evoluția plăților compensatorii pentru zonele defavorizate începând cu anul 2010”

(2008/C 44/16)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Adunarea Plenară a Comitetului Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la *Evoluția plăților compensatorii pentru zonele defavorizate începând cu anul 2010*.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 1 octombrie 2007. Raportor: dl Kienle.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 143 voturi pentru, 0 voturi împotrivă și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European este de părere că zonele cu handicapuri naturale necesită și merită o atenție specială pe plan politic și din punctul de vedere al opiniei publice. Acest lucru este valabil, fără excepție, și pentru categoria „alte zone defavorizate” (zone intermediare) menționată în prezentul aviz.

1.2 CESE consideră mijloacele destinate plăților compensatorii, cofinanțate de UE și statele membre, ca fiind un instrument indispensabil pentru conservarea spațiului rural și a agriculturii în localitățile deosebit de sensibile din punct de vedere economic, ecologic, dar și social.

1.3 Scopul plăților compensatorii depășește în mod clar cadrul conservării formelor tradiționale de exploatare agricolă.

Compensarea dezavantajelor economice ale producătorilor agricoli ar trebui să constituie și în viitor modul determinant de abordare a zonelor defavorizate.

1.4 Pentru discuțiile viitoare din cadrul Comisiei Europene privind noua clasificare a zonelor eligibile, CESE recomandă ca UE să stabilească condițiile-cadru și metodele alternative de clasificare a zonelor. Alegerea sistemului de clasificare a zonelor și identificarea acestora ar trebui să rămână, în continuare, responsabilitatea statelor membre și a regiunilor.

1.5 CESE atrage atenția asupra faptului că acordarea acestor plăți de-a lungul timpului trebuie să fie mai fiabilă. În cazul unor eventuale modificări ale zonelor eligibile, trebuie să fie evitate întreruperile de ordin structural.

1.6 Pentru CESE, concepte precum „zone defavorizate” sau „plăți compensatorii” sunt foarte greu de explicat opiniei publice, ar fi așadar de dorit ca acestea să fie înlocuite.

2. Originea și istoricul avizului

2.1 Consiliul a invitat Comisia Europeană să prezinte în 2008 o propunere privind o nouă clasificare a categoriei „alte zone defavorizate” (zone intermediare), care urmează a fi puse în aplicare în 2010.

2.2 La 13 septembrie 2006, Comitetul Economic și Social European adoptase deja un aviz din proprie inițiativă privind perspectivele de viitor ale agriculturii în zonele cu handicapuri naturale specifice ⁽¹⁾. Acest aviz pune un accent puternic pe zonele insulare, montane și ultraperiferice, dar nu acoperea categoria „alte zone defavorizate (zone intermediare)” și nici „zonele cu handicapuri naturale specifice (zone mici)”.

2.3 Astfel, CESE indicase în mod explicit că urma să abordeze subiectul acestor zone într-un aviz ulterior. Prezentul aviz din proprie inițiativă contribuie, prin urmare, la dezbaterea privind o eventuală nouă clasificare a zonelor defavorizate.

2.4 Raportul special nr. 4/2003 al Curții de Conturi Europene menționează necesitatea reexaminării clasificării zonelor defavorizate. Criticile formulate de către Curte privesc în special următoarele puncte: statele membre recurg la o mare diversitate de indicatori pentru a stabili dacă o zonă este defavorizată sau nu; nu există suficiente informații viabile privind rezultatele aplicării regimului de subvenții; noțiunea de „bune practici în materie de agricultură” nu este pusă în aplicare într-un mod coerent. Principalele concluzii ale Curții de Conturi se referă la clasificarea categoriei „alte zone defavorizate” și la diverse aspecte privind plățile compensatorii.

2.5 În noiembrie 2006, Direcția Generală Agricultură a Comisiei Europene a prezentat un raport de evaluare, elaborat la cererea Institutului European pentru Politică a Mediului (IEPM), privind situația plăților compensatorii acordate zonelor defavorizate.

3. Observații generale

3.1 Comitetul Economic și Social European consideră că zonele cu handicapuri naturale fac parte integrantă din „modelul agricol european”. Zonele cu handicapuri naturale necesită o atenție specială, atât pe plan politic, cât și din punctul de vedere al opiniei publice, pentru a se putea lua măsuri specifice adaptate necesităților reale ale acestora.

3.2 Trebuie clasificate ca „zone defavorizate” acele zone în care exploatarea agricolă amenință să fie abandonată din cauza handicapurilor legate de condițiile locale. Această clasificare implică recunoașterea faptului că exploatarea agricolă durabilă

este o condiție importantă pentru ca o zonă rurală să fie considerată atractivă. În cadrul multifuncționalității, producătorul agricol nu își exercită doar activitatea profesională, ci contribuie în același timp la dezvoltarea colectivității, conservând și întreținând peisajul.

3.3 CESE atrage atenția asupra faptului că noțiunea de „zone defavorizate” este extrem de ambivalentă, deoarece adeseori se vorbește aici despre regiuni cu o natură și un cadru natural deosebit de bogat și diversificat și cu deosebite competențe și tradiții ale locuitorilor. Din cauza situației și a condițiilor deosebit de dificile, adeseori aceste potențiale nu pot fi însă exploatate din punct de vedere economic. De asemenea, de cele mai multe ori, alternativele economice de care dispun producătorii agricoli, atât în interiorul, cât și în afara sectorului, sunt nesatisfăcătoare.

3.4 CESE consideră că plățile compensatorii acordate zonelor defavorizate reprezintă un instrument unic și indispensabil pentru conservarea spațiului rural și a agriculturii în localitățile deosebit de sensibile din punct de vedere economic, ecologic, dar și social. Scopul plăților compensatorii este de a pune în valoare potențialele considerabile ale spațiilor rurale frumoase, prin promovarea unei agriculturi active, orientate spre piață. Astfel, scopul plăților compensatorii depășește în mod clar cadrul conservării formelor tradiționale de exploatare. Compensarea dezavantajelor economice ale producătorilor agricoli din zone în care condițiile de exploatare sunt extrem de dificile ar trebui să constituie și în viitor modul determinant de abordare a plăților compensatorii pentru zonele defavorizate. La aceasta se adaugă din 2007 condiționarea plăților compensatorii de respectarea normelor privind siguranța alimentelor, ca și protecția mediului și protecția animalelor (eco-condiționalitate).

3.5 Începând cu anul 1975, pornind de la zonele montane, a fost creat un sistem european global de clasificare a zonelor defavorizate. În prezent, există trei tipuri de zone defavorizate: zone montane, alte zone defavorizate (zone intermediare) și zone cu handicapuri specifice (zone mici). Cu privire la ultimele două categorii, se înregistrează mari diferențe și variații de la un stat membru la altul, atât în ceea ce privește clasificarea zonelor, cât și valoarea sumelor acordate. Mijloacele financiare considerabile care au fost destinate plăților compensatorii au făcut posibilă, într-o mare măsură, menținerea unei agriculturi active, în special în zonele rurale sensibile.

3.6 CESE consideră că plățile compensatorii acordate zonelor defavorizate ocupă un loc aparte în programele de dezvoltare rurală (FEADR, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1698/2005). Cofinanțarea acestor plăți compensatorii de către UE și statele membre scoate în evidență necesitatea de a coordona în mod coerent normele UE și spațiul de manevră de care dispun guvernele naționale sau regiunile pentru punerea detaliată în aplicare a acestora.

⁽¹⁾ JO C 318, 23.12.2006, p. 93.

3.7 CESE reamintește că, în 2005, un document de lucru al Comisiei privind o propunere de metodă pentru o nouă clasificare a categoriei „alte zone defavorizate (zone intermediare)” a fost întâmpinat cu mult scepticism și respins de mai multe state membre. Dezbaterile de atunci erau axate pe încercarea de a stabili o definiție uniformă a zonelor defavorizate la nivel central, bazându-se pe criterii cum ar fi procentajul suprafețelor de pășuni naturale sau producția de cereale, fără a lua însă în considerare particularitățile regionale. Rezervele și contraargumentele majore pe care le-a suscitată această abordare ar trebui luate în considerare în vederea unor dezbateri viitoare.

3.8 Raportul de evaluare al IEPM din noiembrie 2006 subliniază că plățile compensatorii trebuie privite sub aspectul interacțiunii acestora cu regimul de plată unică pe exploatare și cu măsurile agro-ecologice. În același timp, acest raport recomandă să se pună mai mult accentul pe particularitatea acestor plăți, și anume acordarea lor pentru compensarea handicapurilor privind exploatarea agricolă generate de amplasament. Valoarea plăților compensatorii ar trebui să fie mai bine adaptată handicapurilor pe care trebuie să le compenseze.

3.9 CESE subliniază că, în general, raportul de evaluare al IEPM nu semnalează nici un risc de supracompensare, față de care Curtea de Conturi Europeană își manifestase îngrijorarea. Plățile compensatorii doar reduc diferența considerabilă care există între veniturile producătorilor agricoli din zonele defavorizate și cele ale producătorilor agricoli din zonele care nu sunt defavorizate, dar nu reușesc să înlăture existența acesteia. Specialiștii estimează contribuția plăților compensatorii la veniturile agriculturilor la un procentaj care oscilează între 10 %-50 %, în funcție de fiecare stat membru.

3.10 CESE consideră că plățile compensatorii pentru zonele defavorizate au o contribuție importantă la asigurarea continuității activităților agricole în zonele cu productivitate scăzută, precum și în zonele cu densitate scăzută a populației. Viabilitatea exploatarea depinde în primul rând de veniturile obținute din producția agricolă și din vânzarea de produse pe piață, de veniturile provenite din diversificare, precum și de măsurile politicii agricole comune. Pentru a crea perspective de viitor, în special pentru tinerii producători agricoli care preiau exploatarea agricole situate în zone defavorizate, este indispensabil ca plățile compensatorii să fie viabile din punct de vedere politic pe termen lung.

3.11 CESE consideră că sistemul de plăți compensatorii acordate zonelor defavorizate trebuie să se dezvolte separat de măsurile agro-ecologice, pentru ca acest sistem să aibă o definiție clară. Pe termen mediu, trebuie de asemenea definită evoluția viitoare a plăților compensatorii pentru zonele cu constrângeri de mediu. CESE consideră că aplicarea limitată a acestor măsuri, menționată de raportul IEPM, se explică prin faptul că numeroase state membre sau regiuni au tendința să promoveze măsurile agro-ecologice în aceste zone.

Observații privind noua clasificare a zonelor eligibile

3.12 CESE consideră că aspectele următoare ar trebui luate în considerare în vederea noii clasificări a zonelor eligibile să primească plăți compensatorii pentru zonele defavorizate:

3.12.1 Plățile compensatorii ar trebui să aibă în continuare ca principal scop menținerea unei agriculturi active și adaptate condițiilor locale, inclusiv în zonele unde condițiile de exploatare sunt dificile.

3.12.2 Ținând seama de dezbaterile anterioare, ar trebui ca revizuirea prevăzută să se limiteze la categoria „alte zone defavorizate (zone intermediare)”. Având în vedere că zonele montane pot fi identificate obiectiv, Comisia Europeană ar trebui să precizeze din nou în mod clar — și pentru a evita incertitudinea în rândul producătorilor agricoli — amploarea pe care ar trebui să o aibă revizuirea zonelor defavorizate.

3.12.3 Zonele defavorizate ar trebui să fie identificate pe baza unor criterii obiective și clare, dar într-un cadru care să permită luarea în considerare pe deplin a condițiilor locale din fiecare stat membru.

3.12.4 Din experiența dobândită în 2005 în urma încercării de revizuire a acestor plăți, rezultă clar că o abordare centrală a clasificării zonelor defavorizate este inadecvată, în special pentru că nu există un sistem european uniform care să permită clasificarea productivității suprafețelor agricole.

3.12.5 În consecință, Comitetul recomandă o abordare bazată pe principiul subsidiarității: UE ar trebui să fixeze condițiile-cadru și metodele alternative de clasificare a zonelor. Alegerea sistemului de clasificare a zonelor și identificarea acestora ar trebui să rămână, în continuare, responsabilitatea statelor membre și a regiunilor. De asemenea, ar trebui continuate procedurile de cooperare dintre Comisia Europeană și statele membre în acest domeniu.

3.12.6 În clasificarea zonelor, statele membre sau regiunile ar trebui să se bazeze în primul rând pe criteriile privind un handicap natural, determinat de mediu și/sau de climă în exploatarea agricolă. În anumite condiții, se pot utiliza și criterii socio-economice dacă acestea reflectă problemele sociale sau structurale ale agriculturii în contextul lor regional respectiv (de exemplu emigrarea masivă, îmbătrânirea puternică a populației locale sau a producătorilor agricoli, accesul deosebit de dificil la infrastructura publică, densitatea scăzută a populației). În afară de aceasta, trebuie verificat în ce măsură au fost luate în considerare zonele aflate în jurul aeroporturilor, rezervoarelor de petrol, depozitelor de deșeuri, obiectivelor militare și în perimetrele de protecție din jurul liniilor de înaltă tensiune.

Pe de altă parte, zonele agricole afectate de handicapuri în exploatare nu pot fi excluse din clasificarea ca zone defavorizate din considerente socio-economice, de exemplu pentru că prezintă o valoare adăugată turistică importantă.

3.12.7 Și în regiunile defavorizate și mai ales în acestea, promovarea și calificarea capitalului uman constituie aspecte esențiale în privința amplasării întreprinderilor. Prin urmare, în cadrul politicii de promovare, statele membre ar trebui să aibă grijă ca măsurile de educație și consultare să completeze măsurile de sprijin pe exploatare într-un mod benefic pentru zonele rurale.

3.12.8 Comisia Europeană, statele membre și regiunile sunt invitate să scoată în evidență, mai bine decât până în prezent, contribuția plăților compensatorii pentru zonele defavorizate la îndeplinirea obiectivelor, adică la conservarea unei agriculturi active într-un peisaj atractiv. Până în prezent, o astfel de monitorizare a lipsit, iar aceasta ar trebui introdusă.

3.12.9 De asemenea, Comisia Europeană ar trebui să examineze în ce măsură aspectele legate de schimbările climatice pot avea un impact asupra zonelor defavorizate.

Observații privind acordarea plăților compensatorii pentru zonele defavorizate

3.13 Comisia Europeană nu a indicat încă în mod clar dacă, cu ocazia reexaminării plăților compensatorii, prevede să efectueze și alte modificări în afară de o nouă clasificare a zonelor defavorizate, cum ar fi, de exemplu, modul de acordare a acestor sume.

În cazul în care sunt prevăzute și astfel de modificări, CESE consideră că ar trebui să fie avute în vedere următoarele elemente:

3.13.1 Deși acordarea plăților compensatorii sub forma unei plăți pe suprafața de teren este, în principiu, adecvată, în cazuri justificate, atunci când creșterea animalelor este o caracteristică a regiunii în cauză, necesară pentru a menține activitatea agricolă (de exemplu creșterea bovinelor sau ovinelor în regiunile de pășune), ar trebui să se poată stabili norme privind această componentă.

3.13.2 În ceea ce privește acordarea plăților compensatorii, ar trebui și urmărită o combinație judicioasă a normelor comunitare cu cele naționale sau regionale, pentru ca particularitățile locale să fie suficient luate în considerare.

3.13.3 Chiar dacă reproșul general privind o „supracompensare” poate fi respins în urma analizei bilanțurilor contabile ale exploatașilor agricole, o diferențiere internă a modului în care sunt acordate plățile compensatorii pare totuși necesară. În cazul în care valoarea plății acordate pe hectar depășește o anumită sumă minimă, statele membre sau regiunile ar trebui să eșaloneze această sumă în funcție de gradul de defavorizare.

3.13.4 Pentru a garanta durabilitatea exploatașilor agricole, este necesar ca acordarea acestor plăți de-a lungul timpului să fie mai fiabilă. Într-adevăr, în unele state membre, plățile fluctuează mult de la un an la altul, în funcție de situația bugetelor naționale.

3.14 CESE subliniază faptul că o eventuală modificare a regiunilor eligibile aduce cu sine riscuri importante pentru structura agrară și conservarea spațiului rural. Ar trebui să se procedeze la o analiză de risc și la o evaluare a consecințelor pentru acele regiuni care ar putea să nu mai beneficieze de aceste plăți compensatorii. În general, producătorilor agricoli le va fi foarte dificil să compenseze pierderea acestor sume prin alte măsuri, cum ar fi de exemplu o intensificare a producției. În consecință, ar trebui prevăzute nu numai perioade tranzitorii suficient de lungi, ci și clauze specifice pentru cazurile extreme, pentru a se evita întreruperile structurale în exploatașii agricole.

3.15 CESE atrage atenția asupra faptului că noțiunea de „zone defavorizate” este foarte greu de explicat opiniei publice. „Zonele defavorizate” pot reprezenta spații rurale caracterizate printr-o mare frumusețe și valoare, care au însă particularitatea de a fi foarte greu de exploatat din punct de vedere agricol. Adeseori locuitorii zonelor defavorizate sunt mândri de istoria, tradiția și frumusețea peisajului din regiunea „lor”, din care rezultă și mari potențiale de dezvoltare regională. Noțiunea de „plăți compensatorii pentru zone defavorizate” nu este, din păcate, deloc potrivită pentru a contribui la identificarea locuitorilor cu regiunea „lor”. Trebuie analizat dacă acest concept de „zone defavorizate” nu ar putea fi înlocuit cu un altul care să reflecte mai bine aceste potențiale și caracteristici specifice. Astfel s-ar putea obține o mai bună acceptare a plăților compensatorii acordate zonelor defavorizate.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Bilanțul de sănătate (*health check*) și viitorul PAC după 2013”

(2008/C 44/17)

Prin scrisoarea din 10 mai 2007 adresată dlui Dimitriadis, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui aviz cu privire la *Bilanțul de sănătate (health check) și viitorul PAC după 2013*.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 1 octombrie 2007. Raportor: dl Kienle.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 116 voturi pentru, 2 voturi împotriva și 6 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Comitetul Economic și Social European salută faptul că elaborarea unui aviz exploratoriu privind bilanțul de sănătate (*health check*) și viitorul politicii agricole comune după 2013 i-a fost solicitată din timp de către Comisia Europeană.

1.2 Reforma din anul 2003 a politicii agricole comune a marcat o schimbare radicală de paradigmă. Acțiunile de reglementare a piețelor agricole au fost limitate considerabil, cuplarea plăților directe cu producția a devenit mai mult o excepție, iar cheltuielile consacrate PAC s-au redus, în ciuda extinderii UE. Astfel, UE a avansat mai mult decât oricare alt concurent în direcția continuării liberalizării comerțului internațional cu produse agricole.

1.3 Producătorii agricoli, dar și o serie de întreprinderi din industria prelucrătoare trebuie să facă față, în prezent, unei etape de adaptare dificile. Potrivit CESE, aceștia sunt gata să reacționeze la noile condiții-cadru dând dovadă de spirit antreprenorial și adaptându-se pieței, cu condiția ca promisiunile din cadrul reformelor să fie respectate și să se ofere o siguranță suficientă din punct de vedere juridic și al planificării. Acest lucru este cu atât mai adevărat cu cât la nivel mondial există o cerere ridicată de alimente și energii regenerabile, siguranța aprovizionării căpătând o nouă valoare.

1.4 Potrivit CESE, este corect ca bilanțul de sănătate să acorde prioritate simplificării atât a normelor administrative privind administrarea subvențiilor și simplificării aplicării principiilor eco-condiționalității, cât și verificării necesității eventuale de a adapta dispozițiile existente la provocările viitoare (a se vedea punctul 6.3).

1.5 În discuția privind viitorul politicii agricole comune după 2013, CESE își exprimă opinia că este necesară adaptarea obiectivelor PAC (articolul 33 din Tratatul CE) la condițiile și provocările actuale.

1.6 UE își afirmă angajamentul față de modelul agricol european, respectiv față de multifuncționalitate. CESE atrage atenția asupra faptului că acest model nu este întotdeauna compatibil cu continuarea liberalizării, în special pentru că așteptările societății europene față de agricultură sunt și vor rămâne ridicate.

1.7 Prin liberalizarea comerțului cu produse agricole se așteaptă o intensificare a volatilității și instabilității piețelor agricole. Și schimbările climatice se vor accentua, la rândul lor. Din acest motiv trebuie ca și în viitor UE să dispună de instrumente de stabilizare a piețelor agricole. Cu toate acestea, CESE se pronunță și în favoarea discutării și creării unor sisteme alternative.

1.8 Expirarea regimului de cote de lapte este prevăzută, în general, la 31 martie 2015. CESE atrage însă atenția asupra faptului că multe dintre regiunile defavorizate sunt dependente de producția de lapte, motiv pentru care trebuie elaborate din timp propuneri în vederea asigurării producției în aceste zone.

1.9 În afară de aceasta, CESE face trimitere la actualul său Aviz privind evoluția plăților compensatorii pentru zonele defavorizate începând cu anul 2010 ⁽¹⁾, care abordează nevoia de promovare orientată a naturii din zonele defavorizate.

1.10 CESE este convins de faptul că plățile directe către exploatarea agricole vor fi indispensabile și în viitor. Pentru a obține și menține acceptarea din partea publicului, UE trebuie să fie capabilă să explice scopul acestora.

1.11 În asigurarea multifuncționalității agriculturii, o importanță și mai mare dobândește al doilea pilon (politica de dezvoltare rurală). De aceea CESE se pronunță în favoarea majorării fondurilor alocate celui de-al doilea pilon. Exemplele arată că o finanțare specifică asigură locurile de muncă din agricultură și din spațiul rural sau creează noi astfel de locuri de muncă.

2. Introducere

2.1 În 2007, Uniunea Europeană poate privi cu mândrie în urmă, la succesul celor 50 de ani de integrare europeană. Politica agricolă comună (PAC) constituie, de la intrarea în vigoare a Tratatelor de la Roma, la 1 ianuarie 1958, un element important al acestei evoluții fără precedent. Până în prezent, politica agricolă rămâne singurul domeniu complet armonizat la nivel comunitar.

⁽¹⁾ NAT/356.

2.2 Din acest motiv este îmbucurător faptul că atitudinea cetățenilor UE este preponderent favorabilă agriculturii și politicii agricole comune. Acest lucru reiese ⁽²⁾ în mod clar dintr-un sondaj reprezentativ. Această atitudine generală favorabilă ar trebui utilizată pentru a convinge societatea de faptul că resursele puse la dispoziție prin intermediul PAC reprezintă investiții adecvate din punct de vedere social și politic. Trebuie ca politica să ofere argumentele corecte, prin intermediul unor măsuri și programe corespunzătoare.

2.3 Prin reforma din 2003 a politicii agricole (completată de atunci de reforme în alte domenii ale pieței), PAC a suferit modificări care depășesc cu mult toate reformele precedente.

2.3.1 Reforma s-a justificat prin necesitatea unei mai bune orientări către piață și a îmbunătățirii competitivității în agricultură. De asemenea, PAC ar trebui să fie mai ușor de apărut în negocierile din cadrul OMC, iar așteptările modificate ale populației în ceea ce privește producția agricolă ar trebui să fie împlinite mai bine.

2.4 În ceea ce privește reforma agricolă, politicienii au dat asigurări repetate potrivit cărora, la încheierea reformei, producătorii agricoli și întreprinderile din aval (prelucrare și comercializare) pot conta din nou pe siguranța planificării în materie de instrumente PAC. De mai multe ori CESE a subliniat cu tărie această necesitate.

2.5 În decembrie 2005, cu ocazia acordului asupra bugetului UE 2007-2013, Consiliul European a solicitat Comisiei Europene să efectueze în anul 2008/09 o examinare a veniturilor și cheltuielilor care să cuprindă toate aspectele politicilor comunitare.

2.5.1 Înainte de această dată este programată o revizuire a măsurilor de reformă a PAC, revizuire numită „bilanț de sănătate” (*health check*). Potrivit asigurărilor oferite de Comisie, acest bilanț de sănătate nu va reprezenta o nouă reformă. Este mai degrabă vorba despre a verifica în ce măsură sunt îndeplinite obiectivele reformei PAC și dacă sunt necesare adaptări.

2.6 O discuție la scară largă urmează a fi inițiată deja în toamna anului 2007. Pentru data de 20 noiembrie se preconizează prezentarea de către Comisie a unei „comunicări” cu propuneri concrete. Propunerile legislative corespunzătoare sunt programate pentru primul semestru din 2008 ⁽³⁾. În paralel cu efectuarea bilanțului de sănătate trebuie reflectat asupra formei în care PAC ar trebui să continue să evolueze după 2013.

⁽²⁾ Eurobarometrul 276, „Europeenii, agricultura și politica agricolă comună — 2006” (http://ec.europa.eu/agriculture/survey/index_fr.htm).

88 % din respondenți declară că agricultura și zonele rurale sunt importante pentru viitorul Europei, 49 % se declară favorabili decuplării; 45 % din persoanele chestionate consideră procentul din buget alocat PAC ca fiind acceptabil, 16 % — prea ridicat, iar 15 % — prea redus. 58 % din respondenți sunt de părere că resursele consacrate PAC ar trebui să rămână aceleași (32 %) sau să crească (26 %).

⁽³⁾ Discursul comisarului Mariann Fischler Boel la 7 mai 2007 în Parlamentul European (SPEECH/07/288).

3. Reforma PAC din 2003 — o schimbare radicală de paradigmă

3.1 După modificările politicii agricole comune prevăzute deja în cadrul Agendei 2000, reforma PAC din iunie 2003 a marcat o schimbare radicală de paradigmă:

3.1.1 Plățile unice pe exploatație sunt decuplate de producție. Decuplarea reprezintă elementul central al reformei. În prezent este decuplat un procent de cca. 85 % din producție.

3.1.2 Plățile directe („plata unică pe exploatație”) sunt condiționate de respectarea anumitor standarde în domenii ca protecția mediului, siguranța alimentară, sănătatea animală, sănătatea plantelor și protecția animalelor (eco-condiționalitate).

3.1.3 Acțiunile de reglementare a piețelor agricole prin intervenții, constituire de stocuri sau restituții la export au fost limitate considerabil.

3.1.4 Instrumentele încă existente destinate controlului volumului de produse (de exemplu cotele de producție) urmează a fi eliminate treptat.

3.1.5 În ciuda extinderii UE și a apariției de noi sarcini, cheltuielile consacrate PAC se diminuează cu 7,8 % în perioada 2007-2013, în comparație cu 2006.

3.2 CESE subliniază faptul că în 2008, pentru prima oară, cheltuielile destinate PAC, 43,6 % din bugetul global al UE (proiect preliminar de buget al Comisiei), nu vor mai reprezenta cel mai mare titlu bugetar. Trebuie amintit că fondurile destinate măsurilor de sprijinire a pieței se ridicau deja la 35 miliarde de euro, în 1997, adică la 85 % din bugetul agricol. În 2007, doar 5,7 miliarde EUR (13 %) sunt prevăzute în acest scop. Suma restituțiilor la export se limitează în 2007 la un plafon de 1 miliard EUR, pe când în 1997 se ridica deja la 6 miliarde EUR ⁽⁴⁾.

3.3 Diminuarea cheltuielilor PAC în paralel cu multiplicarea numărului de beneficiari (în principiu ca urmare a extinderii UE) presupune și reducerea ajutoarelor destinate unor măsuri specifice.

3.4 Consolidarea poziției UE în apărarea modelului agricol european la negocierile din cadrul OMC a fost, potrivit Comisiei, unul dintre motivele esențiale care au declanșat reforma PAC. Prin reforma PAC, UE a avansat considerabil în această direcție. Comisia subliniază faptul că ofertele făcute până în prezent pentru Runda Doha din cadrul OMC sunt în conformitate cu reforma PAC din 2003. În această privință, părerile sunt împărțite.

⁽⁴⁾ Sursa: Comisia Europeană, planurile bugetare.

3.5 CESE constată cu îngrijorare accentuarea tendinței PAC de a evolua în direcții divergente. Reforma din 2003 a adâncit în mod clar diferențele constatate la nivel național în punerea în aplicare a PAC. Acest fapt are însă și efecte asupra concurenței în cadrul pieței unice.

4. Agricultura europeană se adaptează la noi condiții-cadru

4.1 În conformitate cu deciziile Consiliului European din 2003 și 2005 în ceea ce privește bugetul comunitar, PAC se înscrie în cadrul financiar global al UE. Până în 2013 există orientări politice clare. Producătorii agricoli au în prezent nevoie de timpul necesar adaptării la aceste condiții noi.

4.2 Ca urmare a reducerii prețurilor instituționale, a limitării măsurilor de sprijinire a pieței și a deschiderii sporite la import a piețelor, nivelul prețurilor de producție a scăzut din nou în termeni reali între 2000 și 2005 în UE-15 ⁽⁶⁾.

4.3 Prin decuplare, Comisia speră să obțină nu doar o stabilizare a veniturilor ⁽⁶⁾, ci și o îmbunătățire a situației veniturilor producătorilor agricoli ⁽⁷⁾. Această așteptare nu se confirmă încă prin evoluția veniturilor în 2005 și 2006. Cu toate acestea, în 2007 se pot aștepta creșteri ale veniturilor, nu în ultimul rând ca urmare a majorării actuale a prețurilor materiilor prime agricole pe piața mondială.

4.4 În Avizul său privind revizuirea PAC 2003 ⁽⁸⁾, CESE a arătat în mod clar că producătorii agricoli vor avea de suportat costuri proprii și de documentare mult mai importante, pentru a demonstra că respectă standardele impuse de eco-condiționalitate. Sunt necesare și multiple investiții costisitoare, printre altele în domeniul creșterii animalelor. Practica a arătat deja că producătorii agricoli deținători de exploatații mici sau de exploatații mai puțin performante din punct de vedere economic nu sunt întotdeauna în măsură să realizeze cheltuielile necesare și, în consecință, renunță la activitate.

4.5 Decuplarea plăților directe trebuie să permită producătorilor agricoli să exploateze cât mai bine potențialul pieței. În multe cazuri, adaptarea la condițiile pieței necesită investiții, uneori cu un volum substanțial de capital sau, în unele cazuri, un volum foarte redus de investiții, dar cu o activitate intensă de consiliere. Al doilea pilon al PAC prevede ajutoare pentru reconversia producătorilor agricoli și realizarea de investiții. Disponibilitatea sectorului agricol — și îndeosebi a exploatațiilor agricole — de a se adapta la noi condiții și de a realiza investițiile necesare depinde considerabil și de fiabilitatea politicilor.

⁽⁶⁾ Eurostat: „Indicele prețurilor de producție”: produse vegetale — 9,3 %, produse de origine animală — 15,8 %.

⁽⁷⁾ DG Agri, Memo/3/10.

⁽⁸⁾ Evaluarea intermediară a politicii agricole comune, COM (2002) 394.

⁽⁹⁾ NAT/178 (14.5.2003).

5. Agricultura europeană trebuie să își exploateze potențialul

5.1 De câteva luni, piețele agricole mondiale înregistrează transformări clare, având în vedere cererea mare la nivel mondial de alimente și materii prime regenerabile (din agricultură și silvicultură) și de energii regenerabile. Astfel, în general, producătorilor agricoli le stau la dispoziție posibilități alternative suplimentare în ceea ce privește culturile și comercializarea. Agricultura europeană — asemenea agriculturii din țările în curs de dezvoltare — va obține de aici beneficii considerabile. Pentru CESE este totuși foarte important ca intensificarea utilizării potențialelor de producție din agricultură și silvicultură să se realizeze ținând seama de dezvoltarea durabilă și de exigențele ecologice. CESE atrage totodată atenția asupra faptului că volatilitatea mult mai mare a piețelor, care ar putea rezulta de aici prezintă și ea riscuri considerabile.

5.2 Utilizarea potențialelor disponibile reprezintă diminuarea dependenței în cazul bunurilor importante pentru viața de zi cu zi. În afară de aceasta, se poate contribui astfel esențial la intensificarea creării de valoare adăugată în zonele rurale, ca și la îmbunătățirea ocupării forței de muncă în toate etapele producției, în prelucrare și comercializare.

5.3 Aprovizionarea cu combustibili fosili ieftini a fost considerată timp îndelungat un avantaj. Gradul foarte mare de dependență față de aceste energii, precum și puternica scumpire a acestora au dus între timp la o atitudine critică în privința impactului acestei situații asupra unor produse importante de primă necesitate. Siguranța aprovizionării — cu energie, ca și cu alimente — capătă cu atât mai mult o valoare nouă și o importanță crescută, cu cât devine clar faptul că această siguranță nu poate fi garantată exclusiv din importuri.

5.4 Raportul ONU privind clima mondială confirmă avertismentele oamenilor de știință în privința impactului încălzirii globale. Chiar dacă se va reuși limitarea încălzirii climatice, se așteaptă efecte dramatice: extinderea condițiilor meteorologice extreme, secetă, penurie de apă etc. Agricultura și silvicultura din numeroase țări vor fi afectate în mod special.

5.5 CESE salută, la nivelul UE, mai buna conștientizare a acestei probleme, așa cum este ea exprimată în special în declarația prezentată cu ocazia celei de-a 50-a aniversări a semnării Tratatelor de la Roma (Declarația de la Berlin). CESE consideră că trebuie susținută cu orice preț voința exprimată în această declarație de către șefii de stat și de guvern de a juca un „rol principal” în lupta împotriva sărăciei și a foametei și de a fi „deschizători de drumuri în domeniul protecției climei”. Între 1990 și 2004, agricultura statelor UE-15 și-a redus cu 16 % ⁽⁹⁾ proporția de emisii de gaze cu efect de seră, fiind însă necesar ca și aici să se facă eforturi în vederea continuării diminuării emisiilor.

⁽⁹⁾ Raport EEA nr. 9/2006 „Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2006”.

5.6 Obligația de a reduce în mod semnificativ emisiile de CO₂ trebuie să conducă, de asemenea, la reconsiderarea aprovizionării cu bunuri precum produsele agricole. Dezvoltarea puternică a transporturilor constituie una din principalele cauze ale creșterii emisiilor de CO₂. Transporturile problematice din punct de vedere ecologic (de ex. importul pe cale aeriană de mere și sparanghel din America de Sud) se vor confrunta cu puține dificultăți economice, chiar dacă prețul energiei va crește considerabil. Este obligatoriu să fie valorizată mai mult tema creșterii în importanță a aprovizionării cu alimente și energie care nu necesită durate lungi de transport. Numeroase exemple demonstrează cu succes că o soluție care să favorizeze atât mediul, cât și ocuparea forței de muncă poate fi identificată tocmai în zonele rurale.

5.7 Decizia șefilor de stat și de guvern luată la Bruxelles în martie 2007 privind necesitatea de a acoperi, până în 2020, 20 % din consumul de energie în UE cu ajutorul energiilor regenerabile constituie o contribuție importantă la reducerea emisiilor de CO₂. Acest obiectiv va putea fi îndeplinit doar prin intermediul utilizării sporite a biomasei. CESE a semnalat în numeroase rânduri că producătorii agricoli și silvicultorii au voința și capacitatea de a mări considerabil aprovizionarea cu biomasă destinată folosirii ca materie primă. După cum se arată în diverse studii ⁽¹⁰⁾, datorită creșterii productivității și datorită utilizării suprafețelor retrase din circuitul agricol, se creează un potențial considerabil.

5.7.1 Retragerea terenurilor din circuitul agricol s-a dovedit a fi un instrument eficace în descongestionarea piețelor de cereale. Ca urmare a reformei din 2003 și a nevoii de materii prime agricole în producția de biocarburanți, situația a evoluat însă. Prin urmare, CESE sprijină planurile în vederea renunțării la retragerea terenurilor din circuitul agricol, cu condiția să nu se producă efecte negative din punct de vedere ecologic sau acestea să fie compensate. Comisia ar trebui să prezinte urgent studii și propuneri corespunzătoare.

6. Bilanțul de sănătate (*health check*)

6.1 Odată cu deciziile privind reforma PAC, precum și prin acordul cu privire la bugetul UE 2007-2013 (perspective financiare), au fost adoptate și dispoziții privind revizuirea PAC. Această revizuire programată a reformei PAC este denumită „bilanț de sănătate”. Comunicarea pe această temă este așteptată la data de 20 noiembrie 2007, iar propunerile legislative corespunzătoare — în primăvara anului 2008. CESE va fi consultat cu privire la aceasta.

6.2 CESE atrage atenția asupra faptului că, atât în decembrie 2002, cât și în 2005, în cadrul deciziilor privind perspectivele financiare, Consiliul European a hotărât ca bugetul agricol al UE,

ca și măsurile în materie de politică agricolă să-și păstreze valabilitatea până în anul 2013. Aceasta a fost cu siguranță și o reacție la faptul că precedentul proces de revizuire intermediară a fost adeseori perceput ca moment de pierdere a încrederii: se anunțase o revizuire, s-a decis de fapt cea mai amplă reformă de la crearea PAC încoace.

6.3 Bilanțul de sănătate este gândit ca o examinare a măsurii în care obiectivele reformei PAC au fost îndeplinite. Trebuie verificat în special, unde este necesară adaptarea dispozițiilor existente, pentru

— a simplifica și ușura punerea în aplicare, și pentru

— a înlătura obstacolele din calea unei puneri în aplicare direcționate a măsurilor reformei.

CESE consideră că trebuie luat în considerare întregul lanț de valori, adică producția, prelucrarea și comercializarea.

6.4 CESE consideră ca fiind prioritare în bilanțul de sănătate examinarea atentă a normelor administrative privind exploatarea agricolă, ca și aplicarea principiilor eco-condiționalității. Semnalele oferite până în prezent de către Comisie merg în direcția unor astfel de simplificări concrete. Pentru ca eco-condiționalitatea să nu rămână o sursă permanentă de perturbări, este important, potrivit CESE, ca producătorii agricoli să respecte principiul eco-condiționalității.

6.5 Voci din sectorul agriculturii exprimă dubii asupra răspunsului la întrebarea dacă bilanțul de sănătate va genera și modificări substanțiale ale dispozițiilor actuale, de exemplu în ceea ce privește sistemul de plăți directe decuplate sau reglementările de organizare a pieței, deja reformate. CESE nu poate decât să recomande Comisiei înlăturarea acestor dubii prin intermediul unor afirmații clare.

6.6 Prin reforma PAC din 2003, producătorii agricoli au primit asigurări că se vor putea baza pe condițiile-cadru modificate prin reformă până în anul 2013 inclusiv. Acest lucru ar trebui să fie valabil, în principiu, pentru toate măsurile de reformă.

6.7 În schimb, CESE susține intenția Comisiei de a defini în timp util o poziție globală cu privire la măsurile care trebuie luate la capitolul „viitorul PAC după 2013”. Acest lucru face referire, de exemplu, la expirarea, la 31 martie 2015, a regimului de cote de lapte, dar și la consecințele inevitabile ale eliminării restituțiilor la export. La fel de necesar este răspunsul credibil, încă înainte de începerea discuției cu privire la următoarele perspective financiare, la întrebarea de ce va fi necesară și după 2013 o politică agricolă comună funcțională, cu o finanțare corespunzătoare, în interesul general al UE.

⁽¹⁰⁾ Comunicarea Comisiei intitulată „Strategia UE privind biocarburanții”; SEC(2006)142. *Nachhaltige Biomassenutzungsstrategien im europäischen Kontext* (Strategii de utilizare durabilă a biomasei în contextul european) (Institut für Energetik und Umwelt, Leipzig); *How much bioenergy can Europe produce without harming the environment?* (Câtă energie ecologică poate produce Europa fără a dăuna mediului?) (Agenția Europeană de Mediu, raport EEA nr. 7/2006).

6.8 În afară de aceasta, CESE atrage atenția asupra faptului că noile state membre se așteaptă ca, și pe teritoriul lor, instrumentele PAC să fie pe deplin aplicate după 2013. Bilanțul de sănătate reprezintă ocazia de a verifica dacă mai este necesar să se acționeze în acest sens.

7. Reflecții privind viitorul PAC

7.1 PAC se bazează pe obiectivele definite la articolul 33 din Tratatul CE: asigurarea unui nivel de trai echitabil pentru populația agricolă, stabilizarea piețelor, garantarea siguranței aprovizionării, asigurarea unor prețuri rezonabile de livrare către consumatori și creșterea productivității agriculturii.

7.1.1 În același timp, dispozițiile Tratatului, stabilite ulterior, cu privire la protecția mediului, protecția consumatorilor și coeziune, joacă un rol important în orientarea PAC.

7.1.2 CESE solicită ca obiectivele PAC prevăzute în Tratatul CE să fie adaptate la modificările survenite în realitatea actuală. Este esențial ca obiectivele PAC să fie puse în acord cu aria de competență multifuncțională a agriculturii europene și să fie pe măsura noilor provocări.

7.1.3 În reușita procesului de integrare europeană, PAC a jucat până în prezent un rol determinant și indispensabil. Reflecțiile asupra renaționalizării anumitor elemente importante ale PAC nu constituie soluții potrivite pentru a face față noilor provocări cu care agricultura europeană se va confrunta. Accentuarea globalizării și efectele probabile ale schimbărilor climatice necesită multiplicarea acțiunilor comune.

7.1.4 Conflictul persistent dintre obiectivele agriculturii europene (a se vedea Avizul CESE privind viitorul PAC ⁽¹¹⁾) se va intensifica: exploatațiile agricole trebuie, pe de-o parte, să satisfacă cerințele ridicate în materie de producție și, pe de altă parte, să fie competitive la nivel internațional.

7.1.5 Continuarea liberalizării piețelor agricole (OMC, acorduri bilaterale) presupune o concurență și mai intensă. Amplificarea condițiilor meteorologice extreme aduce și mai multă incertitudine în domeniul producției agricole. Societatea se așteaptă însă în continuare la siguranța aprovizionării cu alimente de calitate și sigure, la utilizarea atentă a resurselor naturale, la grijă în lucrul cu animalele și la conservarea peisajelor frumoase. Efectuarea tuturor acestor prestații reprezintă o provocare constantă pentru PAC, deoarece piața nu are decât, în cel mai bun caz, o contribuție parțială.

7.2 Modelul agricol european — angajament și realitate

7.2.1 Modelul agricol european face parte integrantă din abordarea independentă adoptată de UE în materie de politică economică și socială. Chiar și într-un context economic în plină evoluție, producătorii agricoli trebuie să poată oferi în continuare, într-un mod durabil, prestațiile multifuncționale pe care societatea le așteaptă.

7.2.2 În Avizul său privind o politică de consolidare a modelului agricol european ⁽¹²⁾, CESE a estimat că nu există contradicții între atașamentul față de modelul agricol european și necesitatea de a adapta agricultura europeană la noul context economic aflat în plină schimbare. CESE a subliniat și faptul că după următoarea rundă de negocieri din cadrul OMC, marja de manevră necesară UE în materie de politică agricolă trebuie să fie în continuare garantată.

7.2.3 Atașamentul față de modelul agricol european rămâne în continuare valabil. Deosebit de impresionantă este declarația de intenție adoptată în unanimitate de miniștrii agriculturii la Luxemburg, în 1997, conform căreia agricultura europeană trebuie:

- să fie durabilă și competitivă;
- să fie capabilă să întrețină peisajul și să mențină spațiul natural;
- să aibă o contribuție esențială la vitalitatea spațiului rural;
- să răspundă îngrijorărilor și cerințelor consumatorilor în materie de calitate și siguranță a alimentelor, de protecție a mediului și de asigurare a bunăstării animalelor.

Important este și faptul că s-a făcut trimitere la Consiliul European de la Luxemburg, din același an, unde s-a precizat că „agricultura europeană trebuie să fie un sector economic multifuncțional, durabil și competitiv, care să cuprindă întregul teritoriu european, inclusiv regiunile cu probleme specifice”.

7.2.4 Cu toate acestea, CESE critică tendința mai degrabă către adâncirea discrepanței dintre angajamentul în favoarea modelului agricol european și multifuncționalitatea agriculturii europene, pe de-o parte, și realitatea de zi cu zi a producătorilor agricoli, pe de altă parte.

7.2.5 După extinderile din 2004 și 2007, structurile exploatațiilor și condițiile de producție din agricultura UE s-au diversificat și mai mult. Este din ce în ce mai greu de vorbit **doar** despre un singur profil al agriculturii, se poate remarca dimpotrivă o diversitate din ce în ce mai pronunțată. Potrivit CESE, acest lucru nu pune sub semnul întrebării modelul agricol european în calitate de bază necesară pentru asigurarea multifuncționalității agriculturii europene.

7.2.6 CESE consideră că modelul agricol european nu are perspective bune decât dacă se reușește garantarea unui echilibru între interesele economice, sociale și ecologice. După cum Comitetul a observat deja în Avizul său privind viitorul PAC, nu se poate pretinde să existe o agricultură

- care să fie capabilă să producă (în măsura posibilului fără nici un ajutor financiar) în condițiile piețelor mondiale (care comportă adeseori distorsiuni);

⁽¹¹⁾ JO C 125, 27.5.2002, pp. 87-99 — NAT/122.

⁽¹²⁾ JO C 368, 20.12.1999, pp. 76-86 — NAT/028.

- care să răspundă în același timp tuturor exigențelor în materie de producție (calitate, siguranță, protejarea resurselor naturale, respectul bunăstării animalelor etc.) și să țină sub control costurile europene;
- și care să asigure, în plus, o piață a forței de muncă modernă, cu salarii atrăgătoare, caracterizându-se printr-un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă și de siguranță, precum și printr-un înalt nivel de formare și calificare profesională.

7.2.7 Pentru CESE, lucrurile sunt clare: măsurile de liberalizare majore instaurate de OMC și preconizate în acordurile comerciale bilaterale intensifică presiunea concurențială. Regulile și standardele stricte aplicate în UE producției agricole, ca și sectorului de prelucrare antrenează, în general, costuri pe care concurenții din țările terțe nu trebuie să le suporte, aceasta independent de celelalte avantaje de care aceștia beneficiază în ceea ce privește costurile. Aceste fapte sunt într-o contradicție clară cu vocația multifuncțională a agriculturii europene și constituie probleme fundamentale și pentru orientarea viitoarei PAC, respectiv pentru instrumentele de care ea va trebui să dispună.

7.3 Instrumentele importante ale PAC vor fi necesare și în viitor

7.3.1 Obiectivele enunțate la articolul 33 din Tratatul CE constituie un îndemn la acțiune. După cum au arătat deja anii trecuți, se așteaptă, la nivel mondial, o agravare a condițiilor meteorologice extreme. Acest aspect are o mare influență asupra producției agricole, existând o probabilitate ridicată ca piețele să devină mai instabile. Este cu atât mai important să se examineze cu grijă care sunt instrumentele care trebuie menținute, respectiv dezvoltate mai mult.

7.3.2 CESE subliniază că reforma PAC 2003 nu a fost concepută în nici un caz în ideea de a renunța după câțiva ani la elemente importante ale acestei politici. Este de neconceput ca situația concurențială a agriculturii europene sau așteptările societății față de producția agricolă să evolueze în următorii cinci ani într-un mod atât de radical, încât fundamentul și instrumentele PAC să-și piardă valabilitatea. Dimpotrivă, PAC va trebui să se confrunte cu noi provocări.

7.3.3 Acest lucru este valabil îndeosebi pentru politica de dezvoltare rurală (al doilea pilon). CESE s-a pronunțat cu tărie, în repetate rânduri, pentru o finanțare suficientă. Cu toate acestea, măsurile din cadrul celui de-al doilea pilon nu vor putea înlocui măsurile de stabilizare a piețelor și plățile directe din primul pilon. Măsurile din primul pilon vor deține și după anul 2013 o funcție importantă pentru PAC. În consecință, CESE se declară și împotriva utilizării fondurilor destinate dezvoltării rurale (al doilea pilon) pentru măsurile legate de managementul riscurilor și al crizelor (cf. COM(2005) 74 final).

7.3.4 CESE subliniază punctul său de vedere conform căruia, în vederea îndeplinirii sarcinilor comunitare, trebuie puse la dispoziție resursele financiare necesare. Este cu atât mai important ca, în vederea pregătirii dezbaterii din 2009 privind viitorul buget UE, să fie explicate opiniei publice exigențele la care o politică agricolă comună eficientă va trebui să răspundă pe viitor.

7.3.5 CESE s-a exprimat în repetate rânduri și cu tărie în favoarea unei PAC funcționale. Solicitățile privind o eliminare a PAC vor fi, în continuare, opinii izolate. Cu toate acestea, este nevoie să se combată aceste tendințe care privesc renaționalizarea unor părți importante ale PAC, dar care sunt percepute, pe bună dreptate, ca fiind exclusiv o sarcină comunitară.

7.4 Organizările comune ale piețelor

7.4.1 După cum arată experiența, piețele agricole sunt supuse în mod special fluctuațiilor de preț. Fluctuațiile mari de preț emit adesea semnale înșelătoare, care pot genera pierderi importante, fără a fi însă avantajoase pe termen lung pentru consumatori.

7.4.2 Potrivit CESE, în viitor, argumentele aduse în sprijinul stabilizării piețelor agricole, avansate în studiul realizat de economiști de renume specializați în agricultură la solicitarea Comisiei Europene și intitulat „Spre o politică agricolă și rurală comună pentru Europa” (*Towards a common agricultural and rural policy for Europe*) ⁽¹³⁾, vor fi mai mult decât oricând de actualitate:

- riscurile mari legate de dependența în ceea ce privește condițiile meteorologice;
- dispersia spațială puternică a multor exploatații mici care suportă costuri importante în materie de active fixe și proprietate funciară, dar care au disponibilități financiare limitate;
- dependența destul de mare față de procesele de dezvoltare și creștere condiționate de anotimpuri și de factorii biologici;
- obligația de a propune în mod regulat produse în cazul bunurilor cu utilizare zilnică.

7.4.3 Aceste argumente avansate în favoarea măsurilor de stabilizare nu și-au pierdut din valabilitate, având în vedere evoluția intervenită între timp pe piețele agricole internaționale. Este de așteptat mai degrabă să apară noi provocări. CESE recomandă, în consecință, ca în viitor, înainte de a se lua măsuri de liberalizare sau de a se elimina instrumente de stabilizare a pieței, să se cântărească cu grijă fiecare decizie și să i se analizeze efectele eventuale.

7.4.4 Reformele agricole din 1999 și 2003 au constituit o evoluție clară în sensul liberalizării reglementărilor comune de organizare a piețelor: reducerea prețurilor instituționale (de exemplu prețurile de intervenție și prețurile indicative), eliminarea regulilor de intervenție, diminuarea suprataxelor de stocare și decuplarea plăților directe legate de producție. Acest proces de reformă a continuat în 2004 în ceea ce privește tutunul, măslinile, bumbacul, hameiul, zahărul, în 2005, și fructele și legumele, în 2007. Organizarea pieței vinului este în prezent în discuție.

⁽¹³⁾ *European Economy*, nr. 5/97.

7.4.5 În cazul în care negocierile din cadrul Runde Doha a OMC ajung la un rezultat, se va schimba situația pe piețele agricole din UE. Așa se va întâmpla și dacă negocierile se încheie în urma concesiilor deja făcute, de exemplu cu eliminarea restituiților la export până în 2013 și reducerea, cu 35-60 %, a taxelor vamale încă existente. Conform estimărilor Comisiei, acestea reprezintă o pierdere de aproximativ 20 de miliarde EUR pentru agricultura europeană.

7.4.6 Angajamentul în favoarea multifuncționalității și obligațiile rezultate din articolul 33 al Tratatului CE impun ca și în viitor să se ia măsuri care

- să elimine riscurile instabilității crescute a piețelor agricole;
- să garanteze că o producție care respectă standarde ridicate nu își pierde întreaga valabilitate din cauza unor produse de import care nu corespund exigențelor comunitare;
- și să contribuie la garantarea și în viitor a unei oferte diversificate de alimente.

7.4.7 CESE subliniază că piețele UE se numără de mai mulți ani deja printre cele mai deschise la nivel internațional. UE este de departe și cea mai deschisă piață de desfacere pentru țările în curs de dezvoltare și țările emergente. Aceste țări livrează în UE, cu scutire de taxe sau cu taxe vamale reduse, mai multe produse agricole decât în Statele Unite și Canada, Japonia, Australia și Noua Zeelandă la un loc. Este necesară organizarea unei discuții privind importurile de produse agricole respectiv de alimente, care sunt produse și prelucrate în condiții pe care societatea UE nu le-ar accepta.

7.4.8 CESE estimează că preferința comunitară și instrumentele eficace de descongestionare a pieței trebuie păstrate și în viitor, de exemplu sub formă de măsuri de stocare, în cazul în care evoluția pieței ar face-o necesară. Stocarea joacă un rol și în prevenirea crizelor. Până în prezent nu au fost indicate metode alternative convingătoare, prin care producătorii agricoli să se poată proteja împotriva instabilității piețelor agricole. CESE se pronunță în favoarea unei examinări, pe baza experienței din anumite țări, precum SUA și Canada, a modelelor care s-ar putea aplica, în cazul în care ar fi adaptate situației europene. Trebuie să ne asigurăm că UE va continua să producă alimente sigure și de calitate pentru cetățenii săi și acest lucru este posibil numai dacă fermierii au un venit care să le permită și să îi stimuleze să își continue activitatea.

7.4.9 UE nu a reușit până în prezent să negocieze „aspectele necomerciale” (standardele ecologice și sociale, bunăstarea animalelor) în Runda Doha a OMC. CESE solicită Comisiei să insiste mai mult asupra acestui aspect în cadrul negocierilor aflate în desfășurare la OMC. Plățile directe nu vor putea garanta singure, pe termen lung, o producție care să respecte standarde ridicate. Atâta vreme cât inegalitatea condițiilor de producție și a normelor va caracteriza concurența internațională, o protecție

externă adecvată va rămâne indispensabilă. Aceasta nu trebuie însă compromisă de o politică lipsită de clarviziune, al cărei pericol transpare din oferta cea mai recentă a UE către țările ACP (importuri scutite de taxe vamale). În viitor, îndeosebi în cadrul acordurilor bilaterale privind produsele agricole, UE ar trebui să condiționeze acordarea unor alte avantaje comerciale de respectarea unor standarde minime.

7.4.10 Utilizarea recentă foarte restrictivă a instrumentului „restituiților la export” în cadrul organizărilor pieței arată clar ce ar putea însemna, în momente de criză pe piață, preconizată sa eliminare. CESE așteaptă de la Comisie să prezinte în sfârșit o analiză globală a efectelor probabile ale eliminării restituiților la export asupra sistemului agricol european.

7.4.11 Intensificarea conștientizării asupra normelor ambițioase aplicate producției de alimente în toate etapele poate ajuta la îmbunătățirea veniturilor obținute pe piață. În viitor acest aspect va deveni mai important pentru agricultura europeană. CESE solicită campanii de informare și de publicitate, realizate eficient cu resurse UE. La fel de necesar este ca, în cadrul negocierilor OMC, Comisia să solicite cu tărie, o protecție suficientă pentru indicațiile geografice la etichetarea produselor.

7.4.12 În Avizul său privind viitorul PAC, CESE a studiat atent tema „controlului cererii”. CESE a constatat că mecanismele de reglementare cantitativă pot juca un rol important. Având în vedere acest aspect, este cert că în ultimii ani s-a produs o erodare accentuată a sistemului de cote de lapte.

7.4.13 Într-un studiu al Comisiei din 2002 ⁽¹⁴⁾ s-a constatat că renunțarea la cota de lapte va cauza producătorilor agricoli din UE-15 pierderi de peste 7 miliarde EUR. Cantitatea de lapte va crește cu 12 %, iar prețurile vor scădea cu peste 35 %. Acest lucru va duce la schimbări în ceea ce privește producția de lapte în funcție de producători și regiuni. Până nu se clarifică modul în care aceste tendințe pot fi compensate, nu ar trebui să se ia decizii definitive cu privire la sistemele de control al volumului în domeniul laptelui.

7.4.14 Conform deciziei Consiliului Agriculturii privind reforma PAC din anul 2003, regimul de cote de lapte expiră în 2015. Potrivit Comisiei, această decizie nu trebuie modificată în nici un fel. Într-adevăr, nici în Consiliul Agriculturii nu se întrevede o majoritate calificată care să se pronunțe pentru o prelungire. Având în vedere importanța majoră a producției de lapte, mai ales pentru menținerea unei activități agricole în numeroase regiuni defavorizate, ar trebui să se clarifice efectele și consecințele inevitabile ale unei renunțări la regimul de cote. Din acest motiv, CESE consideră că este imperios necesar să se elaboreze în viitor un program specific pentru regiunile afectate de eliminarea regimului de cote de lapte, pentru a garanta producția în aceste regiuni.

⁽¹⁴⁾ SEC(2002) 789, Documentul de lucru al Comisiei intitulat „Raport privind cota de lapte”.

7.4.15 Fără producția agricolă și creșterea animalelor, numeroase regiuni cu handicapuri naturale ar putea fi expuse riscului de a-și pierde viabilitatea economică. De aceea, CESE consideră că va trebui să se analizeze în profunzime, pe regiuni și sectoare, viitorul sectorului agricol după 2013, în vederea abordării cu garanții a provocărilor și schimbărilor la care va fi supus sectorul.

7.5 Plăți directe pentru exploatațiile agricole

7.5.1 Plățile directe au devenit, de la reforma PAC din 1992, un instrument central și indispensabil al PAC, îndeosebi pentru că veniturile pieței nu asigură singure un nivel de trai acceptabil sau menținerea exploatațiilor agricole. Prin aceste plăți, se ține seama de faptul că exploatațiile agricole

- nu mai reușesc, din cauza scăderii prețurilor, să acopere costurile pentru un număr mare de produse, oricare ar fi încasările eventuale obținute pe piață;
- exploatând terenurile cu respectarea strictă a normelor de producție, exploatațiile agricole suportă adeseori costuri mai mari decât cele generate de o producție echivalentă din afara UE și furnizează prestări de interes general solicitate de societate;
- primesc, în regiunile defavorizate, o indemnizație destinată compensării handicapurilor naturale.

7.5.2 CESE consideră că pe viitor va fi indispensabil principiul plăților directe direcționate și al păstrării durabile a acestor instrumente ale PAC. Pentru a se bucura de o acceptare generală, orice tip de plăți directe trebuie să fie justificat de o manieră suficientă.

7.5.3 Din acest motiv CESE dorește să se facă o distincție clară între diferitele tipuri de plăți directe. Plățile directe introduse în 1992 în urma scăderii prețurilor vor remunera în viitor prestațiile care nu sunt acoperite prin prețurile pieței. Plățile directe vor îndeplini o altă funcție decât plățile din cadrul programelor de mediu specifice, care vor efectua și pe viitor prestații de mediu prin intermediul stimulentei din cel de-al doilea pilon, sau decât plățile destinate compensării dezavantajelor naturale (indemnizație compensatorie).

7.5.4 Aceste plăți directe, în mare parte decuplate deja de la reforma PAC din 2003 au în prezent și, potrivit CESE, vor avea mai ales în viitor un rol-cheie în păstrarea caracterului multifuncțional al agriculturii europene. Respectarea unor standarde de producție stricte, de exemplu în numele protecției mediului și a animalelor sau în numele siguranței alimentare, impune costuri pe care concurenții din țările terțe nu trebuie să le suporte. Însă aceasta permite asigurarea unor prestații pe care societatea le așteaptă, dar pe care piața nu le poate asigura suficient, având în vedere condițiile actuale de concurență. Compensarea acestor servicii prin plăți directe orientate, în prezent sub formă de plată unică pe exploatație, trebuie, potrivit CESE, să rămână o misiune necontroversată a primului pilon.

7.5.5 Subvențiile legate altădată de producție sunt deja decuplate în proporție de 85 % sub formă de „plată unică pe exploatație”. Acordarea acestei plăți este legată de respectarea unor obligații în cadrul eco-condiționalității. CESE salută propunerile Comisiei în legătură cu depășirea problemelor întâlnite în practică.

7.5.6 Este esențial pentru viitor ca aceste plăți să nu fie contestate, nici la nivel de principiu, nici în ceea ce privește volumul lor și ca baza financiară suficientă să rămână garantată. Este esențial pentru viitor ca plățile pentru agricultură să fie justificate adecvat și suficient în fața societății. Numai așa acestea vor putea fi menținute la nivelul actual și după 2013.

7.6 Politica de dezvoltare a zonelor rurale

7.6.1 Zonile rurale reprezintă 90 % din teritoriul UE. Majoritatea solurilor sunt destinate agriculturii și silviculturii. Cu o pondere de aproape 15 % din valoare adăugată în cadrul UE, lanțul alimentar reprezintă, potrivit Eurostat, a treia sursă de locuri de muncă.

7.6.2 În buletinul informativ al Comisiei intitulat „Dezvoltarea rurală în slujba creșterii economice și a ocupării forței de muncă” (martie 2006), se constată că, fără PAC, numeroase zone rurale din Europa ar întâmpina dificultăți economice, sociale și ecologice foarte mari. Se subliniază și că măsurile de dezvoltare rurală în special pot juca un rol important în îmbunătățirea și menținerea prosperității în zonele rurale. CESE face trimitere la Avizul său privind dezvoltarea rurală — FEADER ⁽¹⁵⁾, în care se constată printre altele că: „dacă se dorește asigurarea durabilității economice și sociale a acestor teritorii, este necesar să se ia în calcul contribuția politicii agricole comune, cu cei doi piloni ai săi, în menținerea și crearea de locuri de muncă pe întreg teritoriul european, în special prin dezvoltarea de activități agricole și/sau neagricole competitive, bazate pe inovare”.

7.6.3 CESE consideră alarmante rezultatele studiului realizat la solicitarea Comisiei pe tema ocupării forței de muncă în zonele rurale („Study on Employment in Rural Areas”, mai 2006). Acestea precizează că, în perioada 2000-2014, se așteaptă ca numărul persoanele ocupate în agricultură să scadă cu 4-5 milioane în UE-15 și cu încă 3-6 milioane — în noile state membre (inclusiv în România și Bulgaria).

7.6.4 CESE insistă asupra faptului că o politică globală în favoarea zonelor rurale necesită o abordare extinsă la întregul sector. Consolidarea dezvoltării zonelor rurale, care reprezintă cel de-al doilea pilon al PAC, trebuie, având în vedere orientarea sa tematică, să joace un rol propriu și nu poate deci să se substituie altor instrumente de dezvoltare și susținere a zonelor rurale. Strategia UE de ocupare a forței de muncă este indivizibilă și trebuie să cuprindă păstrarea și crearea de locuri de muncă în agricultură și silvicultură.

⁽¹⁵⁾ JO C 234, 22.9.2005, pp. 32-40 — NAT/256.

7.6.5 CESE face trimitere la un studiu nou al Fundației ecologice Euronatur intitulat „Munca și venitul în și prin agricultură”. Exemplul regiunii Hohenlohe arată că, în ciuda internaționalizării piețelor agricole, a intensificării concurenței și a concentrării industriei prelucrătoare, numărul locurilor de muncă din agricultură nu numai că rămâne constant, ci și crește, prin diversificarea producției și a comercializării. Prin utilizarea direcționată a finanțărilor se poate obține un impact important la nivel economic și structural asupra ocupării forței de muncă în spațiul rural.

7.6.6 Politica europeană de dezvoltare rurală este legată direct de PAC și trebuie considerată ca un instrument de susținere a agriculturii și silviculturii. CESE estimează că este important ca această abordare să fie păstrată în mod durabil și să se asigure punerea în aplicare coerentă a celor doi piloni ai PAC. Elementele strategice reprezentate de consolidarea competitivității, furnizarea de prestări ecologice pentru agricultură și silvicultură și rolul de punte în îmbunătățirea structurilor rurale joacă un rol complementar indispensabil pentru instrumentele din primul pilon al PAC.

7.6.7 Finanțarea dezvoltării rurale se distinge în mod formal de primul pilon printr-un fond specific, ceea ce pune în lumină amploarea reorientării politice determinate de reformă. Negocierile privind perspectivele financiare 2007-2013 au condus la finanțare insuficientă a celui de-al doilea pilon, fapt criticat de CESE în mai multe dintre avizele sale. Această situație pune în evidență problema finanțării PAC și arată și limitele modulării,

în măsura în care diferitele funcții ale PAC trebuie în definitiv păstrate. CESE a accentuat, în mod repetat, în avizele sale privind dezvoltarea regiunilor rurale necesitatea unei strategii de finanțare durabile. CESE este de părere că ar trebui menținute anumite funcții ale PAC. Următoarele etape de modulare a plăților directe din primul pilon trebuie să fie conforme cu această cerință. În cazul în care, ca rezultat, fondurile sunt transferate din primul pilon în doilea, acest lucru ar trebui să aibă loc numai cu condiția ca aceste fonduri să fie sprijinite prin măsuri care să asigure multifuncționalitatea agriculturii. Acest lucru va constitui o contribuție importantă la ocuparea forței de muncă în zonele rurale.

7.6.8 CESE solicită ca resursele financiare destinate măsurilor din cadrul celui de-al doilea pilon să cunoască o creștere puternică după anul 2013. CESE recomandă de asemenea ca resursele pe care UE le economisește în prezent grație situației sale în materie de restituții la export și altor măsuri de descongestionare a pieței să fie încă de acum distribuite într-un mod direcționat către proiecte de dezvoltare rurală.

7.6.9 CESE estimează că trebuie să se țină seama, în punerea în aplicare a măsurilor de dezvoltare rurală, de faptul că, având în vedere cerințele variabile în funcție de statele membre, trebuie să se acorde o marjă de manevră, în spiritul principiului subsidiarității. În aceeași perspectivă, cofinanțarea națională a programelor constituie un factor important de coreponsabilitate propice unei puneri în aplicare corespunzătoare a diferitelor măsuri.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Schimbările climatice și Strategia Lisabona”

(2008/C 44/18)

La 25 și 26 aprilie 2007, Comitetul Economic și Social European, în conformitate cu dispozițiile articolului 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la *Schimbările climatice și Strategia Lisabona*.

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului (Observatorul dezvoltării durabile), însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 1 octombrie 2007. Raportor: dl Ehnmark.

În cea de a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz în unanimitate.

1. Concluzii

1.1 Schimbările climatice au devenit cea mai mare provocare. Schimbările climatice nu reprezintă o amenințare doar pentru bunăstare, ci chiar pentru supraviețuirea noastră. Este vorba despre o amenințare globală care se intensifică odată cu creșterea nivelului de emisii.

1.2 Oamenii de știință sunt de părere că avem la dispoziție o perioadă de 10-15 ani în care să temperăm creșterea emisiilor. Concluzia este clară: nu există timp de pierdut.

1.3 Comitetul Economic și Social European (CESE) solicită urgent Comisiei să lanseze programe și măsuri de punere în aplicare a obiectivelor ambițioase stabilite în luna martie a anului curent. Cetățenii așteaptă semnale clare cu privire la priorități și măsuri. Europa ar trebui să fie campionul punerii în aplicare a proiectelor, nu numai al elaborării acestora.

1.4 Atenuarea schimbărilor climatice necesită un efort extrem de amplu și de susținut. Având în vedere că schimbările climatice vor avea, practic, un impact asupra tuturor componentelor societății, atât sectorul public, cât și cel privat vor fi nevoite să-și asume responsabilitatea.

1.5 CESE subliniază necesitatea adoptării unor măsuri transparente, pe care cetățenii să le poată respecta și de care aceștia să fie inspirați. Măsurile trebuie elaborate și puse în aplicare în cadrul unei abordări de jos în sus.

1.6 CESE subliniază necesitatea depunerii unor eforturi susținute în ceea ce privește comunicarea și consultarea cu cetățenii și comunitățile de la nivel local.

1.7 CESE recomandă insistent ca Strategia Lisabona pentru competitivitate și locuri de muncă să includă eforturi susținute de combatere a schimbărilor climatice. Strategia Lisabona conține deja un angajament de dezvoltare durabilă. Acum a sosit momentul de a integra lupta împotriva schimbărilor climatice.

1.8 Utilizarea Strategiei Lisabona ca un instrument și „ecologizarea” acesteia înseamnă că UE se poate servi de o structură existentă, cu o metodologie bine stabilită și un sistem de coordonare funcțional. Este necesar ca UE să maximizeze eficiența și să folosească sinergiile existente ori de câte ori este posibil.

1.9 CESE prezintă o foaie de parcurs pentru integrarea chestiunilor legate de schimbările climatice în Strategia Lisabona. Este extrem de importantă capacitatea Strategiei Lisabona de a ajunge la un consens general pe tema obiectivelor și măsurilor comune.

1.10 CESE subliniază necesitatea dezvoltării unor orientări integrate pentru combaterea schimbărilor climatice, care să fie incluse în Strategia Lisabona. Ca și în cazul altor orientări din Strategie, acestea vor fi supuse acelorași proceduri de evaluare și comparare, inclusiv metodei deschise de coordonare.

1.11 Schimbările climatice pot accentua dezechilibrele și discrepanțele sociale actuale, atât în cadrul UE, cât și în alte părți ale lumii. Schimbările climatice reprezintă un test major al capacității noastre de a fi solidari. Obiectivul trebuie să constea în a gestiona adaptarea și a realiza atenuarea, fără a cauza șomaj și dezechilibru social. Lupta împotriva schimbărilor climatice nu trebuie să ducă însă la un număr și mai mare de cetățeni care trăiesc în sărăcie. CESE subliniază importanța continuării Strategiei Lisabona, astfel încât să se combine competitivitatea, coeziunea socială și măsurile împotriva schimbărilor climatice.

1.12 Finanțarea luptei împotriva schimbărilor climatice trebuie să provină din resurse publice și private. În această privință, Banca Europeană de Investiții va juca un rol-cheie. Bugetul comunitar ar trebui să indice cazurile în care resursele sunt alocate pentru măsuri de combatere a schimbărilor climatice. CESE recomandă cu fermitate dezvoltarea de către Comisie a unor instrumente pentru obținerea unui PIB „ecologic”.

1.13 Lupta împotriva schimbărilor climatice poate produce efecte pozitive în domeniul concurenței. Piețele mondiale sunt în căutare de soluții care implică consum redus de energie, de exemplu în domeniul transporturilor. Ar trebui intensificate investițiile în cercetare și dezvoltare. Învățarea pe parcursul întregii vieți este mai importantă ca oricând.

1.14 Activitatea pe care urmează să o desfășurăm poate fi considerată un test al democrației noastre participative. Cetățenii se așteaptă să fie consultați. Partenerii sociali vor juca un rol extrem de important în acest proces, fiind puntea între cetățeni și guverne. Dialogul social la toate nivelurile este un instrument de bază. Societatea civilă organizată va avea un rol esențial nu în ultimul rând în domeniul economiei sociale.

1.15 CESE va rămâne în continuare puternic implicat în lupta împotriva schimbărilor climatice. CESE este pregătit să contribuie în mod concret, așa cum s-a întâmplat deja în cazul Strategiei Lisabona. Activitatea CESE se va desfășura în spiritul solidarității între popoare și generații atât în interiorul, cât și în afara UE.

1.16 Lupta împotriva schimbărilor climatice necesită o conducere politică dedicată și receptivă.

2. Un program solid al UE privind schimbările climatice

2.1 Consiliul European din martie 2007 a adoptat un program solid și ambițios de luptă împotriva schimbărilor climatice. Planul de acțiune a propus atingerea unei cote de energie regenerabilă de 20 % în mixul energetic al UE, reducerea cu 20 % a emisiilor de gaze cu efect de seră (GES) până în anul 2020 (și, în anumite condiții, o reducere de până la 30 %) și pe termen lung reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu până la 60-80 % până în 2050. În plus, UE a decis creșterea eficienței energetice pe teritoriul său cu 20 % până în 2020. Prin acest plan de acțiune, UE se situează pe o poziție de lider, la nivel mondial, în domeniul eforturilor de combatere a schimbărilor climatice.

2.2 Consiliul European a fost mai puțin clar în ceea ce privește instrumentele necesare pentru punerea în aplicare a acestor obiective. Comisia Europeană a fost invitată să prezinte propuneri care să stea la baza unor decizii viitoare. În plus, Comisia a lansat o consultare publică pe tema modalităților de adaptare la schimbările climatice.

2.3 O serie de declarații au subliniat caracterul urgent al acestei probleme. De exemplu, președintele Comisiei Europene, dl José Manuel Barroso, a declarat la începutul anului că UE trebuie să rămână în continuare în poziția de lider în lupta împotriva schimbărilor climatice și să stimuleze celelalte state să urmeze acest exemplu: „UE a preluat rolul de lider prin angajamentul său de a-și reduce emisiile cu cel puțin 20 % până în anul 2020; încurajăm alte state să urmeze acest exemplu, preci-

zând că ne vom angaja la reduceri viitoare mai mari dacă alte state ni se alătură. În definitiv, este vorba de încălzirea globală, nu numai europeană.”

2.4 „Propunerile Comisiei cu privire la energie și schimbările climatice constituie o parte centrală a Agendei Lisabona pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă”, a declarat dl Barroso. Strategia Lisabona, adoptată în 2000, a stabilit obiectivul de a face din UE „economia bazată pe cunoaștere cea mai competitivă și dinamică din lume, caracterizată printr-o dezvoltare economică durabilă, locuri de muncă mai numeroase și mai bune și o coeziune socială sporită”. Politica energetică a fost definită în 2006 de Consiliul European ca fiind unul din cele patru domenii prioritare ale Strategiei Lisabona. Punctul 11 din Orientările integrate pentru creștere și ocuparea forței de muncă pentru perioada actuală de trei ani recomandă, de asemenea, statelor membre să utilizeze potențialul energiilor regenerabile și eficiența energetică pentru creșterea economică, crearea de noi locuri de muncă și competitivitate.

2.5 UE trebuie să găsească un echilibru între competitivitate, coeziune și amenințările în creștere rapidă reprezentate de schimbările climatice. Scopul acestui aviz este de a explora unde există — sau ar putea să existe — sinergii și conflicte în lupta împotriva schimbărilor climatice.

2.6 Costurile readucerii emisiilor de gaze cu efect de seră în anul 2030 la nivelurile din prezent au fost estimate recent la peste 200 de miliarde USD ⁽¹⁾. Într-un raport recent al Convenției-cadru a ONU privind schimbările climatice, distribuția costurilor este următoarea:

- industrie: 38 miliarde USD
- clădiri, în special izolare termică: 50 miliarde USD
- transporturi: 90 miliarde USD
- deșeuri: 1 miliard USD
- agricultură: 30 miliarde USD
- silvicultură: 20 miliarde USD
- cercetare tehnologică: 35-45 miliarde USD.

Cifrele arată că este nevoie de un management și o coordonare eficiente. La acestea trebuie adăugate costurile ridicate ale lipsei de acțiune (așa cum s-a subliniat anul trecut în raportul Stern). De fapt, cu cât așteptăm mai mult, cu atât costurile vor fi mai ridicate.

2.7 Finanțarea activității viitoare este o provocare majoră. CESE solicită Comisiei Europene să lanseze consultări cu părțile interesate din domeniul public și privat în vederea stabilirii priorităților. Banca Europeană de Investiții și Fondurile Structurale vor juca un rol esențial în găsirea unor soluții de finanțare.

⁽¹⁾ Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice (CCONUSC): Analiza resurselor de investiții și financiare existente și planificate în scopul oferirii, la nivel internațional, a unei reacții eficiente și adecvate la schimbările climatice.

2.8 Strategia Lisabona va fi revizuită de Consiliul European din martie 2008, iar noua perioadă de planificare se va extinde până în 2011. Revizuirea prezintă o oportunitate de a accentua sinergiile.

3. Provocarea principală: realizarea sinergiilor potențiale

3.1 Strategia Lisabona a reprezentat un instrument de bază pentru promovarea obiectivelor comune între cele 27 de state membre. Aceasta reprezintă o realizare în sine. Odată cu schimbările climatice, noi teme politice au fost incluse pe ordinea de zi a Uniunii Europene. Potențialul de a crea efecte de sinergie este considerabil.

3.2 De la început, societatea bazată pe cunoaștere a fost considerată una din principalele baze ale Strategiei Lisabona.

3.3 Politicile de inovare, sprijinul pentru centrele de inovare și noile inițiative pentru promovarea transferului de cunoștințe de la cercetare către produse sunt parte a Strategiei Lisabona și a programului UE împotriva schimbărilor climatice. Pe piața aflată în creștere rapidă a produsele cu eficiență energetică ridicată, Europa ocupă o poziție de lider în multe domenii. Cu toate acestea, în sectorul industriei producătoare, Europa poate fi vulnerabilă la concurența din partea producătorilor străini care pun accentul pe automobile mici și eficiente din punct de vedere al consumului de carburant. Va fi importantă extinderea în continuare a sectorului de servicii, proporțională cu măsurile ambițioase de luptă împotriva schimbărilor climatice.

3.4 Protecția climei se referă și la politica energetică. Europa trebuie să vorbească la unison când este vorba despre politica sa energetică externă. Prin acțiune comună, Europa deține o putere de negociere, ale cărei interese — protecția climei, securitatea energetică, energia la costuri accesibile — nu pot fi ignorate.

3.5 Schimbările climatice ar putea accentua dezechilibrele și decalajele sociale actuale. Politici de educație ambițioase vor contribui la evitarea unor astfel de situații.

3.6 Efectele politicilor din domeniul schimbărilor climatice asupra ocupării forței de muncă vor deveni o chestiune crucială. Trebuie să existe ambiția de a gestiona adaptarea și atenuarea fără a cauza șomaj la scară largă. Mediul industrial în schimbare va crea o cerere mai mare de învățare pe tot parcursul vieții și va genera în mod necesar transformări ale organizării muncii, locurilor de muncă și veniturilor.

3.7 Este necesar un sprijin ferm din partea comunităților locale pentru a lupta cu succes împotriva schimbărilor climatice. Proiectele privind crearea unor localități neutre din punct de vedere al emisiilor de dioxid de carbon generează mult interes. Este absolut necesar să aibă loc schimburi de experiențe. Va crește cererea de construcții de clădiri cu consum energetic scăzut, precum și de renovare și izolare termică a locuințelor.

3.8 Și agricultura deține un rol în contextul schimbărilor climatice și al Strategiei Lisabona, în calitate de activitate afectată de schimbările climatice, precum și de sector care poate contribui la atenuarea impactului acestora. Mai mult ca niciodată este necesar să fie încurajată cercetarea agronomică să își continue lucrările în direcția utilizării cât mai reduse a mijloacelor de producție sau a adaptării tehnicilor de cultivare a solului, menținându-se totodată un randament optim, sau chiar să se depună eforturi pentru a pune la dispoziție pe viitor noi soiuri de plante mai bine adaptate la schimbările climatice. Nu trebuie pierdut din vedere întreg domeniul de producție de materie primă agricolă în scopuri nealimentare. Ar trebui luată în considerare o formare continuă adaptată acestui sector.

3.9 Probleme cum sunt deșertificarea și creșterea nivelului mării vor influența modul în care sunt folosite Fondurile Structurale. Alt aspect problematic se referă la persoanele care locuiesc în zone periferice: creșterea prețurilor energiei va crea problemele reale pentru acestea. Menținerea condițiilor de viață reprezintă o chestiune la a cărei soluționare pot să contribuie rețelele create în cadrul Strategiei Lisabona, prin schimburile de experiență.

3.10 Toate exemplele prezentate indică necesitatea și urgența utilizării noilor oportunități de acțiune coordonată între Strategia Lisabona și Programul european privind schimbările climatice.

4. Spre o nouă definiție a creșterii

4.1 Este important, atât în termeni economici, cât și din perspectiva schimbărilor climatice, ca măsurile din cadrul Strategiei Lisabona să fie adoptate ținând seama de obiectivul „dezvoltării durabile”. Prin urmare, noul program trienal al Strategiei Lisabona ar trebui prin urmare să examineze cu atenție definiția „creșterii”. Ar trebui promovată creșterea neutră din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon sau chiar cea care prezintă un bilanț pozitiv din punctul de vedere al emisiilor de dioxid de carbon.

4.2 Comitetul a subliniat în mai multe ocazii că nu se mai poate privi creșterea dintr-o perspectivă exclusiv cantitativă; mai degrabă este nevoie de un nou concept de creștere, care pune pe primul plan obiectivele calitative bazate pe criterii de durabilitate. Aceste criterii de durabilitate includ bineînțeles o decuplare a creșterii de emisiile de gaze cu efect de seră. În consecință, reiterează solicitarea adresată Comisiei și Consiliului:

— de a stabili dacă există sau nu un conflict între strategia de creștere durabilă și lupta împotriva schimbărilor climatice, pe de o parte, și strategia Lisabona, pe de altă parte, mai ales în ceea ce privește utilizarea PIB-ului ca indicator al bunăstării sociale și prosperității economice și

- de a menționa caracteristicile necesare ale unui „indicator de bunăstare”, mai bine adaptat principiilor dezvoltării durabile — care ar putea fi numit de exemplu „creștere inteligentă” sau „PIB ecologic”.

5. Este sectorul transporturilor un domeniu conflictual?

5.1 Sectorul transporturilor este un domeniu în care conflictul dintre obiective este deosebit de acut. Strategia Lisabona pune accentul pe importanța unor coridoare de transport și a unor rețele de mijloace de transport adecvate. Ca urmare, foarte multă muncă a fost concentrată spre extinderea transportului rutier. Dar aceasta este în conflict absolut cu atenuarea schimbărilor climatice.

5.2 În contextul creșterii economice actuale din țările UE, volumul transportului rutier crește rapid; unele calcule indică o creștere de până la 40 % până în 2020. La aceasta se adaugă volumul în creștere al transportului aerian. În prezent, creșterea transporturilor nu a fost decuplată de creșterea emisiilor de gaze cu efect de seră și nu se întrevide nici o soluție miraculoasă. Biocarburanții nu vor putea înlocui combustibilii fosili în viitorul apropiat și, foarte probabil, doar ameliorările previzibile din domeniul carburanților și al eficienței motoarelor nu vor fi în măsură să compenseze creșterea planificată a volumului transporturilor.

5.3 Noul program trienal al Strategiei Lisabona ar trebui să abordeze chestiunile legate de transporturi și dintr-o perspectivă a schimbărilor climatice. Obiectivul ar trebui să fie ca UE să dispună de un sistem de transport adecvat, însă sistemele de transport vor trebui să țină mai mult seama de efectele lor asupra climei. Faptul că transportul feroviar de mărfuri crește foarte puțin reprezintă un semnal de alarmă foarte serios. Acest lucru a fost subliniat încă o dată anul trecut în Cartea albă privind transporturile, unde accentul s-a pus pe transportul rutier și aerian și nu pe transportul feroviar și pe căile navigabile interioare. În ceea ce privește Fondurile Structurale, este clar că resurse considerabile sunt cheltuite într-un mod care nu duce la descreșterea emisiilor de gaze cu efect de seră, ci mai degrabă la opusul acesteia.

5.4 În perspectiva următorilor 20-50 de ani (aceasta este perioada avută în vedere de Consiliul European cu privire la chestiunile legate de schimbările climatice), Europa va trebui să pună la punct structuri de transport care să fie atât eficiente, cât și să respecte mediul. Ca să dăm doar un exemplu, de ce nu există nici o prevedere pentru a transporta mai multe mărfuri urgente cu trenul de mare viteză (TGV)?

5.5 Volumul în creștere al transportului rutier implică, de asemenea, menținerea în circulație a camioanelor învechite — cu „motoare poluante” —, deși acestea emit mari cantități de gaze cu efect de seră. Comisia ar trebui să inițieze consultări cu privire la metodele de modernizare a flotelor de camioane vechi și în ultimă instanță de eliminare treptată a vehiculelor învechite și ineficiente. În plus, trebuie să se ia măsuri cu privire la cerere.

Este necesară introducerea de stimulente pentru a reduce volumul global al transporturilor și pentru a se trece la moduri de transport mai durabile.

6. O foaie de parcurs pentru integrarea chestiunilor legate de schimbările climatice în Strategia Lisabona

6.1 Obiectivele stabilite pentru activitatea UE cu privire la schimbările climatice vor necesita o contribuție considerabilă din partea multor instituții și părți interesate. Este evident că trebuie utilizate metodele de lucru și experiențele din cadrul Strategiei Lisabona.

6.2 Înainte de toate, este extrem de important ca Strategia Lisabona, prin metoda sa de lucru organizată în jurul a trei piloni, să integreze obiectivele privind schimbările climatice în programul său operațional, în scopul accelerării progreselor în domeniile prioritare.

6.3 O foaie de parcurs pentru un efort integrat al UE în vederea atenuării schimbărilor climatice ar putea include următoarele puncte:

6.4 Comisia Europeană ar trebui să revizuiască programele existente pentru a evidenția chestiunile legate de schimbările climatice în bugetul actual. În următoarea perioadă bugetară, resurse considerabile vor trebui redirecționate către lupta împotriva schimbărilor climatice. Cu toate acestea, este probabil ca anumite resurse să necesite să fie transferate deja în actuala perioadă bugetară. Trebuie subliniat că responsabilitatea principală pentru atenuare și adaptare se află la nivel național.

6.5 Comisia Europeană va prezenta propuneri legislative privind sursele de energie regenerabilă și emisiile până la începutul lunii decembrie. Acest lucru va permite Consiliului European să ia deciziile necesare în martie 2008, în contextul identificării orientărilor pentru următoarea perioadă de trei ani a Strategiei Lisabona. Aceasta va reprezenta o ocazie decisivă pentru promovarea unei aplicări comune.

6.6 Este extrem de important să se creeze coordonarea necesară între unitățile și serviciile Comisiei Europene. CESE a subliniat anterior, în mai multe ocazii, că este foarte importantă coordonarea internă în cadrul Comisiei.

6.7 Pe baza propunerilor Comisiei și a deciziilor Consiliului, ar trebui depus un efort considerabil de informare și comunicare, având drept obiectiv sensibilizarea cetățenilor și promovarea inițiativelor la nivel local și regional.

6.8 Din perspectiva propunerilor planificate privind sursele de energie regenerabilă și reducerea emisiilor, CESE subliniază importanța unui dialog strâns și permanent cu partenerii sociali și societatea civilă organizată. CESE recomandă ca dialogul social să fie utilizat ca unul din multele forumuri de informare și consultare. Este imperios necesar ca societatea civilă organizată să fie și ea implicată în deliberări.

6.9 Pentru a rezuma câteva din propunerile individuale pentru viitoarea foaie de parcurs, ar trebui subliniate următoarele puncte:

- evaluarea obiectivelor operaționale pentru perioade de trei ani;
- integrarea chestiunilor legate de schimbările climatice în orientările generale de politică în domeniul economic și social;
- includerea chestiunilor legate de schimbările climatice în programele naționale de reformă cu privire la progresul înregistrat în realizarea Strategiei Lisabona;
- implicarea părților interesate, în special la nivelul național și local;
- elaborarea de către Comisie a unor rapoarte comparative cu privire la progresul realizat;
- extinderea utilizării metodei deschise de coordonare pentru a include chestiunile legate de schimbările climatice;
- participarea activă a mass-media și a organizațiilor reprezentând părțile interesate la informarea cetățenilor în legătură cu progresul realizat;
- sprijinirea proiectelor inovatoare, în special a comunităților locale în dezvoltarea unor platforme neutre din punctul de vedere al emisiilor de CO₂ (după exemplul comunităților din Marea Britanie).

6.10 Exemple posibile pentru evaluarea comparativă a chestiunilor privind clima în Strategia Lisabona:

- creșterea cu două procente anual a ponderii transportului feroviar și pe căile navigabile interioare;
- creșterea cu un anumit procent în fiecare an a utilizării becurilor economice în clădirile publice;
- introducerea unor zile de informare-comunicare în școli pentru toți elevii, o zi pe an.

7. Rolul partenerilor sociali și al societății civile organizate

7.1 Schimbările climatice și Strategia Lisabona reprezintă împreună provocări majore pentru Uniunea Europeană. Este imperios necesar ca acțiunile și programele să fie elaborate și adoptate printr-o abordare de jos în sus și nu invers. Partenerii sociali și societatea civilă organizată trebuie să participe la ansamblul lucrărilor.

7.2 CESE va fi dispus să contribuie prin intermediul rețelei sale de părți interesate.

8. Necesitatea asumării unui rol de conducere politică

8.1 Consiliul European a luat o decizie fermă cu privire la obiectivele de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră.

8.2 Mai concret, una din problemele principale care vor apărea pe viitor se va referi la impactul acestei decizii asupra societăților noastre și a vieții cotidiene a cetățenilor noștri. Ce fel de societate dorim? Cum se poate adapta modelul social european la multiplele provocări create de schimbările climatice? Cum va putea modelul să facă față cerințelor paralele de competitivitate, coeziune socială și dezvoltare durabilă într-o lume globalizată? Acestea ar trebui să fie teme de dezbatere în anii următori — ce fel de societate își doresc cetățenii.

8.3 În mai multe avize din ultimii ani, CESE a subliniat necesitatea asumării unui rol de conducere politică în domeniul acțiunilor cu privire la schimbările climatice și dezvoltarea durabilă. Această cerință este la fel de importantă și astăzi.

8.4 Schimbările climatice se produc rapid. Există o anume îngrijorare în rândul cetățenilor. Este nevoie în momentul de față de o conducere politică constructivă, nu numai la nivel european și național, ci și la nivel municipal și local.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Creditul și excluderea socială într-o societate prosperă”

(2008/C 44/19)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la *Sistemul de credite și excluderea socială într-o societate prosperă*.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 2 octombrie 2007. Raportor: dl Pegado Liz.

În cea de a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 59 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 1 abținere.

1. Concluzii și recomandări

1.1 În lipsa oricăror orientări comunitare în domeniu, diferitele state membre și-au dezvoltat propriile sisteme naționale prin care se încearcă prevenirea supraîndatorării persoanelor și familiilor, tratarea cazurilor de supraîndatorare, ajutarea persoanelor sau a familiilor în vederea ieșirii din îndatorare și oferirea de asistență acestora.

1.2 Ținând seama de creșterea îngrijorătoare a acestui fenomen în ultimele decenii și luând în considerare în special extinderea recentă a Uniunii Europene și recenta deteriorare a situației globale, CESE, care, pentru o lungă perioadă de timp, a urmărit îndeaproape evoluția acestei situații, precum și consecințele sociale ale acesteia sub aspectul excluderii, dreptății sociale și împiedicării realizării complete a pieței interne, a decis să redeschidă dezbateră publică pe această temă cu societatea civilă și cu celelalte instituții comunitare. Obiectivul Comitetului este identificarea și aplicarea măsurilor comunitare menite să definească, să monitorizeze și să rezolve problema sub toate aspectele ei, respectiv din punct de vedere social, economic și juridic.

1.3 Diversitatea sistemelor existente în țările în care acestea au fost elaborate, nu doar în Europa, ci și în restul lumii, precum și faptul că unele țări nu au asemenea sisteme încurajează promovarea unor șanse „inegale”, ceea ce dă naștere, pe de o parte, la nedreptate socială, iar pe de altă parte, la denaturări în ceea ce privește progresul spre realizarea deplină a pieței interne; acest lucru presupune o intervenție urgentă și proporțională din partea Uniunii Europene, temeiul juridic necesar regăsindu-se în legislația primară.

1.4 Avizul analizează principalele probleme apărute ca urmare a fenomenului supraîndatorării, evaluează soluțiile constatate la nivel național, descrie dificultățile întâlnite și erorile constatate, evaluează dimensiunea globală a problemei și analizează decalajele la nivelul cunoștințelor și deficiențele metodelor utilizate. Avizul urmărește, de asemenea, să identifice modurile de abordare și domeniile de acțiune posibile la nivel comunitar.

1.5 Avizul sugerează chiar înființarea unui Observator European al Îndatorării, care să monitorizeze evoluția fenome-

nului la nivel european, să devină un forum pentru dialogul dintre părțile interesate și să propună, să coordoneze și să evalueze impactul măsurilor de prevenire și de limitare a fenomenului.

1.6 Cu toate acestea, Comitetul este conștient de faptul că o coordonare a acțiunilor de acest tip și de o asemenea anvergură nu poate fi realizată decât dacă Comisia, Parlamentul European și Consiliul, în dialog strâns cu societatea civilă organizată, care reprezintă masa celor preocupați de această chestiune (familiile, lucrătorii, consumatorii, instituțiile financiare etc.) decid că aceasta este o prioritate.

1.7 Indicațiile recente cu privire la opiniile Comisiei în această privință sunt, în consecință, binevenite și se recomandă insistent realizarea unei monitorizări în ceea ce privește cercetarea fundamentală, consultările, propunerile legislative și alte propuneri relevante, începând cu publicarea unei Cărți verzi care să definească termenii problemei și care să dea posibilitatea de exprimare tuturor părților interesate, prin intermediul unei consultări publice extinse.

1.8 În continuare, CESE invită Parlamentul European și Consiliul să își însușească preocupările majore pe care avizul încearcă să le abordeze în numele societății civile și să le acorde prioritate în cadrul agendelor lor politice respective.

2. Introducere

2.1 Este neîndoielnic faptul că, prin intermediul creditelor, cetățenii Europei și-au îmbunătățit calitatea vieții și accesul la bunurile și serviciile esențiale, care altminteri le-ar fi fost inaccesibile sau ar fi devenit abordabile numai după o perioadă considerabilă, cum ar fi locuințele sau mijloacele de transport. Cu toate acestea, în cazul în care condițiile în care sunt acordate creditele nu au caracter durabil — dacă apar probleme serioase privind locul de muncă, dacă povara lunară a îndatorării depășește un procent rezonabil din venitul lunar disponibil, dacă s-au făcut prea multe împrumuturi sau nu s-au făcut suficiente economii care să ajute în perioadele în care persoanele în cauză nu au nici un venit — creditul poate duce la situații de supraîndatorare.

2.2 De fapt, problema supraîndatorării și consecințele sociale ale acesteia nu reprezintă o noutate. Originile acesteia pot fi regăsite cu mult timp în urmă, în antichitatea clasică, mai exact în criza agrară suferită de Grecia în secolul VI î.Hr. și în măsurile adoptate de Solon (594-593 î.Hr.), în primul rând pentru a anula datoriile micilor producători agricoli, care fuseseră transformați în sclavi și vânduți, iar apoi pentru a-i elibera și a-i reintegra în societatea ateniană și în viața productivă în calitate de cetățeni liberi ⁽¹⁾.

2.3 Cu toate acestea, nu există nici o îndoială cu privire la faptul că acest fenomen se răspândește din ce în ce mai mult și capătă proporții îngrijorătoare. Oamenii devin din ce în ce mai conștienți de această problemă socială, într-o societate caracterizată prin contraste puternice și în care discrepanțele sunt în continuă creștere, iar solidaritatea reprezintă un fapt al trecutului.

2.4 Problema excluderii de la serviciile bancare trebuie examinată în acest context, care indică marginalizarea celor care, din diverse motive, sunt împiedicați să aibă acces la serviciile financiare de bază ⁽²⁾.

2.5 Prezentul aviz are ca obiect stabilirea principalelor cauze ale problemei, a dimensiunii acesteia, a măsurilor corective adoptate cel mai des, precum și a motivelor pentru găsirea unei soluții la nivel comunitar.

3. Dimensiunea problemei

3.1 Excluderea socială și excluderea bancară

3.1.1 În conformitate cu raportul Eurobarometru din februarie 2007 ⁽³⁾, aproximativ 25 % dintre europeni au sentimentul că sunt expuși riscului de sărăcie, iar 62 % consideră că acest lucru s-ar putea întâmpla oricui, în orice moment din viață.

3.1.2 Datele relatate în Raportul comun al Comisiei Europene privind protecția socială și integrarea socială 2007 indică faptul că, în 2004, 16 % dintre cetățenii UE trăiau sub limita sărăciei. Aceasta din urmă corespunde unui procent de 60 % din venitul mediu al fiecărei țări ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ După cum menționează Aristotel în tratatul său „Constituția Atenei” (în special în partea a șasea, unde se spune: „De îndată ce a ajuns la conducere, Solon a eliberat pentru totdeauna oamenii, interzicând toate împrumuturile având drept garanție persoana debitorului. În afară de aceasta, Solon a elaborat legi prin care a anulat toate datoriile publice sau private. Această măsură este denumită în mod obișnuit **seisachtheia** — **scuturarea de poveri** — întrucât, prin aceasta, oamenii au scăpat de datorii”) [în traducerea lui Sir Frederick G. Kenyon]; „identitatea” de situații a influențat probabil lucrarea fascinantă a lui Udo Reifner intitulată „Închirierea unui sclav — dreptul contractual european în societatea de credit”, prezentată în cadrul conferinței privind dreptul privat și diferențele culturale ale Europei care a avut loc la Universitatea din Helsinki, la 27 august 2006. A se remarca faptul că pedeapsa cu închisoarea aplicată datornicilor s-a menținut în majoritatea țărilor europene până în secolul XX.

⁽²⁾ În acest sens, a se vedea recenta lucrare a lui Georges Gloukovieff, intitulată „From Financial Exclusion to Overindebtedness: The Paradox of Difficulties for People on Low Incomes?” (*De la excluderea financiară la supraîndatorare: paradoxul dificultăților cu care se confruntă persoanele cu venituri reduse?*) în „New Frontiers in Banking Services”, Luisa Anferloni, Maria Debora Braga și Emanuelle Maria Carluccio, Springer.

⁽³⁾ A se vedea Eurobarometrul special 273, Realitatea socială europeană, 2007.

⁽⁴⁾ Raport comun asupra protecției sociale și integrării sociale 2007, adoptat de Consiliu la 22.2.2007, [COM(2007) 13 final din 19.1.2007].

3.1.3 Din punct de vedere calitativ, sărăcia este echivalentă cu lipsa sau insuficiența resurselor materiale necesare pentru a satisface nevoile vitale ale unei persoane; acesta constituie aspectul cel mai evident al excluderii sociale, care împinge individul spre periferia societății, creându-i astfel sentimente de respingere și de autoexcludere.

3.1.4 Dimensiunea și forma excluderii sociale depind, în fiecare țară, de mai multe variabile, precum sistemul de asigurări sociale, modalitatea de funcționare a pieței forței de muncă, sistemul judiciar și rețelele informale de solidaritate. Imigranții, minoritățile etnice, persoanele în vârstă, copiii sub 15 ani, persoanele lipsite de calificări profesionale, persoanele cu handicap și șomerii sunt categoriile cele mai vulnerabile la sărăcie și excludere socială.

3.1.5 În majoritatea țărilor europene, tendințele de consum indică o scădere relativă a cheltuielilor pentru alimente, băuturi, îmbrăcăminte și încălțăminte și o creștere relativă a cheltuielilor pentru locuințe, transport și comunicații, pentru servicii de sănătate, cultură și alte bunuri și servicii, cum ar fi asistența medicală, turismul, precum și serviciile hoteliere și de catering ⁽⁵⁾.

3.1.5.1 Această nouă distribuție a cheltuielilor gospodăriilor se reflectă în modul de utilizare a creditelor. Creditele de consum, în sensul larg al termenului, care cuprind cheltuieli legate de achiziționarea atât de bunuri de consum, cât și de locuințe, sunt în prezent strâns legate de noile modele de consum și urmează îndeaproape evoluțiile în creștere sau în scădere ale acestor modele. Este revelator în acest sens procentul crescut al cheltuielilor pentru confortul casnic, transport și călătorii ⁽⁶⁾ efectuate pe credit.

3.1.5.2 Un alt factor care încurajează creșterea creditului de consum este faptul că a) acesta și-a pierdut conotațiile negative de sărăcie și rușine asociate modului în care oamenii își duc viața sau își gestionează afacerea, în special în țările cu populație predominant catolică, spre deosebire de cele cu populație protestantă, iar b) acesta a devenit un lucru obișnuit, în special în orașele mari. Publicitatea agresivă și sistematică efectuată de organisme financiare pentru a atrage noi clienți încurajează tot mai mulți oameni să facă împrumuturi. În plus, creditele de consum conferă un anumit statut și camuflează mai ușor situația socială, permițând oamenilor să adopte un stil de viață caracteristic unei clase sociale superioare celei căreia îi aparțin. Pentru multe familii, creditul reprezintă un mod obișnuit de gestionare a bugetului familial (în special prin utilizarea cardurilor de credit), riscurile fiind cunoscute; cu toate acestea, nu se furnizează suficiente informații referitoare la aceste riscuri sau la soluții eficiente ale problemei, iar dimensiunile riscurilor înseși încă nu au fost cuantificate corect.

⁽⁵⁾ A se vedea Eurostat — *Les nouveaux consommateurs* (Noii consumatori), Larrousse 1998.

⁽⁶⁾ Fără a omite diferența semnificativă dintre cele trei, chiar și în ceea ce privește drepturile fundamentale.

3.1.6 Acești factori sociali și culturali semnificativi sunt susținuți de factori economici și sociali, cum ar fi scăderea bruscă a ratei dobânzilor din ultimul deceniu, faptul că oamenii au o tendință redusă de a face economii, precum și ratele șomajului constant scăzute, la care se adaugă creșterea economică (în pofida crizei din anii '90, care nu a atins totuși proporțiile crizelor asemănătoare anterioare). La toate acestea se adaugă dereglementarea care a vizat întreaga piață de credit începând cu sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80 ⁽⁷⁾, ceea ce a atras după sine o extindere rapidă a dimensiunii și a numărului instituțiilor de creditare, inclusiv a unora care nu sunt supuse nici unui fel de monitorizări și supravegheri financiare, precum și o creștere a concurenței între ele; toate acestea au avut ca urmare o depersonalizare a relației client-bancă.

3.1.7 Toți acești factori au arătat că societatea europeană devine din ce în ce mai dependentă de creditele acordate în vederea satisfacerii nevoilor principale ale populației. Amploarea crescândă a gradului de îndatorare în majoritatea statelor membre ilustrează în mod clar acest fapt ⁽⁸⁾.

3.1.8 În cazul în care creditele se obțin pe o bază durabilă — dacă nu există probleme majore legate de locul de muncă, dacă rata lunară de achitat nu reprezintă un procent excesiv din salariul lunar disponibil, dacă numărul împrumuturilor efectuate nu este mare și dacă există economii cu care se pot acoperi eventualele perioade fără venituri — acestea pot ajuta oamenii să-și îmbunătățească viața și le conferă acces la bunuri și servicii de bază, pe care nu le-ar putea obține în alt mod sau le-ar obține numai după o perioadă lungă de timp, cum sunt locuințele sau autoturismele personale.

3.1.9 Cu toate acestea, posibilitatea ca ceva să intervină în viața privată sau de familie care să ducă la imposibilitatea îndeplinirii angajamentelor financiare la un moment dat constituie un risc asumat de orice persoană care semnează un contract de credit. În consecință, îndatorarea obișnuită, controlată poate să se transforme, din diverse motive, într-o îndatorare excesivă necontrolată.

3.2 Conceptul și dimensiunea supraîndatorării

3.2.1 Supraîndatorarea se referă la situațiile în care debitorul se află în imposibilitatea de a-și plăti toate datoriile pe o perioadă de timp îndelungată sau în care există un risc serios ca acest lucru să se întâmple la data scadenței ⁽⁹⁾. Cu toate acestea, semnificația exactă a conceptului variază în mod semnificativ în

UE de la o țară la alta, neexistând încă o definiție acceptată la nivel european ⁽¹⁰⁾. În consecință, inițiativa recentă a Comisiei Europene de a efectua un studiu pe această temă este salutară ⁽¹¹⁾.

3.2.2 Pe lângă faptul că acest concept este ambiguu prin el însuși, iar definiția lui este complicată, există în plus mai multe modalități diferite de măsurare a supraîndatorării. Astfel, într-un studiu comandat de Comisia Europeană ⁽¹²⁾, existau trei formule sau modele diferite concepute pentru a măsura supraîndatorarea: modelul administrativ ⁽¹³⁾, modelul subiectiv ⁽¹⁴⁾ și modelul obiectiv ⁽¹⁵⁾.

3.2.3 Una dintre principalele dificultăți în evaluarea dimensiunii supraîndatorării în Europa este legată de lipsa unor statistici fiabile, precum și de faptul că realizarea unor comparații pe baza datelor existente este imposibilă, având în vedere metodele diferite, conceptele și perioadele de timp aplicate. Acesta este un

⁽¹⁰⁾ Conceptul de supraîndatorare subiacent unor inițiative legislative extrem de variate își are originea, înainte de toate, în dispozițiile legale care stabilesc condițiile de acces la orice procedură de restructurare a datoriei, indiferent că este extrajudiciară sau judiciară. Astfel, dreptul francez, de exemplu, conferă acest drept de acces debitorilor de bună credință care se află în mod clar în imposibilitatea de a-și plăti totalitatea datoriilor profesionale scadente sau pe cale de a deveni scadente (articolul L.331-2 din *Code de la consommation*). În mod similar, legislația finlandeză (1993) consideră că debitorii sunt supraîndatorați sau insolabili atunci când nu pot să își plătească datoriile la data scadenței, dacă acest lucru reprezintă o situație permanentă și nu o situație accidentală sau temporară. Totuși, alte țări limitează definirea supraîndatorării la o serie de condiții procedurale și personale privind accesul la sistemele de gestionare a supraîndatorării, fără a risca o definiție propriu-zisă a acesteia. Aceasta este situația în legislația belgiană (Legea din 5 iulie 1998, modificată prin Legea din 19 aprilie 2002) și în cea din America de Nord (*Codul falimentului*, revizuit în 2005).

⁽¹¹⁾ „Definiția operațională comună europeană a supraîndatorării (Contractul nr. VC/2006/0308 din 19.12.2006)”, studiu finanțat de Comisia Europeană, Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse și realizat de Observatorul European al Economiei.

⁽¹²⁾ „Studiu privind problema îndatorării consumatorilor: aspecte statistice (Contractul nr. B5-1000/00/000197)”, realizat de OCR Macro pentru DG SANCO.

⁽¹³⁾ Modelul administrativ: măsurarea supraîndatorării se face cu ajutorul statisticilor oficiale care se referă la procedurile formale de gestionare a acestor cazuri. Această opțiune omite un aspect al situației reale, întrucât nu toți debitorii aflați în dificultate apelează la procedurile oficiale, legale. Mai mult, diversitatea soluțiilor juridice în vigoare în diferitele țări din Europa face ca elaborarea unor comparații precise între acestea să fie imposibilă.

⁽¹⁴⁾ Modelul subiectiv se bazează pe percepțiile individuale sau ale familiilor cu privire la solvabilitatea financiară. Familiile consideră că sunt supraîndatorate atunci când declară că au dificultăți majore de plată a tuturor datoriilor sau atunci când se află deja în imposibilitatea de a face acest lucru. Criteriul care stă la baza acestui model este, de asemenea, greu de pus în practică, compromițând comparabilitatea datelor. Un număr tot mai mare de persoane atrage atenția asupra faptului că modul de gândire al oamenilor este umbrat de *optimism excesiv*, de *subestimarea riscului* și de o *subapreciere hiperbolică* în momentul evaluării durabilității financiare și a luării deciziei de a plăti sau nu printr-un credit.

⁽¹⁵⁾ Modelul obiectiv utilizează situația economică și financiară a gospodăriilor ca mijloc de măsurare a imposibilității de a plăti, adică relația dintre datoria totală și salariul net sau dintre datoria totală și salariul net și bunuri. Aceasta este formula utilizată, în general, de instituțiile financiare, precum și de unele sisteme juridice naționale. Cu toate că nici acesta nu este lipsit de probleme, cum ar fi cunoașterea gradului în care comportamentul debitorului, onestitatea și buna sa credință pot influența accesul la un sistem de reînșănătoșire financiară și de eliminare a datoriilor, acest criteriu permite realizarea unor comparații și poate asigura o bază pentru elaborarea unui concept juridic comun de supraîndatorare.

⁽⁷⁾ În țările care au aderat recent, acest fenomen a avut loc abia în anii '90.

⁽⁸⁾ A se vedea datele furnizate în Buletinul Băncii Franței nr. 144 din decembrie 2005. URL: http://www.banque-france.fr/fr/publications/telechar/bulletin/etu144_1.pdf.

⁽⁹⁾ Definiția exemplară dată de Udo REIFNER spune: „Supraîndatorarea reprezintă imposibilitatea obiectivă de a plăti; mai precis, venitul relevant rămas după scăderea cheltuielilor de trai este insuficient pentru a permite plata datoriilor la data scadenței” [în *Consumer Lending and Over Indebtedness among German Households* („Împrumutul de consum și supraîndatorarea în gospodăriile germane”)].

domeniu căruia Comisia ar trebui să-i acorde o atenție deosebită, prin realizarea studiilor necesare în vederea obținerii și prelucrării de date fiabile și comparabile.

4. Principalele cauze ale supraîndatorării

4.1 Numeroasele studii sociologice efectuate în diverse state membre au scos în evidență următoarele cauze principale ale supraîndatorării:

- a) șomajul și înrăutățirea condițiilor de lucru;
- b) schimbări ale structurii gospodăriilor ca urmare, de exemplu, a divorțului, a decesului unuia dintre soți, a nașterii neplanificate a unui copil, a nevoii survenite pe neașteptate de a acorda sprijin unor persoane în vârstă sau invalide, a unei boli sau a unui accident;
- c) eșecul în desfășurarea unei activități independente, falimentul unei mici afaceri familiale pentru care s-au constituit garanții personale;
- d) campanii publicitare și de marketing, care incită populația la intensificarea consumului prin oferirea de credite ușor de obținut, încurajând oamenii să joace jocuri de noroc, să speculeze la bursa de valori și să-și ridice nivelul de trai;
- e) rate ridicate ale dobânzii, al căror efect negativ este resimțit în special în cazul împrumuturilor pe termen lung, cum sunt creditele ipotecare;
- f) proasta gestionare a bugetului gospodăriei;
- g) ascunderea deliberată de către clienți a unor informații care le-ar permite instituțiilor financiare să le evalueze solvabilitatea;
- h) utilizarea excesivă a cardurilor de credit, a creditelor de tip revolving și a tipurilor de credite personale acordare de societățile financiare cu rate ridicate ale dobânzii;
- i) creditele obținute pe piața informală, în special de persoanele cu venituri reduse, cu rate exagerate ale dobânzii;
- j) creditele utilizate plata altor împrumuturi, prin care se creează un efect de bulgăre de zăpadă;
- k) faptul că persoanele cu handicap și persoanele cu capacități cognitive limitate, care sunt izolate social, pot cădea cu ușurință pradă unor împrumutatori agresivi;
- l) faptul că unele instituții financiare nu sunt dispuse să renegocieze plata datoriilor cu consumatorii mai puțin avuți și care se găsesc în situații dificile.

Analiza sociologică a fenomenului indică astfel faptul că predomină cauzele pasive, deși ar trebui subliniat că, în anumite țări, la originea problemei s-a aflat, de asemenea, gestiunea financiară defectuoasă ⁽¹⁶⁾. Acest lucru sugerează că indivizii se confruntă cu dificultăți în gestionarea bugetelor proprii într-un mod prudent și durabil ⁽¹⁷⁾.

4.2 Excluderea financiară se reflectă în mod obișnuit în accesul dificil sau refuzat la piața serviciilor financiare de bază, și anume la deschiderea unui cont bancar, la utilizarea plăților electronice sau la posibilitatea de a efectua transferuri bancare și de a obține o asigurare în vederea protecției creditului.

4.3 Excluderea financiară cuprinde, *a fortiori*, accesul dificil sau refuzat la împrumuturile avantajoase care oferă posibilitatea achiziționării de bunuri și servicii pentru gospodăria familială (locuință, aparate de uz casnic, transport și educație), începerea unei activități independente sau managementul unei mici afaceri individuale sau familiale.

4.4 În prezent, accesul la un cont bancar, la anumite tipuri de credit și la transferuri electronice între conturi reprezintă o condiție prealabilă a accesului la bunuri și servicii esențiale. Locul de muncă, o afacere mică, o locuință, echipamentele de uz casnic, transportul, informațiile, precum și alimentele, îmbrăcămintea și activitățile de timp liber impun accesul la credite și la bănci — acestea din urmă având, prin urmare, o răspundere socială specială în ceea ce privește furnizarea unor servicii aproape asemănător serviciilor publice.

4.5 Aici devine dificil să se facă distincție între o clasă de mijloc în creștere și din ce în ce mai săracă și cei care sunt excluși în mod definitiv, persoanele fără adăpost, cerșetorii și persoanele care depind de mila publică. Tocmai la acest prag al sărăciei are sens prevenirea supraîndatorării, precum și căutarea unor modalități de gestionare și de depășire a acesteia, pentru a preveni situația în care persoanele care sunt încă integrate sau sunt recuperabile din punct de vedere social și economic ar intra în mod ireversibil într-un ciclul al sărăciei și al excluderii sociale.

5. Prevenirea supraîndatorării și modalități de gestionare a acesteia

5.1 Prevenirea

În cadrul sistemelor naționale, există tendința de a se pune accent pe măsurile de prevenire a supraîndatorării, care cuprind:

⁽¹⁶⁾ Cifrele înregistrate de Banca Franței pentru 2004 estimează că 73 % dintre dosarele privind supraîndatorarea prezentate Comisiei își au originea în cauze pasive.

⁽¹⁷⁾ În ceea ce privește factorii care influențează supraîndatorarea, a se vedea Raportul de informare al CESE din 26.6.2000 intitulat „Supraîndatorarea gospodăriilor” (raportor: dl Ataíde Ferreira), în care subiectul este tratat pe larg.

- a) **O informare mai completă și mai larg disponibilă** cu privire la serviciile financiare în general, la costurile și la modalitățile de funcționare a acestora.
- b) **Educația financiară**, care este inclusă de timpuriu în programa școlară și în alte domenii de educație și formare, cum ar fi *procese de învățare pe tot parcursul vieții*, care reflectă nevoile și aptitudinile persoanelor pe care intenționează să le sprijine. Acest proces poate varia de-a lungul ciclurilor vieții și în funcție de cultura, sistemul de valori, caracteristicile socio-demografice și economice, standardele de consum și datorile celor implicați. Merită subliniat faptul că, în unele state membre, „mass-media” și în special televiziunea, prin calitatea sa de serviciu public, prezintă, în colaborare cu asociațiile consumatorilor și cu instituțiile financiare însele, adesea la ore de vârf, programe prin care populația este sensibilizată cu privire la problemele legate de credite și de supraîndatorare. Mai multe, trebuie utilizate și structurile de educare a adulților, cum sunt, în unele țări, centrele de educație familială.
- c) **Înființarea sau extinderea rețelelor financiare de consultanță** care ajută oamenii (a) să-și gestioneze bugetul într-un mod echilibrat, (b) să aleagă cele mai bune variante de finanțare a achizițiilor, pentru a se asigura că balanța informațională nu este înclinată doar spre instituțiile financiare și (c) să elaboreze planuri durabile de rambursare prin intermediul simulărilor efectuate înainte de acordarea creditului.
- d) **Stimulentele pentru economisire** (cum ar fi cum ar fi stimulentele fiscale, sociale și educaționale), aceasta reprezentând primul punct de sprijin al unei gospodării confruntate cu dificultăți financiare. Aceste stimulente ar putea contrabalansa, de asemenea, publicitatea agresivă pentru credite.
- e) **Utilizarea sistemelor de monitorizare a creditelor**, indiferent dacă este vorba despre sistemele proprii ale instituțiilor de credit sau despre sisteme comandate unor societăți de specialitate, în scopul evaluării riscului de credit al clienților. Aceasta permite creditorului să estimeze riscul insolvenței prin evaluarea unei serii întregi de variabile și prin stabilirea unor limite obiective pentru îndatorarea individuală și cea a gospodăriei ⁽¹⁸⁾.
- f) **Garantarea acordării unor pensii corespunzătoare**, a unor drepturi în caz de pensionare timpurie și a altor beneficii sociale persoanelor din afara pieței forței de muncă, integrate în regimuri eficiente de asigurări sociale de către autoritățile publice, ca o condiție esențială în vederea asigurării faptului că persoanele care nu au acces la **fondurile private de pensii** nu sunt excluse din societate ⁽¹⁹⁾.
- g) **Accesul la asigurările de bază** pentru garantarea creditelor, ca mijloc de protecție împotriva riscului financiar ⁽²⁰⁾.
- h) **Creditul social, microcreditul și creditul accesibil.**
- Schemele de credit, cum ar fi microcreditul, cooperativele de credit, băncile de economii, fondurile sociale germane și olandeze, conturile poștale și creditele sociale sunt, alături de alte programe elaborate în prezent în statele membre, exemple de care trebuie să țină seama persoanele care prezintă risc de excludere și care doresc obținerea unor credite accesibile. Microcreditul, de exemplu, a constituit un mijloc de finanțare pentru micile afaceri și pentru activitățile independente, fapt care a permis unora dintre șomeri să reintre pe piața forței de muncă și în activitatea economică. Se recomandă ca instituțiile financiare să pună la dispoziție asistență de specialitate (în management, contabilitate, comerț etc.) pentru a-i sprijini pe beneficiarii microcreditelor în gestionarea activității. Această practică a fost adoptată deja într-un număr de cazuri ⁽²¹⁾.
- i) **Acordarea responsabilă a creditelor**, prin care se solicită instituțiilor care oferă credite să acorde o atenție sporită nevoilor și situației împrumutătorilor individuali, să găsească instrumentul financiar care corespunde cel mai bine fiecărei situații în parte și chiar să refuze acordarea de credite atunci când există un risc iminent de supraîndatorare ⁽²²⁾.

⁽¹⁸⁾ În plus, este esențial să se prevină practicile financiare care urmăresc utilizarea abuzivă a pensiilor primite de cei mai dependenți membri ai societății, prin folosirea lor ca garanții pentru împrumuturi disproportionat de mari în raport cu mijloacele de rambursare a acestora. În Brazilia, de exemplu, s-a instituit în 2004 un tip de credit destinat persoanelor în vârstă, cunoscut sub denumirea de „crédito consignado” (un împrumut acordat în funcție de venituri). Acest tip special de credit este reținut la sursă din pensie, până la un prag maxim de 30 % din valoarea totală a pensiei. Faptul că ratele dobânzii sunt mai reduse decât cele disponibile pe piață le permite pensionarilor să aibă acces la credite; totuși, aceasta le creează dificultăți financiare persoanelor cu pensii foarte mici, care riscă să nu-și poată rambursa împrumuturile sau să nu mai aibă suficiente resurse pentru a-și satisface nevoile de bază.

⁽²⁰⁾ Asigurările joacă un rol ambivalent în ceea ce privește excluderea socială. Asigurarea de viață obligatorie poate exclude populația cu probleme de sănătate de pe piața de credite, însă o poliță de asigurare de viață poate totodată duce la evitarea unei situații în care o persoană care se îmbolnăvește pe neașteptate își pierde bunurile asigurate, devenind o victimă a sărăciei și excluderii sociale.

⁽²¹⁾ În Franța și Belgia, microcreditul de consum (cunoscut ca microcredit social) este utilizat, în cadrul unui program experimental, de mai multe rețele bancare, în parteneriat cu organizațiile sociale. Până în prezent, experimentul a avut un succes destul de mare, însă este încă prea devreme pentru a putea realiza o evaluare definitivă. În cazul Belgiei, trebuie menționată experiența Credal, o cooperativă belgiană de credit social, creată printr-un parteneriat public-privat între guvernul regional valon și mai multe instituții financiare.

⁽²²⁾ A se vedea, de exemplu, „Protocollo sullo sviluppo sostenibile e compatibile del system bancario”, semnat la 16 iunie 2004, la Roma, de „Associazione Bancaria Italiana” și „Federazione Autonoma Lavoratori del Credito e del Risparmio Italiani (Falcri)”, „Federazione Italiana Bancari e Assicurativi (Fiba-Cisl)”, „Federazione Italiana Sindacale Lavoratori Assicurazioni e Credito (Fisac-Cgil)” și „Uil Credito, Esattorie e Assicurazioni (Uil C.A.)”.

j) Dosarele cu istoricul creditului.

Utilizarea bazelor de date care cuprind fie întregul istoric financiar al clienților (dosare pozitive de creditare), fie numai problemele legate de efectuarea plății (dosare negative de creditare) ajută instituțiile de credit să evalueze nivelurile de îndatorare ale clienților și furnizează o bază sănătoasă pentru acordarea creditelor. În ciuda riscurilor recunoscute, acest lucru se referă în special la dosarele pozitive de credit, sub aspectul protecției vieții private și a faptului că aceste dosare nu oferă nici un sprijin în cazul unei îndatorări pasive, a) având în vedere că este imposibil de prevăzut ce ar putea produce situații similare în viitor și b) deoarece acestea nu iau în considerare alte datorii, de tip nefinanciar (de exemplu, datoriile legate de plata serviciilor esențiale și a impozitelor).

- k) **Autoreglementarea și coreglementarea**, care determină instituțiile financiare să elaboreze **coduri de conduită**, în special în colaborare cu organizațiile de protecție a consumatorului, pot ajuta la prevenirea unora dintre practicile abuzive, instituind o responsabilitate socială mai mare din partea instituțiilor de credit. Acest tip de măsură contribuie, de asemenea, la îmbunătățirea monitorizării activităților organismelor de recuperare a datoriilor, reglementând modul în care se tratează cu debitorii, ca măsură complementară, alături de un cadru legislativ aplicat în mod eficient.

l) Prevenirea practicilor abuzive de creditare.

Unele autorități naționale, organizații de protecție a consumatorului, alte ONG-uri, precum și instituțiile de credit însele au adoptat norme și proceduri în vederea prevenirii utilizării unor practici agresive și de împrumut cu dobânzi excesive, care amenință membrii cei mai dezavantajați ai societății. Aceste practici cuprind, de exemplu, rate ale dobânzii extrem de ridicate pentru creditele acordate prin telefon (fix sau mobil), contracte de credit legate de alte contracte, de vânzare sau cumpărare de bunuri sau de prestări de servicii, despre care clientul nu are cunoștință, acordarea de credite pentru cumpărarea de acțiuni la bursa de valori, care implică uneori achiziționarea de acțiuni emise de banca creditoare, clauze de penalizare extrem de severe, carduri de credit și carduri emise de magazine care asigură un acces facil la obținerea de credite, cererea de garanții reale, precum și de garanții personale (colaterale) pentru contractele de credit de consum cu o valoare redusă, informații incomplete ori necorespunzătoare sau publicitatea orientată către populația tânără. Alături de beneficiile pe care le presupune asigurarea unor credite responsabile, asemenea măsuri reduc denaturarea concurenței pe piață și promovează responsabilitatea socială în rândul instituțiilor de credit.

m) Monitorizarea publicității pentru credite.

Deși publicitatea reprezintă o strategie legitimă de promovare a produselor financiare, modul în care se face publicitate acestor produse necesită o monitorizare atentă din partea autorităților publice. Conținutul, mijloacele și tehnicile de publicitate ar trebui supuse unei discipline stricte și

armonizate, care să nu permită consumatorilor să ajungă la convingerea că respectivul credit nu prezintă riscuri și că acesta este ușor accesibil și nu presupune cheltuieli. Trebuie, de asemenea, încurajate programele de autoreglementare și de coreglementare, precum și bunele practici antreprenoriale. Aceste programe ar trebui să le furnizeze împrumutătorilor o imagine foarte clară asupra condițiilor de împrumut și să responsabilizeze furnizorii de credite în raport cu persoanele care, din cauze unor deficiențe mintale, nu sunt capabile să judece consecințele semnării unui contract de credit.

5.2 Modul de tratare a debitorilor și recuperarea datoriilor

Modelele cele mai cunoscute de tratare a debitorilor insolvari și de recuperare a datoriilor sunt:

5.2.1 **Modelul „fresh start” („un nou început”)**, care își are originea în America de Nord și care a fost adoptat în unele țări, se bazează pe principiile lichidării imediate a activelor disponibile ale debitorului și pe eliminarea datoriilor neplătite, cu excepția datoriilor care, juridic, nu pot fi anulate. Acest model se bazează pe conceptul răspunderii limitate a debitorului, pe partajarea riscului cu creditorii, pe necesitatea de a oferi debitorului posibilitatea de a-și relua cât mai curând posibil activitatea economică și de consum, precum și pe faptul că, în mod clar, persoana aflată în stare de faliment nu trebuie stigmatizată ⁽²³⁾.

5.2.2 **Modelul reeducării**, utilizat în unele țări europene, se bazează pe ideea că debitorul a suferit un eșec și că ar trebui ajutat, dar nu printr-o simplă scutire de datoria de a-și îndeplini obligațiile (pacta sunt servanda). Acest model, bazat pe ideea „vinovăției” individului aflat în stare de faliment, indiferent dacă falimentul a rezultat din lipsă de precauție sau din simplă neglijență, se concentrează pe renegocierea datoriilor cu creditorii, în vederea încheierii unui acord pentru un plan general de rambursare. Acest plan poate fi negociat în instanță sau pe cale extrajudiciară; ceea ce contează este rolul jucat de serviciile de consultanță în domeniul îndatorării și de serviciile de mediere ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ Pentru o descriere detaliată a acestui model, a se vedea lucrările lui Karen Gross, autoare cunoscută în Europa, în special lucrarea intitulată „Failure and Forgiveness. Rebalancing the bankruptcy system”, New Haven, Yale University Press (1997).

⁽²⁴⁾ Unele sisteme juridice, cum sunt cele din Franța și Belgia, și-au reformat legislațiile privind gestionarea supraîndatorării persoanelor pentru a include soluții alternative bazate pe lichidarea activelor. În cazurile cele mai grave, în care planul de rambursare nu prevede o soluție, este posibilă lichidarea, urmată de anularea datoriilor. Cu toate acestea, spre deosebire de legislația SUA, anularea datoriei nu intervine nicodată imediat. Debitorul trebuie să parcurgă o perioadă de probă, în timpul căreia trebuie să pună deoparte o parte din venit pentru a-și achita datoria neplătită. Numai atunci și numai dacă debitorul a demonstrat un comportament onest și bună credință poate fi anulată datoria. În mod excepțional, în Franța, o datorie poate fi anulată imediat după declanșarea procedurilor în instanță, dacă judecătorul consideră că nu există nici o speranță de îmbunătățire a situației personale, cu toate că această procedură a fost de puține ori utilizată până în prezent.

6. De ce este nevoie de o abordare la nivel comunitar

6.1 Context

6.1.1 Nu este prima dată când chestiunea supraîndatorării este analizată la nivel comunitar sau chiar din perspectivă comunitară, în cadrul instituțiilor UE. La 13 iulie 1992, în rezoluția sa privind prioritățile viitoare de dezvoltare ale politicii de protecție a consumatorului, Consiliul a luat în considerare pentru prima dată în mod prioritar problema supraîndatorării. Cu toate acestea, de atunci, întrucât fenomenul supraîndatorării a devenit din ce în ce mai important în diferitele state membre, fapt care a dus la adoptarea în majoritatea țărilor a unor măsuri legislative și administrative specifice pentru gestionarea acestui fenomen, abordarea la nivel comunitar a acestei probleme a fost practic dată uitării.

În mai 1999, CESE a redeschis dezbateră pe această temă, elaborând mai întâi un raport de informare privind „supraîndatorarea a populației”, urmată în 2002 de un aviz din proprie inițiativă pe aceeași temă, la ale cărui comentarii și recomandări se face trimitere ⁽²⁵⁾.

6.1.2 În realitate, în timpul elaborării acestor documente, Consiliul pentru protecția consumatorului din 13 aprilie 2000 de la Luxemburg a examinat din nou problema și a atras atenția Comisiei și statelor membre asupra necesității unei armonizări comunitare în acest domeniu. Pe această bază, Consiliul și-a adoptat rezoluția privind creditele de consum și îndatorarea ⁽²⁶⁾, în care, după ce a luat act de creșterea rapidă a fenomenului, a îndemnat Comisia să ia măsuri pentru a elimina lacunele existente în ceea ce privește informațiile referitoare la amploarea reală a supraîndatorării în Europa și pentru a examina în profunzime posibilitatea armonizării măsurilor de prevenire și de gestionare a situațiilor de supraîndatorare ⁽²⁷⁾.

6.1.3 Ar trebui subliniat faptul că, până în prezent, Comisia nu a îndeplinit în totalitate acest mandat al Consiliului. Aceasta a menționat pe scurt doar chestiunea acordării responsabile de credit ⁽²⁸⁾ în propunerea sa inițială de revizuire a Directivei privind creditele de consum (2002) ⁽²⁹⁾. Cu toate acestea, aceste trimiteri au dispărut în versiunea finală a directivei (2005) ⁽³⁰⁾, adoptată sub Președinția germană ⁽³¹⁾. Această situație sugerează că, în domeniul creditelor de consum, va fi dificil pentru Comisie să adopte orice măsură nouă de prevenire sau chiar de gestionare a supraîndatorării ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ Aceste documente au fost elaborate de fostul membru al comitetului Manuel Ataide Ferreira.

⁽²⁶⁾ Rezoluția din 26 noiembrie 2001 publicată în JO C 364 din 20 decembrie 2001.

⁽²⁷⁾ În procesele-verbale ale Consiliului pentru protecția consumatorului din 26 noiembrie 2001, se relatează că miniștrii au apreciat, alături de alte observații și recomandări, că „divergențele în ceea ce privește atât modul de prevenire, cât și modul social, juridic și economic de gestionare a supraîndatorării în statele membre ar putea, în consecință, să dea naștere la discrepanțe semnificative atât între consumatorii europeni, cât și între furnizorii de credite”, astfel încât „ar trebui să se acorde o atenție deosebită la nivel comunitar completării măsurilor de promovare a dezvoltării creditelor transfrontaliere cu măsuri de prevenire a supraîndatorării pe parcursul unui ciclu de creditare”.

⁽²⁸⁾ În termeni care sunt deosebit de controversați, astfel cum a declarat CESE în avizul său privind prezenta propunere (CES 918/2003, 17 iulie 2003): raportor: dl Pegado Liz. A se vedea, de asemenea, „La presencia del sobreendeudamiento en la propuesta de directiva sobre el credito e los consumidores” („Supraîndatorarea în propunerea de directivă privind creditele și consumatorii”) a lui Manuel Angel Lopes Sanchez, în „Liber Amicorum Jean Calais Auloy”, p. 62.

⁽²⁹⁾ COM(2002) 443 final, 11 septembrie 2002.

⁽³⁰⁾ COM(2005) 483 final/2, 23 noiembrie 2005.

⁽³¹⁾ Cu toate acestea, este utilă menționarea unor inițiative de dezbatere publică pe această temă promovate de diferite instituții comunitare, inclusiv de către Comisie. Acestea cuprind: o audiere publică, desfășurată la Stockholm, cu sprijinul Președinției suedeze, la 18 iunie 2000; o conferință importantă care a avut loc la 2 iulie 2001, în colaborare cu Consiglio Nazionale dei Consumatori e degli Utenti (Consiliul național italian pentru protecția consumatorilor și a utilizatorilor) (CNCU), privind „Normele de concurență în UE și sistemele bancare aflate în conflict”, în cadrul căreia directorul Direcției Afaceri Financiare, DG SANCO, a prezentat abordările adoptate în propunerea pentru o nouă directivă privind creditele de consum și problemele legate de supraîndatorarea la nivel comunitar; la 4 iulie 2001, DG SANCO a organizat o audiere a experților guvernamentali la Bruxelles pentru a discuta schimbările propuse la directiva privind creditele de consum, în cadrul căreia au fost subliniate diverse aspecte ale prevenirii supraîndatorării; în timpul Președinției belgiene, a avut loc un seminar important la Charleroi, la 13 și 14 noiembrie 2001, pe tema „Creditele de consum și armonizarea comunitară”, în cadrul căruia ministrul belgian al cercetării economice și științifice a menționat aspectele sociale și economice ale problemei și a subliniat legătura cu dezvoltarea serviciilor financiare și cu comerțul transfrontalier de pe piața internă. Un expert al Comisiei Europene a susținut, de asemenea, o prezentare privind orientările generale referitoare la revizuirea directivei privind creditele de consum, în care sunt puse în raport anumite preocupări privind informarea consumatorilor cu prevenirea supraîndatorării; în sfârșit, „Conferința privind supraîndatorarea consumatorilor: mecanisme de protecție în Europa”, promovată de PSOE (Partidul socialist spaniol al muncitorilor) și de Grupul socialist din PE, care a avut loc la Madrid, la 29 noiembrie 2002.

⁽³²⁾ În mod ciudat, în alte documente, cum ar fi propunerea Comisiei privind SEPA (Spațiul unic european de plăți), se exprimă o serie de îngrijorări cu privire la prevenirea supraîndatorării.

6.1.4 Trimiterile recente din unele documente ale Comisiei, deși puține la număr și rare, și chiar și cele din declarațiile președintelui Comisiei sugerează, cu toate acestea, o posibilă tendință de acordare a unei atenții sporite fenomenului ⁽³³⁾.

6.1.5 Dată fiind importanța sa, ar trebui să se facă o trimitere specială la Rezoluția Consiliului Europei din 8 aprilie 2005 adoptată de miniștrii europeni ai justiției privind „căutarea unor soluții juridice la problemele legate de datorii într-o societate a creditelor” ⁽³⁴⁾. Deși își exprimă îngrijorarea cu privire la „accesul ușor la credite, fapt care poate avea drept consecință, în unele cazuri, supraîndatorarea gospodăriilor, ducând la excluderea socială a persoanelor și a familiilor acestora”, rezoluția deschide calea pregătirii „unui instrument corespunzător care să definească măsuri legislative și administrative și să propună soluții practice” ⁽³⁵⁾.

6.1.6 În plus, conștientizarea sporită a problemei a fost stimulată de studii universitare recente ⁽³⁶⁾ și de alte studii solicitate în mod special de Comisie ⁽³⁷⁾, constituind, totodată, subiectul unor comentarii publice recente făcute de unii șefi de stat și miniștri din mai multe state membre ⁽³⁸⁾.

6.2 Posibilitățile de realizare, necesitatea și oportunitatea unei acțiuni la nivel comunitar

6.2.1 CESE a susținut mult timp și acum reafirmă faptul că o acțiune la nivel comunitar în acest domeniu nu este doar posibilă, ci este necesară și chiar urgentă.

6.2.2 CESE este conștient de faptul că, în temeiul tratatului și în urma eșecului adoptării textului constituțional ⁽³⁹⁾, aspectele pur sociale ale supraîndatorării în calitatea sa de cauză a excluderii sociale nu intră în domeniul competențelor specifice ale Uniunii Europene.

6.2.2.1 Cu toate acestea, diverse dispoziții din Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul de instituire a Comunității Europene prevăd atât atribuții comune, cât și acțiuni și măsuri de monitorizare și încurajare a politicilor statelor membre din acest domeniu ⁽⁴⁰⁾, pe care Comisia trebuie să le asigure și să le dezvolte.

6.2.2.2 Ar trebui adăugat că unele domenii de acțiune potențială la nivel comunitar sunt, în prezent, acoperite de cel de-al treilea pilon, legat de cooperarea judiciară ⁽⁴¹⁾.

⁽³³⁾ A se vedea în special studiul Eurobarometru publicat la sfârșitul lui 2006, comunicarea intitulată „O agendă a cetățenilor” adoptată de Consiliu în iulie 2006 și Comunicarea Comisiei privind Raportul comun asupra protecției sociale și integrării sociale 2007 [COM(2007) 13 final, din 19 ianuarie 2007].

⁽³⁴⁾ Ca urmare a „Raportului privind soluțiile juridice la problemele legate de datorii în societățile de creditare”, proiect bine întocmit de către Biroul Comitetului European pentru cooperare judiciară al Consiliului Europei din 11 octombrie 2005 [CDCJ-BU(2005) 11 rev.].

⁽³⁵⁾ Adoptată în cadrul celei de-a 26-a Conferințe a Consiliului Europei a miniștrilor europeni ai justiției, care a avut loc la Helsinki, la 7 și 8 aprilie 2005.

⁽³⁶⁾ Lumea universitară pare a fi deosebit de interesată de chestiunea creditului de consum și a supraîndatorării, așa cum s-a constatat la recenta reuniune științifică, desfășurată la Berlin, în perioada 25-28 iulie, a Asociației Lege și Societate, la care a participat un grup de cercetători din Europa, America (de Nord și de Sud), Asia și Australia, care au discutat, pe parcursul a 8 sesiuni, diverse aspecte privind aceste chestiuni.

⁽³⁷⁾ A se vedea „Supraîndatorarea consumatorului și dreptul consumatorului în Uniunea Europeană”, Udo Reifner, Joahanna Kiesilaen, Nick Huls și Helga Springenner (Contractul nr. B5-1000/02/000353, pentru DG SANCO, septembrie 2003); „Studiul problemelor legate de supraîndatorarea consumatorului: aspecte statistice”, ORC Macro (Contractul nr. B5-1000/00/000197, pentru DG SANCO, 2001); „Creditele de consum și acumularea de datorii în rândul consumatorilor cu venituri reduse: consecințe principale și strategii de intervenție” Deirdre O’Loughlin (noiembrie 2006); „Excluderea și legăturile acesteia cu mijloacele financiare: excluderea bancară a persoanelor” raport întocmit de Centrul Walras, Georges Gloukovie-zoff; „Compendiul CE de dreptul consumatorului: analiză comparativă”, 2006, (Contractul nr. 17.020100/04/389299) elaborat pentru Comisia Europeană de Hans Schulte-Nölke de la Universitatea din Bielefeld; „Educația financiară și accesul mai ușor la serviciile financiare corespunzătoare”, realizat de ASB Schuldnerberatungen (Austria), în colaborare cu GP-Forschungsgruppe: Institut für Grundlagen-und Programmforschung (Germania), Asociația pentru promovarea educației financiare SKEF (Polonia) și L’ Observatoire du Crédit et de l’ Endettement (Belgia) — proiectul a fost cofinanțat de Direcția Generală pentru Ocuparea Forței de Muncă și Afaceri Sociale (septembrie 2005-septembrie 2007).

⁽³⁸⁾ A se vedea, de exemplu, discursurile recente ale lui Tony Blair, Stephen Timms și Ruth Kelly din septembrie 2006.

⁽³⁹⁾ De fapt, articolul I alineatul (3) din proiectul de Tratat constituțional prevede că unul din obiectivele Uniunii este acela de „a combate excluderea socială și discriminarea și ... de a promova dreptatea socială și protecția ...”.

⁽⁴⁰⁾ Ar trebui subliniate în special conceptele stabilite la articolele 2 și 34 din Tratatul UE și la articolele 2, 3, 136, 137 și 153 din Tratatul de la Roma, astfel cum a fost modificat prin Tratatul de la Amsterdam. Ar trebui să se acorde, de asemenea, atenție metodei deschise integrate de coordonare (OMC) introduse în 2006 pentru a spori capacitatea UE de a sprijini statele membre în efortul de a asigura o mai bună coeziune socială în Europa.

⁽⁴¹⁾ A se vedea articolele 65 și 67 din tratat și rolul deja sporit al măsurilor adoptate pentru a defini un Spațiu Judiciar European.

6.2.2.3 În sfârșit, realizarea pieței interne, îndreptată în prezent în mod clar spre publicul general și consumatori ⁽⁴²⁾, necesită și garantează armonizarea anumitor aspecte legate de supraîndatorare, de repercusiunile sociale, de prevenirea acestora și de gestionarea la nivel comunitar, ca mijloc de prevenire a denaturării concurenței și a obstacolelor în calea bunei funcționări a pieței.

6.3 Principalele domenii de activitate la nivel comunitar

6.3.1 Un concept unic al supraîndatorării

6.3.1.1 Măsurile întreprinse în vederea armonizării ar trebui să presupună, în primul rând, definirea conceptului și a parametrilor calitativi și cantitativi ai fenomenului, pentru a asigura o informare completă și respectarea corespunzătoare a realităților sociale subiacente, în aceleași condiții în întreaga Europă — și, ideal, în întreaga lume — pe baza colectării și prelucrării de date statistice comparabile, care vor contribui la definirea unui cadru economic necesar cuantificării acestor date.

6.3.1.2 Pe baza acestei definiții conceptuale și metodologice, Comisia ar trebui să sponsorizeze un studiu care să trateze întreaga zonă comunitară, contribuind astfel la o evaluare a aspectelor economice și sociale ale supraîndatorării ⁽⁴³⁾.

6.3.2 Prevenirea și stăvilirea fenomenului

6.3.2.1 Comisia ar trebui, de asemenea, să elaboreze dispoziții legislative independente și armonizate pentru a adopta măsuri de prevenire și de stăvilire a impactului acestui fenomen.

Ar trebui să existe dispoziții legislative, în special, în ceea ce privește:

- a) informarea completă precontractuală și contractuală și asistența postvânzare;

⁽⁴²⁾ Demonstrat în mod clar în excelentul raport interimar către Consiliul European de primăvară din 2007, Comunicarea Comisiei intitulată „O piață unică pentru cetățeni” [COM(2007) 60 final, 21 februarie 2007], precum și în diverse discursuri și interviuri acordate recent de însuși președintele Comisiei.

⁽⁴³⁾ Datele privind situația din Europa sunt întrucâtva depășite, având în vedere studiul publicat în 2001 de OCR Macro, așa cum s-a menționat mai sus. Cu toate acestea, mai multe state membre recunosc faptul că numărul de familii afectate de supraîndatorare a crescut semnificativ în ultimii ani. Datele privind situația din Germania arată faptul că, în 1989, numai 3,5 % din familii aveau dificultăți financiare grave, în timp ce, în 2005, 8,1 % din gospodăriile germane erau supraîndatorate. (În Franța, numărul cazurilor aduse în fața Comisiei Franceze pentru Supraîndatorare a crescut cu o rată de 6 % pe an între 2002 și 2006, când au fost audiate 866 213 cazuri. În Scoția, tot în 2004, au fost declarate peste 3 000 cazuri de insolabilitate. În Suedia, în ciuda faptului că rata anuală de creștere economică este una din cele mai ridicate din UE, numărul cazurilor de supraîndatorare a crescut în 2005 cu 13,6 % față de 2004 și cu 30,7 % față de 2003. Se pare că excepția o reprezintă Belgia, unde un sistem bine conceput și bine pus în aplicare pare să dea roade, cu sprijinul unor schimbări recente ale legislației (Legea și Decretul Regal din 1 aprilie 2007, de modificare a Legii din 24 martie 2003 și a Decretului Regal din 7 septembrie 2003 privind serviciile bancare de bază). În SUA, în 2005, au fost raportate peste 1 600 000 de cazuri de faliment. În Australia, 81 % dintre cazurile de faliment aduse în fața instanței în perioada 2005-2006 s-au referit la persoane fizice. În 2006, au fost audiate 106 629 cazuri de faliment (lichidări sau propuneri) în instanțele canadiene.

- b) dispozițiile privind creditele acordate în răspundere solidară, bazate pe i) acceptarea de către solicitant a obligației de informare a furnizorului de credit în mod onest asupra situației sale și pe ii) acceptarea de către furnizorul de credit a obligației de a întreprinde tot ce îi stă în putere pentru a realiza o evaluare precisă, oferindu-i solicitantului consiliere corectă ⁽⁴⁴⁾;
- c) posibilitatea de a transfera creditele cu titlu gratuit;
- d) monitorizarea publicității, comercializării și comunicațiilor comerciale privind creditele de consum;
- e) parametrii „de evaluare a creditelor” și interzicerea în totalitate a deciziilor luate în mod exclusiv automatizat;
- f) garantarea universalității serviciilor bancare de bază și a conturilor bancare și a transferabilității acestora, precum și a accesibilității conturilor prin mijloace electronice (carduri de debit);
- g) definirea parametrilor pentru microcredite și pentru alte tipuri de credite sociale și promovarea unor instituții financiare „alternative” destinate în mod specific acestor sectoare;
- h) identificarea și sancționarea practicilor comerciale neloiale și a clauzelor abuzive cu privire, în special, la acordarea creditului;
- i) dreptul de reziliere a contractului;
- j) delimitarea condițiilor privind garanțiile persoanele colaterale;
- k) normele privind comisioanele;
- l) regimul aplicabil intermediarilor de credite;
- m) consolidarea atribuțiilor și a măsurilor de monitorizare aflate la dispoziția autorităților naționale responsabile cu furnizarea serviciilor financiare în acest domeniu; și
- n) stabilirea parametrilor care definesc creditele cu dobândă exagerată;
- o) adăugarea unei dispoziții în Directiva privind creditul de consum care să oblige băncile să răspundă reclamațiilor într-un anumit termen.

În plus, pe termen lung, legile ar trebui elaborate ținând cont de următoarele aspecte:

- a) un sistem standard de asigurări sociale;
- b) garantarea unor planuri durabile de pensii și utilizarea standard a acestora în toate statele membre (posibilă definiție a „celui de-al 28-a plan”);
- c) definirea unui sistem de dosare de credit unice care să respecte în totalitate cerințele privind protecția datelor personale și să stabilească persoanele care au acces la dosar și scopul pentru care sunt furnizate informațiile (limitat la acordarea de credite);

⁽⁴⁴⁾ Exemple bune de acest tip se găsesc în Secțiunile 79-81 din South Africa's National Credit Act No. 34/2005.

6.3.2.2 În același timp, Comisia ar trebui să încurajeze bunele practici în domeniu, prin promovarea adoptării unor coduri europene de conduită, în cadrul unui sistem de autoreglementare și coreglementare și ca parte a unui sistem juridic coercitiv bine definit și pus în aplicare în mod efectiv.

6.3.2.3 Comisia ar trebui, de asemenea, din proprie inițiativă sau în colaborare cu statele membre, să elaboreze programe specifice de informare, măsuri educaționale focalizate pe aspectele practice ale utilizării creditelor și proiecte în furnizarea de sprijin și consultanță în acest domeniu, prin utilizarea de instrumente precum „proiectele-pilot” care au înregistrat rezultate pozitive în alte domenii ⁽⁴⁵⁾.

6.3.2.4 În sfârșit, CESE propune înființarea unui Observator European al Îndatorării care să colaboreze cu organismele naționale existente și cu alte organisme cu sediul în statele membre pentru a oferi un forum de dialog între toate părțile interesate și pentru a examina evoluțiile fenomenului la nivel european și pentru a propune și oferi sprijin pentru inițiativele cele mai adecvate de prevenire, evaluând în continuare impactul acestora. CESE își exprimă disponibilitatea imediată de a găzdui acest observator în cadrul său instituțional, cel puțin până în momentul în care acesta devine un organism independent.

6.3.3 Modul de abordare a debitorilor și recuperarea creanțelor

6.3.3.1 Având în vedere diversitatea sistemelor înființate la nivel național, care au diferite origini, principii și metode ⁽⁴⁶⁾, eforturile Comisiei ar trebui să se concentreze în primul rând nu pe încercarea de a asigura armonizarea, ci mai degrabă pe definirea unui cadru de referință și pe un set de principii fundamentale, care să fie garantate de toate sistemele de drept procedural care reglementează urmărirea penală în cazul unei datorii neplătite sau recuperarea datoriei de la o persoană, încurajând adoptarea acestor principii și respectarea acestora.

6.3.3.2 Cele mai importante principii fundamentale sunt:

- soluții rapide accesibile părților implicate la prețuri reduse sau cu titlu gratuit, care să nu îngreuească accesul la credit și nici să nu-i stigmatizeze pe debitori și pe familiile acestora;

- măsuri care țin seama de interesele legitime ale creditorilor, precum și de responsabilitățile acestora privind gradul de îndatorare al gospodăriilor;
- soluții care să promoveze consensul și încheierea unui acord voluntar de plată extrajudiciar care să faciliteze păstrarea, ori de câte ori este posibil, a bunurilor care sunt esențiale pentru bunăstarea familiei, cum ar fi locuința;
- măsuri flexibile care să permită debitorilor, în cazurile cele mai grave, să lichideze activele care pot fi sechestrate, însoțite de anularea datoriilor neplătite, luând în considerare situația terților care s-au constituit în parte garantă pentru debitori;
- monitorizarea de specialitate a debitorilor pe parcursul procesului de punere în aplicare a schemelor de plată post-faliment, cu scopul de a preveni reapariția aceluiași probleme și pentru a-i ajuta pe debitori să își schimbe modelele de consum și îndatorare, astfel încât să poată efectiv să reînceapă o nouă activitate.

6.3.3.3 Cu toate acestea, această activitate ar trebui să fie deschisă tuturor persoanelor interesate și reprezentanților acestora. În consecință, se propune realizarea mai întâi a unei consultări publice prin intermediul publicării unei Cărți verzi care să definească condițiile chestiunii în discuție, să o cuantifice la nivel european, să examineze mijloacele și sistemele diverse de prevenire, monitorizare și remediere a cazurilor de supraîndatorare și care să definească, în final, o acțiune integrată, la nivel comunitar, între diferitele direcții generale relevante, care să implice, de asemenea, autoritățile și partenerii sociali din diverse state membre și de la nivel comunitar ⁽⁴⁷⁾.

7. Audieri publice

7.1 La 25 iulie 2007, CESE a organizat o audiere publică având ca subiect acest aviz, la care au participat o serie de invitați, specialiști în acest domeniu.

7.2 Pe baza opiniilor exprimate pe parcursul unei sesiuni cu mulți participanți, care a dus la elaborarea unor documente extrem de utile, s-a manifestat foarte clar sprijinul substanțial pentru obiectivele acestui aviz, care a preluat multe din sugestiile prezentate la respectivul eveniment.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁵⁾ Există, de exemplu, cazuri de mediere și soluționări extrajudiciare ale litigiilor dintre consumatori, care au constituit punctul de plecare pentru diferite rețele care funcționează în prezent în Europa; una dintre cele mai relevante rețele pentru cazul în discuție este „Consumer DebNet”, creată în 1994 și care este în prezent reproiectată sub numele de „European Consumer Debt Net (ECDN)”.

⁽⁴⁶⁾ Mai mult, unele state membre, precum Portugalia, încă nu au un sistem corespunzător în acest scop.

⁽⁴⁷⁾ În realitate, raportul de informare al CESE din 2000 la care se face referire anterior a concluzionat prin a recomanda Comisiei că ar trebui „să acționeze în această direcție prin pregătirea în mod neîntârziat a unei Cărți verzi privind supraîndatorarea gospodăriilor din Europa, incluzând studiile disponibile cu privire la acest subiect și furnizând o situație actualizată a acordurilor juridice și a datelor statistice din statele membre și statele candidate, urmărind totodată elaborarea unei definiții unice a supraîndatorării și definirea abordării preferate în vederea realizării obiectivelor identificate în prezentul raport de informare”.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Spiritul antreprenorial și Strategia Lisabona”

(2008/C 44/20)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz cu privire la *Spiritul antreprenorial și Strategia Lisabona*.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 2 octombrie 2007. Raportor: dna Sharma, coraportor: dl Olsson.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 109 voturi pentru, 3 voturi împotriva și 5 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Spiritul antreprenorial — în sensul cel mai larg — poate stimula și încuraja spiritul inovator și creativ și ar trebui evidențiat în Strategia Lisabona ca unul din instrumentele-cheie menite să genereze creștere economică și locuri de muncă mai bune, să contribuie la coeziunea socială și să combată excluderea socială.

În societatea noastră globalizată, este crucial ca spiritul antreprenorial să fie încurajat și dezvoltat la nivel macro, mediu și micro prin intermediul unei abordări holistice care să respecte caracterul specific al fiecărui nivel.

1.2 Educarea și formarea pentru toate categoriile de vârstă și în funcție de capacitățile fiecăruia trebuie să pună în valoare creativitatea și potențialul tuturor indivizilor. CESE sprijină transferul de bune practici și scoate în evidență exemplele din strategia guvernului norvegian ⁽¹⁾ și programul Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) pentru spiritul antreprenorial în educație și formare ca fiind modele utile care ar putea servi ca sursă de inspirație pentru alte țări.

1.3 Participanții din sectorul public și privat ar trebui să se mobilizeze pentru a dezvolta spiritul antreprenorial, în sensul său cel mai larg, în cadrul comunităților, organizațiilor și în rândul cetățenilor.

1.4 Comisia Europeană ar trebui să dezvolte un cadru de evaluare a progreselor și de difuzare a celor mai bune practici, precum și de promovare a valorii spiritului antreprenorial în rândul cetățenilor UE în contextul Agendei Lisabona. Schimbul de cele mai bune practici este important, iar progresele ar putea fi urmărite în cadrul conferințelor anuale „de inventariere”.

1.5 Partenerii sociali ar trebui să ia în considerare avantajele cultivării spiritului antreprenorial, care se numără printre factorii generatori de îmbunătățire calitativă și cantitativă a locurilor de muncă. Aceștia ar trebui să-și sporească eforturile și să intensifice dialogul social în vederea identificării unei baze comune pentru acțiunile globale.

1.6 Trebuie promovat rolul economiei sociale și al organizațiilor neguvernamentale în dezvoltarea spiritului antreprenorial în interesul societății și în favoarea inovațiilor sociale. Rolul specific al acestor întreprinderi ar trebui recunoscut la nivel european în noile Linii directoare pentru ocuparea forței de muncă pentru 2008-2010.

1.7 CESE sprijină inițiativa DG Ocuparea Forței de Muncă, Probleme Sociale și Șanse Egale de a lansa o „Strategie de promovare a spiritului antreprenorial” (Inclusive Entrepreneurship Strategy) și intenționează să se implice activ în această inițiativă.

1.8 Modelele și activitățile cu rol pozitiv reflectate de mass-media și imaginea pe care o transmit cu privire la activități comerciale, întreprinzători, cât și la strategiile educaționale care promovează creativitatea și inovarea sunt determinante pentru definirea unei Europe cu spirit antreprenorial. Pentru definirea unei Europe cu spirit antreprenorial, este esențial ca mass-media să reflecte exemple concludente ale unor activități care transmit o imagine pozitivă nu numai cu privire la școli și/sau strategii educaționale care promovează creativitatea și elementele fundamentale ale unei conduite orientate spre inovare, ci și cu privire la activități comerciale și întreprinzători care acționează în același spirit.

1.9 Spiritul antreprenorial trebuie integrat în cât mai multe politici și programe ale UE pentru a avea un impact asupra obiectivelor Strategiei Lisabona.

1.10 CESE îi invită pe comisarii Figel și Verheugen să promoveze, în cadrul unei acțiuni comune a DG Educație și Cultură și DG Întreprinderi și Industrie, beneficiile și valoarea competențelor și atitudinilor specifice spiritului antreprenorial în contextul Agendei Lisabona, declarând anul 2009 „Anul creativității, inovației și spiritului antreprenorial”.

⁽¹⁾ „See opportunities and make them work!” — Strategia pentru spiritul antreprenorial în educație 2004-2008, plan strategic, Ministerul Comerțului și Industriei, Ministerul Învățământului și Cercetării, Ministerul Administrației Locale și Dezvoltării Regionale.

2. Introducere

2.1 Acest aviz din proprie inițiativă se va concentra asupra necesității de a cultiva un spirit antreprenorial în sensul său cel mai larg ca unul din factorii-cheie de dezvoltare economică și socială și, prin aceasta, asupra modalității prin care capitalul uman și creativitatea pot contribui la îndeplinirea obiectivelor Strategiei Lisabona.

2.2 Comisia Europeană a definit spiritul antreprenorial astfel:

„Spiritul antreprenorial se referă la capacitatea unei persoane de a transforma ideile în acțiune. Acesta presupune creativitate, inovare și asumarea riscului, precum și capacitatea de a pregăti și de a conduce proiecte pentru realizarea obiectivelor. Acesta reprezintă un sprijin pentru toți indivizii în viața de zi cu zi, acasă sau în societate, iar pentru angajați un mod de a conștientiza contextul activității lor și de a putea profita de ocaziile ivite și este punctul de pornire pentru noi cunoștințe și aptitudini specifice necesare întreprinzătorilor care creează o activitate socială sau comercială”⁽²⁾.

2.3 Conform Strategiei Lisabona, scopul UE este „să devină cea mai dinamică și competitivă economie bazată pe cunoaștere din lume” și, cel mai important, „capabilă de creștere economică durabilă cu îmbunătățirea calitativă și cantitativă a locurilor de muncă și cu o coeziune socială mai mare”.

2.4 În ciuda eforturilor uriașe de realizare a obiectelor Strategiei Lisabona, mai rămân încă multe de făcut. Promovarea și punerea în practică a spiritului antreprenorial la nivel social, comunitar, organizațional și individual joacă unul din rolurile centrale în continuarea creșterii și competitivității europene, împreună cu durabilitatea sa socială și de mediu.

2.5 În februarie 2005, Comisia⁽³⁾ a propus un nou început pentru Strategia Lisabona, concentrând eforturile Uniunii Europene în două direcții principale: generarea unei creșteri mai puternice și susținute și crearea mai multor locuri de muncă de mai bună calitate. Printre altele, strategia subliniază importanța promovării unei culturi bazate mai mult pe spiritul antreprenorial și a creării unui mediu propice pentru IMM-uri, inclusiv prin educarea și formarea în spirit antreprenorial la nivelurile de învățământ corespunzătoare. Sectoarele comunicației, mass-mediei și industriei de creație, în general, ar trebui să joace și ele un rol important în promovarea spiritului antreprenorial și în încurajarea indivizilor, mai ales a femeilor și tinerilor, pentru a alege o carieră antreprenorială⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Propunere pentru o recomandare a Parlamentului European și a Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea continuă COM(2005)548. Anexă, punctul 7.

⁽³⁾ Comunicarea către Consiliul European de primăvară — Să lucrăm împreună pentru creștere economică și locuri de muncă: un nou început pentru Strategia Lisabona, COM(2005) 24.

⁽⁴⁾ Concluziile Președinției, Consiliul European de la Bruxelles din 23-24 martie 2006, punctul 31.

Spiritul antreprenorial se referă la competențe și atitudini de bază care pot fi stimulate prin învățarea pe parcursul întregii vieți pentru a sprijini toate cele trei elemente ale Strategiei Lisabona:

- 1) dezvoltarea Europei și a regiunilor sale, astfel încât acestea să devină o piață mai atrăgătoare pentru investiții și locuri de muncă;
- 2) aducerea în prim plan a cunoașterii și inovației;
- 3) crearea unui număr mai mare de locuri de muncă de mai bună calitate.

2.6 Acest aviz vine după un mare număr de avize importante ale CESE care s-au concentrat asupra diferitelor aspecte ale spiritului antreprenorial, în special „Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”⁽⁵⁾ iar, cel mai recent, după Avizul privind potențialul întreprinderilor, în special al IMM-urilor, de a sprijini Strategia Lisabona și Avizul privind Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial⁽⁶⁾.

2.7 În plus, Comitetul a elaborat mai multe avize privind Strategia Lisabona și importanța inovației și creativității, criteriile-cheie ale spiritului antreprenorial considerate competențe esențiale pentru îndeplinirea obiectivelor Strategiei Lisabona. Și cele mai recente avize se înscriu în aceeași linie⁽⁷⁾.

2.8 Prezentul aviz va dezvolta avizele anterioare, concentrându-se asupra valorii adăugate pe care o aduc societății spiritul inovator, creativ și antreprenorial și asupra modului prin care acesta poate fi promovat de diferiți participanți. Este important ca aceste competențe și atitudini să fie stimulate de la o vârstă fragedă pentru a valorifica potențialul tuturor indivizilor și să fie sprijinite de-a lungul întregului proces de învățare pe parcursul întregii vieți, proces care începe din școala primară, ținându-se întotdeauna seama de dezvoltarea generală a personalității elevilor de vârstă foarte mică.

2.9 În plus, acest aviz ar trebui plasat în contextul programului actualului președinte al Comitetului, care pune accentul pe „Spiritul antreprenorial cu chip uman”, în care spiritul antreprenorial este privit ca un progres al societății și al economiei și inovației mai degrabă decât strict din perspectiva obținerii de profit. În acest context, președintele CESE preconizează organizarea de către Comitet a unei conferințe programate pentru anul 2008 și intitulată „Spiritul antreprenorial cu chip uman”.

⁽⁵⁾ A se vedea avizul CESE din 19.7.2006 intitulat „Punerea în aplicare a programului comunitar Lisabona: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”, raportor: dna Jerneck (JO C 309, 16.12.2006).

⁽⁶⁾ A se vedea avizul CESE: „Potențialul întreprinderilor, în special al IMM-urilor (Strategia Lisabona)” (aviz din proprie inițiativă), INT/324, raportor: dna Faes și avizul CESE: „Capacitatea de inserție profesională și spiritul antreprenorial — societatea civilă și organismele locale din perspectiva genului” (aviz exploratoriu), SOC/273, raportor: dl Pariza Castaños.

⁽⁷⁾ A se vedea avizele CESE intitulate:

— „Potențialul întreprinderilor, în special al IMM-urilor (Strategia de la Lisabona)” (aviz din proprie inițiativă), INT/324, raportor: dna Faes.

— „Investițiile în cunoaștere și inovație (Strategia Lisabona)” (aviz din proprie inițiativă), INT/325, raportor: dl Wolff.

— „Ocuparea forței de muncă pentru categoriile prioritare (Strategia Lisabona)” (aviz din proprie inițiativă), SOC/251, raportor: dl Greif.

— „Definirea unei politici energetice pentru Europa (Strategia Lisabona)” (aviz din proprie inițiativă), TEN/263, raportor: dna Sirkeinen.

3. Observații generale

3.1 CESE ia notă de definiția dată de Comisia Europeană spiritului antreprenorial și dorește să sublinieze, pe de o parte, abordarea sa dintr-o perspectivă mai amplă și, pe de altă parte, necesitatea mobilizării participanților din sectorul public și privat pentru ca aceasta să devină o realitate în vederea îndeplinirii obiectivelor Strategiei Lisabona.

3.2 De aceea, spiritul antreprenorial trebuie privit dintr-o perspectivă mai amplă decât din punctul de vedere tradițional, și anume persoane care înființează și dezvoltă întreprinderi în scopuri economice și pentru a obține profit.

3.3 Inventivitatea, creativitatea și inovația la nivel de grup, întreprindere sau societate nu se rezumă doar la însumarea spiritului antreprenorial al indivizilor care fac parte din acestea. De aceea, ar trebui diferențiate nivelurile de dezvoltare a spiritului antreprenorial.

3.4 Este necesară recunoașterea pe deplin a forțelor sociale și a altor forțe motrice care stau la baza spiritului antreprenorial. Spiritul antreprenorial este un fenomen social „prezent în toate aspectele vieții umane”. Astfel, este vorba despre un concept cultural atotcuprinzător care privește procese și acțiuni sociale întreprinse de oameni în scopuri individuale, sociale și economice. Dacă spiritul antreprenorial este privit astfel, va fi promovat capitalul uman și social, care este de cea mai mare importanță pentru o societate inovatoare și pentru competitivitatea economică, totodată integrându-se mai bine diferitele grupuri.

3.5 Educația trebuie să sprijine această perspectivă prin stimularea spiritului antreprenorial și a unei culturi axate mai mult pe spiritul antreprenorial.

3.6 Partenerii sociali ar trebui să-și intensifice eforturile în vederea identificării unor puncte comune pentru acțiuni globale în scopul promovării spiritului creator, inovator și antreprenorial care va duce la crearea mai multor locuri de muncă de mai bună calitate. Prezentarea de informații privind dialogul social, precum și consolidarea acestuia ar trebui să constituie parte integrantă din acțiunile lor.

3.7 Comisia Europeană a subliniat cunoștințele, aptitudinile și atitudinile esențiale legate de competența unui spirit antreprenorial ⁽⁸⁾.

1) „Cunoștințele necesare cuprind oportunități existente pentru activități personale, profesionale și/sau comerciale, inclusiv aspecte «de o mai mare amploare» care relevă contextul în care trăiesc și muncesc oamenii, cum ar fi o înțelegere mai

amplă a mecanismelor economiei, precum și oportunitățile și provocările care apar în calea angajatorilor sau a organizațiilor. Indivizii ar trebui să conștientizeze și poziția etică a întreprinderilor și modul în care acestea pot servi drept exemplu prin desfășurarea de activități comerciale echitabile sau prin derularea de acțiuni sociale.”

2) „Aptitudinile se referă la gestionarea proactivă a proiectului (presupunând aptitudini precum planificare, organizare, administrare, conducere și delegare, analiză, comunicare, raportare, evaluare și înregistrare) și la capacitatea de a lucra atât independent, cât și în echipă. Este esențială capacitatea de a identifica propriile puncte forte și puncte slabe și de a evalua și asuma riscuri dacă și când acestea sunt justificate.”

3) „O atitudine antreprenorială se caracterizează prin inițiativă, capacitate de anticipare, independență și inovație în viața personală și socială, precum și la locul de muncă. Aceasta include și motivație și hotărârea de a îndeplini obiectivele, fie că este vorba despre obiective personale sau comune, și/sau la locul de muncă.”

3.8 CESE ar dori să adauge și cunoștințele și percepția individului asupra valorii responsabilității sociale și a activității antreprenoriale a întreprinderii — care nu urmărește întotdeauna profitul — ca mijloc de întărire a capacităților colective, de integrare a categoriilor vulnerabile pe piața forței de muncă și pentru alte obiective. Este însă esențial să se asigure condițiile adecvate și competențele necesare pentru ca aceste categorii să-și dezvolte spiritul antreprenorial.

3.9 Prin urmare, este nevoie de spirit inovator și creativ pentru crearea mai multor locuri de muncă de o mai bună calitate, pentru realizarea coeziunii sociale, combaterea excluderii sociale în vederea depășirii provocărilor globalizării, îmbătrânirii populației, protecției mediului și stimulării cunoașterii. În consecință, spiritul antreprenorial este extrem de important pentru Agenda Lisabona.

3.10 Studiile arată că, din punct de vedere statistic, există o legătură puternică între spiritul antreprenorial și creșterea economică și că acesta se reflectă într-o piață a forței de muncă dinamică având o rată a șomajului mai scăzută ⁽⁹⁾. Spiritul antreprenorial este deosebit de important pentru categoriile minoritare aflate în afara pieței forței de muncă.

3.11 Pentru a realiza însă această corelație favorabilă este importantă stimularea și canalizarea spiritului antreprenorial într-un proces durabil de creare de locuri de muncă și generare de bogăție.

⁽⁹⁾ A se vedea:

- The Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2004.
- „Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Punerea în aplicare a programului comunitar Lisabona: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”, COM(2006) 33.
- „The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People”, a patra sesiune a echipei de specialiști pe tema contribuției spiritului antreprenorial la reducerea sărăciei: spiritul antreprenorial al tinerilor. Athayde, R. 2004, Geneva: Națiunile Unite.

⁽⁸⁾ Propunere de recomandare a Parlamentului European și a Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea continuă COM(2005)548.

4. Observații specifice

4.1 Spiritul antreprenorial în educație

4.1.1 CESE își reafirmă sprijinul în favoarea punctelor-cheie pentru cultivarea spiritului antreprenorial, așa cum s-a stabilit în cursul anului 2006 ⁽¹⁰⁾:

- 1) punerea din timp a bazelor pentru formarea și educarea în spirit antreprenorial;
- 2) programe suplimentare pentru promovarea spiritului antreprenorial incluse în programa națională de la învățământul primar la cel superior;
- 3) cooperare pozitivă și eficientă între școli/universități, întreprinderi și organisme guvernamentale;
- 4) implicarea profesorilor facilitează dezvoltarea personală a acestora;
- 5) angajatorii și angajații ar trebui să participe la redactarea programelor educaționale pentru favorizarea spiritului antreprenorial;
- 6) implicarea puternică și prezența societății civile în procesul de învățare;
- 7) importanța femeilor-întreprinzător trebuie luată în considerare în școli în scopul încurajării unui echilibru pozitiv între bărbați și femei;
- 8) spiritul antreprenorial trebuie încurajat în mod egal în rândul persoanelor cu handicap și al altor categorii defavorizate;
- 9) transfer de cunoștințe superioare între instituțiile de învățământ, inclusiv învățământul universitar și postuniversitar, în vederea schimbului de informații și eficientizării programelor adresate studenților.

4.1.2 Principala responsabilitate pentru cultivarea spiritului antreprenorial în învățământ revine instituțiilor școlare.

⁽¹⁰⁾ A se vedea:

- „Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Punerea în aplicare a programului comunitar Lisabona: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”, COM(2006) 33.
- Avizul CESE din 19.7.2006 intitulat: „Punerea în aplicare a programului comunitar Lisabona: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”, raportor: dna Jerneck (JO C 309, 16.12.2006).
- Concluziile conferinței pe tema „Spiritul antreprenorial în învățământul european: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare” — o inițiativă a Comisiei Europene organizată în colaborare cu guvernul norvegian, Oslo, 26-27 octombrie 2006.

4.1.3 Formarea în spirit antreprenorial în învățământ poate fi sintetizată astfel:

- Învățământ primar — ajutarea elevilor să aibă mai multă încredere în ei înșiși prin asumarea și acceptarea responsabilității, explorarea propriei creativități prin încercări și erori și prin cunoașterea resurselor comunității locale din care provin.
- Învățământ gimnazial — elevii dobândesc competențe esențiale precum luarea deciziilor, capacitatea de a lucra în echipă, rezolvarea problemelor și crearea de rețele.
- Învățământ liceal — învățare prin activități practice și aplicarea practicii și teoriei, ținând seama de resurse, mijloace financiare, mediu, de aspectele etice și de relațiile profesionale care se pot dezvolta prin crearea de întreprinderi pentru tineri.
- Învățământ superior — crearea de produse, identificarea oportunităților de afaceri, relațiile cu clienții și piața, creativitatea și inovarea fac toate parte din planul de afaceri și din înființarea și conducerea unei întreprinderi.

4.1.4 De asemenea, CESE dorește să atragă atenția asupra unor concluzii din diferite studii care arată că învățământul în spirit antreprenorial:

- contribuie la dezvoltarea unei culturi antreprenoriale;
- este o strategie de dezvoltare a calităților, competenței și atitudinilor antreprenoriale ale tinerilor ⁽¹¹⁾;
- poate dezvolta creativitatea tinerilor, abilitatea acestora de a lucra în echipă, simțul de răspundere și încrederea în sine ⁽¹²⁾;

⁽¹¹⁾ A se vedea:

- „Entreprenørskap som strategi for regional utvikling”, Spilling, O., Roppen, J., Sanness, A., Simonsen, B., Steinsli, J. og Støylen, A. 2002, BI document de lucru 7/2002. Lillehammer: BI.
- „Spre crearea unei culturi antreprenoriale — Ghid de bune practici pentru promovarea atitudinilor și competențelor antreprenoriale prin educație”, Comisia Europeană 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf.

⁽¹²⁾ A se vedea:

- „Spre crearea unei culturi antreprenoriale — Ghid de bune practici pentru promovarea atitudinilor și competențelor antreprenoriale prin educație”, Comisia Europeană 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf
- „Entreprenørskapsopplæring i skolen. Hovedkonklusjoner fra 3 års følgeforskning av Ungt Entreprenørskaps program: Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge (2001-2005)”, Johansen, V. și Eide, T. 2006.
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/132006.pdf>
- „Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan opplevde de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?”, Johansen, V. și Eide, T. 2006.
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>.

— îndreaptă mai des elevii spre înființarea propriei întreprinderi ⁽¹³⁾.

4.1.5 CESE regretă că programul „Tineret în acțiune” ⁽¹⁴⁾ nu face nici o referire la spiritul antreprenorial. Spiritul antreprenorial și crearea de întreprinderi vor juca un rol-cheie în dezvoltarea și îmbunătățirea oportunităților profesionale pentru tinerii de mâine. De aceea, este imperativ ca valoarea spiritului antreprenorial să fie integrată în cât mai multe politici și programe ale UE.

4.2 Importanța spiritului antreprenorial pentru societate

4.2.1 O abordare largă a spiritului antreprenorial permite dezvoltarea creativității tuturor oamenilor, inclusiv a celor mai defavorizați. Prin urmare, trebuie recunoscute și promovate creativitatea și potențialul fiecărei persoane. Spiritul antreprenorial poate fi considerat o forță de responsabilizare individuală, de angajare colectivă și schimbare socială. Europa trebuie să profite din plin de creativitatea lucrătorilor și a cetățenilor pentru a încuraja o cultură care o va face nu doar socială, ci și competitivă. Spiritul antreprenorial va crește gradul de participare a cetățenilor în societate.

4.2.2 Reușita programelor depinde în foarte mare măsură de implicarea tuturor părților interesate în procesul de învățământ antreprenorial. Strategia norvegiană reprezintă un exemplu de succes în care actorii societății civile au cooperat pentru a realiza obiectivele învățământului antreprenorial. În exemplul anexat ⁽¹⁵⁾, guvernul norvegian a lucrat în foarte strânsă colaborare, prin intermediul Ministerelor Învățământului și al Întreprinderilor, atât cu programul JA-YE ⁽¹⁶⁾, cât și cu partenerii sociali de la nivel local și național, făcând uz de competențele și angajamentul angajatorilor, sindicatelor, administrației publice și părinților.

4.2.3 Trebuie încurajat spiritul antreprenorial în cadrul sectorului public pentru a oferi servicii mai accesibile și mai eficiente. Acest lucru nu poate fi realizat numai prin introducerea principiilor și mecanismelor de piață. Acestea trebuie contrabalansate cu obiectivul sectorului public de a răspunde intereselor generale ale cetățenilor și posibilităților lucrătorilor de a îmbunătăți calitatea muncii, lăsând spiritul antreprenorial al acestora să se dezvolte în noi forme de organizare.

⁽¹³⁾ A se vedea:

- „Hva hendte siden? Ungdomsbedrifter i den videregående skolen”, Luktavsslimo, M. 2003. NTF-notat 1/2003. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- „Ungdomsbedrifter og entreprenørskap — 2005”, Haugum, M. 2005. NTF-notat 4/2005. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- „Spiritul antreprenorial în educație: experiența practică a țărilor OCDE”, Stevenson, L. 2005, document prezentat la conferința intitulată „Cultivarea spiritului antreprenorial — Rolul învățământului superior”, Italia: 2005.
- „Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan opplevde de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?”, Johansen, V. și Eide, T. 2006. <http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>.

⁽¹⁴⁾ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_327/l_32720061124en00300044.pdf.

⁽¹⁵⁾ A se vedea anexa 1, document extras din Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) Norvegia.

⁽¹⁶⁾ Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) Norvegia. <http://www.ja.org/near/nations/norway.shtml>, <http://www.ue.no>.

4.2.4 DG Ocuparea Forței de Muncă a propus o „Strategie de promovare a spiritului antreprenorial” (Inclusive Entrepreneurship Strategy) ⁽¹⁷⁾ care preia abordarea largă și urmează componenta specifică a spiritului antreprenorial la toate nivelurile și a inițiativei sociale în cadrul programului Equal cuprins în noile Fonduri Structurale pentru 2007-2013. CESE sprijină această inițiativă și intenționează să se implice activ, dar subliniază că aceasta trebuie susținută de o structură permanentă în cadrul DG Ocuparea Forței de Muncă și de resurse financiare corespunzătoare.

4.2.5 CESE dorește să reitereze propunerea formulată într-un aviz anterior ⁽¹⁸⁾ de a proclama anul 2009 „Anul european al spiritului antreprenorial”. Cu toate acestea, deoarece DG Educație intenționează să declare anul 2009 „Anul creativității, inovației și spiritului antreprenorial”, CESE dorește să solicite Comisiei să promoveze, de asemenea, în cadrul unei acțiuni concertate a DG Educație și DG Întreprinderi, beneficiile și valoarea competențelor și atitudinilor spiritului antreprenorial în contextul Agendei Lisabona, prin proclamarea anului 2009 „Anul creativității, inovației și spiritului antreprenorial”.

4.3 Importanța spiritului antreprenorial pentru întreprinderi

4.3.1 Conform Comisiei Europene ⁽¹⁹⁾, încurajarea înființării de noi întreprinderi reprezintă un factor central pentru crearea de locuri de muncă, îmbunătățirea competitivității și creșterii economice în întreaga Europă.

4.3.2 Calitățile antreprenoriale cum ar fi creativitatea, capacitatea de a lucra în echipă și încrederea de sine sunt importante pe o piață a locurilor de muncă unde schimbarea locului de muncă este un lucru obișnuit, unde întreprinderile sunt restructurate frecvent și unde se înregistrează o dezvoltare tehnologică rapidă. Angajatorii caută în permanență lucrători flexibili, inventivi, capabili de a lua decizii și de a se adapta ⁽²⁰⁾.

4.3.3 Femeile-întreprinzătoare și cele care intenționează să desfășoare o activitate independentă se confruntă cu obstacole specifice de ordin economic, practic, social și cultural ca urmare a discriminării îndelungate și nejustificate. Egalitatea de șanse în educație și participarea la programele comunitare de promovare a activităților antreprenoriale pot reduce aceste obstacole, având ca rezultat nu numai creșterea numărului de femei-întreprinzătoare, ci și egalitatea între femei și bărbați la locul de muncă.

⁽¹⁷⁾ Intervenția dlui van der Pas, director general, în cadrul forumului Equal pe tema spiritului antreprenorial, organizat de Președinția germană a UE, Hanovra, 5.6.2007.

⁽¹⁸⁾ A se vedea avizul CESE din 19.7.2006 intitulat „Punerea în aplicare a programului comunitar Lisabona: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”, raportor: dna Jerneck (JO C 309, 16.12.2006).

⁽¹⁹⁾ Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor „Punerea în aplicare a programului comunitar Lisabona: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare”, COM(2006) 33.

⁽²⁰⁾ „The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People”, a patra sesiune a echipei de specialiști pe tema contribuției spiritului antreprenorial la reducerea sărăciei: spiritul antreprenorial al tinerilor. Athayde, R. 2004, Geneva: Națiunile Unite.

4.3.4 Întreprinzătorii sunt motivați de o gamă largă de ambiții, precum câștigurile financiare, independența și satisfacția profesională. Oricare ar fi motivația lor, este esențial ca întreprinzătorii potențiali și existenți să recunoască responsabilitățile sociale care decurg din deținerea unei întreprinderi ⁽²¹⁾.

4.3.5 Noii migranți, factori decisivi pentru orice economie, oferă baza antreprenorială și forța de muncă pentru activitatea economică. Aceste persoane au spirit antreprenorial (în virtutea migrației), dar de asemenea sunt cele mai predispuse să lucreze în sectorul informal. Marea provocare este de a integra aceste persoane la locul de muncă prin integrarea economică și recunoașterea calităților lor antreprenoriale. Prin urmare, aceasta generează o receptivitate mai mare față de diferitele comunități și o integrare mai eficientă.

4.4 Spiritul antreprenorial în contextul reprezentării angajaților

4.4.1 Modalitățile de lucru actuale încurajează angajarea în sectorul economic și permite trecerea de la statutul de salariat la cel de independent. De aceea, spiritul antreprenorial ar trebui privit ca o opțiune pe termen lung, încurajând tot mai mulți oameni să se gândească la înființarea și administrarea propriei întreprinderi. Ar trebui reduse procedurile birocratice pentru a exista flexibilitate, dar autoritățile trebuie totuși să se asigure că facilitarea trecerii de la un statut la altul nu dă naștere la abuzuri. Este foarte important ca angajații și șomerii să nu fie ademeniți sau forțați să-și înființeze o întreprindere proprie și ca angajatorilor mai puțin scrupuloși să nu li se permită să-și abandoneze responsabilitățile pe care le au față de angajați.

4.4.2 Un aspect important al cultivării spiritului antreprenorial în cadrul întreprinderii îl constituie stimularea metodelor inovatoare de organizare a muncii, a bunei administrări și a programului de lucru flexibil, ținând seama atât de nevoile întreprinderilor, cât și de cele ale angajaților ⁽²²⁾.

4.4.3 În consecință, este necesară dezvoltarea unei culturi a independenței și a responsabilității la locul de muncă. Participarea mai mare a angajaților la definirea și îmbunătățirea calității muncii este esențială pentru o astfel de cultură a independenței. În acest context, trebuie notat faptul că cei mai mulți antreprenori au fost mai întâi angajați.

⁽²¹⁾ A se vedea avizul CESE din 15.9.2004: „Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Plan de acțiune: agenda europeană pentru spiritul antreprenorial”, raportor: dl Butters (JO C 74, 23.3.2005).

⁽²²⁾ A se vedea avizul CESE intitulat: „Promovarea productivității durabile a muncii în Europa” (aviz din proprie inițiativă), raportor: dna Kurki (SOC/266).

4.4.4 Având în vedere tendința demografică de îmbătrânire a populației în Europa, este necesară crearea unui mediu favorabil transferului de competențe, capacități de administrare și proprietate a întreprinderilor pentru generația tânără și talentată a Europei ⁽²³⁾.

4.5 Spiritul antreprenorial și dezvoltarea capacităților prin intermediul economiei sociale, a ONG-urilor și a întreprinderilor sociale

4.5.1 Rolul și caracteristicile specifice ale economiei sociale au fost subliniate în alte avize ale CESE ⁽²⁴⁾. Întreprinderile din economia socială sunt esențiale pentru pluralismul antreprenorial și pentru diversitatea economică.

4.5.2 Studii recente au scos în evidență rolul spiritului antreprenorial în sectorul non-profit. S-a demonstrat în mod clar că acest sector se bazează pe spiritul antreprenorial. Procesul antreprenorial se află în strânsă legătură cu dinamica de grup și cu mișcările sociale de diferite tipuri ⁽²⁵⁾.

4.5.3 Antreprenorii sociali responsabili acționează în vederea găsirii de soluții inovatoare la problemele legate de chestiuni majore precum provocările de mediu, sărăcia, drepturile omului, excluderea socială, educația și cultura prin activități organizate care oferă idei noi pentru schimbări la scară largă. Democrația și solidaritatea sunt valori care stau la baza acestor inițiative.

4.5.4 Antreprenoriatul responsabil din punct de vedere social încurajează dezvoltarea durabilă, democrația și participarea cetățenilor, implicarea lucrătorilor în întreprinderi, combaterea excluderii sociale și revigorarea comunităților locale. În plus, acesta promovează o cultură în spirit antreprenorial pentru femei, tineri, imigranți și minorități etnice.

4.5.5 Întreprinderile sociale au un rol special în integrarea socială și profesională a grupurilor aflate la periferia pieței forței de muncă. Acestea oferă deseori îndrumări adaptate pentru integrarea persoanelor celor mai defavorizate pe piața forței de muncă, o sarcină pe care, având în vedere modul lor de funcționare, o pot realiza mai bine decât alți actori. Ca urmare a concentrării acestora asupra autonomiei individuale prin asumarea de responsabilități personale, ele au obținut rezultate bune în ceea ce privește integrarea socială.

⁽²³⁾ A se vedea avizul CESE din 15.9.2004: „Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor — Plan de acțiune: agenda europeană pentru spiritul antreprenorial”, raportor: dl Butters (JO C 74, 23.3.2005).

⁽²⁴⁾ A se vedea avizele CESE din:
— 27.10.2004 intitulat „Capacitatea de adaptare a IMM-urilor și a întreprinderilor economiei sociale la schimbările impuse de creșterea economică” (aviz exploratoriu), raportor: dna Fusco.
— 1.4.2004 intitulat „Diversificarea economică în țările candidate — rolul IMM-urilor și al întreprinderilor economiei sociale”, raportor: dna Fusco, coraportor: dl Glorieux.

⁽²⁵⁾ Gawell 2004 „Procesul antreprenorial în societatea civilă”.

4.5.6 Noțiunea de întreprindere socială continuă să se extindă în Europa. Rolul specific al acestor întreprinderi ar trebui recunoscut la nivel european în noile Linii directoare pentru ocuparea forței de muncă pentru 2008-2010.

4.6 Rolul mass-media

4.6.1 Mijloacele de informare în masă joacă un rol important în promovarea imaginii întreprinderilor mici și a micro-întreprinderilor, a profesiilor specializate, a serviciilor și a activităților tradiționale și artizanale și a rolului acestora în societate. În plus, acestea ar trebui să scoată în evidență cele mai bune practici și efectele spiritului antreprenorial asupra creșterii economice și a locurilor de muncă.

4.6.2 Este necesar ca mass-media să sublinieze, prin toate mijloacele care-i stau la dispoziție, diversitatea întreprinderilor și a antreprenoriatului și să prezinte exemple de succes, mai ales ale persoanelor provenind din categorii insuficient reprezentate, cum sunt femeile, minoritățile etnice, persoanele cu handicap și imigranții.

Mass-media ar trebui să prezinte exemple și activități care transmit o imagine pozitivă a școlilor și a strategiilor de învățământ care promovează creativitatea și favorizează inovarea.

4.6.3 Recent, emisiunile TV difuzate în unele state membre au sporit interesul publicului pentru spiritul antreprenorial și

valoarea noilor idei. Două exemple de emisiuni difuzate în Marea Britanie sunt Dragon's Den, în care întreprinzători și inventatori își prezintă ideile unei echipe de investitori și The Apprentice, în care o personalitate marcantă din lumea afacerilor își caută „ucenicul” (BBC). Ambele emisiuni au suscitat interesul elevilor pentru a-și înființa propria întreprindere, arătând modul în care o idee poate da naștere unei întreprinderi.

4.6.4 Promovarea și punerea în valoare a manifestărilor precum cele enumerate mai jos vor spori de asemenea interesul pentru avantajele antreprenoriatului și impactul acestuia asupra societății:

- Summitul european pe tema spiritului antreprenorial în învățământ, organizat de JA-YE Europa, 5-7 septembrie 2006.
- Conferința pe tema „Spiritul antreprenorial în învățământul european: Cultivarea spiritului antreprenorial prin educație și învățare” — o inițiativă a Comisiei Europene organizată în colaborare cu guvernul norvegian, Oslo, 26-27 octombrie 2006.
- Premiul european pentru spiritul antreprenorial (noua competiție anuală lansată de Comisie, care recunoaște și premiază inițiativele de sprijinire a spiritului antreprenorial).

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Politica comunitară în domeniul imigrației și al cooperării cu țările de origine pentru promovarea dezvoltării”

(2008/C 44/21)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la *Politica comunitară în domeniul imigrației și al cooperării cu țările de origine pentru promovarea dezvoltării*.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 2 octombrie 2007. Raportor: dl Pariza Castaños.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 94 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 6 abțineri.

1. Introducere

1.1 Din anul 2006, se conturează o nouă perspectivă în ceea ce privește gestionarea migrațiilor și a politicilor privind migrația, în special prin organizarea Dialogului la nivel înalt al Organizației Națiunilor Unite privind migrația internațională și dezvoltarea ⁽¹⁾. Analiza relațiilor dintre migrații și dezvoltare a dat naștere unui nou mod de abordare a fenomenului migrațiilor, care ia în considerare interesele țărilor de origine, depășind astfel perspectiva predominantă în Europa, conform căreia politicile privind migrația se defineau doar în funcție de nevoile și interesele societăților gazdă.

1.2 Înaintea organizării Dialogului la nivel înalt al Națiunilor Unite, Comisia mondială privind migrația internațională (CMMI) și-a prezentat raportul final, încheiat în octombrie 2005, în care se puneau deja bazele unei abordări multidimensionale a migrațiilor internaționale și în care se acorda o atenție deosebită aspectelor privitoare la dezvoltarea țărilor de origine. Acest document a fost urmat de un număr considerabil de lucrări și ședințe organizate în cadrul Națiunilor Unite și al altor forumuri internaționale.

1.3 Uniunea Europeană a participat la această dezbatere și a realizat progrese în corelarea politicilor în domeniul migrației cu cele de cooperare pentru dezvoltare. În 2002, Comisia Europeană a publicat deja o comunicare privind migrația și relațiile cu țări terțe ⁽²⁾ în care prezenta o viziune amplă a temei migrației, recomandând ca aceasta să nu fie redusă la lupta împotriva migrației fără forme legale, să se ia în considerare aspectele benefice ale acestora și să fie pusă în legătură cu obiectivele luptei împotriva sărăciei. În această comunicare, se făcea referire la importanța transferurilor de bani efectuate de imigranți, la exodul creierelor ca rezultat al recrutării efectuate de țările bogate (inclusiv UE), la repatriere și la alte aspecte, toate aceste chestiuni fiind luate în considerare în corelație cu obiectivele de dezvoltare ale țărilor de origine.

1.4 De asemenea, în regulamentul adoptat în 2004, care instituie acordarea asistenței financiare țărilor terțe pentru gestionarea migrației și a azilului (AENEAS) ⁽³⁾, se prevede posibilitatea de a finanța acțiuni în favoarea unei gestionări a migra-

țiilor care să ia în considerare interesele țărilor de origine (acest regulament urmărește cu precădere finanțarea acțiunilor de luptă împotriva imigrației fără forme legale).

1.5 Documentul care abordează această temă în modul cel mai amplu rămâne însă, până în prezent, Comunicarea Comisiei privind relația dintre migrație și dezvoltare, publicată la sfârșitul anului 2005 ⁽⁴⁾. Această comunicare reprezintă o continuare a celei din 2002, dar, spre deosebire de aceea, se axează mai mult pe relația dintre migrație și dezvoltare (lăsând la o parte alte aspecte, cum ar fi cele legate de lupta împotriva imigrației fără forme legale). Documentul dezvoltă noi aspecte, în special cu privire la transferurile de bani efectuate de imigranți, consolidarea rolului organizațiilor din diaspora în dezvoltare, „circulația creierelor” (și reducerea efectelor negative pe care le are exodul creierelor) etc.

1.6 Această comunicare este completată de un document al Comisiei elaborat în vederea participării la Dialogul la nivel înalt al Națiunilor Unite privind migrația internațională și dezvoltarea ⁽⁵⁾.

1.7 O nouă comunicare ⁽⁶⁾ a Comisiei a dezvoltat această abordare, propunând politici de imigrație circulară și de parteneriate pentru mobilitate încheiate de UE cu țări terțe. Punctul de vedere al CESE este prezentat pe larg la punctul 11 din prezentul aviz.

1.8 Parlamentul European și-a elaborat, de asemenea, propriul său aviz ⁽⁷⁾, care tratează aceleași aspecte ca și cele abordate în comunicările Comisiei, dar propune măsuri mai drastice. Parlamentul critică politicile referitoare la „migrația selectivă”, deoarece acestea încurajează exodul creierelor și propune măsuri specifice pentru întoarcerea în țara de origine a imigranților celor mai calificați, cum ar fi crearea de programe care să acopere diferențele de salarizare pentru cei care doresc să se întoarcă în țară sau măsuri care să garanteze repatrierilor transferul drepturilor la pensie și asigurări sociale. Acesta se referă, de asemenea, la „circulația creierelor”, susține politicile de codezvoltare și propune măsuri privind transferurile de bani efectuate de imigranți etc.

⁽¹⁾ 14 și 15 septembrie 2006.

⁽²⁾ COM(2002) 703 final, decembrie 2002.

⁽³⁾ Regulamentul (CE) nr. 491/2004 din 10 martie 2004.

⁽⁴⁾ COM(2005) 390 final din 1 noiembrie 2005.

⁽⁵⁾ COM(2006) 409 final din 14 iulie 2006.

⁽⁶⁾ COM(2007) 248 final din 16.5.2007.

⁽⁷⁾ 2005/2244(INI).

1.9 Prin intermediul prezentului aviz și al Avizului din proprie inițiativă „Migrația și dezvoltarea: posibilități și provocări”⁽⁸⁾, CESE aduce o nouă contribuție la politica în domeniul migrației în UE prin adăugarea unei noi dimensiuni: cooperarea cu țările de origine în vederea promovării dezvoltării acestora.

2. Dimensiunea globală a șomajului, a sărăciei și a inegalității⁽⁹⁾

2.1 În ultimele decenii s-a înregistrat o creștere fără precedent a bunăstării materiale și a prosperității în întreaga lume, cel puțin în ceea ce privește PIB-ul. Această prosperitate este însă distribuită inegal, deoarece numeroase țări și sute de milioane de persoane nu au beneficiat de această creștere a nivelului de bunăstare.

2.2 Creșterea PIB-ului nu reflectă cu exactitate nivelul real de dezvoltare al unei societăți. Indicele dezvoltării umane al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare⁽¹⁰⁾ urmărește o definiție mai cuprinzătoare a dezvoltării, care să nu se limiteze la PIB și care să includă, printre altele, speranța de viață și nivelurile de educație. Cu toate acestea, nu include alți indicatori care par relevanți, cum ar fi respectarea drepturilor omului, democrația, accesul la locuri de muncă decente sau egalitatea.

2.3 O problemă generală este lipsa forței de muncă sau alt acces la mijloace de subsistență. În general, șomajul este un factor esențial de „stimulare”, care îi motivează pe oameni să se mute acolo unde găsesc ocazii mai bune. Populația globului, care era de 6,7 miliarde în 2006, crește cu aproximativ 75 de milioane anual, majoritatea în țările în curs de dezvoltare. Raportul OMI „Tendințe globale ale forței de muncă 2007” a estimat la aproximativ 2,9 miliarde de persoane forța de muncă la nivel mondial în 2006⁽¹¹⁾. În același an, șomajul se estima la 195,2 milioane de persoane, ceea ce reprezintă aproximativ 6,3 % din totalul forței de muncă la nivel global. Numărul „săracilor care muncesc” — persoane care trăiesc din echivalentul a 2 USD sau mai puțin pe zi — a continuat să crească, ajungând în 2007 la 1,37 miliarde⁽¹²⁾.

2.4 Situația grea a fermierilor din țările în curs de dezvoltare reprezintă un puternic factor economic care duce la migrația internațională, acum și în viitor. În anul 2000, aproximativ 43 % din lucrătorii din lume erau angajați în agricultură, iar în țările mai sărace aceștia au o situație mult mai grea decât locuitorii de la oraș. Aceasta se datorează, în parte, politicilor publice

care adeseori și-a asumat programe de ajustare structurală care au împins țările spre „modernizarea” producției agricole pentru a o orienta către export și care, în consecință, au subminat poziția micilor fermieri printr-o tot mai puternică liberalizare a comerțului, obligându-i să renunțe la ocupația de fermieri sau să fie constant „subutilizați” ori să migreze spre orașe. Într-adevăr, între 1980 și 1999, proporția populației urbane a crescut de la 32 % la 41 % în țările cu venituri medii și mici⁽¹³⁾.

2.5 Trebuie subliniat faptul că nu există o corelație automată între venituri și dezvoltarea umană. Țări cu venituri mai modeste pot avea un indice al dezvoltării umane mai mare⁽¹⁴⁾, grație unor politici publice adecvate sau absenței conflictelor.

2.6 La nivel mondial, cele două extreme în termeni de indice al dezvoltării umane sunt Norvegia și Niger. Cetățenii norvegieni sunt de 40 de ori mai bogați decât cei din Niger, trăiesc de două ori mai mult și au o rată a școlarizării de cinci ori mai mare.

2.7 Analiza tendințelor de dezvoltare umană începând cu anii '70 arată că cele mai multe țări au înregistrat o creștere a indicelui dezvoltării umane, cu singura excepție a Africii Subsahariene: 28 dintre cele 31 de țări cu cele mai scăzute niveluri de dezvoltare umană se află în această zonă.

2.8 Următoarele date sunt, de asemenea, semnificative:

- în ultimele trei decenii, speranța medie de viață la naștere a crescut cu șapte ani în țările dezvoltate și cu nouă ani în țările în curs de dezvoltare. Singura excepție o constituie Africa Subsahariană, unde speranța de viață este mai mică decât acum 30 de ani; aceasta a scăzut cu 20 de ani în Botswana și cu 13 în Zambia;

- rata mortalității infantile scade mai mult în țările dezvoltate decât în cele în curs de dezvoltare;

- în contextul unei economii mondiale bazate pe cunoaștere, durata medie a școlarizării unui copil într-o țară bogată este de peste 15 ani, în timp ce în Burkina Faso, aceasta este sub 4 ani. În țările mai puțin dezvoltate, 20 % dintre copii nu termină școala primară; în Ciad, Malawi și Ruanda, această cifră depășește 40 %;

- în America Latină, în ciuda tendințelor recente mai încurajatoare, există încă probleme serioase legate de sărăcie, inegalitate și distribuție a bogăției.

⁽⁸⁾ Avizul din proprie inițiativă adoptat de Adunarea Plenară a CESE din 12 și 13 decembrie 2007 pe tema „Migrația și dezvoltarea: posibilități și provocări”, raportor: dl Sharma (REX/236 — CESE 673/2007).

⁽⁹⁾ Date obținute din *Raportul privind dezvoltarea umană 2006* al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și din raportul *O globalizare echitabilă — Crearea de șanse pentru toți* al Comisiei Mondiale privind Dimensiunea Socială a Globalizării (sub egida OIM, 2004).

⁽¹⁰⁾ Cel mai recent raport privind dezvoltarea umană a fost publicat în 2006 (referindu-se, de fapt, la datele din 2004).

⁽¹¹⁾ OIM, *Global Employment Trends 2007* (Geneva).

⁽¹²⁾ Raportul OIM „Key Indicators of the Labour Market”.

⁽¹³⁾ Ibidem.

⁽¹⁴⁾ Ultimul raport privind dezvoltarea umană.

2.9 Nivelul sărăciei a scăzut în lume, ⁽¹⁵⁾ dar aceasta se datorează, în mare parte, dezvoltării din ultimii ani a Chinei și a Indiei. Cei mai săraci 20 % din locuitorii planetei dispun de doar 1,5 % din veniturile la nivel global, având venituri zilnice de sub 1 USD. 40 % din populația mondială dispune de doar 5 % din veniturile la nivel global și trăiește cu mai puțin de 2 USD pe zi. Pe de altă parte, 90 % din cetățenii țărilor membre ale OCDE fac parte din cei 20 % din locuitorii planetei cu cel mai ridicat venit. La cealaltă extremă, 50 % din cetățenii Africii Subsahariene fac parte din cei 20 % din locuitorii planetei cu cel mai scăzut venit. Veniturile (fără a include activele) celor mai bogate 500 de persoane din lume depășesc veniturile totale ale celor 416 milioane de persoane cele mai sărace din lume.

2.10 Sărăcia, șomajul și inegalitatea sunt trăsături comune ale țărilor de origine ale emigranților. Lipsa unui loc de muncă decent, criza economică, lipsa perspectivelor de dezvoltare, calamitățile naturale, bolile, războaiele, corupția și ineficiența unor guverne, îngrădirea libertății și absența instituțiilor democratice etc. determină multe persoane să-și abandoneze țara, în căutarea unor noi orizonturi și a unor perspective mai bune. În raportul său din 2005 către ONU, Comisia mondială privind migrația internațională (CMMI) estima că multe dintre valurile mari de migrație, nedorite și greu de gestionat, au fost rezultatul inexistenței unei dezvoltări durabile și al unor probleme structurale în numeroase țări.

2.11 Pe de altă parte, rețelele care exploatează traficul de ființe umane profită de această situație pentru a se îmbogăți din imigrația fără forme legale. Prin urmare, este important să fie luate măsurile corespunzătoare concertate împotriva acestui tip de rețele nemiloase ale crimei organizate care profită de situația dificilă a unor persoane nevinovate. La fel de importantă este și coordonarea corectă între țările de tranzit și țările de destinație a controalelor eficiente la frontieră, inclusiv la frontierele maritime.

2.12 Promovarea păcii și a democrației, a creșterii economice și sociale și a dezvoltării umane, precum și lupta împotriva sărăciei și a inegalității pot contribui în mod semnificativ la reducerea emigrării nedorite.

2.13 Cu toate acestea, nu persoanele cele mai sărace sunt cele care emigrează, deoarece emigrarea este imposibilă pentru majoritatea persoanelor nevoiașе. Emigrează persoanele care au un anumit nivel al veniturilor (personale sau familiale) și un nivel de educație mai ridicat, persoane mai dinamice și cu o condiție fizică mai bună, foarte adesea persoanele mai tinere. Emigrarea, cel puțin într-un stadiu inițial, contribuie la pierderea de capital uman în țările de origine.

2.14 În unele cazuri, deși nu în toate, sărăcia și lipsa de perspective se află la originea hotărârii luate de numeroase persoane de a emigra în Europa. UE trebuie să coopereze activ la lupta împotriva sărăciei în țările de origine ale emigranților și să adopte o abordare exhaustivă a politicii în domeniul imigrației.

⁽¹⁵⁾ Raportul privind dezvoltarea umană 2006 al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

2.15 CESE propune ca Uniunea Europeană și statele membre să promoveze o orientare politică nouă în vederea îndeplinirii Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului stabilite în urmă cu șapte ani în cadrul ONU și care trebuie atinse până în 2015. La aceste obiective trebuie să se adauge încurajarea muncii decente pe care o promovează OIM.

2.16 Progresele sunt lente, iar comunitatea internațională nu încurajează angajamentele politice necesare; de exemplu, puține state membre îndeplinesc angajamentul de a aloca 0,7 % din PIB asistenței pentru dezvoltare. Evaluarea intermediară realizată de secretarul general al ONU în 2007 ⁽¹⁶⁾ este descurajantă, progresul înregistrat fiind limitat, iar asistența pentru dezvoltare scăzând chiar cu 5,1 % între 2005 și 2006.

2.17 Comitetul propune Comisiei Europene să adopte o agendă precisă în vederea promovării celor opt obiective ale mileniului:

- eradicarea foametei: reducerea sărăciei extreme la jumătate, cu alte cuvinte reducerea la jumătate a numărului de persoane care trăiesc cu mai puțin de 1 USD pe zi;
- educația pentru toți: garantarea învățământului primar pentru toți copiii;
- egalitatea: eliminarea inegalităților între sexe și promovarea autonomiei femeilor;
- mortalitatea infantilă: reducerea cu două treimi a ratei mortalității copiilor sub cinci ani;
- sănătatea maternă: reducerea cu trei pătrimi a ratei mortalității materne în timpul sarcinii;
- pandemiile: oprirea răspândirii unor boli precum malaria și SIDA;
- durabilitatea: reducerea la jumătate a numărului de persoane care nu au acces la apă potabilă și la salubritate;
- comerțul: instituirea unui sistem comercial multilateral, în paralel cu lupta împotriva corupției și cu promovarea unei bune guvernante.

3. Comerț și dezvoltare

3.1 Deschiderea comercială este adeseori asociată cu creșterea economică, dezvoltarea, crearea de locuri de muncă și reducerea sărăciei. Exemplul cel mai clar îl reprezintă negocierile care au loc în prezent în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Runda actuală de negocieri (Runda Doha) a fost definită ca runda pentru dezvoltare. Același obiectiv îl au și Acordurile de parteneriat economic (APE), care au fost negociate ca parte integrantă a Acordului de la Cotonou între UE și țările ACP, precum și comunicarea recentă a Comisiei Europene „Către o strategie UE privind ajutorul pentru comerț” ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ A se vedea raportul din 2007 al Națiunilor Unite pe site-ul: www.un.org.

⁽¹⁷⁾ Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor: „Către o strategie UE privind ajutorul pentru comerț — contribuția Comisiei” COM(2007) 163 final.

3.2 În anumite cazuri, deschiderea comercială este asociată cu dezvoltarea țărilor celor mai sărace și cu reducerea imigrației nedorite. În alte cazuri, emigrația este văzută ca o consecință a protecției propriilor piețe de către țările dezvoltate față de produsele provenite din țările în curs de dezvoltare.

3.3 Este necesar să se analizeze modul în care promovarea comerțului poate contribui la reducerea sărăciei în lume. CESE consideră că documentul de referință în materie îl reprezintă studiul comun realizat recent de Organizația Internațională a Muncii și OMC, „Commerce et emploi: Un défi en matière de politiques”, martie 2007.

3.4 În ultimii zece ani, sărăcia a scăzut la nivel mondial, deoarece barierele comerciale au fost reduse semnificativ. Cu toate acestea, scăderea s-a înregistrat cu precădere în China și India, deși s-a limitat doar la anumite regiuni și sectoare sociale. Experiențele țărilor care și-au deschis economiile sunt variate. Țările care și-au bazat procesul de dezvoltare pe exportul de textile nu au înregistrat o scădere semnificativă a sărăciei; în alte țări s-a înregistrat doar o creștere a economiei informale. În Asia, diferențele salariale dintre muncitorii calificați și cei necalificați au scăzut, în timp ce în America Latină acestea au crescut ⁽¹⁸⁾.

3.5 CESE consideră că nu există nici o contradicție între dezvoltare și drepturile omului, contrar opiniilor elitelor care conduc anumite țări în curs de dezvoltare. Studiile existente au demonstrat că ⁽¹⁹⁾ creșterea volumului investițiilor internaționale și al exporturilor are loc în țările care își democratizează sistemele politice, promovează drepturile lucrătorilor și îmbunătățesc protecția socială. Respectarea standardelor internaționale ale OIM privind promovarea unei munci decente și sprijinirea dialogului între partenerii sociali, precum și a dialogului cu organizațiile societății civile, reprezintă exemple de bună guvernare, pe care Comitetul le susține.

3.6 Pe lângă aceasta, o deschidere mai mare a piețelor țărilor industrializate poate favoriza dezvoltarea, deși acest lucru nu are întotdeauna un impact pozitiv în toate țările, deoarece doar țările cu un anumit nivel de dezvoltare, cu piețe naționale consolidate, infrastructuri eficiente pentru export și sisteme politice stabile sunt capabile să beneficieze de reducerea obstacolelor vamale și nevamale în vederea accelerării dezvoltării și reducerii sărăciei.

3.7 Efectele globalizării asupra dezvoltării diferă de la țară la țară, în funcție de politicile aplicate: progresele în materie de democrație și de respectare a drepturilor omului, îmbunătățirile aduse sistemului de învățământ, sănătate, infrastructuri, precum și politicilor pentru ocuparea forței de muncă reprezintă politicile care stimulează creșterea și reduc sărăcia și inegalitățile sociale.

⁽¹⁸⁾ Raport citat de OIM și OMC.

⁽¹⁹⁾ Raportul Grupului de evaluare independent al Băncii Mondiale, „Annual Review of Development Effectiveness 2006 — Getting results” și rapoartele OCDE privind comerțul și locurile de muncă.

3.8 CESE consideră că, în cadrul negocierilor din cadrul OMC, UE trebuie să faciliteze creșterea volumului comerțului internațional (în special între UE, Africa și America Latină) și promovarea democrației și a drepturilor omului în lume.

3.9 UE a încheiat acorduri de asociere cu diverse țări: Euromed, țările ACP, Rusia și țările vecine din est, Mercosur, Comunitatea andină, China, India etc. Prin intermediul avizelor sale și al comitetelor mixte, CESE se declară în favoarea extinderii acestor acorduri la alte domenii decât cel comercial, precum și în favoarea includerii anumitor aspecte sociale în aceste acorduri.

4. Cooperarea pentru dezvoltare

4.1 În cadrul politicii de cooperare pentru dezvoltare, UE trebuie să sprijine punerea în aplicare în țările gazdă a politicilor publice de formare și ocupare a forței de muncă, în cooperare cu partenerii sociali și cu organizațiile societății civile. Aceste politici reprezintă elemente esențiale ale dezvoltării, împreună cu promovarea păcii și a unei bune guvernări.

4.2 Până în prezent, politicile de cooperare pentru dezvoltare ale UE nu au acordat suficientă atenție rolului migrației ca factor în combaterea sărăciei.

4.3 Asistența oficială pentru dezvoltare se bazează pe principiile justiției sociale și redistribuirii bogăției. Politica de cooperare pentru dezvoltare are ca obiectiv combaterea sărăciei și asigurarea unui trai decent pentru toți. Deși nu urmărește în mod direct nici stimularea, nici frânarea mișcărilor migratorii, prin obiectivul său de combatere a sărăciei și a inegalității, aceasta poate contribui la reducerea cauzelor care determină emigrarea forțată ⁽²⁰⁾.

4.4 Este inacceptabil ca politica de asistență pentru dezvoltare să fie folosită ca instrument de presiune în negocierile internaționale privind migrația, așa cum au sugerat unii lideri în cadrul Consiliului European de la Sevilla.

4.5 CESE consideră că UE ar putea să promoveze participarea comunităților din diaspora la proiectele de cooperare. Acestea ar putea contribui în mod semnificativ la formularea de propuneri și la evaluarea rezultatelor, adesea realizate de experți din țările donatoare care au doar o cunoaștere parțială a regiunilor beneficiare.

4.6 Democrația și drepturile omului, educația și formarea, promovarea autonomiei femeii, sănătatea și protecția mediului reprezintă obiectivele prioritare ale politicii de cooperare a UE. CESE consideră că întărirea și promovarea organizațiilor societății civile este, de asemenea, foarte importantă.

⁽²⁰⁾ OXFAM — INTERMON: „Migrațiile și dezvoltarea: rolul cooperării” din *Estudios* nr. 8 (2001).

4.7 Crearea de rețele și comisii mixte între partenerii sociali și organizațiile societății civile din țările de origine și din cele gazdă ar putea face obiectul unor ajutoare din partea UE. Spre exemplu, sensibilizarea populației reprezintă o componentă fundamentală a politicilor de cooperare pentru dezvoltare. Cetățenii din țările gazdă europene ar trebui informați cu privire la cultura, condițiile de viață, de muncă, sociale sau politice din țările de origine ale imigranților.

5. O politică europeană în domeniul imigrației în colaborare cu țările de origine

5.1 Este surprinzător că statele membre ale UE nu au ratificat încă Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în cadrul Rezoluției sale 45/158 din 18 decembrie 1990, în vigoare de la 1 iulie 2003. CESE ⁽²¹⁾ propune din nou ca UE și statele sale membre să ratifice convenția. În conformitate cu obiectivele stabilite în cadrul Consiliilor Europene de la Tampere și Haga, Comitetul consideră că respectarea drepturilor omului și tratamentul egal ar trebui să constituie baza politicii europene în domeniul imigrației.

5.2 CESE propune Comisiei, Parlamentului și Consiliului UE să promoveze, în cadrul politicii externe, **un cadru legislativ internațional pentru migrație**, pe baza Declarației Universale a Drepturilor Omului, a Pactului privind drepturile civile și politice și a Pactului privind drepturile economice, sociale și culturale. Acest cadru legislativ internațional trebuie să includă:

- Convenția internațională a ONU privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora;
- Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeilor (CEDAW);
- Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (CERD);
- Convenția privind drepturile copilului (CRC);
- convențiile OIM privind lucrătorii migranți (C 97 și C 143);
- Declarația OIM privind principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă;
- Cadrul multilateral al OIM privind migrația forței de muncă;
- Declarația de la Durban și programul de acțiune al Conferinței Mondiale a ONU împotriva rasismului din 2001.

5.3 Până în prezent, politicile privind imigrația s-au axat pe aspecte pertinente, susținute de CESE, dar care răspund doar

intereselor țărilor europene, în calitatea acestora de țări gazdă: combaterea imigrației fără forme legale și a traficului de ființe umane, satisfacerea nevoilor noastre de forță de muncă și dezvoltarea noastră economică; aceasta este perspectiva din care sunt abordate problemele de conviețuire sau de identitate și sunt definite politicile de admitere pentru atragerea imigranților cu înaltă calificare în timp ce alții sunt respinși. În baza acestor considerente, europenii stabilesc politici privind imigrația mai deschise sau mai restrictive, dar care țin întotdeauna seama, în mod exclusiv, de efectele imigrației asupra societăților europene.

5.4 Cu toate acestea, UE și majoritatea statelor membre dispun de o politică foarte activă de cooperare pentru dezvoltare; pe lângă aceasta, Europa are acorduri de vecinătate și de asociere cu numeroase țări din lume. În trecut, aceste politici au fost însă puse în aplicare fără a fi corelate în mod satisfăcător cu politica în domeniul imigrației, ca și când acestea ar fi fost două entități separate, în ideea falsă că politica privind imigrația poate exista fără cooperarea țărilor de origine.

5.5 Au fost efectuate numeroase studii privind efectele migrațiilor asupra țărilor în curs de dezvoltare. Toate acestea conduc la următoarea concluzie generală: contribuția migranților este pozitivă pentru dezvoltarea economică și socială a țărilor de origine, dar, în anumite țări, acest fenomen are și unele efecte negative. Principalul efect pozitiv este importanța transferurilor de bani efectuate de imigranți, în timp ce principalul efect negativ este exodul de creiere și pierderea de resurse umane.

5.6 CESE susține o nouă abordare pentru politicile europene: politica în domeniul imigrației ar trebui gestionată în cooperare cu țările de origine, astfel încât migrațiile să poată constitui un factor de dezvoltare pentru acestea. Acest lucru ar necesita revizuirea multor aspecte ale politicilor în cauză, inclusiv cele referitoare la criteriile de admitere sau la posibilitățile de mobilitate ale imigranților.

6. Migrațiile sunt benefice atât pentru țările de origine, cât și pentru țările gazdă

6.1 Beneficiile migrațiilor pentru țările gazdă au fost prezentate pe larg în alte avize ale CESE. În cazul țărilor europene, imigrația a satisfăcut cu succes necesitățile pieței forței de muncă generate de schimbările demografice ⁽²²⁾. Imigranții ocupă locurile de muncă neocupate de muncitorii locali și contribuie la dezvoltarea economică, la crearea de locuri de muncă și la progresul social. Conform raportului secretarului general al ONU elaborat cu ocazia Dialogului la nivel înalt al Organizației Națiunilor Unite privind migrația internațională și dezvoltarea,

⁽²¹⁾ Avizul din proprie inițiativă al CESE din 30 iunie 2004 privind Convenția internațională privind lucrătorii migranți (raportor: dl Pariza Castaños (JO C 302, 7.12.2004).

⁽²²⁾ A se vedea Avizul CESE din 9 iunie 2005 privind Cartea verde privind abordarea de către UE a gestionării imigrației economice, (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS), JO C 286, 17.11.2005.

„migranții favorizează creșterea economică a țărilor gazdă, menținând viabile activitățile economice care, în absența acestora, ar fi externalizate, măbind proporția populației active și numărul de consumatori și contribuind prin spiritul lor antreprenorial”⁽²³⁾. Comitetul a propus, de asemenea, ca UE să consolideze politicile de integrare⁽²⁴⁾. Migrațiile pot fi benefice pentru toți: pentru migranți, pentru societățile gazdă și pentru țările de origine.

6.2 Pentru țările în curs de dezvoltare, emigrația permite eliminarea excedentului de mână de lucru, care se traduce prin reducerea șomajului și acționează ca un mecanism esențial pentru scăderea sărăciei, având în vedere nivelul considerabil al cantităților de bani trimise de către emigranți familiilor lor. Pe de altă parte, emigranții care se întorc joacă un rol din ce în ce mai important în dinamizarea economiei, devenind întreprinzători sau promovând mici afaceri și transmițând noi cunoștințe și tehnologii. Există însă și efecte negative, precum pierderea tinerilor mai bine pregătiți și mai întreprinzători.

6.3 CESE propune ca efectele pozitive să fie maximizate, iar cele negative, reduse la minim prin intermediul cooperării cu țările de origine. Aceasta este una din provocările epocii actuale. Raportul final al Comisiei mondiale privind migrația internațională a subliniat faptul că provocarea actuală constă în formularea politicilor care să sporească impactul pozitiv al migrațiilor asupra țărilor de origine, limitând în același timp consecințele negative ale acestora. Acest raport preciza, de asemenea, că migrațiile trebuie să facă parte din strategiile naționale, regionale și globale de dezvoltare și că, pentru a atinge acest obiectiv, țările gazdă trebuie să recunoască în mod clar că migrațiile reprezintă un avantaj și pentru ele⁽²⁵⁾.

6.4 Migrația nu poate fi un motor pentru dezvoltare dacă este izolată de alți factori politici, economici și sociali. Din acest motiv, CESE consideră că UE ar trebui să adopte o nouă abordare a politicii de imigrare și de dezvoltare în cooperare cu țările de origine, promovând dezvoltarea prin schimbări structurale, care să favorizeze democrația și buna guvernare și să contribuie la reducerea inegalității și la îmbunătățirea capitalului uman și a infrastructurilor necesare pentru o dezvoltare durabilă.

7. Avantajele transferurilor de bani efectuate de emigranți

7.1 Sumele de bani trimise de emigranți constituie resurse personale ale acestora, dar, pentru unele țări de origine, acestea au căpătat o importanță majoră ca sursă de venituri. Cifrele vorbesc de la sine: în 2005, conform estimărilor Băncii Mondiale, transferurile de bani către țările în curs de dezvoltare se ridicau la o valoare totală de 167 000 de milioane de dolari (în timp ce în 1990 acestea se ridicau la 69 000 de milioane, conform aceluiași estimări). Secretarul general al ONU afirma

că, în 2006, emigranții au trimis acasă 264 000 de milioane de dolari. Această sumă reprezintă de aproape patru ori volumul asistenței oficiale pentru dezvoltare. În anumite țări, transferurile de bani efectuate de emigranți depășesc chiar volumul investițiilor străine.

7.2 Transferurile de bani efectuate de emigranți constituie un sprijin continuu și stabil pentru întreținerea familiilor. Aceste transferuri internaționale de bani se efectuează de cele mai multe ori între emigranți și familiile acestora. În Europa, între 60 % și 70 % dintre emigranți trimit bani familiilor lor. Bani sunt cel mai adesea investiți în consumul direct, dar nu doar în produse materiale: o proporție semnificativă a acestor transferuri de bani este destinată educației și sănătății, îmbunătățind prin urmare capitalul uman. Economia regiunilor către care sunt efectuate aceste transferuri de bani beneficiază de o creștere a consumului și de investiții în întreprinderi mici. Volumul mai mare de bani pus în circulație favorizează, de asemenea, dezvoltarea sectorului financiar. Veniturile în valute europene contribuie, de asemenea, la echilibrul financiar al țărilor de origine.

7.3 Aceste transferuri de fonduri aduc beneficii, însă pot produce și probleme: cresc prețurile anumitor bunuri de consum și sporesc greutatea familiilor care nu primesc astfel de transferuri; anumite culturi agricole și sectoare de producție (cele mai puțin profitabile) sunt abandonate, precum și anumite locuri de muncă, deoarece veniturile pe care acestea le generează sunt foarte mici comparativ cu cele provenite din transferurile de bani realizate de emigranți.

7.4 Aceste probleme trebuie luate în considerare, însă Comisia mondială privind migrația internațională a conchis că, în ansamblul său, migrația este un factor pozitiv major pentru țările în curs de dezvoltare: „transferurile oficiale de bani constituie o sursă importantă de valută pentru țările care beneficiază de acestea, măresc capacitatea sectorului financiar, contribuie la atragerea de investiții ulterioare și facilitează obținerea împrumuturilor suverane”⁽²⁶⁾.

7.5 Ar trebui limitate canalele neoficiale de transferuri de bani, întrucât acestea implică costuri și riscuri mai mari. Rețelele neoficiale sunt adesea create din cauza absenței unor instituții financiare competitive în zonele mai îndepărtate. CESE consideră că ar trebui reduse costurile intermedierei financiare a transferurilor de bani, în scopul optimizării beneficiului pentru țările de origine. Aceste costuri sunt adesea excesive și nu corespund costurilor altor tranzacții economice internaționale. Experții au estimat că acestea variază considerabil de la o regiune la alta; de exemplu, transferurile din Spania către America Latină și Caraibe costă 2 %, însă costul acestora se ridică între 8 % și 10 % pentru transferurile din Europa către majoritatea țărilor din Africa. Autoritățile și organismele europene de control din

⁽²³⁾ A se vedea Națiunile Unite A/60/871, 2006: *Migrația internațională și dezvoltarea*. Raport al secretarului general <http://daccess-ods.un.org/TMP/9671214.html>.

⁽²⁴⁾ A se vedea Avizul din proprie inițiativă al CESE din 21 martie 2002 privind imigrația, integrarea și rolul organizațiilor societății civile organizate (raportor: dl Pariza Castaños, coraportor: dl Melícias (JO C 125, 27.5.2002)) și Avizul din proprie inițiativă al CESE din 13 septembrie 2006 privind imigrația în UE și politicile de integrare: cooperarea dintre guvernele regionale și locale și organizațiile societății civile (raportor: dl Pariza Castaños (JO C 318, 23.12.2006)), precum și conferința privind integrarea, organizată în colaborare cu Comisia Europeană în septembrie 2002.

⁽²⁵⁾ A se vedea: Comisia mondială privind migrațiile internaționale, 2005: 2005. *Migrațiile într-o lume interconectată: noi direcții de acțiune*, <http://www.gcim.org/en/>.

⁽²⁶⁾ A se vedea: Comisia mondială privind migrațiile internaționale, 2005: 2005. *Migrațiile într-o lume interconectată: noi direcții de acțiune*, <http://www.gcim.org/en/>.

sectorul financiar ar trebui să solicite băncilor europene să acționeze în mod etic și de o manieră responsabilă din punct de vedere social, pentru a reduce costul acestor transferuri de bani. De asemenea, trebuie îmbunătățită eficiența băncilor în țările de origine, deoarece structurile acestora și garanțiile pe care le oferă sunt deseori insuficiente. Europa trebuie să promoveze acordurile între sectoarele financiare de ambele părți, prin intermediul guvernelor și organizațiilor internaționale, în vederea reducerii costurilor finale ale transferurilor. Băncile pot promova sisteme de bune practici prin acorduri de răspundere socială.

7.6 Comisia a anunțat că urmează să elaboreze o directivă prin care furnizorii de servicii financiare vor fi obligați să arate mai multă transparență în ceea ce privește comisionul pe care îl percep de la clienți. Directiva trebuie să fie foarte strictă cu privire la transferurile de bani, pentru a pune capăt exceselor care se înregistrează în prezent. Organismele de reglementare a sistemelor financiare trebuie, de asemenea, să se asigure că tranzacțiilor nu li se aplică rate de schimb necorespunzătoare, care cresc în mod abuziv costul final al transferurilor.

7.7 CESE propune ca transferurile de bani efectuate de imigranți să fie utilizate pentru favorizarea investițiilor în activități economice și sociale. În cooperare cu autoritățile locale, băncile pot crea noi sisteme de credit legate de aceste transferuri, în vederea finanțării de activități economice și de inițiative antreprenoriale. În acest scop, sectorul financiar trebuie să dispună de structuri și de solvabilitatea adecvată.

7.8 Cheltuielile legate de educație și sănătate reprezintă investițiile majore ale familiilor care primesc astfel de transferuri. Trebuie promovate instrumente financiare, de asigurare și de credit pentru aceste transferuri, în vederea realizării de progrese mai mari în domeniile educației și sănătății.

8. Rolul de rețea transnațională al diasporei

8.1 Migrațiile internaționale au crescut semnificativ în ultimele decenii, în contextul globalizării: numărul migranților ⁽²⁷⁾ a crescut enorm, ca și numărul țărilor de origine, al țărilor gazdă și al celor care sunt în același timp țări de origine și țări gazdă. Această creștere a migrațiilor a fost facilitată de ieftinirea transportului și a comunicațiilor. Astăzi călătoriile internaționale sunt mai accesibile decât înainte (cu excepția controalelor la frontieră), chiar și între cele mai îndepărtate locuri din lume.

8.2 Călătoriile mai ieftine, mai ales cele cu avionul, împreună cu sistemele de comunicare telefonică și electronică, deschid drumul unei comunicări și unor legături fără precedent între oameni și între locurile de origine și cele gazdă ale migranților. Persoanele care au emigrat și s-au răspândit în diferite locuri pot păstra o rețea de relații mai strânse cu mai multă ușurință decât în trecut.

⁽²⁷⁾ În 1990 existau 155 milioane de migranți; această cifră a ajuns la 191 milioane în 2005.

8.3 Rețelele de emigranți joacă un rol din ce în ce mai important în procesele de migrație: astfel de rețele ajută persoanele să decidă în privința propriilor planuri de migrație, facilitează călătoria și tranzitul și înlesnesc sosirea acestora în țara gazdă, precum și accesul la o locuință și căutarea unui loc de muncă.

8.4 Emigranții stimulează dezvoltarea afacerilor în locurile lor de origine. Spre exemplu, multe dintre afacerile pe care imigranții le înființează în țările gazdă importă produse din țările de origine, stimulând astfel producția și comercializarea acestora. Numărul mare de călătorii favorizează activitatea întreprinderilor din domeniul transportului. Atunci când imigranții reușesc să dobândească o situație economică bună în țările gazdă, aceștia investesc adeseori direct în țările lor de origine: multe întreprinderi din anumite regiuni ale Chinei și din domeniul informaticii din India și Pakistan au fost înființate în acest fel. În același mod, numeroși imigranți contribuie la crearea de activități economice și la dezvoltarea comerțului în Africa și în America Latină.

8.5 Din ce în ce mai multe companii internaționale angajează persoane imigrante pentru a-și stabili activitatea în țările de origine ale acestora. Un număr mare de companii multinaționale europene recrutează pentru posturile de conducere și pentru posturile tehnice imigranți, în vederea internaționalizării activităților lor.

8.6 Diaspora, organizată în rețele transnaționale, poate, de asemenea, să contribuie la canalizarea unei părți a transferurilor de bani spre activități economice și proiecte antreprenoriale. Politicile de cooperare pentru dezvoltare ale UE includ colaborarea cu rețelele de imigranți, deoarece astfel de rețele oferă posibilități de canalizare eficientă a ajutorului și de mărire a capacității de investire a comunităților din diaspora.

8.7 În anumite locuri, comunitățile din diaspora, acționând ca o rețea, investesc în țările lor de origine. Anumite proiecte pot fi luate drept model: un astfel de proiect este programul „trei pentru unul” din Mexic, în cadrul căruia asociațiile de migranți proveniți din aceeași regiune investesc în proiecte în vederea dezvoltării regiunii respective, fiecare dolar pe care îl trimit fiind completat cu un dolar din partea fiecăruia din cele trei niveluri de guvernare — federal, de stat și local ⁽²⁸⁾.

8.8 UE trebuie să sprijine rețelele transnaționale din diaspora ca modalitate de stimulare a dezvoltării țărilor de origine. Asociațiile în rețea de persoane din același oraș de origine pot canaliza în mod colectiv anumite investiții, care pot fi multiplicare prin contribuții europene și naționale.

⁽²⁸⁾ A se vedea Națiunile Unite A/60/871, 2006: 71 Op. cit.

8.9 Comisia Europeană și statele membre, în colaborare cu țările de origine și cu organizațiile societății civile, trebuie să promoveze condiții favorabile, care să permită diasporei optimizarea impactului activităților sale asupra dezvoltării. Comitetul propune ca o parte din fondurile publice ale UE și ale statelor membre să fie alocate activităților de dezvoltare promovate de comunitățile din diaspora. Parteneriatul public-privat este esențial pentru succesul dezvoltării activităților economice și sociale. Iată câteva exemple de bune practici în acest sens:

8.9.1 IntEnt, cu sediul în Țările de Jos, a sprijinit în ultimii zece ani aproape 2 000 de întreprinzători din diaspora din Surinam, Ghana, Maroc, Antile și Turcia, mobilizând 12,5 milioane de euro pentru crearea a 200 de întreprinderi, care au angajat 840 de persoane în țări de origine ale acestora.

8.9.2 Înființată în Marsilia în 1986, Migrations & Développement sprijină diferite organizații de imigranți din Maroc (inclusiv tineri francezi de origine marocană), în vederea mobilizării de ajutoare pentru locurile lor de origine din Maroc. Mii de imigranți din diaspora au contribuit financiar la diferite proiecte, iar 300 dintre ei au fost implicați direct în punerea acestora în aplicare, în beneficiul a peste 50 000 de persoane din Maroc.

8.9.3 Organizațiile diasporei din Regatul Unit s-au aflat în fruntea campaniei RemitAid ⁽²⁹⁾ pentru ușurarea sarcinii fiscale asupra transferurilor colective de bani efectuate de imigranți pentru dezvoltarea țărilor lor de origine. RemitAid oferă sprijin pentru inițiativele de dezvoltare lansate de diasporă, printr-un fond comun constituit din rambursările fiscale privind transferurile (similar cu sistemul care oferă deduceri fiscale pentru donațiile naționale în scopuri caritabile).

8.9.4 Organizația filipineză pentru migrație și dezvoltare (Philcomdev) este o rețea formată recent de organizații de emigranți și familii ale acestora, ONG-uri, cooperative, uniuni sindicale, organizații microfinanciare, întreprinderi sociale, rețele din Filipine și din străinătate care se ocupă de problemele privitoare la migrație și dezvoltare din țara lor.

8.10 În cadrul ajutoarelor europene pentru dezvoltare, trebuie sprijinit, de asemenea, comerțul către Europa de produse din țările de origine, iar acestea trebuie canalizate prin intermediul sistemelor de „comerț echitabil” de către rețelele din diaspora.

8.11 CESE propune, de asemenea, să fie sprijinite investițiile directe realizate atât de migranții individuali, cât și de asociațiile acestora. Spre exemplu, investiția în proiecte din sectorul turistic sau în agricultură generează posibilități majore de dezvoltare în multe locuri de origine. Creditele acordate migranților sau asociațiilor din diaspora pentru proiecte comerciale sau de investiții directe în țara de origine reprezintă o formă de sprijin pe

care țările europene ar trebui să o intensifice prin politicile de cooperare.

9. Întoarcerea în țară și creșterea posibilităților de mobilitate, ca mod de recuperare a capitalului uman

9.1 O parte dintre migranții internaționali sunt muncitori calificați sau cu înaltă calificare. Această pierdere de „creiere” este unul dintre efectele cele mai negative ale migrației în țările în curs de dezvoltare. Nu toate țările de origine experimentează impactul acestui exod de creiere în același mod, dar pentru unele dintre ele, acest fenomen este catastrofal. Conform raportului SOPEMI, între 33 % și 55 % dintre persoanele cu un nivel de educație foarte bun din Angola, Burundi, Ghana, Kenya, Mauritius, Mozambic, Sierra Leone, Tanzania și Uganda locuiesc în țările OCDE ⁽³⁰⁾. În Africa, sectorul sănătății este unul dintre cele mai grav afectate de acest aspect, împreună cu cel al educației.

9.2 Efectul emigrării absolvenților și lucrătorilor cu înaltă calificare nu este atât de devastator în unele țări de origine. Plecarea, spre exemplu, a muncitorilor specializați în tehnologia informației din India și Pakistan nu are repercusiuni grave, deoarece aceste țări au un sistem educativ foarte solid de formare a specialiștilor în domeniul informaticii și nu duc lipsă de astfel de specialiști.

9.3 Atunci când nu se înregistrează la scară largă, emigrația „creierelor” poate fi chiar un avantaj pentru țara de origine, grație proceselor de întoarcere și de mobilitate care favorizează aducerea de noi cunoștințe, tehnologii și proiecte antreprenoriale. Acesta este cazul Braziliei sau al Indiei. Cu toate acestea, în foarte multe țări, exodul de creiere generează o pierdere irecuperabilă de specialiști și profesioniști calificați.

9.4 Această migrație a creierelor este avantajoasă pentru țările gazdă europene. Începând din 2002, legislația privind imigrația a fost modificată în anumite țări europene în vederea facilitării intrării muncitorilor cu înaltă calificare.

9.5 Uniunea Europeană va încuraja și ea o politică de imigrație selectivă. Planul de politici privind imigrația legală ⁽³¹⁾ prevede o directivă specifică privind admisia muncitorilor cu înaltă calificare, care va fi prezentată de Comisie în septembrie și cu privire la care Comitetul va emite un aviz. Cu toate acestea, nu este prevăzută elaborarea unei directive generale privind admisia imigranților. În ciuda criticilor aduse de CESE și Parlamentul European ⁽³²⁾, aceste politici privind „imigrația selectivă” se vor dezvolta în întreaga Europă, cu riscul de a agrava problemele întâmpinate de unele țări. Comitetul este însă de părere că această legislație ar trebui să fie în avantajul tuturor: atât al țărilor de origine și țărilor gazdă, cât și al imigranților înșiși.

⁽³⁰⁾ A se vedea SOPEMI 2005, OCDE.

⁽³¹⁾ COM(2005) 669 final din 21 decembrie 2005.

⁽³²⁾ 2005/2244(INI) și Avizul CESE din 9 iunie 2005 privind Cartea verde privind abordarea UE a gestionării imigrației economice, (raportor: dl PARIZA CASTAÑOS), JO C 286, 17.11.2005.

⁽²⁹⁾ A se vedea www.RemitAid.org.

9.6 Coerența între politicile privind migrația și politicile de cooperare pentru dezvoltare face necesar ca țările gazdă să abordeze problema migrației creierelor într-un mod ferm și decisiv. În acest sens, primul aspect care trebuie luat în considerare în această privință este acela că problemele produse țării de origine de plecarea muncitorilor specializați ar putea fi transformate în beneficii, dacă muncitorii în cauză se întorc cu noi competențe utile întreprinderilor, economiei sau serviciilor publice din țara lor. Migranții reîntorși în țară pot reprezenta nu doar vectori de transfer al competențelor și tehnologiilor, ci și o sursă de investiții.

9.7 Din această perspectivă, încurajarea întoarcerii în țară a migranților va fi favorabilă dezvoltării țărilor de origine. Întoarcerea trebuie să fie complet voluntară, iar aceasta se produce în momentul în care sunt îndeplinite condițiile pentru ca muncitorii calificați să își poată continua activitatea profesională în țara lor de origine. Provocarea o constituie, prin urmare, crearea unor astfel de condiții.

9.8 Pentru a favoriza întoarcerea voluntară a muncitorilor calificați în țara lor de origine, este important ca această decizie să nu implice pierderea permiselor acestora de muncă și de ședere în Europa (sau sunt cetățenii pe care aceștia au obținut-o). Acesta este singurul mod de obținere a migrației circulare.

9.9 Întoarcerea poate fi, de asemenea, promovată prin transferul drepturilor sociale în țările de origine ale persoanelor care doresc să se întoarcă. Trebuie luate măsurile necesare pentru ca transferul drepturilor legate de pensii și de securitatea socială, inclusiv ale celor privind asistența sanitară, să funcționeze corect. Raportul secretarului general al ONU, prezentat în cadrul Dialogului la nivel înalt al Organizației Națiunilor Unite privind migrația internațională și dezvoltarea, semnală faptul că marea majoritate a migranților internaționali întâmpină dificultăți în transferul pensiilor lor; deși au fost încheiate multe acorduri bilaterale în acest sens, raportul propune elaborarea unui cadru internațional care să ofere mai multe garanții în ceea ce privește acest subiect. Convenția nr. 157 a OIM privind crearea unui sistem internațional pentru menținerea drepturilor în materie de securitate socială (1982) a fost ratificată doar de trei țări (Spania, Filipine și Suedia) ⁽³³⁾. Comitetul propune ca și celelalte state membre să ratifice Convenția nr. 157 a OIM.

9.10 Prin intermediul politicilor de cooperare pentru dezvoltare, trebuie adoptate programe pentru a preveni exodul creierelor și pentru a facilita întoarcerea benevolă a muncitorilor calificați, precum și pentru a investi în sectoarele și activitățile care necesită o înaltă calificare din țările de origine.

9.11 CESE este de acord cu propunerea Comisiei ca statele membre să redacteze coduri de bune practici pentru gestionarea admisiei migranților cu înaltă calificare, în cooperare cu țările de origine.

⁽³³⁾ A se vedea Națiunile Unite A/60/871, 2006: 80 Op. cit.

9.12 UE trebuie să joace un rol foarte activ în formarea tinerilor din țările de origine ale imigranților. Aceste țări pierd o mare parte din capitalul uman foarte bine pregătit, care este valorificat de către societățile europene. Cooperarea în ceea ce privește formarea este o modalitate echitabilă de a compensa aceste pierderi, întrucât țările respective vor putea astfel să dispună pe viitor de capitalul uman de care au nevoie pentru a se dezvolta.

9.13 CESE subliniază importanța acordurilor și a asociațiilor pe care universitățile europene, spitalele, întreprinderile și centrele tehnologice și de cercetare le-ar putea încheia cu țările de origine, obiectivul fiind ca anumite persoane cu înaltă calificare să își poată desfășura activitatea profesională în țările lor de origine, cu salarii, drepturi sociale și resurse profesionale comparabile cu cele din Europa.

10. O politică de admitie a imigranților în conformitate cu obiectivele de dezvoltare: admitia imigranților contribuie la dezvoltare

10.1 Uniunea Europeană și statele membre trebuie să își ajusteze politicile de admitie a imigranților pentru a permite imigrația legală prin intermediul unor proceduri flexibile și transparente. În avizul său privind Cartea verde a Comisiei ⁽³⁴⁾, CESE a susținut necesitatea unor politici deschise cu privire la admitia în țară atât a muncitorilor cu înaltă calificare, cât și a celor mai puțin calificați. Deși înțelege poziția adoptată de anumite guverne, Comitetul a propus, de asemenea, ca statele membre să încheie perioada de tranziție care limitează libertatea cetățenilor din anumite noi state membre de a se stabili și a munci oriunde pe teritoriul UE.

10.2 Imigrația fără forme legale trebuie redusă prin politici orientate spre interiorul Europei, cum ar fi combaterea angajării imigranților fără forme legale prin intermediul unei legislații comunitare ⁽³⁵⁾, pe care Comitetul o va examina în cadrul unui alt aviz, în prezent în curs de elaborare, prin controlul frontierelor, combaterea traficului de ființe umane și cooperarea cu țările de origine și de tranzit. UE trebuie să fie solidară, împărțind costurile cu țările din sudul Europei, care trebuie să gestioneze influxul masiv de imigranți fără forme legale și să realizeze numeroase operațiuni de salvare pe mare, de recepție și asistență umanitară acordată imigranților. În împrejurări excepționale, va fi de asemenea necesară regularizarea situației legale a multor imigranți „fără acte” de pe teritoriul UE, care sunt victime ale exploatării la locul de muncă și care nu pot participa la politicile de integrare.

10.3 În cadrul unor politici mai flexibile de admitie trebuie promovate sistemele de migrație temporară și circulară, atât pentru muncitorii cu înaltă calificare, cât și pentru cei mai puțin calificați.

⁽³⁴⁾ A se vedea avizul CESE din 10 decembrie 2003 privind Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind imigrația, integrarea și ocuparea forței de muncă (raportor:dl. Pariza Castaños), JO C 80, 30.3.2004.

⁽³⁵⁾ A se vedea propunerea de directivă din 16 mai 2007 de stabilire a sancțiunilor la adresa angajatorilor de resortisanți din țări terțe cu ședere ilegală COM(2007) 249 final.

10.4 Pentru ca sistemul de imigrație temporară să fie viabil, legislația comunitară trebuie să ofere permise de ședere de scurtă durată cu caracter foarte flexibil, combinate cu proceduri de întoarcere și cu garanții în ceea ce privește noi angajări în anii următori. În acest mod, mulți imigranți vor face apel la procedurile legale și nu vor mai rămâne în Europa fără forme legale în momentul în care le expiră permisul de ședere.

10.5 CESE invită UE și statele membre să încheie acorduri cu țările de origine cu privire la anumite proceduri de imigrație circulară care să promoveze mobilitatea imigranților prin proceduri flexibile și transparente. Astfel de acorduri trebuie să fie echilibrate, în interesul ambelor părți, astfel încât imigrația să poată reprezenta, de asemenea, un factor de dezvoltare a țărilor de origine.

10.6 Procedurile de admitere temporară care includ acorduri privind formarea profesională și recunoașterea calificărilor profesionale pot fi, de asemenea, utile. Prin intermediul acestora, imigranții temporari care lucrează în Europa ar putea să își îmbunătățească calificarea profesională și, astfel, la întoarcerea în țările lor de origine, să aibă posibilități mai mari de a găsi un loc de muncă, precum și să contribuie la dezvoltarea economică și socială a țărilor respective.

10.7 Rigiditatea actuală a legislațiilor europene reprezintă un obstacol major în calea imigrației circulare. În vederea facilitării mobilității imigranților, a întoarcerii și a inițiativelor antreprenoriale în țările de origine, legislația europeană privind imigrația trebuie să permită ca dreptul de ședere permanentă să poată fi păstrat pe termen lung.

10.8 În acest scop, CESE propune ca directiva privind statutul de rezident pe termen lung să fie modificată pentru a prelungi perioada în care rezidenții își pot păstra drepturile permanente de la un an, în prezent, la trei ani. În avizul său, CESE ⁽³⁶⁾ estima că un an (sau doi ani, ca în propunerea inițială a Comisiei) reprezintă o perioadă de timp prea scurtă pentru mulți imigranți pentru ca aceștia să își asume riscul să se întoarcă în țara lor de origine și să lanseze un proiect profesional.

10.9 Având în vedere că UE promovează în prezent o abordare globală a politicilor privind imigrația, care urmărește coerența dintre politicile privind imigrația și cele de dezvoltare, este necesar ca toți rezidenții pe termen lung dintr-un stat membru să se poată întoarce în țările lor de origine fără să își piardă dreptul de ședere pe o perioadă de cel puțin cinci ani.

11. Promovarea migrației circulatorii și a parteneriatelor pentru mobilitate

11.1 În mai, Comisia Europeană a publicat o comunicare ⁽³⁷⁾ importantă privind migrația circulară și parteneriatele pentru mobilitate încheiate de Uniunea Europeană cu țări terțe. Deși

prezentul aviz este un aviz din proprie inițiativă, el reprezintă, de asemenea, contribuția CESE la dezbaterile inițiate de Comisie. Propunerile CESE cu privire la unele din problemele abordate de către Comisie în comunicarea acestuia se regăsesc în diferite puncte din prezentul aviz.

11.2 Comunicarea este formată din două părți: prima parte prezintă avantajele dezvoltării de parteneriate pentru mobilitate cu țări terțe, iar a doua parte analizează migrația circulară.

11.3 Comitetul sprijină propunerea de a institui **parteneriate pentru mobilitate**, astfel încât UE și statele membre să ofere posibilități de imigrație legală prin proceduri flexibile și transparente. Parteneriatele sunt prevăzute pe baza unor angajamente atât din partea țărilor de origine ale imigranților, cât și din partea statelor membre ale UE.

11.4 Țărilor de origine li se solicită să își asume angajamente foarte clare cu privire la combaterea imigrației fără forme legale (readmisie, controale la frontieră, siguranța documentelor de călătorie, combaterea traficului ilegal și a traficului de ființe umane etc.). Este important ca aceste țări să își respecte obligațiile internaționale asumate în cadrul Acordului de la Cotonou, în special dispozițiile articolului 13. Comitetul consideră că anumite țări cu un „stat slab” vor întâmpina dificultăți mari în îndeplinirea acestor condiții și propune, în consecință, ca parteneriatele pentru mobilitate să fie adaptate în mod flexibil caracteristicilor fiecărei țări de origine.

11.5 Angajamentele statelor membre pot fi, printre altele, de patru tipuri:

11.5.1 În primul rând, să ofere mai multe șanse migrației legale, respectând principiul preferinței comunitare pentru cetățenii UE, pe care Comitetul îl susține. CESE este de acord cu ideea ca un număr de state membre (cooperare consolidată) să facă o ofertă grupată țărilor de origine; această ofertă ar putea fi una comunitară și s-ar putea realiza sub forma unor cote și instrumente de adaptare la piețele forței de muncă europene.

11.5.2 În al doilea rând, Comisia Europeană și statele membre vor oferi asistență tehnică și financiară țărilor terțe, în vederea gestionării fluxurilor de migrație legală. Comitetul consideră că fondurile comunitare disponibile în cadrul programului tematic privind migrația și azilul vor fi insuficiente și, prin urmare, propune Comisiei, Parlamentului și Consiliului ca valoarea acestor fonduri să fie mărită semnificativ în viitor.

11.5.3 În al treilea rând, Comitetul este de acord că parteneriatele pentru mobilitate, în acord cu țările de origine, vor putea descuraja imigrația anumitor profesii, pentru a se evita exodul de creiere (cum ar fi cazul, de exemplu, al personalului din domeniul sănătății din anumite țări europene). Acordurile ar trebui să favorizeze imigrația circulară și întoarcerea imigranților temporari.

⁽³⁶⁾ A se vedea Avizul CESE din 3 octombrie 2001 privind propunerea de directivă a Consiliului referitoare la statutul cetățenilor țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung (raportor: dl. Pariza Castaños), JO C 36, 8.2.2002.

⁽³⁷⁾ COM(2007) 248 final, Comunicarea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind migrația circulară și parteneriatele pentru mobilitate încheiate de Uniunea Europeană cu țări terțe.

11.5.4 În al patrulea rând, UE și statele membre vor îmbunătăți procedurile de emitere a vizelor pentru ședere de scurtă durată. În diverse avize, CESE a subliniat necesitatea de a îmbunătăți organizarea serviciilor consulare ale statelor membre UE în țările de origine; delegațiile Comisiei ar trebui să coopereze cu statele membre în aspectele legate de migrație, iar rețeaua EURES ar trebui folosită pentru identificarea ofertelor de muncă existente în UE. Comitetul sprijină propunerea Comisiei privitoare la instaurarea cooperărilor consolidate între diferite state membre prin deschiderea de centre comune pentru solicitarea de vize, precum și la consolidarea instrucțiunilor consulare comune în vederea emiterii de vize cu intrare multiplă pentru cetățenii țărilor terțe care călătoresc frecvent. CESE sprijină, de asemenea, propunerea de a facilita emiterea de vize pentru anumite categorii de persoane definite în acordurile pentru mobilitate.

11.6 Comisia avansează ideea facilitării **imigrației circulare**. CESE consideră că legislațiile actuale cu privire la imigrație sunt foarte rigide și nesatisfăcătoare atât pentru imigranți, cât și pentru țările de origine sau țările europene gazdă ale acestora. În diverse avize, CESE a propus legislații mai flexibile, pentru facilitarea sistemelor de imigrație circulară care să respecte preferințele individuale. Drepturile fundamentale ale imigranților trebuie protejate pe deplin, în special drepturile sociale și profesionale, precum și dreptul de a locui cu familia.

11.7 Comisia propune două forme de imigrație circulară: (1) migrația cetățenilor țărilor terțe stabiliți în UE pentru ca aceștia să poată desfășura activități în țara de origine, păstrându-și în același timp dreptul de ședere într-un stat membru și (2) migrația circulară în cazul persoanelor cu rezidența într-o țară terță pentru ca acestea să poată veni în UE pentru muncă, studii sau formare sau toate trei concomitent, iar atunci când le expiră permisul să se poată întoarce în țara de origine, având posibilitatea de a reveni în UE conform unor proceduri simplificate de admitie.

11.8 Comitetul consideră că un sistem de migrație circulară poate fi dezvoltat doar în momentul în care migranții (temporari sau nu) care s-au întors în țările de origine au posibilitatea de a se întoarce legal în țara europeană în care au locuit. Consolidarea migrației circulare implică, în primul rând, introducerea de măsuri care să garanteze că întoarcerea migranților în țara europeană de reședință poate fi realizată în mod flexibil.

11.9 CESE este de acord cu propunerea Comisiei de elaborare a unui cadru legislativ european care să faciliteze migrația circulară. În acest scop, vor trebui modificate unele directive existente și stabilite unele criterii adecvate pentru elaborarea de noi directive prevăzute în cadrul programului legislativ, ca de exemplu:

11.9.1 Propunerea de directivă privind admitia imigranților cu înaltă calificare: Comitetul sprijină propunerea Comisiei de a facilita într-o mai mare măsură procedurile de admitie pentru persoanele care au avut rezidență legală în UE pentru o anumită perioadă de timp (pentru muncă, studii sau alte tipuri de formare de înaltă calificare).

11.9.2 Propunerea de directivă privind admitia imigranților sezonieri: Comitetul propune crearea unui permis multianual de ședere/muncă pentru migranții sezonieri, care să le permită acestora întoarcerea pe o perioadă de cinci ani consecutivi pentru muncă sezonieră, perioadă care poate fi prelungită cu încă cinci ani.

11.9.3 Propunerea de directivă privind admitia imigranților care efectuează o perioadă de stagiu remunerat: Comitetul consideră că facilitarea venirii în Europa a cetățenilor țărilor terțe pentru o perioadă de formare este un factor pozitiv pentru instruirea acestora și dezvoltarea țării lor; aceasta contribuie la promovarea circulației creierelor și la transferul de cunoștințe. Pentru a crește caracterul circular al migrației, propunerea ar putea prevedea posibilitatea întoarcerii persoanelor care au mai participat la activități de formare pe teritoriul statului respectiv pentru perioade limitate (între 1 și 5 ani) în vederea unei formări suplimentare și a perfecționării calificărilor acestora.

11.9.4 CESE propune Comisiei să promoveze anumite modificări ale mai multor directive în vigoare în favoarea migrației circulare: Directiva 2003/109/CE privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung prevede în prezent că, de regulă, aceștia își pierd statutul de rezident pe termen lung în cazul în care părăsesc teritoriul Comunității pentru o perioadă care depășește 12 luni consecutive. Comisia propune prelungirea acestei perioade la 2 sau 3 ani, iar Comitetul consideră că o perioadă de 5 ani ar fi mai adecvată în acest caz.

11.9.5 Directiva 2004/114/CE privind condițiile de admitie a resortisanților țărilor terțe pentru studii, schimb de elevi, stagii neremunerate sau servicii de voluntariat și Directiva 2005/71/CE privind o procedură specială de admitie a resortisanților țărilor terțe în scopul desfășurării unei activități de cercetare științifică: Comitetul este de acord să modifice această directivă pentru a introduce permise de ședere cu intrare multiplă care să permită titularului să părăsească teritoriul UE pe perioade de timp mari, fără ca acesta să își piardă dreptul de ședere. Ar fi, de asemenea, adecvată transformarea clauzelor opționale ale acestor directive, care permit statelor membre să prevadă proceduri de admitie simplificate sau rapide pentru persoanele care au lucrat anterior ca cercetători sau care au studiat în UE, într-un drept al acestor persoane de a beneficia de proceduri rapide, cu condiția să se întoarcă în țara de origine la expirarea permisului. Comitetul se declară, de asemenea, în favoarea relaționării celor două directive, revăzându-se astfel admitia mai simplă (cu impunerea a mai puține condiții) a cercetătorilor care nu sunt resortisanți UE, care au mai fost admiși anterior ca studenți și care, după terminarea studiilor, s-au întors în țara lor de origine. Acest concept poate fi extins pentru a le permite studenților să solicite admitia în calitate de cercetători în timp ce se află încă pe teritoriul statului membru unde studiază, cu condiția ca aceștia să prezinte cererea corespunzătoare înainte de expirarea permisului de studii.

11.10 CESE consideră că este necesară garantarea faptului că migrația circulară își atinge obiectivele și că aceasta aduce beneficii pe termen lung, prin încurajarea promovării caracterului circular al migrației, garantarea întoarcerii cu succes în țara de origine, evaluarea aplicării procedurilor și reducerea riscului exodului de creiere prin cooperarea cu țările terțe.

11.11 Circulația creierelor necesită, de asemenea, soluționarea uneia dintre problemele cele mai mari cu care se confruntă mulți imigranți în Europa, și anume nerecunoașterea diplomelor și a calificărilor profesionale. Circulația acestor persoane între țara de origine și țara gazdă va fi facilitată atunci când diplomele și calificările lor vor fi recunoscute în Europa. Comitetul propune ca, în ciuda dificultăților existente, să se avanseze în negocierea de acorduri pentru recunoașterea calificărilor între UE și țările de origine ale majorității fluxurilor migratorii.

11.12 Pentru ca un sistem de imigrație circulară să funcționeze în mod corect, este, de asemenea, necesară garantarea drepturilor privind pensia și asigurările sociale dobândite de imigranți. În acest scop, va fi necesară negocierea unor acorduri între statele membre ale UE și țările de origine, precum și ratificarea Convenției nr. 157 a OIM.

11.13 Comitetul recomandă ca UE să propună includerea acestor capitole în cadrul parteneriatelor pentru mobilitate care se vor adopta, în scopul facilitării recunoașterii calificărilor profesionale și al garantării drepturilor privitoare la pensie.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

12. Forumul Mondial privind Migrația și Dezvoltarea

12.1 La 10 iulie a avut loc la Bruxelles Forumul Mondial privind Migrația Internațională și Dezvoltarea, sub președinția secretarului general al ONU, dl Ban Ki-moon. Peste 800 de delegați din 140 de țări au participat la acest eveniment, care se înscrie în pe linia summit-ului Națiunilor Unite din septembrie 2006.

12.2 La 9 iulie, CESE a participat la Ziua societății civile, fiind reprezentat de raportorul prezentului aviz. Concluziile acestui eveniment, pe care Comitetul le sprijină în linii mari, pot fi consultate pe site-ul web al conferinței ⁽³⁸⁾. CESE are intenția de a participa la Forumul Mondial care va avea loc anul viitor la Manila.

12.3 Comitetul încurajează guvernele statelor membre ale Uniunii Europene și Comisia să continue activ eforturile în cadrul Națiunilor Unite pentru ca problema migrației să ocupe un loc important pe agenda internațională, pentru ca drepturile omului ale migranților să fie garantate în conformitate cu un cadru legislativ internațional și pentru ca gestionarea comună a proceselor de migrație de către țările de origine și țările gazdă să contribuie la dezvoltarea economică și socială a omenirii.

12.4 Comitetul se pronunță pentru prima oară asupra imigrației circulare prin intermediul prezentului aviz și al altor avize care se vor adopta în viitor.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁸⁾ Concluziile sunt disponibile doar în limba engleză (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD.pdf) și în limba spaniolă (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD_espanol.pdf).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind statisticile comunitare referitoare la sănătatea publică și la sănătatea și securitatea în muncă”

COM(2007) 46 final — 2007/0020 (COD)

(2008/C 44/22)

La 19 martie 2007, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 2 octombrie 2007. Raportor: dl Retureau.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007, (ședința din 25 octombrie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 77 voturi pentru, 4 voturi împotriva și 2 abțineri.

1. Rezumatul avizului

1.1 Comitetul aprobă regulamentul propus și temeiul juridic al acestuia; propunerea răspunde principiilor subsidiarității și proporționalității, permițând colectarea de date statistice utile în realizarea strategiei comunitare în materie de sănătate și securitate în muncă, pentru care necesitatea unui cadru juridic clar își face simțită prezența.

1.2 Având în vedere îndeosebi mobilitatea lucrătorilor, CESE subliniază importanța definițiilor și a sistemelor comune de recunoaștere în ceea ce privește:

- accidentele de muncă și accidentele în drumul spre locul de muncă;
- bolile profesionale provocate de condițiile de muncă și/sau de produsele utilizate;
- incapacitățile și invaliditățile parțiale sau permanente provocate de accidentele sau bolile legate de locul de muncă, precum și zilele de muncă pierdute.

1.3 În statisticile privind numărul de persoane implicate în fiecare tip de incident, Comitetul consideră că este util să se ia în considerare sexul și vârsta victimelor, precum și, în măsura posibilului, tipul raportului contractual. Trebuie acordată o atenție deosebită confidențialității datelor personale colectate.

1.4 Potrivit Comitetului, cooperările cu OIM și OMS ar trebui extinse. Regulamentul propus reprezintă, în opinia Comitetului, unul dintre cele mai utile mijloace de a obține convergența între tipul și definițiile datelor de înregistrat și metodele de colectare și de analiză a acestor date.

2. Propunerea Comisiei

2.1 Regulamentul de față este axat exclusiv pe activitățile statistice desfășurate în conformitate cu articolul 285 din Tratatul de instituire a Comunității Europene. Obiectivul său nu constă în dezvoltarea de politici în domeniul sănătății publice și

în cel al sănătății și securității în muncă, prevăzute la articolele 152 și 137 din Tratat.

2.2 Producerea de statistici comunitare este reglementată de dispozițiile care figurează în Regulamentul (CE) nr. 322/97 al Consiliului din 17 februarie 1997, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 1882/2003 al Parlamentului European și al Consiliului ⁽¹⁾.

2.3 Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date ⁽²⁾ permite prelucrarea datelor personale privind sănătatea pentru motive importante de interes public și sub rezerva unor garanții corespunzătoare, Regulamentul (CE) nr. 45/2001 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 decembrie 2000 ⁽³⁾ făcând-o aplicabilă instituțiilor și organelor comunitare.

2.4 Acțiunile și strategiile politice comunitare și naționale în domeniul sănătății publice și al sănătății și securității în muncă reprezintă un interes public important, iar dispozițiile Regulamentelor (CE) nr. 322/97 și (Euratom, CEE) nr. 1588/90 din 11 iunie 1990 privind transmiterea de date statistice confidențiale Oficiului Statistic al Comunităților Europene ⁽⁴⁾ prevăd garanții corespunzătoare pentru protecția persoanelor în cazul producerii de statistici comunitare privind sănătatea publică și privind sănătatea și securitatea în muncă.

⁽¹⁾ JO L 52, 22.2.1997, p. 61. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997R0322:FR:HTML> Regulament modificat de Regulamentul (CE) nr. 1992/2003 al Parlamentului European și al Consiliului (JO L 284, 31.10.2003, p. 1, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:284:0001:0053:FR:PDF>).

⁽²⁾ JO L 281, 23.11.1995, p. 31. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:FR:HTML> Directivă modificată de Regulamentul (CE) nr. 1882/2003 (JO L 284, 31.10.2003, p. 1).

⁽³⁾ JO L 8, 12.1.2001, p. 1. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:008:0001:0022:FR:PDF>.

⁽⁴⁾ JO C 151, 15.6.1990, p. 1. Regulament modificat ultima oară de Regulamentul (CE) nr. 322/97. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R1588:FR:HTML>.

2.5 De fapt, Decizia nr. 1786/2002/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 septembrie 2002 privind adoptarea unui program de acțiuni comunitare în domeniul sănătății publice (2003-2008) ⁽⁵⁾, Rezoluția Consiliului din 3 iunie 2002 privind o nouă strategie comunitară de sănătate și securitate în muncă 2002/2006 ⁽⁶⁾ și Comunicarea Comisiei din 20 aprilie 2004 intitulată „Modernizarea protecției sociale pentru dezvoltarea de îngrijiri de sănătate și îngrijiri de lungă durată de calitate, accesibile și durabile: un sprijin pentru strategiile naționale prin intermediul «metodei deschise de coordonare»” ⁽⁷⁾ solicită un sistem de informare statistică de calitate care să permită evaluarea rezultatelor politicilor, precum și elaborarea și punerea în aplicare a altor acțiuni în respectivele domenii. Această abordare va fi continuată și aprofundată în programe și strategii viitoare.

2.6 În Comunicarea sa fără caracter legislativ SEC(2007)214, 215, 216 ⁽⁸⁾ intitulată „Îmbunătățirea calității și productivității în muncă: Strategia comunitară 2007-2012 privind sănătatea și securitatea în muncă”, Comisia insistă asupra faptului că sănătatea și securitatea în muncă merită un loc de primă importanță în agenda politică comunitară; securitatea și sănătatea lucrătorilor sunt primordiale în sporirea productivității și competitivității întreprinderilor și contribuie la o mai bună viabilitate a sistemelor de protecție socială, reducând costurile determinate de accidente și boli. Bunăstarea la locul de muncă trebuie să devină o realitate palpabilă pentru cetățeni, care să contribuie la îndeplinirea Agendei pentru cetățeni, adoptată la 10 mai 2006.

2.7 Până în prezent, colectările de date statistice au fost realizate pe baza unor acorduri tacite cu statele membre, în cadrul programelor statistice comunitare cincinale (actualmente Decizia nr. 2367/2002/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2002 privind programul statistic comunitar pentru perioada 2003-2007 ⁽⁹⁾) și al componentelor lor anuale.

2.8 Îndeosebi în domeniul statisticilor privind sănătatea publică, elaborarea și punerea în aplicare a celor trei aspecte (cauza decesului, îngrijiri medicale și anchete prin interviu privind sănătatea, handicapurile și morbiditatea) sunt orientate și organizate prin intermediul unei structuri de parteneriat între Eurostat, asistat de țări coordonatoare (în prezent Regatul Unit, în calitate de coordonator general, și Danemarca, Estonia și Luxemburg, în calitate de coordonatori de domenii) și statele membre. În acest cadru, o mare parte a lucrărilor metodologice, inclusiv elaborarea de linii directoare, au fost deja realizate, iar punerea în aplicare a colectării de date a început.

2.9 Cu toate acestea, situația actuală se caracterizează prin următoarele limite. În primul rând, cu toate că a avut loc o creștere certă a calității și a comparabilității datelor în ceea ce privește colectările de date deja realizate, statele membre ar trebui să poată dispune de o bază solidă atunci când este vorba despre punerea în aplicare a acestora.

2.10 Un cadru juridic ar permite consolidarea progreselor realizate în materie de îmbunătățire a standardelor de calitate și de comparabilitate pentru toate colectările de date periodice. Acesta ar garanta creșterea viabilității și a stabilității exigențelor europene pe termen mediu și ar oferi obiective clare în ceea ce privește standardele care trebuie fixate pentru o comparabilitate la nivelul întregii UE.

2.11 În plus, majoritatea statelor membre noi au anunțat că nu vor fi în măsură să respecte exigențele UE în domeniul sănătății publice și al sănătății și securității în muncă, în absența unui astfel de cadru juridic european.

2.12 În cele din urmă, toate statele membre au nevoie să cunoască mai exact calendarul și etapele pentru punerea în aplicare a noilor instrumente statistice dezvoltate la ora actuală, precum și a acțiunilor care se pregătesc pentru a le îmbunătăți calitatea. Regulamentul propus va reprezenta un cadru adecvat pentru elaborarea de foi de parcurs detaliate în diferitele domenii și aspecte ale statisticilor sănătății și securității.

2.13 Din acest motiv, Comisia (Eurostat) consideră că este, de acum, necesar să se furnizeze o bază solidă prin intermediul unui act juridic de bază în domeniul sănătății publice și al sănătății și securității în muncă. Domeniile acoperite de propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului sunt legate de activitățile și lucrările actualmente în curs de desfășurare, în colaborare cu statele membre, în cadrul diferitelor grupuri Eurostat sau, în domeniul sănătății publice, în cadrul Parteneriatului privind statisticile de sănătate publică. Obiectivul primordial este consolidarea colectărilor care există deja, a căror metodologie se află în curs de elaborare sau a căror punere în aplicare se află în curs de pregătire.

2.14 Programul de acțiune comunitară în domeniul sănătății publice (2003-2008) ⁽¹⁰⁾ a arătat că aspectul statistic al sistemului de informare privind sănătatea publică va fi elaborat în colaborare cu statele membre, utilizând programul statistic comunitar în funcție de nevoi, pentru a încuraja convergențele și a evita suprapunerile.

2.15 Propunerea modificată de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind înființarea unui al doilea program de acțiune comunitară în domeniul sănătății (2007-2013) ⁽¹¹⁾ a afirmat că lucrările în curs de desfășurare ar fi trebuit dezvoltate, pentru a realiza, la nivelul Uniunii, un sistem de monitorizare sanitară, utilizând programul statistic comunitar, în cazul în care este necesar. Strategia comunitară de sănătate și securitate în

⁽⁵⁾ JO L 271, 9.10.2002, p. 1.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:271:0001:0011:FR:PDF>.

⁽⁶⁾ JO C 161, 5.7.2002, p. 1.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:161:0001:0004:FR:PDF>.

⁽⁷⁾ COM(2004) 304 final, 20.4.2004.

⁽⁸⁾ SEC(2007) 214, 21.2.2007.

⁽⁹⁾ JO L 358, 31.12.2002, p. 1, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:358:0001:0027:FR:PDF> Decizie modificată de Decizia nr. 787/2004/CE a Parlamentului European și al Consiliului (JO L 138, 30.4.2004, p. 12, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:138:0012:0016:FR:PDF>).

⁽¹⁰⁾ A se vedea nota de subsol nr. 5.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 234 final, 24.5.2006.

muncă 2002-2006 ⁽¹²⁾ a îndemnat Comisia și statele membre să intensifice lucrările aflate în desfășurare, pentru a armoniza statisticile privind accidente de muncă și bolile profesionale, astfel încât să se obțină date comparabile, care să permită evaluarea obiectivă a impactului și eficacității măsurilor adoptate în cadrul strategiei comunitare.

3. Observațiile Comitetului

3.1 Comitetul aprobă regulamentul propus și temeiul juridic al acestuia; propunerea răspunde principiilor subsidiarității și proporționalității, permițând colectarea de date statistice utile în realizarea strategiei comunitare în materie de sănătate și securitate în muncă, pentru care necesitatea unui cadru juridic clar își face simțită prezența.

3.2 Având în vedere îndeosebi mobilitatea lucrătorilor, CESE subliniază importanța definițiilor și a sistemelor comune de recunoaștere în ceea ce privește:

- accidente de muncă (produse la locul de muncă) și accidente în drumul spre locul de muncă (produse pe traseul între domiciliu și locul de muncă și retur, în timpul pauzelor lungi în afara locului de muncă, în timpul prânzului, de exemplu, sau când munca implică deplasări — servicii),
- bolile profesionale provocate de condițiile de lucru și/sau produsele utilizate (praf, produse chimice, vibrații, zgomote

vătămatoare, vătămări ale mușchilor sau scheletului și periartricular: prin căratul de greutate, activități repetitive etc),

- incapacitățile și invaliditățile parțiale sau permanente provocate de accidente sau bolile legate de locul de muncă, precum și zilele de muncă pierdute.

3.3 În statisticile referitoare la numărul de persoane implicate, în funcție de tipul de incident, Comitetul consideră că este util să se ia în considerare sexul și vârsta victimelor, precum și, în măsura posibilului, tipul raportului juridic cu locul de muncă (contract de muncă permanent, atipic, muncă temporară, independentă). Trebuie să se acorde o atenție deosebită confidențialității datelor personale colectate, conform legislației în vigoare.

3.4 Potrivit Comitetului, cooperările cu OIM și OMS ar trebui extinse, deoarece pot duce la schimburi interesante, la nivel teoretic (anchete privind originea bolilor și accidentelor, ergonomie și reabilitare) și metodologic, în ceea ce privește procedeele și metodele statistice.

3.5 Regulamentul propus reprezintă, în opinia Comitetului, unul dintre cele mai utile mijloace pentru a realiza treptat convergența între tipul și definițiile datelor de înregistrat și metodele de colectare și de analiză a acestor date, în vederea îmbunătățirii permanente a calității, compatibilității și comparabilității acestora.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ A se vedea nota de subsol nr. 6.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, persoanele care desfășoară activități independente și membrii familiilor acestora care se deplasează în interiorul Comunității”

COM (2007) 159 final — 2007/0054 (COD)

(2008/C 44/23)

La 7 mai 2007, Consiliul, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social cu privire la propunerea sus-menționată.

La 24 aprilie 2007, Biroul Comitetului Economic și Social European a însărcinat Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European l-a numit pe dl Rodríguez García-Caro ⁽¹⁾ raportor general în cadrul celei de a 439-a sesiuni plenare din 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 25 octombrie) și a adoptat prezentul aviz cu 64 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 1 abținere.

1. Concluzii

1.1 Comitetul Economic și Social European sprijină modificările aduse anexelor Regulamentului nr. 1408/71, având convingerea că acestea vor servi la îmbunătățirea conținutului acestuia și că vor aduce beneficii cetățenilor UE în cauză. Acest sprijin se manifestă în special în cazul modificărilor care permit introducerea anumitor prestații în cadrul coordonării, pentru ca acestea să nu mai constituie excepții sau concepte neexportabile.

1.2 De asemenea, Comitetul Economic și Social European, ca reprezentant al partenerilor sociali și al societății civile organizate, dorește să atragă atenția asupra lentului proces legislativ prin care trece propunerea de regulament de aplicare a Regulamentului nr. 883/2004. Nu am elabora prezentul aviz dacă regulamentul menționat ar fi intrat în vigoare. De aceea, CESE solicită Parlamentului European și Consiliului să accelereze la maxim procesul decizional și să permită ca noua coordonare a sistemelor de securitate socială să intre în vigoare cât mai curând.

2. Introducere

2.1 De la adoptarea sa în iunie 1971, Regulamentul nr. 1408/71 a suferit modificări succesive care i-au adaptat și actualizat conținutul. Aceste modificări s-au datorat, printre altele, schimbărilor legislative din statele membre, acordurilor bilaterale adoptate între state, extinderilor succesive care au avut loc și adaptării conținutului regulamentului la hotărârile succesive pronunțate de Curtea de Justiție în materie de securitate socială.

2.2 De la adoptarea de către CESE a primului său aviz privind regulamentul în cauză, în ianuarie 1967 ⁽²⁾, Comitetul,

în calitatea sa de actor socio-economic și de reprezentant al societății civile, și-a exprimat opiniile aproape anual în legătură cu ansamblul modificărilor aduse corpului textului sau anexelor. În acest fel, Comitetul a participat activ la evoluția unui instrument de o vitală importanță pentru garantarea dreptului de liberă circulație a persoanelor în general și a lucrătorilor în special, pe teritoriul tuturor statelor membre ale UE. În acest fel, se garanta protecția drepturilor la anumite prestații de securitate socială pe durata deplasărilor în interiorul Uniunii.

2.3 În anul 2004 Regulamentul a suferit cea mai mare modificare din istoria sa. În vederea simplificării și îmbunătățirii textului și în urma unei îndelungate dezbateri instituționale, Parlamentul European și Consiliul au aprobat un nou regulament de coordonare a sistemelor de securitate socială ⁽³⁾, și anume Regulamentul nr. 883/2004, menit să înlocuiască textul în vigoare. Cu toate acestea și întrucât regulamentul de aplicare a acestuia nu a fost încă aprobat, noul text de coordonare nu a intrat în vigoare, ca urmare Regulamentul nr. 1408/71 rămâne pe deplin în vigoare.

2.4 Comitetul a elaborat avize atât în legătură cu Regulamentul nr. 883/2004 de coordonare a sistemelor de securitate socială ⁽⁴⁾, precum și cu propunerea de regulament prin care se adoptă modalitățile de aplicare a acestuia ⁽⁵⁾. Această propunere urmează în prezent un lent proces administrativ în cadrul instituțiilor competente.

2.5 Întrucât este vorba de un text dinamic, diversele modificări pe care le introduc statele membre în legislațiile lor naționale trebuie să fie reflectate în Regulamentul nr. 1408/71 pentru a-și păstra valabilitatea în cadrul acestuia și pentru a nu se limita, în consecință, drepturile lucrătorilor care se deplasează în

⁽³⁾ JO L 166, 30.4.2004.

⁽⁴⁾ Avizul CESE din 27 ianuarie 2000 privind „Coordonarea sistemelor de securitate socială”; raportor: dl Rodríguez García-Caro (JO C 75, 15.3.2000).

⁽⁵⁾ Avizul CESE din 26 octombrie 2006: „Coordonarea sistemelor de securitate socială — modalități de aplicare”; raportor: dl. Greif (JO C 324, 30.12.2006).

⁽¹⁾ După aprobarea prealabilă a Adunării Plene.

⁽²⁾ JO C 64, 5.4.1967.

interiorul Uniunii Europene. În definitiv, prin aceste modificări se încearcă actualizarea și îmbunătățirea coordonării sistemelor de securitate socială, facilitând aplicarea reglementărilor comunitare.

2.6 Pe plan juridic, propunerea duce la abrogarea și modificarea unor dispoziții cuprinse în anexele la regulamentul și, de asemenea, se aplică Spațiului Economic European.

3. Conținutul propunerii

3.1 Propunerea de regulament privește exclusiv unele dintre anexele Regulamentului nr. 1408/71, nu și corpul textului, care nu suferă nici o modificare.

3.2 Modificările introduse reflectă propunerile prezentate de următoarele state membre: Austria, Danemarca, Franța, Țările de Jos, Ungaria, Irlanda și Polonia. Cu excepția Franței, toate modificările provin din schimbări legislative la nivel național.

3.3 Modificările privesc următoarele anexe și state membre:

3.3.1 Anexa I, partea I, care definește termenii de „lucrători salariați” și „persoane care desfășoară activități independente”, atunci când aceștia nu pot fi stabiliți pe baza legislației naționale. Această anexă se modifică pentru a se ține seama de schimbările legislative din Irlanda.

3.3.2 Anexa I, partea II, care definește sintagma „membri ai familiei” pentru acele cazuri în care legislația națională nu permite distincția între aceștia și alte persoane. Modificarea privește și Irlanda, din același motiv.

3.3.3 Anexa II, partea I, care definește regimurile speciale pentru persoanele care desfășoară activități independente excluse din domeniul de aplicare al regulamentului. Se înlocuiește textul din secțiunea „Franța” din motive legate de asigurările complementare.

3.3.4 Anexa II, partea II, care definește alocațiile speciale de naștere sau de adopție excluse din domeniul de aplicare al regulamentului. Se înlocuiește în cazul Poloniei pentru a include în coordonare complementul la alocația de naștere.

3.3.5 Anexa II bis, care cuprinde prestațiile care nu au caracter de contribuție și sunt, ca atare, neexportabile. Privește din nou Irlanda pentru a se ține seama de schimbările legislative interne.

3.3.6 Anexa III, partea A, care enumeră dispozițiile convențiilor care continuă să fie în vigoare în ciuda existenței regulamentului. Modificarea privește Ungaria în legătură cu diverse convenții cu Germania și Austria, date fiind modificările intervenite în legislația privind pensiile.

3.3.7 Anexa IV, partea A, care enumeră legislațiile prevăzute în regulament, în conformitate cu care valoarea prestațiilor de invaliditate nu depinde de durata perioadei de asigurare. Aceasta privește și Irlanda și Țările de Jos, date fiind schimbările din legislațiile acestora.

3.3.8 Anexa IV, partea C, care enumeră cazurile în care se poate renunța la dublul calcul al prestației, întrucât acesta nu va da un rezultat superior. Se elimină secțiunea privind Ungaria, întrucât nu mai este în această situație ca urmare a modificărilor legislative. De asemenea, se produce o înlocuire în text cu privire la Austria, date fiind schimbările intervenite în legislația privind pensiile.

3.3.9 Anexa VI, care stabilește modalitățile specifice de aplicare a legislațiilor unor state membre. Privește textele introduse de Danemarca, Țările de Jos și Austria, date fiind schimbările intervenite în legislațiile lor interne.

3.3.10 Anexa VIII, care enumeră regimurile care prevăd alocații familiale sau prestații suplimentare ori speciale pentru orfani. Privește Irlanda, ca urmare a modificărilor din legislație.

4. Observații

4.1 În sesiunea plenară din 13 și 14 decembrie 2006, Comitetul Economic și Social European a aprobat un aviz privind alte modificări în Regulamentul 1408/71 ⁽⁶⁾. În acel aviz, Comitetul își exprima speranța că aceea era ultima modificare asupra căreia se pronunța, dorind ca noul Regulament nr. 883/2004 să fie aprobat cât mai curând. Șase luni mai târziu ne aflăm în fața unor noi modificări în anexele Regulamentului nr. 1408/71, întrucât regulamentul de aplicare încă nu a fost aprobat.

4.2 În aceste condiții, CESE sprijină modificările introduse în anexele regulamentului, cu convingerea că acestea vor servi la îmbunătățirea conținutului acestuia și, în definitiv, că vor aduce beneficii cetățenilor în cauză. În acest sens, CESE își exprimă acordul în special în legătură cu acele modificări care introduc prestații în domeniul coordonării sistemelor de securitate socială, extrăgându-le din anexele menite să reflecte excepțiile la modalitățile generale de aplicare a prestațiilor.

4.3 În prezent, instituțiile europene dezbate diverse propuneri de regulament privind coordonarea sistemelor de securitate socială. Pe de o parte, propunerea de regulament de aplicare a Regulamentului nr. 883/2004, în legătură cu care CESE a elaborat deja un aviz, este în prezent analizată de Consiliu, capitol cu capitol. Această examinare va continua pe durata Președinției portugheze, în timp ce același text se află la prima lectură în Parlament. Pe de altă parte, propunerea de regulament care privește anexa XI la Regulamentul nr. 883/2004 se află într-un proces de dezbatere similar celui menționat anterior;

⁽⁶⁾ Avizul CESE din 13 decembrie 2006 privind modificarea Regulamentului nr. 1408/71. raportor: dl Rodríguez García-Caro (JO C 325, 30.12.2006).

CESE s-a pronunțat deja asupra acestui subiect ⁽⁷⁾. În acest sens, trebuie avut în vedere faptul că, la adoptarea regulamentului de coordonare, multe dintre anexele sale au rămas goale, în așteptarea conținutului ce urma să rezulte din adoptarea regulamentelor succesive. În sfârșit, propunerea de regulament de modificare a Regulamentului nr. 1408/71 face obiectul prezentului aviz.

4.4 Dintr-o perspectivă obiectivă și având în vedere cele expuse la punctul anterior, ne aflăm în fața unui marasm reglementar: continuă să se aprobe modificări la un regulament aproape abrogat, lipsesc anexe la noul regulament de coordonare care ar trebuit deja să intre în vigoare, iar noul regulament de aplicare este într-un proces de aprobare care ne amintește din nefericire, de lentul proces decizional prin care a trecut regulamentul de coordonare. Din aceste considerente, CESE solicită din nou Parlamentului European și Consiliului să accelereze procedurile în curs în vederea adoptării definitive a ambelor regulamente. CESE reamintește că, încă din 1992, la Consiliul European din Edinburgh s-a recunoscut necesitatea unei revizuii generale a legislației în scopul simplificării normelor de coordonare. Cincisprezece ani au trecut de la acea declarație și continuăm să utilizăm aceleași reglementări nesimplificate.

4.5 Complexitatea reglementărilor de coordonare a sistemelor de securitate socială face ca, în general, cetățenii să nu cunoască conținutul acestora și nici drepturile de care beneficiază. În acest sens și utilizând contextul prezentului aviz, trebuie insistat asupra necesității ca autoritățile naționale să difuzeze în mod eficient în rândul cetățenilor lor mesaje clare și concise care să le permită cunoașterea drepturilor pe care le au în materia securității sociale atunci când se deplasează în interiorul Uniunii indiferent de motiv. Această necunoaștere este și mai gravă în cazul deplasărilor scurte, în scopuri turistice sau profesionale, pe durata cărora orice problemă acută de sănătate le poate provoca serioase dificultăți cetățenilor, din cauză că aceștia nu-și cunosc drepturile și demersurile pe care trebuie să le facă pentru a beneficia rapid de îngrijiri.

4.6 În acest sens și în susținerea celor expuse la punctul 4.5 din avizul elaborat privind anexa XI din Regulamentul nr. 883/2004 menționat anterior, CESE trebuie să elaboreze un aviz din proprie inițiativă în vederea identificării problemelor care există în Uniunea Europeană în ceea ce privește asistența medicală acordată cetățenilor care se deplasează în interiorul Comunității și a propunerilor ce trebuie puse în practică pentru ca mecanismele de coordonare să funcționeze eficient.

Bruxelles, 25 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁷⁾ Avizul CESE din 14 martie 2007 privind coordonarea sistemelor de securitate socială — anexa XI, raportor dl. Greif (JO C 161, 13.7.2007).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Relele tratamente aplicate persoanelor vârstnice”

(2008/C 44/24)

Prin scrisoarea din 16 mai 2007 a vicepreședintelui Comisiei, Margot Wallström, Comisia Europeană, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, a solicitat Comitetului Economic și Social European elaborarea unui aviz privind *Relele tratamente aplicate persoanelor vârstnice*.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului, și-a adoptat avizul la 2 octombrie 2007. Raportor: dna Heinisch.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 144 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (proclamată la Nisa la 7 decembrie 2000), în articolul 25, recunoaște și respectă dreptul persoanelor vârstnice de a duce o viață demnă și independentă și de a participa la viața socială și culturală. În Europa, populația cu vârsta de 65 de ani și peste crește considerabil. Provocarea viitorului va consta în a gestiona pozitiv această schimbare demografică și a nu considera fenomenul de vârstă înaintată nici ca pe o povară pentru societate, nici ca pe o amenințare în plan individual.

1.2 Un element al acestei provocări este și preocuparea față de relele tratamente aplicate persoanelor vârstnice, un subiect deosebit de neglijat, care continuă să fie minimalizat și trecut sub tăcere. Un risc deosebit prezintă persoanele vârstnice dependente de îngrijire și/sau care trăiesc izolat sau în centre de îngrijire. De aceea, CESE solicită în mod expres președinților Consiliului UE să se dedice temei „relelor tratamente aplicate persoanelor vârstnice”, îndeosebi în cadrul serviciilor de îngrijire care le sunt acordate.

Destinatari: președințiile Consiliului UE; Comisia; guvernele statelor membre.

1.3 Principala responsabilitate în evitarea relelor tratamente aplicate persoanelor vârstnice revine statelor membre. Având în vedere însă că aceste tratamente constituie o problemă în toate statele membre, CESE consideră că este necesară o strategie la nivel european.

— Având în vedere că relele tratamente aplicate persoanelor vârstnice reprezintă o încălcare a drepturilor omului și a Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, CESE solicită Comisiei să elaboreze, pe baza legislației existente, o strategie globală în vederea evitării acestor rele tratamente.

— Baza acestei strategii paneuropene trebuie să o constituie un studiu la nivel european pe tema relelor tratamente aplicate

persoanelor vârstnice, în special în situația în care aceștia sunt dependenți de îngrijire. Pentru a obține o imagine asupra situației, pe lângă date despre rata de incidență a fenomenului, ar trebui să figureze și informații privind diferitele tipuri de rele tratamente, cauzele și factorii de risc. Studiul ar trebui să includă atât serviciile de îngrijire la domiciliu, cât și cele din centrele instituționale.

— Amploarea riscurilor la care sunt supuse persoanele vârstnice, situația juridică a acestora, posibilitățile de a le ajuta și de a le sprijini ar trebui puse în relație cu dispozițiile privind relele tratamente aplicate copiilor.

— Studiul ar trebui să înregistreze și stadiul punerii în aplicare a Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, cu scopul de a proteja persoanele vârstnice din statele membre.

Destinatari: Parlamentul European, Comisia; Direcția Generală Ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și egalitate de șanse.

1.4 Singura modalitate eficace de a combate relele tratamente aplicate persoanelor vârstnice, în special în situația în care acestea sunt dependente de îngrijire, se află la nivelul național corespunzător. Din acest motiv, în cadrul dezvoltării unei strategii paneuropene, fiecare stat membru trebuie să elaboreze un plan național de acțiune pentru evitarea relelor tratamente, plan pentru care trebuie puse la dispoziție mijloacele necesare în fiecare stat membru. În cadrul planurilor naționale de acțiune trebuie să se ia îndeosebi în considerare:

— eliminarea statutului de tabu al temei relelor tratamente aplicate persoanelor vârstnice aflate în îngrijire, printr-o sensibilizare corespunzătoare a publicului larg — de exemplu prin campanii de informare și educare — față de situația persoanelor care necesită îngrijire și a persoanelor care o acordă;

— adoptarea de directive-cadru și de baze legislative, care să corespundă Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene;

- elaborarea de rapoarte naționale privind prevenirea relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice în cadrul serviciilor de îngrijire la domiciliu sau staționare. Aceste rapoarte ar trebui să cuprindă și răspunsuri la întrebarea dacă în statele membre există standarde (minime) de îngrijire cu valoare obligatorie, dacă au fost create forme instituționalizate de control și cât de mare este succesul acestor dispoziții legislative în protecția persoanelor vârstnice în cadrul serviciilor de îngrijire la domiciliu sau în centre instituționale;
- îmbunătățirea nivelului de informare, a capacităților de acțiune și a cooperării între toți actorii și instituțiile implicate direct în serviciile de îngrijire. Sunt incluse aici și formări și inițiative potrivite pentru grupurile profesionale deosebit de relevante: personalul medical, personalul pentru serviciile de îngrijire, poliția, precum și crearea unor drepturi de raportare a abuzurilor pentru personalul centrelor de îngrijire;
- crearea unei oferte complete de consiliere, la îndemână și (dacă este cazul) confidențiale, pentru a acoperi din timp deficitul de informare a tuturor participanților (potențiali) și a tuturor persoanelor implicate cu privire la problematica îngrijirii;
- crearea de oferte de degrevare a rudelor care acordă îngrijire și de posibilități de dialog și de sprijin pentru personalul specializat în servicii de îngrijire;
- crearea de rețele de cooperare, formarea și schimbul sistematic de informații între toți actorii și instituțiile implicate direct în acordarea de servicii de îngrijire.

Destinatari: statele membre.

1.5 CESE consideră că este imperios necesar să aibă loc o discuție la nivelul UE privind procedeele și modelele de „bune practici”, cu scopul de a asigura calitatea și de a dezvolta standarde în domeniul serviciilor de îngrijire.

Destinatari: statele membre; EUCPN (Rețeaua europeană de prevenire a infracțiunilor).

2. Expunere de motive

2.1 Vârsta și riscul aplicării relexor tratamente

2.1.1 Prognosticele demografice pleacă de la ideea că în Europa populația în vârstă de 65 de ani și peste va crește considerabil (cu 58 de milioane, adică cu 77 %) până în anul 2050; numărul persoanelor foarte vârstnice (de 80 de ani și peste) va înregistra cea mai mare creștere relativă. Aceste evoluții au efecte asupra vieții de zi cu zi din multe domenii și induc provocări în aproape toate domeniile politice.

2.1.2 În contextul evoluțiilor demografice, dar nu numai, nevoia de a se aborda problema relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice devine din ce în ce mai urgentă. Aceasta pentru că relexor tratamente constituie o temă deosebit de neglijată, încă minimalizată și trecută sub tăcere. În aceste condiții, baza de date empirice de până acum este insuficientă și lacunară.

2.1.3 Desigur, după cum arată statisticile privind criminalitatea, riscul de violență împotriva bărbaților și femeilor de peste 60 de ani este net inferior celui existent la generațiile mai tinere, iar, în discuții cu victimele violenței, persoanele mai vârstnice semnalează mai rar decât tinerii acte de violență. Statisticile privind criminalitatea și discuțiile cu victimele nu sunt totuși foarte potrivite pentru a pune în evidență și a clarifica riscurile de relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice.

2.1.4 Acest lucru este valabil mai ales pentru riscurile de relexor tratamente împotriva persoanelor vârstnice apărute în anturajul apropiat din cauza unor persoane cunoscute și cu care întrețin o relație de încredere, eventual și de dependență. De-a lungul ultimelor decenii, știința, politica și experiența practică au „descoperit” că anturajul apropiat reprezintă un cadru în care violența ia o amploare considerabilă. Totuși, acest lucru se producea în primul rând în cazurile de violență în care copiii și femeile sunt victime ⁽¹⁾ și doar rareori în cazurile de relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice.

2.1.5 Potrivit unei definiții a „*Action on Elder Abuse*”, care a fost preluată de la Organizația Mondială a Sănătății (OMS) și care s-a impus în domeniile cercetării și politicii, prin relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice se înțelege orice acțiune singulară sau repetată sau orice inacțiune, atunci când acțiunea era necesară, care poate produce daune ⁽²⁾ unei persoane vârstnice sau o poate pune în pericol.

2.1.6 Elementele disponibile fac să persiste concluziile privind relexor tratamente grave uneori și aplicate des persoanelor vârstnice, tratamente care, cu mici excepții, nu ies la iveală ⁽³⁾. Un sondaj reprezentativ realizat în anul 2006 în Anglia, Scoția, Țara Galilor și Irlanda de Nord, cu peste 2 000 de respondenți

⁽¹⁾ A se vedea Avizul din proprie inițiativă al CESE din 16.3.2006 privind violența domestică împotriva femeilor (JO C 110, 9.5.2006) și Avizul suplimentar din 14.12.2006 privind copiii ca victime indirecte ale violenței domestice (JO C 325, 30.12.2006), raportor pentru ambele avize: dna Heinisch.

⁽²⁾ *Toronto Declaration on the global prevention of elderly abuse* (Declarația de la Toronto privind prevenirea relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice): „Elder Abuse is a single or repeated act, or lack of appropriate action, occurring within any relationship where there is an expectation of trust which causes harm or distress to an older person. It can be of various forms: physical, psychological/emotional, sexual, financial or simply reflect intentional or unintentional neglect.” (OMS 2002) (http://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/alc_toronto_en.pdf); „Action on Elder Abuse” (www.elderabuse.org.uk).

⁽³⁾ La un simpozion internațional organizat în mai 2006 la Köln, sub patronajul comisarului Vladimir Spidla (ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și egalitate de șanse), s-au menționat rate de incidență ale actelor de violență asupra persoanelor vârstnice variind între 5-20 % în diferitele landuri (raport privind simpozionul intitulat „*Gewalt und Vernachlässigung gegenüber alten Menschen in häuslicher und institutioneller Pflege*” — Violența și neglijența față de persoanele vârstnice în serviciile de îngrijire la domiciliu și în centrele instituționale — în „Forum Kriminalprävention” 4/2006 și 1/2007).

în vârstă de peste 66 de ani, care trăiesc ⁽⁴⁾ în locuințe private (inclusiv în reședințe pentru persoane vârstnice) a ajuns la următoarele rezultate: 2,6 % din cei chestionați relatează că le-au fost aplicate rele tratamente de către un membru al familiei, un prieten sau un îngrijitor în ultimele 12 luni. Dacă se iau în considerare și relele tratamente aplicate de vecini sau cunoscuți, procentul crește la 4 %. Forma cel mai des întâlnită de rele tratamente a fost neglijența, urmată de exploatarea financiară, de abuzul psihic și fizic și — cel mai rar — de abuzul sexual. Femeile relatează mai des despre rele tratamente decât bărbații. Aceste rezultate sunt comparabile cu cele din alte societăți occidentale și corespund mai mult sau mai puțin datelor violenței domestice. În Spania, un studiu din anul 2004 ajunge la concluzia că incidența relexor tratamentelor aplicate persoanelor vârstnice este aproape la fel de ridicată ca aceea a relexor tratamentelor aplicate copiilor.

2.2 Rele tratamente aplicate persoanelor vârstnice aflate în îngrijire

2.2.1 Noțiunea de „îngrijire” este înțeleasă în sens larg și merge de la ajutor și sprijin în gospodărie până la terapie intensivă (staționară).

2.2.2 Un risc deosebit prezintă persoanele vârstnice dependente de îngrijire și/sau izolate sau aflate în centre de îngrijire. Din acest motiv, situația acestora, pericolele specifice și posibilitățile de prevenire și intervenție constituie un aspect central al prezentului avizul exploratoriu.

2.2.3 Cu excepția grupelor de vârste celor mai înaintate mai există o minoritate de persoane vârstnice care necesită îngrijire: la sfârșitul anului 2003, în Germania, 1,6 % din persoanele cu vârste între 60-64 de ani și 9,8 % dintre persoanele cu vârsta între 75-79 de ani aveau nevoie de îngrijire, procentul fiind însă de 60,4 % la persoanele cu vârste cuprinse între 90-94 de ani ⁽⁵⁾. Potrivit unor estimări, vor exista nu numai din ce în ce mai multe persoane în vârstă (vezi mai sus), ci și din ce în ce mai multe persoane fragile și dependente. Se preconizează o creștere cu 116 %-136 % a numărului persoanelor dependente, numărul persoanelor din centrele de îngrijire putând crește chiar cu 138 %-160 %. Riscurile vor crește îndeosebi în rândul persoanelor de vârstă foarte înaintată (peste 80 de ani), ceea ce atrage după sine ⁽⁶⁾ nevoia de ajutor și îngrijire.

2.2.4 Relele tratamente aplicate persoanelor vârstnice aflate în îngrijire sunt înțelese ca o problemă specifică gerontologiei și nu cuprind doar relele tratamente corporale aplicate persoanelor

care necesită îngrijire, ci și toate acțiunile și inacțiunile care au efecte negative grave asupra situației de viață și a confortului persoanelor mai în vârstă ⁽⁷⁾. Formele acestor rele tratamente sunt ⁽⁸⁾:

- violența corporală directă (lovituri, zgâlțâituri, ciupituri, aplicarea de sancțiuni corporale, imobilizarea mecanică, privarea acestora de aparatele ajutoare etc.);
- violența corporală indirectă (administrarea nejustificată de medicamente, de exemplu sedative etc.);
- abuzul sexual (nerespectarea limitelor pudorii individuale, contacte intime neconsimțite etc.);
- violența emoțională sau psihică (agresiune verbală, dispreț sau indiferență, răceală emoțională, izolare socială, amenințarea cu violență corporală sau alt tip de violență sau alte suferințe, injurături, umilințe etc.);
- exploatarea financiară sau materială (utilizarea neautorizată a averii, vânzarea neconsimțită a bunurilor imobiliare, convingerea sau silirea la a face cadouri bănești, deturnarea de bani și obiecte de valoare până la obținerea de avantaje bănești, persoanele în vârstă ca grup țintă al afaceriștilor etc.);
- neglijența (ignorarea serviciilor cotidiene de îngrijire, a asistenței pentru igienă și a asistenței în general, îndeosebi privarea de alimente și surse de hidratare, apariția de escare și decubit cauzate de îngrijirea deficitară a persoanelor imobilizate la pat);
- amenințarea cu abandonul sau cu plasarea într-un cămin de bătrâni;
- abuzul prin cooptarea în serii de experimente fără acordul sau împotriva voinței persoanei vârstnice.

2.2.5 Atât în îngrijirea la domiciliu, cât și în îngrijirea în centre specializate se poate ajunge la rele tratamente aplicate persoanelor în vârstă. Pentru Europa, nu există date privind gradul de răspândire a acțiunilor violente împotriva persoanelor care necesită îngrijire. Pe alocuri există informații despre neglijențe, abuzuri și violență în serviciile de îngrijire, un domeniu puțin cunoscut, dar considerat a fi larg răspândit.

2.2.5.1 În ceea ce privește îngrijirea la domiciliu, studiile existente estimează între 5 %-25 % ⁽⁹⁾ procentul din relațiile de îngrijire în care apar acte de violență împotriva persoanelor care necesită îngrijire.

⁽⁷⁾ Această definiție corespunde Declarației de la Toronto privind prevenirea globală a abuzurilor asupra persoanelor vârstnice (Toronto Declaration on the global prevention of elderly abuse), OMS 2002, a se vedea nota de subsol nr. 2.

⁽⁸⁾ Landespräventionsrat Nordrhein-Westfalen (a se vedea nota de subsol nr. 6), Toronto Declaration (a se vedea nota de subsol nr. 2) și UK-Study (a se vedea nota de subsol nr. 4).

⁽⁹⁾ Görgen, Thomas (2005a): Nahraumgewalt im Alter. Opferisiken und Optionen für gewaltpräventives Handeln. forum kriminalprävention 3/2005, pp. 13-16. Angaben zu einzelnen europäischen Ländern finden sich bei Walentich/Wilms/Walter (2005): Gewalt gegen ältere Menschen in der häuslichen und institutionellen Pflege. Bewährungshilfe 2/2005, pp. 166-182.

⁽⁴⁾ UK Study of Abuse und Neglect of Older People (iunie 2007) (www.natcen.ac.uk).

⁽⁵⁾ Statistisches Bundesamt (2005): Pflegestatistik 2003 — Deutschlanderggebnisse. Wiesbaden.

⁽⁶⁾ Landespräventionsrat Nordrhein-Westfalen (2006): Gefahren für alte Menschen in der Pflege (Pericole pentru persoanele vârstnice aflate în îngrijire).

2.2.5.2 Potrivit unui studiu german ⁽¹⁰⁾ privind abuzurile și neglijențele față de cei care locuiesc în cămine de bătrâni și centre de îngrijire a persoanelor în vârstă, un procent de 70 % din personalul de îngrijire chestionat a recunoscut că a comis acte violente sau acte care pot fi considerate îndoielnice, că nu a acționat, atunci când o acțiune era necesară, sau că a asistat la astfel de acțiuni sau inacțiuni ⁽¹¹⁾.

2.3 Depistarea relexor tratamente în cadrul serviciilor de îngrijire

2.3.1 În practică, perceperea relexor tratamente se dovedește adesea a fi foarte dificilă. Printre cauzele principale pentru care relexor tratamente nu sunt depistate se numără: pudoarea victimelor; dependența de asistență, îngrijire și sprijin din partea celor care aplică relexor tratamente și frica de răzbunare ulterioară și de o înrăutățire a situației; incapacitatea fizică de a relata despre relexor tratamente îndurate, din cauza bolii, îndeosebi în cazul atrofierii celulelor creierului, incertitudinile legate de bănuiala că au fost aplicate relexor tratamente.

2.4 Situația serviciilor de îngrijire la domiciliu

2.4.1 În prezent, domiciliul privat este încă habitatul de zi cu zi al majorității persoanelor în vârstă. În multe țări europene, persoanele dependente sunt îngrijite la domiciliu. În Germania, aproximativ două treimi din aceste persoane sunt îngrijite la domiciliu, numai aproximativ 7 % din persoanele de 65 de ani și cu vârste mai înaintate trăind în cămine de bătrâni. În sânul familiei, îngrijirea este acordată în primul rând de către partenerul de viață, apoi de către fiică și noră. În majoritatea covârșitoare a acestor situații de îngrijire nu apar relexor tratamente, însă astfel de cazuri există totuși (a se vedea punctul 2.2.5.1).

2.4.2 Îngrijirea la domiciliu presupune diferite efecte negative, în special pentru sănătatea, starea generală și viața socială a persoanelor care acordă îngrijire. Familiile trebuie să suporte constrângeri destul de mari pentru a-și îngriji rudele în vârstă. Problematika devine și mai acută din cauza insuficienței pregătiri pentru situația de îngrijire și a lipsei de sprijin în timpul îngrijirii. Deosebit de constrângătoare este îngrijirea persoanelor vârstnice care suferă de demență.

2.4.3 Relexor tratamente în îngrijirea la domiciliu nu se explică totuși numai prin supraîncărcarea persoanei care îngrijește, ci și prin prezența a nenumărați factori de risc. Dintre aceștia fac parte calitatea relației înainte de apariția nevoii de îngrijire, dependența de droguri și tulburările psihice ale persoanei care îngrijește, izolarea socială și insuficiența sprijinului social, dar și comportamentul agresiv al persoanei care necesită îngrijire ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Görgen, Thomas (2005b): „As if I just didn't exist” — Elder abuse and neglect in nursing homes. In: M. Cain & A. Wahidin (eds): Ageing, crime and society.

⁽¹¹⁾ Date privind incidența fenomenelor de violență, precum limitarea libertății de mișcare sau abuzul de medicamente psihotrope, se regăsesc la Rolf Hirsch (2005): Aspekte zur Gewalt gegen alte Menschen in Deutschland. Bewährungshilfe 2/2005, pp. 149-165.

⁽¹²⁾ Görgen 2005a (a se vedea nota de subsol nr. 9).

2.5 Situația serviciilor de îngrijire din centrele instituționale

2.5.1 În prezent, doar o mică parte din persoanele în vârstă dependente sunt îngrijite în centre instituționale, însă se preconizează creșterea clară a numărului de persoane din căminele de bătrâni cu servicii de îngrijire, îndeosebi din rândurile persoanelor foarte în vârstă (a se vedea punctul 2.2.3.). Încă de acum se constată o tendință de abandonare a îngrijirii la domiciliu și de utilizare a îngrijirii în centre de îngrijire staționare sau prin intermediul serviciilor de îngrijire în ambulatoriu.

2.5.2 În marea majoritate a centrelor de îngrijire nu se ajunge la relexor tratamente. Acest lucru este valabil îndeosebi pentru centrele recunoscute și controlate de statele membre, care respectă cu strictețe dispozițiile de sănătate în vigoare în fiecare stat.

2.5.3 Cu toate acestea, anumite centre de îngrijire au o reputație proastă. Analizele sistematice privind relexor tratamente din centrele de îngrijire sunt puține, însă unele verificări, efectuate de exemplu de serviciile medicale ale furnizorilor de asigurări de sănătate, au arătat că relexor tratamente din centrele de îngrijire nu sunt cazuri izolate ⁽¹³⁾.

2.5.3.1 Se observă deteriorări ale stării de sănătate cauzate de proasta îngrijire și lipsuri în serviciile de îngrijire, de exemplu la administrarea de alimente și surse de hidratare, prescrierea de medicamente psihotrope într-un dozaj prea mare, deficiențe grave în raport cu medicamentele și măsuri de împiedicare a mișcării libere.

2.5.4 În centrele de îngrijire prost administrate se întâlnesc adeseori neglijența și indiferența, în locul unei atitudini orientate către persoana aflată în îngrijire. Oralele rigide merg adeseori împotriva autodeterminării și independenței locatarilor centrelor de îngrijire.

2.5.5 Lipsa de timp și suprasolicitarea personalului nu numai că provoacă suferință persoanelor dependente, ci îi nemulțumesc și pe cei care acordă îngrijire. Cazurile de abandonare prematură a profesiei din domeniul îngrijirii persoanelor vârstnice și lipsa de candidați calificați agravează problematica personalului din centrele de îngrijire. În prezent se observă foarte puține eforturi de a promova „îngrijirea persoanelor în vârstă” și de a o face mai atractivă.

2.6 Analiza și propunerile CESE

2.6.1 Relexor tratamente aplicate persoanelor vârstnice sunt inacceptabile, indiferent de circumstanțele sau amploarea acestora, și nu trebuie să fie ignorate în continuare. Comitetul solicită Președinților Consiliului UE, Comisiei Europene și guvernelor naționale să ia măsuri pentru a elimina cauzele relexor tratamente, astfel încât persoanele vârstnice să fie protejate, fie că rămân la domiciliu sau merg în centre instituționale.

⁽¹³⁾ Cel de-al doilea raport al Serviciului medical al principalelor asociații ale Casei de asigurări de sănătate privind calitatea îngrijirii ambulatorii și staționare („Qualität in der ambulanten und stationären Pflege”) din 2007 constată deteriorări ale stării de sănătate la 10 % din locuitorii examinați ai căminelor de bătrâni și, astfel, o stare de îngrijire insuficientă (<http://presseportal.de/pm/57869>).

2.6.2 Propunerile CESE se orientează îndeosebi asupra următoarelor domenii:

2.6.2.1 Dimensiunea drepturilor omului

— Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (proclamată la Nisa la 7 decembrie 2000), la articolul 25, recunoaște și respectă dreptul persoanelor vârstnice de a duce o viață demnă și independentă și de a participa la viața socială și culturală.

— Pentru a îndeplini acest obiectiv, CESE consideră că este esențială schimbarea percepției asupra imaginii vârstei înaintate. Trebuie să se acorde mai multă atenție fenomenului discriminării pe criterii de vârstă, deoarece aceasta este adeseori și cauza relexor tratamentelor aplicate persoanelor mai vârstnice, dependente. Ar trebui să se facă tot posibilul pentru integrarea socială a persoanelor mai în vârstă și pentru perceperea îngrijirii lor ca pe o sarcină comună.

— Comitetul accentuează faptul că persoanele vârstnice au dreptul să trăiască unde doresc, fără să le fie teamă de suferințe, și că discriminarea persoanelor vârstnice nu poate fi acceptată. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene ar trebui să protejeze persoanele vârstnice, oricare ar fi cadrul de viață al acestora.

— Comitetul accentuează importanța faptului că persoanele vârstnice trebuie să poată alege locul în care doresc să trăiască, în funcție de amploarea sprijinului de care au nevoie. Prin urmare, Comitetul solicită guvernelor naționale să creeze o serie de locuințe și de măsuri de sprijin adecvate persoanelor care decid să rămână la domiciliu, posibilități de cazare, îngrijire la domiciliu sau îngrijire de lungă durată prin intermediul personalului specializat.

— Persoanele vârstnice trebuie să aibă posibilitatea să comunice incidentele sau preocupările iar această posibilitate trebuie garantată. Acest lucru se aplică rudelor și altor persoane care acordă îngrijire, în egală măsură, acestea trebuind să aibă canale prin care să-și împărtășească preocupările fără teama de răzbunare asupra rudei lor sau de consecințe asupra propriei poziții sau asupra siguranței propriului loc de muncă. Trebuie să existe încrederea că toate informațiile comunicate vor fi tratate cu discreție și eficiență.

2.6.2.2 Îmbunătățirea datelor existente și necesitatea de a realiza cercetări

— Comitetul propune continuarea cercetării aprofundate, la nivelul întregii UE, pentru a evalua amploarea relexor tratamentelor aplicate persoanelor vârstnice, în vederea luării în considerare a următoarelor aspecte:

— stabilirea ratelor de incidență a relexor tratamentelor în general și a ceea ce reprezintă relexor tratamente de la domiciliu și din centrele instituționale;

— cauzele abuzurilor, accentuând în mod special stresul trăit de rudele care acordă îngrijire și sprijinul primit de acestea;

— amploarea punerii în aplicare a Cartei Drepturilor Fundamentale în ceea ce privește protejarea persoanelor în vârstă;

— amploarea standardelor statelor membre în ceea ce privește serviciile de îngrijire destinate persoanelor vârstnice și metodele de monitorizare și control.

2.6.2.3 Eliminarea caracterului de tabu și sensibilizarea publicului

— Comitetul solicită guvernelor naționale să ia măsuri de sensibilizare a publicului asupra relexor tratamentelor aplicate persoanelor vârstnice prin intermediul campaniilor mediatice sprijinite din punct de vedere practic de organe statutare sau voluntare, în vederea eliminării caracterului de tabu al tematicii relexor tratamentelor asupra persoanelor vârstnice, indiferent de locul apariției acestor relexor tratamente.

— Comitetul recunoaște faptul că mass-media pot juca un rol influent în modificarea gradului de conștientizare a publicului și accentuează faptul că acestea ar trebui să fie bine informate și să acționeze constructiv.

2.6.2.4 Informare, sensibilizare, educare și prevenire

— Comitetul solicită guvernelor naționale să ia măsuri pentru:

— îmbunătățirea informației privind relexor tratamente, disponibilă pentru persoanele vârstnice și rudele acestora;

— garantarea, pentru personalul calificat de îngrijire, a dreptului de a raporta incidentele privind relexor tratamente și de a primi suficiente sfaturi și sprijin;

— asigurarea faptului că există suficiente cursuri de formare cu privire la identificarea relexor tratamentelor și la mecanismele de abordare a acestora, pentru tot personalul medical și de îngrijire, precum și pentru cel din poliție;

— asigurarea faptului că rețelele de servicii sociale pot furniza centre de primire de urgență, grupuri de sprijin și consiliere confidențială prin telefon;

— asigurarea faptului că rudele care acordă îngrijire primesc suficiente informații cu privire la simptomele și evoluția bolilor, de exemplu demența, în vederea asigurării faptului că se înțelege bine amploarea serviciilor de îngrijire necesare și în vederea furnizării unui sprijin suficient, inclusiv prin formare;

- asigurarea faptului că rudele care acordă îngrijire au un acces adecvat la serviciile de îngrijire de zi, servicii de îngrijire temporară și sprijin medical pentru înlăturarea stresului unei îngrijiri care poate ajunge eventual la 24 de ore pe zi;
- asigurarea faptului că rudele sunt sprijinite în obținerea de concedii pentru acordarea de servicii de îngrijire, fără a le afecta perspectivele profesionale, acest lucru fiind valabil pentru bărbați și femei, în egală măsură.
- Produsele și serviciile din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) vor oferi multor persoane mai în vârstă posibilitatea de a trăi mai mult timp acolo unde le place cel mai mult, asigurându-le astfel independența și un nivel de trai ridicat. TIC le poate ajuta să rezolve lucruri din viața de zi cu zi și poate fi utilizată, dacă este necesar, și pentru supravegherea sănătății și activității acestora, reducând astfel nevoia de îngrijire în centrele instituționale. TIC va spori siguranța persoanelor mai în vârstă și le va garanta accesul la serviciile sociale și medicale, ca și la servicii de urgență, asigurându-se astfel că aceste persoane pot continua să trăiască relativ independent, autonom și demn.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

2.6.2.5 Crearea de rețele

- Comitetul solicită guvernelor naționale să creeze rețele între instituții pentru asigurarea cooperării, formării și schimbului sistematic de informații ⁽¹⁴⁾.

2.6.2.6 Controlul instituționalizat al îngrijirii

- Comitetul invită statele membre să creeze servicii de monitorizare și control la nivel înalt, pentru a garanta furnizarea de servicii de calitate pentru persoanele vârstnice, servicii bazate pe standarde de îngrijire clar exprimate și accesibile publicului, și pentru a garanta că aceste servicii au autoritatea de a lua măsuri de remediere, iar rezultatele acestora ar trebui făcute publice.

2.6.2.7 Intensificarea activității de depistare a rețelilor tratamente

- Comitetul accentuează importanța intensificării depistării rețelilor tratamente într-un mod discret, fie că acestea au loc la domiciliu sau în centre instituționale, prin implicarea instituțiilor relevante. Trebuie să existe încredere în faptul că acestea vor lua măsuri cu privire la orice rău tratament raportat și că se vor produce schimbări. Trebuie recunoscut faptul că poliția sau acțiunile în justiție ar putea face parte din acest proces.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ Un exemplu ilustrativ este în acest context inițiativa orașului Bonn, broșura de informare publicată sub conducerea *Bonner Initiative gegen Gewalt im Alter — Handeln statt Misshandeln e.V.*: „Alte Menschen in Not — Wir können helfen”, Bonn, 2006. Mai multe informații despre această inițiativă sau despre altele — pe site-ul *International Network for the Prevention of Elder Abuse* www.inpea.net.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2003/96/CE cu privire la ajustarea regimului special de impozitare a motorinei utilizate drept carburant în scopuri comerciale și la coordonarea impozitării benzinei fără plumb și a motorinei utilizate drept carburant”

COM(2007) 52 final — 2007/0023 (CNS)

(2008/C 44/25)

La 19 aprilie 2007, în conformitate cu articolul 93 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 8 octombrie 2007. Raportor: dl Burani.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 151 voturi pentru, 0 voturi împotriva și 4 abțineri.

1. Conținutul propunerii de directivă

1.1 Prezenta propunere de directivă modifică dispozițiile Directivei 2003/96/CE ⁽¹⁾ (directiva DIE) în domeniul impozitării carburanților, aplicabilă în toate țările Uniunii Europene. În practică, propunerea introduce o **creștere progresivă a ratei minime a accizelor la motorină** pentru ca, la sfârșitul unei perioade de creșteri progresive în timp, să se ajungă la **alinierea** (coordonarea, în textul directivei) **cu accizele la benzină**: 380 EUR/1 000 litri pentru ambii carburanți, începând cu 1 ianuarie 2014. Termenul se extinde pentru statele membre care nu beneficiază de perioade de tranziție.

1.2 În interiorul acestui cadru general, există unele deosebiri, derogări și adaptări temporale și normative. O primă **diferențiere** se face între „**motorina comercială**” (utilizată de autovehiculele cu o sarcină utilă de peste 7,5 tone și de autobuzele pentru transportul de persoane) ⁽²⁾ și „**motorina de uz privat**” (care, în absența unor detalii ulterioare, se presupune că este cea utilizată de orice alt tip de autovehicul). Statele membre sunt autorizate să practice o **impozitare redusă pentru motorina comercială**, cu condiția ca ratele comunitare minime stabilite de directivă să fie respectate și ca rata accizei să nu fie inferioară nivelului național de impozitare în vigoare la 1 ianuarie 2003. În orice caz, **impozitarea motorinei de uz privat și a benzinei** nu poate fi inferioară nivelului de impozitare a motorinei comerciale.

1.3 Cu toate acestea, rata de impozitare a motorinei comerciale poate fi inferioară limitei naționale existente la 1 ianuarie 2003, cu condiția ca statul membru care dorește să aplice această măsură să introducă sau să fi introdus deja un **sistem de taxe de drum**. Acest lucru nu este posibil însă decât în cazul în care combinația dintre impozitarea redusă și taxele

de drum produce un rezultat aproape echivalent — dar nu inferior — nivelului național de impozitare existent la 1 ianuarie 2003.

1.4 O posibilitate alternativă de impozitare redusă pentru motorina comercială constă în introducerea unei **impozitări diferențiate pentru motorina comercială**, prin introducerea (sau menținerea) unui **mecanism de rambursare nediscriminatoriu**, care să prevadă pentru toți operatorii care au utilizat motorina în statul membru respectiv un acces la rambursare în condiții egale, transparente și simple.

1.5 „Foaia de parcurs” a armonizării impozitării benzinei și motorinei prevede:

— pentru benzină, o impozitare de 359 EUR la 1 000 litri de la 1 ianuarie 2004 și de **380 EUR începând cu 1 ianuarie 2014**;

— pentru **motorină**, o creștere treptată a impozitării: 302 EUR de la 1 ianuarie 2004, 330 EUR de la 1 ianuarie 2010, 359 EUR de la 1 ianuarie 2012 și, în sfârșit, **380 EUR de la 1 ianuarie 2014**.

1.6 Cu toate acestea, există numeroase **derogări** care prevăd pe scurt următoarele:

— perioada de tranziție expiră în 2016 pentru statele care beneficiază deja de derogări până în 2012 (ES, AT, BE, LU, PT, EL, PL) și care pot aplica o impozitare de:

— 302 EUR până la 1 ianuarie 2007, pentru a ajunge la 330 EUR la 1 ianuarie 2012, 359 EUR la 1 ianuarie 2014 și la nivelul comun de 380 EUR la 1 ianuarie 2016;

⁽¹⁾ Directiva Consiliului din 27 octombrie 2003 privind restructurarea cadrului comunitar de impozitare a produselor energetice și a electricității, denumită „directiva privind impozitarea energiei” (DIE).

⁽²⁾ O definiție mai precisă și detaliată figurează la articolul 7 alineatul (3) din DIE.

— perioada de tranziție expiră în 2017 pentru statele care beneficiază de derogări până în 2013 (LV și LT și, conform unor proceduri diferite, BG și RO).

2. Observații generale

2.1 Unul dintre scopurile propunerii de directivă este reducerea denaturărilor existente pe piață în ceea ce privește concurența, din cauza diferențelor dintre prețurile „la pompă” ale carburanților, în special ale motorinei comerciale, practicate în diferite țări. Diferențele sunt deseori considerabile: astfel, la 18 mai 2007, un litru de motorină costa 0,82 EUR în Letonia, 1,41 EUR în Regatul Unit, 1,12 EUR în Germania, 0,90 EUR în Luxemburg, 1,18 EUR în Italia și 0,98 EUR în Austria. Din punct de vedere al armonizării fiscale, propunerea Comisiei pare, prin urmare, justificată.

2.2 Motivul specific care a determinat Comisia să prezinte această propunere nu poate fi înțeles pe deplin decât dacă se compară textul acesteia cu cel al directivei pe care intenționează să o modifice, și anume Directiva 2003/96/CE din 27 octombrie 2003 (directiva privind impozitarea energiei sau DIE). Această directivă acorda o atenție deosebită **motorinei comerciale** ⁽³⁾, întrucât se considera că aceasta influențează prețul transporturilor de marfă; Comisia consideră că motorina și benzina de uz privat au o importanță minoră din acest punct de vedere, deși denaturările la nivel frontalier sunt uneori destul de semnificative.

2.2.1 Intervenția privind motorina comercială se înscrie pe linia Cărții albe privind politica în domeniul transporturilor, dar, conform Comisiei, aceasta va contribui în mod indirect și la reducerea diferențelor dintre motorina necomercială și benzina, datorită alinierii nivelurilor minime de impozitare.

2.3 DIE oferă statelor membre posibilitatea de a **diferenția („decupla”) prețul motorinei comerciale de cel al motorinei de uz privat**, prin intermediul unui mecanism de rambursare, o procedură evident favorabilă transportatorilor rutieri din țările cu impozitare ridicată, dar destul de greoaie din punct de vedere administrativ și costisitoare atât pentru autoritățile fiscale, cât și pentru transportatori. De altfel, procedurile pentru a obține această înlesnire au adus mai multe probleme decât beneficii: pe lângă prevederea care impune existența taxelor de drum (menținute în prezenta propunere), există o condiție suplimentară: **nivelul național de impozitare** a motorinei la 1 ianuarie 2003 trebuie să fie **cel puțin dublul nivelului minim de impozitare** aplicabil la 1 ianuarie 2004. În practică, această condiție este îndeplinită doar de câteva state (printre care și Regatul Unit): pentru celelalte, unica soluție posibilă era (și rămâne) aceea de a **mări rata de impozitare a motorinei de uz privat**, o soluție evident nepopulară. În final, diferențele nu s-au redus, iar statele cu o impozitare ridicată nu au avut nici o posibilitate de a reduce diferențele față de celelalte state. Prezenta propunere simplifică această procedură și face ca, în practică, aceasta să fie accesibilă unui număr mai mare de state membre, dar conceptul rămâne în esență neschimbat.

⁽³⁾ Prin „motorină comercială” se înțelege motorina utilizată pentru transportul mărfurilor, în special cu autovehicule cu o sarcină utilă de peste 7,5 tone.

2.4 În această privință, CESE observă că, în ceea ce privește carburanții, în toate statele membre există, pe lângă accize, numeroase **alte taxe și impozite** care fac ca incidența totală a fiscalității să fie de până la 85 % și chiar mai mare în anumite cazuri — din prețul la pompă. Accizele reprezintă între 30 % și 60 % din preț, diferența fiind reprezentată de TVA și de alte taxe (mai ales taxe locale), asupra cărora Comisia nu are nici un control. În definitiv, chiar și după „armonizarea” prevăzută în 2016, vor rămâne o serie de taxe nearmonizate. În plus, costul industrial al motorinei este mai mic decât costul industrial al benzinei: de aceea, dacă nu apar cumva acțiuni speculative, lucru care ar trebui vegheat, **prețurile la pompă vor rămâne diferite între benzină și motorină, precum și de la o țară la alta, chiar dacă, poate, diferențele vor fi mai mici decât cele actuale**. Nici DIE, nici prezenta propunere de directivă nu aduc o contribuție semnificativă la egalizarea condițiilor de concurență.

2.5 În ceea ce privește concurența, domeniul de aplicare al propunerii pare așadar destul de limitat, chiar dacă trebuie recunoscut faptul că Comisia nu are competența de a interveni asupra celorlalte componente ale prețului carburanților. Dar, chiar și așa, propunerea pare a fi incompletă: ar fi necesar să se aibă în vedere și adoptarea unei **rate maxime a accizelor**, aceasta fiind o măsură care ar permite pe viitor limitarea deplasărilor consumurilor de la o țară la alta. CESE a susținut această idee în trecut și, mai recent, într-unul dintre avizele sale privind ratele accizelor la alcool ⁽⁴⁾, care prezintă mai multe analogii conceptuale cu propunerea în discuție.

2.5.1 Pe baza studiilor de care dispune, Comisia a înlăturat această soluție; impunerea unui „plafon” ar restrânge într-adevăr suveranitatea fiscală a statelor membre. CESE consideră că, pe baza acestui raționament, și obligația de a adopta niveluri minime ar putea fi considerată o violare a acestei suveranități.

2.6 În ciuda acestor limitări, propunerea Comisiei reprezintă un efort de armonizare într-o optică **pur fiscală și de egalizare a condițiilor de concurență**. Sub acest aspect, Comisia nu face decât să îndeplinească un mandat care respectă Strategia Lisabona. Ca efect colateral, creșterea accizelor la motorină ar contribui la lupta împotriva „**turismului pentru combustibil**”, adică obiceiul de a se deplasa pentru a face plinul, atunci când este posibil, în țările care practică prețurile cele mai scăzute. Acesta este un fenomen bine cunoscut. Cazul cel mai citat este cel al Luxemburgului, dar fenomenul este comun tuturor zonele de frontieră unde se practică prețuri diferite. Cazul Luxemburgului este totuși cel mai evident: consumul anual de motorină era în 2004 de 4 500 litri pe cap de locuitor, față de 750 în Belgia vecină ⁽⁵⁾. CESE este în întregime de acord cu raționamentul pe care se bazează aceste considerații, dar atrage atenția că această comparație a consumului pe cap de locuitor se bazează pe o diferență importantă între numărul de locuitori: 10,5 milioane în cazul Belgiei, față de 460 000 în Luxemburg.

⁽⁴⁾ Privind apropierea ratelor accizelor la alcool și băuturi alcoolice (JO C 175, 27.7.2007).

⁽⁵⁾ Sursa Eurostat — IEA.

2.7 Plecând de la acest fapt, argumentația Comisiei — care se sprijină pe diferite cercetări — susține că numeroși transportatori **deviază de la traseele lor normale pentru a se alimenta de la pompe mai ieftine**. Astfel, traseele suplimentare (care însumează milioane de kilometri!) implică o creștere a consumului de carburant și, în consecință, a poluării. Prin înlăturarea elementelor care stimulează practicarea „turismului pentru combustibil” s-ar elimina devierile de la traseele normale, cu o reducere corespunzătoare a poluării. Această presupunere este atrăgătoare și se bucură cu siguranță de popularitate, dar nu corespunde întru totul realității, cel puțin în ceea ce privește exemplul citat. O simplă privire pe hartă demonstrează că Luxemburgul este un *punct de trecere obligatoriu* pentru o parte considerabilă a traficului nord-sud și est-vest (pentru partea de nord a Europei). Cei care ar avea intenția de a devia de la traseu pentru a se aproviziona cu carburant mai ieftin ar trebui să ia în calcul, pe lângă timpul pierdut și carburantul consumat pentru traseul suplimentar, **orele de așteptare la pompă** ⁽⁶⁾ și traficul intens, în special la anumite ore din zi. Cu toate acestea, situații de genul celor imaginate de Comisie pot exista, în special în statele membre aflate la granițele Uniunii.

2.8 În general, reducerea „turismului pentru combustibil” pare să necesite o reevaluare; **timpul prezintă o importanță fundamentală** în calculul costurilor de transport. Economii la prețul combustibililor au drept contrapondere costuri salariale crescute și întâzieri în livrare. Trei sau patru ore de întâziere față de termenul prevăzut înseamnă adesea că nu se mai poate ajunge la timp în ziua respectivă pentru a încărca sau a descărca marfa; în consecință, aceasta impune o ședere suplimentară peste noapte. Deși este de acord că „turismul pentru combustibil” efectuat de autocamioanele în tranzit pe rutele lor prestabilite are o importanță considerabilă, CESE consideră că devierile motivate de economiile „la pompă” au fost mai degrabă supraevaluate, cel puțin în ceea ce privește autocamioanele. Concluziile s-ar putea dovedi diferite dacă ar fi luat în considerare ansamblul „turismului pentru combustibil”; cu toate acestea, în acest caz s-ar impune formularea altor concluzii, după cum se va vedea în capitolul următor.

2.8.1 Una dintre concluziile asupra căreia CESE dorește să atragă atenția factorilor de decizie este aceea că **eventuala reducere globală a poluării** ca urmare a descurajării „turismului pentru combustibil” este poate **mult supraestimată**.

3. Observații privind valabilitatea propunerii

3.1 CESE nu poate decât să fie de acord cu propunerea de directivă privind armonizarea accizelor, dat fiind că aceasta reprezintă o măsură fiscală al cărei scop este realizarea unei egalități a condițiilor de concurență; aceasta intră în domeniul de competențe și de responsabilități al Comisiei și este în concordanță cu Strategia Lisabona. CESE nu poate totuși să nu emită rezerve cu privire la o serie de chestiuni colaterale, unele dintre acestea fiind de natură să impună o reflecție serioasă asupra oportunității adoptării măsurilor propuse.

3.2 Comisia atrage atenția asupra faptului că diferențele dintre prețul motorinei în diferitele țări ale Uniunii provoacă **denaturări ale concurenței pe piața transportului rutier** și

reamintește că, în medie, 20-30 % din costurile curente ale unei întreprinderi le reprezintă carburanții. Conform unui studiu al Ministerului francez al Transporturilor, citat de Comisie, „două treimi din variațiile costurilor întreprinderilor de transport auto pentru perioada 1997-2001 apar din cauza a trei factori: diferențele de impozitare a motorinei, de impozitare a societăților și de evoluție a salariilor. Diferențele de impozitare a motorinei par să fie factorul principal, de care depind 40 % din variațiile observate la nivelul cotelor de piață” ⁽⁷⁾.

3.2.1 Fără a pune la îndoială valabilitatea datelor obținute și a studiilor economice consultate de Comisie, trebuie observat că diferența considerabilă dintre prețuri între diferitele state (și mai ales în cazul celor care au aderat cel mai recent) **diminuează importanța relativă a costului carburantului** în calitate de componentă a acestor diferențe. În esență, este posibil ca, prin aderarea noilor state membre, diferențele să se fi accentuat, dar, în același timp, valoarea relativă a componentei „carburant” a scăzut substanțial. Din punct de vedere al uniformizării condițiilor de concurență, impactul directivei ar fi așadar inferior așteptărilor. Această percepție nu este împărtășită de Comisie, care consideră că, dacă se compară vechile state membre cu cele noi, costul carburanților devine un factor important de denaturare a concurenței. CESE remarcă faptul că, dacă lucrurile stau astfel, ar trebuie făcute analize serioase privind oportunitatea creșterii costurilor pentru economiile aflate în fază de dezvoltare.

3.2.2 Chiar dacă s-ar ajunge la o egalizare a prețurilor carburanților — ceea ce nu se va realiza, ținând seama de taxele adiționale, diferite de la o țară la alta (a se vedea punctul 2.4) — celelalte componente ale costului transportului de mărfuri sunt numeroase și importante și nici una dintre acestea nu este „armonizabilă”, cel puțin în viitorul apropiat; pe lângă cele trei componente citate în studiul francez, mai rămân: costul autovehiculelor (cu diferențe care pot să ajungă până la 20 %), taxele de circulație, asigurarea, prețul imobilelor și al echipamentelor etc. Având în vedere toate aceste diferențe, armonizarea accizelor la motorină apare ca o contribuție destul de modestă la reducerea denaturărilor concurenței.

3.2.3 Raportul care însoțește propunerea de directivă nu menționează impactul pe care l-ar avea creșterea prețului carburantului asupra **întreprinderilor publice sau private de transport de persoane și asupra turismului în general**. Cercetările economice, citate în documentul de însoțire [SEC(2007) 170/2, paginile 24 și 26], ar conduce la concluzia că, în timp ce transportul comercial nu ar fi afectat din punct de vedere cantitativ de creșterea prețului carburanților, transportul privat s-ar reduce ușor (cu mai puțin de 1 % într-o perioadă de 23 de ani), ceea ce ar duce la o diminuare corespunzătoare a poluării. Comisia a efectuat o serie de studii economice, conform cărora costul carburanților ar înregistra în timp creșteri între 0,10 % și 1 %, care ar fi absorbite de rata inflației; este o teorie liniștitoare, dar care nu ține seama de diferența dintre **rata reală și cea percepută a inflației**. Pe lângă aceasta, există un efect „de multiplicare”, bine cunoscut pe piață, care face ca până și creșterile minime ale costurilor să se traducă în creșteri mai mult

⁽⁶⁾ În Luxemburg există doar patru stații de alimentare pe autostradă, câte două pentru fiecare sens de circulație.

⁽⁷⁾ Propunerea de directivă, „Contextul general”, pagina 3.

decât proporționale ale prețurilor. Prețurile carburanților sunt la baza piramidei prețurilor. O creștere a impozitelor pe motorină va afecta prețurile tuturor mărfurilor și serviciilor, ceea ce s-ar traduce printr-o accelerare a ratei inflației în Comunitate, precum și prin scăderea mobilității, pierderi de locuri de muncă și reducerea cifrei de afaceri.

3.2.3.1 Cu privire la impozitare, Comisia observă că **impozitarea energiei** în general (și a accizelor în cazul specific al carburanților) **s-a redus** de la începutul secolului până astăzi, atât din punctul de vedere al procentajului din PIB, cât și din punctul de vedere al veniturilor totale din impozite. Propunerea de creștere a accizelor nu ar fi deci decât o **adaptare a veniturilor fiscale** pentru a ține seama de rata probabilă a inflației (de 2,2 %) începând din prezent și până în 2017. Un punct de vedere perfect logic în ceea ce privește fiscalitatea, dar care s-ar traduce pentru transportatori și cetățeni printr-o **creștere a prețului carburanților care s-ar adăuga costului global al inflației**.

3.2.4 **Mecanismul de rambursare**, care, în opinia Comisiei, nu își propune favorizarea transportatorilor ca atare, ci trebuie văzut ca măsură destinată echilibrării condițiilor de concurență, este o soluție deja adoptată de unele state membre, dar care, așa cum s-a menționat, este costisitoare pentru întreprinderi și pentru autoritățile fiscale în sine. Pe lângă criticile exprimate mai devreme, CESE se întreabă dacă această soluție este în concordanță cu simplificarea procedurilor administrative, pe care Consiliul a indicat-o ca factor de creștere.

3.2.5 Măsura care stă la baza mecanismului de rambursare, conform căreia impozitarea poate fi inferioară limitelor stabilite (a se vedea punctul 2.3) cu condiția ca un stat membru să **introducă** sau să fi introdus deja, un **sistem de taxe de drum pentru vehiculele grele** (în termeni mai expliți, un sistem de taxe de autostradă sau de vinieta) suscită alte îndoieli. Ambele variante presupun **pierderi clare pentru autoritățile fiscale**: taxele de autostradă și vinieta aduc profituri administratorilor de autostrăzi sau alimentează alte posturi din bugetul public. Până la urmă, elementul de moderare **nu ar aduce beneficii nici transportatorilor auto** (taxele de autostradă compensează creșterile minore de impozitare) **și nici fiscului**. Mai rău, introducerea sau creșterea taxelor de autostradă i-ar afecta pe toți ceilalți utilizatori de drumuri, în cazul în care nu se intenționează introducerea unor taxe diferite sau a unor viniete speciale, cu complicații administrative în consecință, acestea din urmă reprezentând o problemă și mai mare pentru automobilele din alte state membre, aflate în tranzit.

3.2.6 Existența unor proceduri extrem de complicate de administrare a impozitelor generează corupție și fraudă. Acestea încalcă principiul de bază al economiei de piață, impunând două prețuri pentru același produs.

3.3 CESE dorește să formuleze o considerație cu caracter mai general, dar nu de mai mică importanță. Măsurile propuse vor fi introduse progresiv pe parcursul unei perioade care se va încheia **peste șapte ani** și, pentru unele state membre, peste zece ani. Situația internațională nu lasă să se întrevadă vreo îmbunătățire a aprovizionării cu petrol brut, nici în ceea ce privește prețurile, nici în ceea ce privește cantitatea. În aceste condiții, o creștere programată a prețurilor carburanților pare să fie o **măsură nerecomandabilă, care ar putea influența negativ costul**

transportului în interiorul Uniunii Europene. Această măsură nu ar aduce nici beneficii reale din punctul de vedere al **luptei împotriva poluării**, dat fiind că — după cum afirmă Comisia însăși — consumul de carburant nu s-ar reduce (chests tiunea devierilor de la ruta obișnuită a fost abordată deja în legătură cu „turismul pentru combustibil”).

3.4 Tocmai pentru că se vorbește despre viitor, un aspect care trebuie luat în considerare este cel al introducerii progresive pe piață a **carburanților alternativi**, a căror adoptare este încurajată, în general, ca o alternativă viabilă la carburanții convenționali, atât din punctul de vedere al protecției mediului, cât și o contribuție la diminuarea dependenței Europei față de sursele energetice externe. O creștere a prețurilor carburanților convenționali ar putea **să încurajeze cercetarea și producția de carburanți alternativi, cu condiția ca politica fiscală comună care va fi adoptată să fie cunoscută**. Astăzi nu există o abordare uniformă în diferitele state și nici un consens general cu privire la necesitatea de a încuraja această producție. Cu alte cuvinte, Comisia și guvernele ar trebui să formuleze, pe lângă declarațiile generale de încurajare, mesaje care să precizeze dacă au intenția de a adopta politici **fiscale și nefiscale** uniforme pentru biocarburanți și dacă, în perspectivă, aceștia vor trebui să fie considerați „concurenți” utili ai celor tradiționali sau dacă vor beneficia de același tratament ca și ceilalți și vor fi taxați în aceeași măsură. Producătorii de autovehicule și piața nu pot fi lăsați în incertitudine.

3.4.1 Un capitol separat este cel al **gazului lichid**, utilizat astăzi mai ales pentru autovehiculele private și pentru transportul public, dar care în viitor ar putea avea o utilizare comercială ca urmare a unor inovații tehnologice. Acest combustibil beneficiază, în diferite țări, de un tratament fiscal favorabil. Consumul poate fi considerat marginal dar, ca și în cazul biocarburanților, piața s-ar putea dezvolta și deci nu poate fi lăsată în incertitudine. În ceea ce privește folosirea **tracțiunii electrice**, aceasta este și mai marginală. Chiar dacă utilizarea ei nu pare să se extindă dincolo de anumite limite bine definite, ar fi utilă analizarea de către Comisie a politicii fiscale care trebuie adoptată cu privire la **toți combustibilii alternativi**.

3.5 În cele din urmă, tabloul nu ar fi complet dacă nu s-ar lua în considerare și **globalizarea**: pe lângă aspectele legate de concurența de pe piața sa internă, Uniunea Europeană ar trebui să acorde o mai mare atenție **poziției sale concurențiale față de țările mai industrializate și economiile emergente**. Așa cum s-a observat deja, prețul mediu la pompă al carburanților în UE este mult superior celui practicat de majoritatea celorlalte state. O măsură cu efecte cel puțin nesigure destinată a atenua concurența internă, dar care provoacă o creștere generalizată a costurilor, sfârșește prin a sacrifica obiectivul cel mai important, acela de a îmbunătăți poziția noastră concurențială, deja precară.

3.5.1 Mărirea nivelului de impozitare a motorinei în următoarea perioadă are și avantaje, și dezavantaje. Dacă facem însă bilanțul, dezavantajele predomină net. Mărirea nivelului de impozitare a motorinei va conduce la pierderi de competitivitate și de locuri de muncă. Pe termen lung, proiectul de propunere va reduce și va amenința potențialul economic al UE și va crea un obstacol în calea realizării coeziunii, unul dintre principalele obiective ale UE, din cauza scăderii mobilității populației.

4. Concluzii

4.1 Propunerea de directivă este conformă politicilor Uniunii din punctul de vedere al **egalității condițiilor de concurență** și ca atare trebuie aprobată. Este însă necesar să se aibă în vedere că aceasta **nu constituie o soluție de o valoare fundamentală**, întrucât diferența dintre costurile întreprinderilor de transport în diferitele țări rămâne importantă, date fiind diferențele dintre alte taxe asupra cărora Comisia nu are putere de intervenție.

4.2 Comisia acordă o atenție deosebită unui efect colateral, dar important, al propunerii de directivă, acela al **luptei împotriva poluării** prin intermediul reducerii fenomenului de „turism pentru combustibil”. CESE apreciază că acest efect a fost mult supraestimat. Dacă, pe de o parte, cererea de carburanți va rămâne neschimbată, devierile de la parcursul normal pentru a beneficia de prețuri reduse nu au nici în prezent o importanță semnificativă.

4.2.1 În consecință, se va extinde și se va răspândi „turismul pentru combustibil”, care se va transforma dintr-o problemă internă a UE (Germania, Franța și Belgia) într-o problemă externă (pentru Austria, Ungaria, Slovenia, Lituania, Polonia, România, Bulgaria și Grecia).

4.3 Din punct de vedere al beneficiilor în materie de venituri fiscale, acestea ar fi considerabile. Comisia le-a evaluat, pentru perioada 2007-2030, la 35,6 miliarde EUR (pentru UE-25); o sumă considerabilă, care ar consolida și ar extinde rolul de redistribuitor al administrației, ceea ce explică de ce autoritățile fiscale din multe state membre sunt în favoarea acestei măsuri. Dar tocmai această cifră dovedește, fără a mai fi nevoie de comentarii, care va fi amploarea creșterii costurilor care ar cădea în sarcina întreprinderilor și a consumatorilor, în contradicție cu politicile UE de reducere a birocrăției.

4.4 În concluzie, **propunerea de directivă este justificată — cu excepția câtorva rezerve exprimate de CESE — din punct de vedere al armonizării fiscale, al principiilor de concurență și al reducerii poluării**. CESE consideră, de

asemenea, că **decizia finală a legislatorilor ar trebui adoptată după analizarea într-un mod responsabil a efectelor colaterale și a consecințelor asupra diferitelor politici comunitare, cu aplicarea principiului proporționalității**. Mai precis, ar trebui examinate cu atenție:

- creșterea generalizată a prețurilor (în special în țările care au aderat cel mai recent) și limitarea inflației;
- consecințele, în materie de politici industriale, ale egalizării prețurilor la motorină și benzină și posibila modificare a preferințelor consumatorilor de la autovehicule pe motorină la cele pe benzină sau viceversa;
- politica fiscală comună față de toate sursele de energie (deja în uz sau potențiale) pentru autovehicule;
- condițiile din regiunile periferice, unde costurile transportului de mărfuri, la intrare și la ieșire, constituie un obstacol semnificativ în calea creșterii economice și a ocupării forței de muncă; în cazul unora dintre acestea, va trebui analizată poziția lor concurențială în raport cu țările terțe limitrofe;
- impactul creșterii costurilor asupra **competitivității externe** a UE în raport cu țările concurente, în special Statele Unite, unde costurile carburanților și nivelul de impozitare a întreprinderilor sunt mult inferioare;
- consecințele asupra **ocupării forței de muncă**: dacă în prezent există plângeri referitoare la faptul că întreprinderile de transport din unele state membre sunt afectate de concurența celor din alte state, adoptarea directivei — în cazul în care aceasta ar avea efectul important prevăzut de Comisie, lucru de care CESE se îndoiește — ar putea face ca în viitor să se înregistreze un efect invers;
- efectele asupra **productivității globale și eficienței sectorului transportului auto**, care, în opinia CESE, ar putea să fie, în cel mai bun caz, „neutre”;
- coerența sistemului de „rambursare nediscriminatorie” cu politicile de simplificare a procedurilor administrative.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 2006/112/CEE în ceea ce privește anumite dispoziții temporare referitoare la cotele taxei pe valoare adăugată”

COM(2007) 381 final — SEC(2007) 910

(2008/C 44/26)

La 27 iulie 2007, în conformitate cu articolul 95 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la propunerea sus-menționată.

Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 8 octombrie 2007. Raportor: dl Burani.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 154 voturi pentru, 0 voturi împotrivă și 4 abțineri.

Concluzii și recomandări

redușă va continua probabil să se aplice tuturor țărilor, inclusiv după definirea de noi reguli. Derogările care intră în conflict cu buna funcționare a pieței interne nu se prelungesc (produse agricole).

Expunere de motive

1. Sinteza propunerii

1.1 Comisia a lansat o amplă dezbateră pe tema utilizării cotelor TVA reduse, care a debutat prin publicarea unei comunicări către Consiliu și Parlamentul European ⁽¹⁾. Obiectivul principal al acestui exercițiu îl constituie pregătirea terenului pentru o nouă directivă care propune soluții acceptabile și durabile la nivel global în ceea ce privește **cotele reduse**. „Cotele reduse” sunt cote inferioare cotei TVA obișnuite (15 %).

1.2 În Comunicarea publicată în aceeași zi ca și propunerea, Comisia afirmă că „identificarea unei direcții de acțiune acceptabile va necesita mult timp”. Până atunci, se pune însă problema **derogărilor temporare acordate statelor membre care au aderat recent la UE**. Aceste derogări expiră la diverse date între iunie 2007 și 1 ianuarie 2010 (articolele 123-130 din directiva privind TVA) ⁽²⁾. Cea mai simplă soluție, adoptată în propunerea Comisiei, este de a propune **prelungirea** acestor derogări până la sfârșitul lui 2010; această prelungire nu ar fi generală, ci s-ar **limita la anumite bunuri sau servicii**. Astfel, sfârșitul acestor derogări ar coincide cu cel al aplicării cotei standard minime de 15 % și cu încheierea experimentului privind aplicarea unor cote TVA reduse în cazul anumitor servicii cu utilizare intensivă a forței de muncă.

1.3 Prolungirea este acordată pentru anumite **servicii cu utilizare intensivă a forței de muncă** (sectorul locuințelor, cel al alimentației publice etc.) și, în cazul anumitor țări, pentru bunuri care au o **importanță socială deosebită** (produse alimentare, cărți și periodice de specialitate, produse farmaceutice etc.). Această alegere se justifică prin faptul că cota TVA

1.4 Produsele **excluse** din domeniul de aplicare al acestei prelungiri sunt în special cărbunele și energia pentru încălzire. Derogările incluse în diversele Acte de aderare se apropie de sfârșit (în 2007 sau 2008) și nu se prevede nici o prelungire. Pe lângă aceasta, taxarea surselor de energie constituie un capitol aparte care este analizat în prezent; atunci când vor fi găsite soluții, acestea ar trebui aplicate tuturor statelor membre.

2. Observații generale

2.1 Directiva 2006/112/CE stabilea o serie de **derogări** ⁽³⁾ pentru **statele membre care au aderat la UE înainte de 2001**. Aceste derogări sunt **valabile fără limită de timp**, sau, mai precis, până la intrarea în vigoare a „**sistemului definitiv**” aplicabil tranzacțiilor intracomunitare”. În situația actuală și pe baza experienței, este puțin probabilă introducerea unui sistem definitiv pe termen scurt sau mediu. **Astfel, derogările acordate „vechilor” state membre riscă să se prelungească practic la infinit**, în timp ce „noile” state membre ar fi dezavantajate prin expirarea termenelor negociate în cadrul Actelor de aderare. Pe lângă aceasta, unele state membre sunt autorizate să aplice cote reduse în cazul serviciilor furnizate pe plan local ⁽⁴⁾ până la sfârșitul anului 2010, în timp ce altele nu au această posibilitate. Această situație nu se justifică.

2.2 Propunerea de directivă reprezintă o soluție de tranziție, care **va permite statelor membre care au aderat recent la UE să beneficieze de condiții fundamentale egale** cu cele ale celorlalte state membre, cel puțin până la 31 decembrie 2010.

⁽¹⁾ COM(2007) 380 final, 5.7.2007.

⁽²⁾ Directiva Consiliului 2006/112/CE din 28.11.2006.

⁽³⁾ Articolele 109-122 din directiva privind TVA.

⁽⁴⁾ A se vedea anexa IV la directiva privind TVA.

Comisia speră că, până la acea dată, Consiliul va fi adoptat **noua directivă**, care să reglementeze toate categoriile de derogări, așa cum se recomandă în cadrul comunicării.

3. Observații speciale

3.1 CESE felicită Comisia pentru activitatea sa, atât în ceea ce privește **propunerea de directivă, pe care o susține fără rezerve**, cât și în ceea ce privește publicarea unei comunicări care anunță definirea unei structuri de „derogări” coerente cu principiile pieței unice și cu Strategia Lisabona. CESE va emite

un aviz specific privind această comunicare, în scopul de a contribui la dezbateri într-un mod constructiv.

3.2 Însă, având în vedere experiențele anterioare, este justificată temerea că interesul general de a se ajunge la un acord rapid privind propunerea de directivă va trece pe plan secundar față de apărarea unor interese și politici individuale. CESE speră ca această temere să se dovedească nefondată. Din punctul de vedere al corectitudinii tehnice, propunerea este ireproșabilă: doar aspectele politice vor juca un rol în continuarea procesului decizional. CESE atrage atenția factorilor de decizie asupra faptului că atât piața, cât și cetățenii au nevoie de adoptarea rapidă a unor legi transparente și echitabile.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele

Comitetului Economic și Social European

Dimitris DIMITRIADIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind tema „Croatia pe calea aderării”

(2008/C 44/27)

La 16 februarie 2007, în conformitate cu articolul 29 alineatul 2 din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la „Croatia pe calea aderării”.

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 3 octombrie 2007. Raportor: dna Sigmund.

În cea de-a 439-a sesiune plenară, care a avut loc la 24 și 25 octombrie 2007 (ședința din 24 octombrie 2007), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 155 voturi pentru, 2 voturi împotriva și 4 abțineri.

1. Introducere

1.1 La 20 aprilie 2004, Comisia a emis un aviz favorabil cu privire la cererea Croației privind aderarea la Uniunea Europeană, iar la 20 decembrie 2004 Consiliul European a decis deschiderea negocierilor de aderare în martie 2005, dar aceasta a fost ulterior amânată pentru octombrie 2005.

1.2 Procesul comun de examinare analitică (*screening*) a fost încheiat cu succes în octombrie 2006, permițând deschiderea negocierilor bilaterale de aderare. Între timp s-au înregistrat deja progrese substanțiale în ceea ce privește criteriile politice și economice, precum și adoptarea acquis-ului comunitar.

1.3 Comitetul salută desfășurarea rapidă a negocierilor și participarea amplă a societății civile organizate din Croatia la

acest proces, dar subliniază că este absolut necesară contribuția tuturor organizațiilor reprezentative interesate ale societății civile și în special implicarea pe scară largă a partenerilor sociali în negocierea tuturor capitolelor care sunt relevante pentru acestea. În acest context, Comitetul face trimitere la avizul său din 31 martie 2004 și la constatările de la punctul 5.5, care rămân la fel de valabile și de aceea merită subliniate ⁽¹⁾.

1.4 Prezentul aviz renunță la a supune unei noi evaluări datele statistice existente și se ocupă în primul rând de situația societății civile organizate din Croatia, analizând bazele acestora, posibilitățile care i se oferă și provocările cu care se confruntă.

⁽¹⁾ Avizul CESE din 31.3.2004 privind candidatura Croației la aderarea la UE (raportor dl Strasser) punctul 5.5: „Succesul adaptării economiei croate la condițiile pieței interne europene presupune ca societatea civilă să sprijine reformele necesare, măsurile de liberalizare și adaptările la dreptul comunitar. O condiție esențială în acest sens este ca populația croată să fie informată constant și suficient despre importanța și efectele integrării și ca organizațiile reprezentative ale societății civile să fie implicate în procesele de decizie politică” (JO C 112, 30.4.2007, p. 68).

2. Observații generale cu privire la rolul societății civile

2.1 Istoria apariției societății civile organizate în așa-zisele „state membre vechi” se deosebește profund de cristalizarea activităților societății civile în așa-zisele „state membre noi”, a căror situație se regăsește în prezent și în Croația: dacă în cazul primelor, inițiativele societății civile au apărut în cadrul statului conform principiului abordării de jos în sus, pe baza nevoilor sau în vederea impunerii anumitor interese, în cazul celui de-al doilea grup de țări angajamentul societății civile s-a produs pentru o idee, o preocupare, dar în primul rând împotriva statului atotputernic (acest lucru nu este însă valabil pentru partenerii sociali deoarece, în cazul acestora, reprezentarea intereselor s-a aflat continuu în prim-plan). Datorită acestei geneze, în toate aceste state a existat o nevoie de recuperare mai mult sau mai puțin puternică în acele domenii care includ elementele esențiale ale acțiunii societății civile precum încrederea, solidaritatea, transparența sau autonomia.

2.2 În 1999, Comitetul s-a aplecat pentru prima dată asupra problemei descrierii societății civile organizate, formulând principalele caracteristici definitorii ⁽²⁾. În contextul analizei situației și rolului societății civile din Croația, este foarte importantă constatarea sa conform căreia, în calitatea lor de reprezentanți ai angajatorilor și salariaților, partenerii sociali constituie — și din motive istorice — „nucleul dur” al actorilor societății civile. Pe lângă reprezentarea intereselor, semnul distinctiv comun al tuturor reprezentanților societății civile organizate îl constituie datoria de a sluji interesul comun, ceea ce îi deosebește clar de grupurile de lobby, care și ele reprezintă interese. Tocmai din perspectiva situației din Croația, Comitetul consideră foarte importantă această definiție complexă și deschisă a societății civile organizate, deoarece a putut constata că, în anumite cazuri, în Croația, conceptul de „organizații nonguvernamentale” este considerat identic cu cel de „societate civilă”. Comitetul avertizează în mod explicit cu privire la păstrarea acestei definiții, în opinia sa incompletă, deoarece aceasta exclude de la început *per definitionem* partenerii sociali de la participarea la orice formă de activitate a societății civile.

2.3 În afara reprezentării intereselor, domeniul de activitate al reprezentanților societății civile organizate include participarea la procesul de formare a opiniei și aspirațiilor publice, în principiu, în orice formă. Pe lângă numeroase forme pragmatice de participare, dialogul social și dialogul civil sunt însă formele de expresie esențiale ale democrației participative. În timp ce dialogul social este strict limitat la partenerii sociali, deja prin temele abordate în cadrul său, și nu poate fi extins, toți reprezentanții societății civile organizate pot participa la dialogul civil, în măsura în care îndeplinesc criteriile necesare de reprezentativitate. Dacă dialogul social poate fi descris în mod clar, nu există încă o definiție corespunzătoare a dialogului civil. Cel mai bine este redată esența dialogului civil de o descriere propusă de Jürgen Habermas, potrivit căreia, în calitate de element al democrației participative, dialogul civil este un discurs interactiv care poate include conținuturi normative. Asemenea dialogului social, dialogul civil poate să se desfășoare atât vertical, adică între stat și societatea civilă organizată, cât și

orizontal, între actorii societății civile organizate. Comitetul subliniază importanța separării conceptuale a dialogului social și civil; dialogul civil completează dialogul social, dar nu îl înlocuiește.

La nivel european, Comitetul Economic și Social European este reprezentatul instituțional al societății civile organizate din statele membre; Comitetul este astfel „un spațiu al dialogului civil” și nu sediul dialogului social.

2.4 În opinia Comitetului, o importanță deosebită revine întrebării privind reprezentativitatea actorilor societății civile, deoarece aceasta este legată de legitimitatea democratică a acestor actori. De aceea nu este suficient ca o organizație a societății civile să reprezinte un număr destul de mare de actori implicați sau părți interesate, adică să fie reprezentativă din punct de vedere cantitativ, ci aceasta trebuie în plus să fie în primul rând reprezentativă din punct de vedere calitativ, adică să fie în măsură, pe baza cunoștințelor de specialitate, a experienței și a anumitor capacități, să participe în mod constructiv la evenimentele curente. Tocmai în tinerele democrații, între criteriile calitative suplimentare de recunoaștere a unei organizații a societății civile sunt deosebit de importante elemente precum transparența, structurile democratice de decizie, caracterul durabil, independența economică și autonomia. Comitetul și-a exprimat punctul de vedere în mai multe avize atât cu privire la chestiunea compoziției societății civile organizate, cât și cu privire la cea a caracterului reprezentativ al reprezentanților acestora și a elaborat, pe lângă o listă a actorilor societății civile, și un model de listă a criteriilor de reprezentativitate ⁽³⁾.

3. Raport de situație

3.1 Situația socioeconomică din Croația

3.1.1 Situația socioeconomică din Croația este stabilă, dar există diferențe regionale semnificative. Creșterea economică continuă de aproximativ 4,8 % înregistrată în ultimii ani (2002-2006) va continua, conform prognozelor, și în următorii doi ani într-un ritm asemănător, însă nu trebuie ignorate disparitățile mari care persistă încă în dezvoltarea economică regională. Rata medie a inflației prețurilor de consum s-a ridicat în 2006 la 3,2 %, ceea ce reprezintă o creștere medie de 0,8 % față de 2002, dar stabilitatea prețurilor a putut fi asigurată pe ansamblu. Se înregistrează însă și evoluții negative cu privire la deficitul balanței comerciale și datoria externă, precum și o creștere a datoriei publice. Devine din ce în ce mai clar că pentru reducerea îndatorării sunt necesare o capacitate de investiții sporită și parteneriate public-privat (PPP).

⁽²⁾ Avizul CESE din 22.9.1999 privind rolul și contribuția societății civile organizate în construcția europeană (raportor: dna Sigmund) (JO C 329, 17.11.1999, p. 30).

Avizul CESE din 25.4.2001 privind societatea civilă organizată și guvernanta europeană — contribuția Comitetului la elaborarea Cărții albe (raportor dna Sigmund și dl Rodríguez García Caro) (JO C 193, 10.7.2001, p. 117).

Avizul CESE din 14.2.2006 privind reprezentativitatea organizațiilor europene ale societății civile în cadrul dialogului civil (raportor dl Olsson): „Reprezentativitatea organizațiilor europene ale societății civile în cadrul dialogului civil” (JO C 88, 11.4.2006, p. 41).

⁽³⁾ „Rolul și contribuția societății civile organizate în construcția europeană”.

În acest context, Comitetul subliniază și faptul că măsuri corespunzătoare în sectorul public nu sunt necesare doar în vederea aderării la Uniune, ci acestea pot fi considerate și pe termen lung drept semnal al voinței de a îndeplini criteriile de convergență necesare pentru aderarea la cea de-a treia etapă a Uniunii monetare europene.

3.1.2 În domeniul social, în ciuda unor progrese remarcabile în ultimii ani, este încă nevoie de acțiune, de exemplu în vederea eliminării problemelor de pe piața forței de muncă:

- șomajul pe termen lung se situează cu mult peste media UE și rata generală a ocupării forței de muncă este relativ scăzută. Astfel, rezultă o proporție nefavorabilă de persoane care lucrează în raport cu persoanele care beneficiază de alocații sociale;
- rata armonizată a șomajului (pe baza anchetei forței de muncă) cunoaște o stabilă tendință descrescătoare, atingând 11,2 % în primul trimestru al acestui an de la 11,8 % în prima jumătate a anului 2006;
- rata de ocupare a forței de muncă tinere este foarte scăzută;
- în ciuda scăderii ratei oficiale a șomajului, rata de ocupare informală a forței de muncă este ridicată;
- riscul apariției unor locuri de muncă precare, adică prost plătite și nesigure, este real și poate fi anticipat.

De asemenea, este nevoie de acțiune cu privire la veniturile familiale medii care sunt ca și înainte relativ scăzute.

3.1.3 Un raport al Fundației Europene privind Îmbunătățirea Condițiilor de Viață și de Muncă din Dublin (*) conturează o imagine a situației sociale din Croația, cuprinzând printre altele următoarele recomandări: „Pentru o creștere continuă și crearea unor locuri de muncă cu valoare calitativă ridicată, este necesară o dezvoltare echilibrată la nivel regional. Centrul de greutate al politicii de ocupare a forței de muncă trebuie mutat de la ajutoarele sociale la măsuri de formare, pentru a spori capacitatea și motivația șomerilor de a găsi un loc de muncă. Pentru familiile care nu își permit să găsească o locuință pe piața liberă, trebuie pus la dispoziție un spațiu locativ accesibil din punct de vedere financiar. Sunt necesare stimulente pentru a permite copiilor și tinerilor să frecventeze școala, precum și servicii de îngrijire a copiilor accesibile din punct de vedere financiar, pentru a promova prezența femeilor pe piața muncii și a ajuta părinții și pentru a reconcilia viața de familie cu cea profesională. Mesajul politic principal trebuie să afirme că îmbunătățirea condițiilor de viață și integrarea socială constituie o sarcină prioritară pentru toate domeniile de elaborare și aplicare a politicilor, în scopul asigurării unei abordări generale multistratificate și cuprinzătoare, prin intermediul căreia să fie împiedicate și reduse sărăcia, inegalitatea și marginalizarea socială”.

3.1.4 Au fost lansate numeroase inițiative pentru promovarea creșterii întreprinderilor mici și mijlocii, pe de o parte de către

guvernul croat, pe de altă parte ca urmare a activității finanțatorilor naționali și internaționali și a societății civile.

Comitetul consideră că este important să se creeze un mediu favorabil afacerilor, în special IMM-urilor, care sunt motoare ale creșterii și creării de locuri de muncă, mai ales în regiunile defavorizate. În acest context, Comitetul salută activitatea în creștere a asociației IMM-urilor, care operează în cadrul Asociației Angajatorilor Croați (HUP).

3.1.5 În opinia Comitetului, agricultura reprezintă un domeniu-cheie în cadrul negocierilor de aderare. Producția agricolă este realizată de mici ferme familiale cu o suprafață medie de 2,4 ha, care ocupă circa 80 % din terenurile utilizate în scopuri agricole și efectivele de animale. Multe zone care pot fi folosite pentru agricultură nu sunt încă utilizabile din cauza urmelor războiului, care nu au fost încă înlăturate (de exemplu, terenuri minate); o problemă o reprezintă în multe cazuri și relațiile de proprietate neclarificate. Agricultura croată este în prezent puțin competitivă și trece prin transformări profunde. Necesitatea unei reforme cuprinzătoare a politicii agricole croate este evidentă, în special în contextul dorinței de aderare la UE. Astfel, Ministerul Agriculturii a lansat deja proiecte de dezvoltare strategică și care au drept obiectiv o creștere a competitivității producției autohtone. Ar putea fi înregistrate progrese și cu privire la punerea în aplicare a unor programe de dezvoltare rurală, de politică a calității și agricultură ecologică. De asemenea, este necesar să se acționeze în direcția creării unei strategii globale în materie de siguranță alimentară.

În plus, este necesară de urgență crearea de structuri adecvate pentru a pune în aplicare politica agricolă comună, precum și înființarea unei organizații de reprezentare a intereselor, independentă politic, care este necesară nu doar din motive politice (garantarea exercitării drepturilor de exprimare), ci și din considerente practice (pentru asistență în administrarea fondurilor comunitare în cadrul strategiei de preaderare și pentru a contribui la gestionarea și repartizarea acestora după aderare).

3.1.6 Îmbătrânirea populației, care este un proces caracteristic tuturor țărilor europene, reprezintă o provocare pentru configurarea politicilor publice de securitate socială. Schimbările demografice reprezintă o problemă și pentru Croația, chiar dacă speranța medie de viață în Croația — în comparație în primul rând cu așa-zilele state membre „vechi” — este mai scăzută decât în multe alte țări europene. Sistemul croat de asigurări sociale nu este structurat în așa fel încât să poată reacționa la îmbătrânirea progresivă a populației. Reformele sistemului de securitate socială au fost realizate sub influența puternică a instituțiilor financiare internaționale.

În plus, reprezentarea intereselor categoriilor mai vârstnice de populație și în domeniul politic reprezintă un fenomen relativ nou în Croația.

(*) „Quality of life in Croatia: key findings from national research” („Calitatea vieții în Croația: concluziile principale ale cercetării naționale”), Dublin 2007.

3.1.7 Migrația către și din Croația este slabă ca amploare, nivelul imigrației fiind de aproape trei ori mai ridicat decât cel al emigrației. Cu toate acestea, atât imigrația, cât și emigrația au tendințe descrescătoare și nu reprezintă un factor statistic important.

3.2 Situația politică din Croația

3.2.1 În opinia Comitetului, apropiatele alegeri parlamentare (din noiembrie 2007) nu au nici o influență asupra situației politice stabile din Croația. Sondajele de opinie privind rezultatele posibile ale alegerilor sunt foarte divergente, dar cele mai importante partide sunt de orientare proeuropeană și din acest motiv este improbabilă o abatere de la orientarea proeuropeană a politicii croate. Toate partidele urmăresc același obiectiv, și anume aderarea la UE a Croației în 2009.

3.2.2 În prezent, în sectorul public se realizează mai multe reforme: o reformă a sectorului public cu scopul de a crea o administrație publică mai eficientă și mai calificată, precum și reforma justiției, pentru a soluționa cauzele vechi rămase nerezolvate și a promova principiul statului de drept.

3.2.3 Ca răspuns la evaluările interne și externe, combaterea corupției ocupă un loc de prim-plan în programul de aderare a Croației la UE. Societatea civilă este implicată din ce în ce mai mult în procedurile penale inițiate de autorități, în acest mod fiind îndeplinite cerințele de transparență și respectare a legii privind finanțarea partidelor și achizițiile publice, precum și cerințele privind accesul la informații și evitarea conflictelor de interese. Aceste eforturi sunt însă subminate de lipsa de încredere în instituții; pe termen mediu, o campanie amplă de informare publică va aduce cu siguranță progrese.

În acest sens, societatea civilă organizată continuă să joace un rol important și contribuie la lupta împotriva corupției. În acest context, în cadrul unui proiect de parteneriat regional privind „Dezvoltarea inițiativelor civile locale prin extinderea capacităților la mai multe niveluri”, zece asociații din opt orașe croate s-au grupat într-o rețea interdisciplinară, intitulată „BURA”.

3.2.4 În domeniul protecției minorităților sunt necesare eforturi suplimentare, printre altele promovarea și protecția drepturilor minorităților; acestea trebuie să ducă la integrarea minorităților în viața de zi cu zi. În acest context, Comitetul salută faptul că planul de ocupare a forței de muncă pe 2007 al guvernului croat se referă explicit și pune în aplicare dreptul minorităților naționale la un tratament egal cu privire la ocuparea forței de muncă în serviciul public. În acest sens, ar trebui menționate și alegerile din 2007 pentru Consiliile minorităților naționale. În ceea ce privește integrarea minorității rome în sistemul școlar, se

poate recunoaște un model de succes. Pe lângă protecția drepturilor minorităților este nevoie, ca și până acum, de o sensibilizare specială în vederea finalizării întoarcerii și integrării persoanelor refugiate din străinătate sau din interiorul țării, respectiv a reinstalării refugiaților reînțorși, pentru a garanta nu doar reconstrucția infrastructurii, ci și a societății. Pe ansamblu, trebuie însă constatat că se realizează, în principiu, pași corespunzători în direcția bună.

3.3 Societatea civilă organizată din Croația

3.3.1 Cadrul juridic al societății civile din Croația se sprijină în primul rând pe următoarele baze:

- legea privind asociațiile oferă cadrul general pentru asociațiile din sectorul civil și reprezintă o bază juridică relativ bună pentru cei mai mulți actori ai societății civile ⁽⁵⁾;
- legea muncii reglementează înființarea și modul de funcționare (inclusiv cadrul pentru negocierile colective) a sindicatelor, organizațiilor patronale și asociațiilor acestora;
- legea privind voluntariatul reglementează noțiunea, principiile, condițiile și practica voluntariatului ca un mod posibil de a presta muncă voluntară în organizațiile societății civile care organizează această practică;
- legea privind donațiile și fundațiile ⁽⁶⁾ reprezintă o bază importantă, în special pentru finanțarea sectorului civil;
- alte texte, și anume legea privind instituțiile, privind protecția socială, precum și o serie de legi și dispoziții în domeniile finanțării, impozitării și muncii umanitare, care se referă și la sectorul civil. În acest domeniu, pe lângă rolul lor de parteneri sociali, reprezentanții angajatorilor și salariaților joacă, de asemenea, un rol important.

3.3.2 O evoluție în dezvoltarea societății civile croate poate fi recunoscută și pornind de la activitățile organizațiilor neguvernamentale: dacă până acum activitatea sectorului civil s-a concentrat pe protecția și promovarea drepturilor omului și pe activități umanitare, în prezent se pune din ce în ce mai mult accentul pe configurația politicii sociale și drepturile sociale.

⁽⁵⁾ Conform datelor statistice disponibile, în prezent în Croația sunt înregistrate aproximativ 27 000 de asociații.

⁽⁶⁾ În prezent există aproximativ 90 de fundații în Croația.

Organizațiile de mediu au demonstrat capacitatea de a acționa în comun prin crearea de rețele formale și informale, concentrate în jurul anumitor acțiuni specifice.

O tendință mai accentuată către crearea de rețele și de grupuri organizaționale poate fi observată în cadrul organizațiilor de tineret, al asociațiilor persoanelor cu handicap și al organizațiilor de femei.

Organizațiile croate pentru protecția consumatorilor încearcă să impună drepturile consumatorilor. Resursele umane și financiare nu sunt însă suficiente pentru a asigura într-un mod durabil protecția consumatorilor, informarea acestora și activitatea de lobby în favoarea lor.

3.3.3 În cadrul activităților societății civile din Croația, dialogul social al partenerilor sociali la diverse niveluri merită o atenție deosebită.

Cadrul instituțional pentru un dialog social tripartit (angajatori și sindicate ca parteneri ai guvernului) este foarte bine dezvoltat în cadrul Consiliului Economic și Social croat. Până în prezent acesta nu a produs însă aproape nici un fel de rezultate concrete. Una din cauze este problema care nu a fost încă rezolvată definitiv a divizării asociațiilor de interese, ale lucrătorilor și nu numai. Din punctul de vedere al Comitetului, ar fi de dorit o asociere mai strânsă a intereselor la nivelul diverselor organizații și în ceea ce privește reprezentarea asociațiilor individuale. O altă cauză este derularea concretă a activității: astfel, termenele de predare a avizelor partenerilor sociali sunt adesea prea scurte (în multe cazuri doar 3-4 zile); de asemenea, când nu sunt luate în considerare anumite propuneri, nu se dau explicații.

Un dialog social bipartit autonom are deja loc la nivelul întreprinderilor, având implicații foarte ample asupra relațiilor dintre lucrători și angajatori, precum și dintre sindicate și patroni, în forma a numeroase convenții colective încheiate, cât și prin intermediul comitetelor de întreprindere. Există încă un potențial considerabil de dezvoltare a dialogului social bipartit autonom în ceea ce privește soluționarea problemei reprezentativității sindicatelor față de un singur angajator și stabilirea reprezentării din partea salariaților în negocierile colective. În plus, în cadrul IMM-urilor, gradul de reprezentare a intereselor și de organizare a salariaților este încă relativ scăzut.

La nivel sectorial, dialogul social lipsește în cele mai multe cazuri. Această situație rezultă în mare măsură din problema, încă nerezolvată complet, a stabilirii gradului de reprezentare atât a salariaților, cât și a angajatorilor, precum și din problemele de delimitare a întinderii sectoarelor și branșelor ca unități de negociere. Având în vedere influența negocierilor sectoriale asupra condițiilor situației economice globale, dezvoltarea dialogului social ar trebui să se concentreze asupra acestui nivel.

Deoarece dialogul social este condus încă de către guvern în cadrul unui dialog social tripartit, accentul se pune în principal pe consultările tripartite. Dar fără a se dezvolta un sistem autonom de relații bipartite la nivel național și sectorial și fără să se pună accentul pe negocierea colectivă sectorială, va fi dificilă dezvoltarea unui sistem bine structurat și echilibrat de relații industriale. În acest sens, ar trebui, de asemenea, publicate statistice privind acoperirea negocierilor colective și membrii organizațiilor.

3.3.4 Ca în multe țări europene, și în Croația lipsește încă înțelegerea pentru diferitele forme ale dialogului civil. Deși guvernul croat a creat deja condiții-cadru rezonabile și funcționale pentru dialogul civil, acesta se află în prezent de-abia într-o fază incipientă. Până acum nu s-a întâmplat decât rareori în sectorul civil ca în cazul unei problematice specifice să se ajungă cu adevărat la un consens cuprinzător printr-o reprezentare amplă a intereselor. Implicarea în cazul proiectului de lege privind informarea opiniei publice în chestiuni de mediu cu privire la proiectul de conductă Družba-Adria și construcția unui terminal pentru gaz natural lichefiat (GNL) pe coasta adriatică reprezintă însă un prilej de optimism.

3.3.5 În acest context, Comitetul subliniază că un dialog civil structurat în vederea completării dialogului social reprezintă un element indispensabil al democrației participative. Acesta nu trebuie însă să se limiteze doar la posibilitatea consultării, ci trebuie să garanteze în primul rând — conform unei abordări de jos în sus inerentă acțiunilor societății civile — dreptul la participare.

3.3.6 În orice caz, cadrul instituțional existent deja în Croația pentru crearea unui model modern de democrație participativă este foarte promițător:

3.3.6.1 **Oficiul pentru colaborarea cu ONG-urile al guvernului croat („Ured Vlade Republike Hrvatske za udruge”)** a fost în 1998 prima instituție publică însărcinată cu punerea bazelor unei colaborări structurate între stat și societatea civilă. Între timp, acest oficiu administrează și fondurile destul de substanțiale destinate societății civile croate (85,94 mil. HRK), propune soluții legale pentru acest sector și coordonează activitățile actorilor naționali, regionali și locali. În 2006, organizațiilor societății civile din Croația li s-a acordat un sprijin financiar total în valoare de 321 626 823,06 HRK (aproximativ 44,1 mil. EUR).

Oficiul este competent și cu privire la supravegherea și aplicarea strategiei adoptate în iulie 2006 de creare a unui mediu propice pentru dezvoltarea societății civile.

În strategie, situația societății civile și obiectivele sunt expuse în zece domenii:

- relații bazate pe valori între stat și sectorul civil;
- coeziunea socială și integrarea socială;
- implicarea cetățenilor în conceperea politicilor;
- educația în spiritul cetățeniei democratice și drepturilor omului;
- cadrul juridic pentru activitatea și dezvoltarea societății civile;
- cadrul instituțional pentru promovarea dezvoltării societății civile;
- sistemul de finanțare pentru sprijinirea dezvoltării societății civile;
- dezvoltarea regională;
- realizarea de activități de voluntariat și caritabile, înființarea de fundații;
- dezvoltarea societății civile în context internațional.

Planul de acțiune („Operativni Plan”), adoptat de guvern la 1 februarie 2007, prevede măsuri concrete pentru perioada 2007-2011 și enumeră instituțiile răspunzătoare.

3.3.6.2 Consiliul pentru Dezvoltarea Societății Civile („Savjet za razvoj civilnog društva”), înființat în 2002, este un organ consultativ transsectorial al guvernului croat; sarcina sa constă în elaborarea de strategii pentru dezvoltarea societății civile și monitorizarea punerii în aplicare a programelor de cooperare ale guvernului cu acest sector. Consiliul se compune la paritate din 10 reprezentanți ai serviciilor guvernamentale competente și din 10 reprezentanți ai societății civile organizate, precum și din 3 experți. Mandatul celei de-a doua sesiuni a Consiliului s-a încheiat oficial în iulie 2006, dar a fost prelungit de guvern până la 1 februarie 2007. Un nou președinte a fost numit de adunarea constitutivă a noului Consiliului, care a avut loc la 16 februarie 2007. Până la mijlocul lui iulie 2007, Consiliul se reunise deja în cinci sesiuni.

3.3.6.3 Fundația Națională pentru Dezvoltarea Societății Civile („Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva”), a fost înființată în 2003 de Parlamentul croat și acționează în afara structurilor administrative naționale și locale. Sarcina principală a acestei fundații constă în punerea la dispoziție a mijloacelor financiare și a *know-how*-ului pentru programe de promovare a durabilității organizațiilor de interes comun, a coeziunii transsectoriale, a inițiativelor cetățenești, a activităților cetățenești etc. Fundația este finanțată de la bugetul de stat, prin încasări provenite de la jocurile de noroc oficiale, și prin subvenții din străinătate (de exemplu de la Comisia Europeană). Din conducerea acestor structuri inovatoare fac parte cu drepturi egale reprezentanți ai autorităților, reprezentanți ai societății civile organizate, precum și experți.

4. Analiză

4.1 Comitetul recunoaște și salută eforturile Croației de a continua negocierile de aderare într-un ritm susținut și consideră că există condiții bune pentru ca acest ritm să nu fie întrerupt de campania electorală dinaintea alegerilor din toamna 2007.

Comitetul subliniază că măsurile care trebuie adoptate în domeniul legislativ, dar și în cel al reformei administrative trebuie să fie cât se poate de simple, de clare și în primul rând durabile. În opinia Comitetului, inițiativa guvernului croat de a înființa ghișeu unic (*one stop shop*) pentru înregistrarea societăților în Croația este un pas foarte important în această direcție. În acest context, Comitetul salută în mod expres și punerea în aplicare a proiectului „Hitrorez” care are drept scop reducerea legilor și reglementărilor ineficiente și învechite și propune eliminarea a nu mai puțin de 420 de reglementări referitoare la sectorul afacerilor. Cu toate acestea, va trebui să se vegheze ca aceste măsuri legislative să nu ducă la o reducere a drepturilor la protecție care li se cuvin lucrătorilor și, în orice caz, să se mențină nivelul deja atins de garantare a drepturilor omului sociale și colective. În plus, Comitetul crede, de asemenea, că reglementările mai clare și mai simple constituie un instrument

suplimentar în combaterea corupției și că, datorită acestui pachet de măsuri, Croația va putea fi considerată un model pentru întreaga regiune.

Și în materie de drept procedural va fi necesară realizarea unei simplificări. Cu toate acestea, este necesar ca noile măsuri legislative să nu fie limitate de către legile care nu au fost încă armonizate, deoarece în acest mod ar putea rezulta efecte negative, ca, de exemplu, incertitudinea juridică nedorită, tocmai în prima etapă sensibilă de după aderare.

Lentoarea procedurilor judiciare reprezintă, în opinia Comitetului, o problemă care trebuie încă rezolvată; adesea, tocmai părțile mai vulnerabile ale unui proces sunt dezavantajate de proceduri judiciare care durează uneori ani de zile sau sunt descurajate să introducă acțiunea respectivă. În interesul stabilirii unor proceduri mai scurte și mai simple, o posibilă soluție în domeniul dreptului muncii ar putea consta în crearea de tribunale ale muncii și de tribunale de arbitraj.

Și în domeniul achizițiilor de terenuri sunt necesare încă măsuri în direcția unei mai mari transparențe, pentru a garanta investitorilor străini siguranța necesară pentru planificare. Un pas important pentru atingerea acestui obiectiv îl constituie procesul introdus de guvernul croat de transpunere în format digital și publicare pe internet a cărților funciare din Croația.

4.2 În acest context, Comitetul recunoaște situația deosebit de dificilă a Croației, deoarece țara este confruntată concomitent cu pregătirea aderării și cu necesitatea de a face față urmărilor războiului zis „patriotic” („Domovinski rat”).

4.3 În opinia Comitetului, îndeplinirea formală a criteriilor de aderare nu poate constitui singurul obiectiv al negocierilor de aderare. Rolul activ și contribuția actorilor reprezentativi din punct de vedere calitativ și cantitativ ai societății civile vor fi esențiale în multe domenii pentru atitudinea cetățenilor Croației față de aderare tocmai în ultima fază înaintea aderării, iar după aderare acești reprezentanți ai societății civile organizate vor fi contribuit în mod esențial, atât în cadrul dialogului social deja existent, cât și ca actori în dialogul civil, la transpunerea și aplicarea efectivă a *acquis*-ului comunitar adoptat în toate domeniile. Trebuie, de asemenea, menționat că organizațiile puternice și eficiente pe durată lungă ale societății civile vor avea tocmai în prima etapă după aderarea Croației la UE funcții importante de îndeplinit în cadrul punerii în aplicare a *acquis*-ului comunitar, precum și de monitorizare. Un rol la fel de important le va reveni în domeniul administrativ, de exemplu în gestionarea fondurilor comunitare. În anumite domenii (ca, de exemplu, IMM-urile și profesiile liberale, agricultura), lipsesc încă astfel de structuri, instituite pe termen lung și la nivel orizontal, care să satisfacă aceste cerințe. Consolidarea actorilor societății civile care corespund tuturor criteriilor de reprezentativitate nu este în consecință un obiectiv care trebuie urmărit în exclusivitate în cadrul negocierilor de aderare, ci o măsură care va avea efecte pozitive în special după aderarea Croației la UE.

5. Concluzii

5.1 Guvernul croat și-a propus drept obiectiv să creeze până în 2009 condițiile necesare aderării la UE. Comitetul este decis să sprijine ferm Croația în aceste eforturi, în limita competențelor sale.

Cu ocazia ultimelor două valuri de aderare, Comitetul a dobândit experiențe importante, pe care dorește să le utilizeze acum, în funcție de posibilitățile concrete, în cadrul procedurii actuale de extindere cu Croația, în interesul ambelor părți și spre beneficiul reciproc.

5.2 În opinia Comitetului, această cooperare ar trebui să se desfășoare într-un mod cât mai pragmatic, mai axat pe probleme concrete și mai nebirocratic. Cooperarea trebuie să se bazeze pe convingerea comună că societatea civilă organizată nu este doar un important partener consultativ în procesul de formare a opiniilor și aspirațiilor în cadrul procedurii de aderare, ci va juca un rol esențial și mai ales durabil după aderare. Organizațiile eficiente ale societății civile, care îndeplinesc principalele criterii calitative și cantitative de reprezentare, sunt indispensabile atunci când este vorba de a insufla un element participativ unei democrații moderne. Vor fi de neînlocuit pentru Croația ca nou stat membru al UE și la aplicarea și utilizarea practică a

legislației adaptate. Pentru îndeplinirea acestor misiuni prezente și viitoare, Comitetul oferă ajutorul și cooperarea sa, care ar putea să se concretizeze, de exemplu, în următoarele forme:

- întâlniri sectoriale cu reprezentanți ai societății civile organizate din Croația în scopul schimbului de informații, opinii și experiențe;
- participarea membrilor CESE la seminare sau alte inițiative în cadrul IPA (Instrumentul de Asistență pentru Preaderare);
- cooperarea cu organizatorii unei campanii croate de informare și comunicare privind aderarea, în cadrul căreia vor fi elaborate împreună cazuri tipice care ilustrează într-un mod transparent și inteligibil consecințele aderării pentru anumite grupuri ale populației. În acest context, este de la sine înțeles că nu trebuie clarificat doar aspectul rațional, ci trebuie abordată și partea emoțională. Pe baza experienței, atitudinile de respingere în faza dinaintea aderării se bazează adesea pe temeri, care își au originea în lipsa de informare. O integrare a membrilor Comitetului în campanii corespunzătoare prezintă, de asemenea, avantajul că membrii Comitetului provin din organizații care în multe cazuri sunt comparabile cu asociațiile societății civile croate. De aceea, aceștia sunt credibili și pot comunica „de la egal la egal” cu grupul-țintă.

Bruxelles, 24 octombrie 2007.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS